

॥ विद्या दानम् महत् पुण्यम् ॥

तासी एज्युकेशन सोसायटी, भुसावळ संचालित

भुसावळ कला, विज्ञान आणि पु. ओं. नाहाटा वाणिज्य महाविद्यालय, भुसावळ, जि. जळगाव

NAAC Re-Accreditated (Third Cycle) : Grade 'A' (CGPA : 3.30)

UGC Honoured 'College with Potential for Excellence'

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव पुरस्कृत उत्कृष्ट महाविद्यालय

वार्षिक नियतकालिक २०१७-१८

वर्ष : ५५ • अंक : ५३

प्राचार्य

डॉ. सौ. मीनाक्षी व्ही. वायकोळे

उपप्राचार्य

प्रा. डॉ. एस. व्ही. पाटील

प्रा. डॉ. ए. डी. गोस्वामी

प्रा. डॉ. बी. एच. बन्हाटे

प्रा. एन. ई. भंगाळे

- संपादक मंडळ -

प्रमुख संपादक

प्रा. डॉ. जिभाऊ पाटील

प्रा. डॉ. के. के. अहिरे

प्रा. डॉ. डी. के. हिवराळे

प्रा. डॉ. एन. एस. पाटील

प्रा. डॉ. सौ. स्वाती नारखेडे

प्रा. डॉ. ममताबेन पाटील

प्रा. डॉ. सौ. विद्या पाटील

प्रा. डॉ. आनंद उपाध्याय

प्रा. डी. एन. पाटील

प्रा. डॉ. सौ. रूपाली चौधरी

जाहीर प्रकटन

- दी प्रेस अॅण्ड रजिस्ट्रेशन अॅक्ट नियम ८ फार्म ४ प्रमाणे आवश्यक माहिती -

प्रकाशन स्थळ	:	भुसावळ कला, विज्ञान आणि पु. ऑ. नाहाटा वाणिज्य महाविद्यालय, भुसावळ, जि. जळगाव.
प्रकाशक	:	प्राचार्य डॉ. सौ. एम. व्ही. वायकोळे प्राचार्य, भुसावळ कला, विज्ञान आणि पु. ऑ. नाहाटा वाणिज्य महाविद्यालय, भुसावळ, जि. जळगाव.
राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
पत्ता	:	भुसावळ कला, विज्ञान आणि पु. ऑ. नाहाटा वाणिज्य महाविद्यालय, भुसावळ, जि. जळगाव.
संपादक	:	प्रा. डॉ. जे. एफ. पाटील
राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
पत्ता	:	भुसावळ कला, विज्ञान आणि पु. ऑ. नाहाटा वाणिज्य महाविद्यालय, भुसावळ, जि. जळगाव.
मुखपृष्ठ अंतर्गत सजावट	:	
अक्षर जुळवणी व मुद्रक	:	सातपुडा ऑफसेट, जळगाव
राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
मालकी	:	भुसावळ कला, विज्ञान आणि पु. ऑ. नाहाटा वाणिज्य महाविद्यालय, भुसावळ, जि. जळगाव.

मी, प्राचार्या डॉ. सौ. एम. व्ही. वायकोळे जाहीर करते की, वर दिलेली माहिती माझ्या माहितीप्रमाणे समजुतीप्रमाणे बरोबर आहे.

प्रकाशक

डॉ. सौ. एम. व्ही. वायकोळे

प्राचार्य

भुसावळ कला, विज्ञान आणि पु. ऑ. नाहाटा वाणिज्य महाविद्यालय, भुसावळ,
ता. भुसावळ, जि. जळगाव.

या अंकात प्रकाशित झालेल्या साहित्यातील मते, विचार, कल्पना, संबंधित लेखकांची आहेत. संपादक मंडळ आणि संस्था या मतांशी सहमत असतीलच, असे नाही.

(वार्षिक नियतकालिक) (खाजगी वितरणासाठी)

तामी एज्युकेशन सोसायटी, भुसावळ

संचालक मंडळ

अ.क्र.	नांव	हुद्दा
१	डॉ. श्री. मोहन मोरेश्वर फालक	अध्यक्ष
२	श्री. विनायक रामदास ढाके	उपाध्यक्ष
३	श्री. महेश देविदास फालक	चेअरमन
४	श्री. विष्णू श्रावण चौधरी	ऑन. सेक्रेटरी
५	श्री. संजयकुमार सुशीलकुमार नाहाटा	कोषाध्यक्ष
६	श्री. सुरेश निवृत्ती पाटील (हंबर्डीकर)	व्हाईस चेअरमन
७	श्री. शाम रामस्वरूप दरगड (माहेश्वरी)	सदस्य
८	श्री. अनिल रामचंद्र भोळे	सदस्य
९	श्री. प्रभाकर विठ्ठल पाटील	सदस्य
१०	श्री. अमीर अब्दुल्ला भारमल	सदस्य
११	श्री. संजय दत्तात्रय चौधरी	सदस्य
१२	श्री. विनोद मोहनलाल जादवानी	सदस्य
१३	श्री. निळकंठ रामदास भारंबे	सदस्य
१४	श्री. अरुण नथ्यु चौधरी	सदस्य
१५	श्री. अतुल राजाराम महाजन	सदस्य
१६	श्री. भागवत आत्माराम फालक	सदस्य
१७	श्री. प्रकाश मोरेश्वर फालक	सदस्य
१८	श्री. शिरीषकुमार सुशीलकुमार नाहाटा	सदस्य
१९	श्री. रामवल्लभ मोहनलाल झवर	सदस्य
२०	अॅड. भगवतीलाल धुलजी गामोट	सदस्य
२१	डॉ. मीनाक्षी व्ही. वायकोळे	प्राचार्य
२२	प्रा. डॉ. सुनिल व्ही. पाटील	उपप्राचार्य

भुसावळ कला, विज्ञान आणि पु. ओं. नाहाटा वाणिज्य महाविद्यालय, भुसावळ

महाविद्यालय विकास समिती

अ.क्र.	नाव	पदनाम
१	डॉ. श्री. मोहन मोरेश्वर फालक	चेअरमन
२	श्री. विष्णू श्रावण चौधरी	सभासद
३	डॉ. व्ही. सी. कोल्हे	शिक्षणतज्ज्ञ
४	डॉ. एस. जी. झांबरे	संशोधक
५	श्री. राजेश अरुण चौधरी	उद्योजक
६	श्री. युवराज प्रभाकर महाजन (माजी विद्यार्थी)	समाजसेवक
७	डॉ. सौ. मीनाक्षी व्ही. वायकोळे, प्राचार्य	सचिव
८	प्रा. डॉ. बी. एच. बन्हाटे	आय.क्यू.ए.सी. समन्वयक
९	प्रा. डॉ. वाय. के. चौधरी	विभागप्रमुख प्रतिनिधी
१०	प्रा. ई. जी. नेहते	शिक्षक प्रतिनिधी
११	प्रा. डॉ. जे. एफ. पाटील	शिक्षक प्रतिनिधी
१२	प्रा. डॉ. ममताबेन सी. पाटील	महिला शिक्षक प्रतिनिधी
१३	श्री. शशिकांत पुंडलिक बाविस्कर	शिक्षकेतर प्रतिनिधी
१४	श्री. कल्पेश प्रभाकर बाविस्कर	विद्यार्थी परिषद सचिव
१५	कु. मानसी हर्षद नेवे	विद्यार्थिनी प्रतिनिधी

महाविद्यालय गीत

‘विद्या दानम् महत् पुण्यम्’, लेवून मंत्र महान
मानवतेच्या कल्याणास्तव, सर्वांसाठी ज्ञान... ॥१॥

सातपुड्याची निधडी छाती, तापी गिरणेची कसदार माती
केळी कापूस प्रज्ञा, पिकते माणुसकीची नाती
सर्वधर्म समभाव नांदतो, खानदेशा अभिमान... ॥१॥

कला वाणिज्य विज्ञान संस्कृती, नव नवे तंत्रज्ञान
कुशल गुरू उत्तम प्रशासन, हे प्रगतीचे अनुसंधान
शील संस्कार स्वाभिमानासवे, जागवू आत्मभान... ॥२॥

समाज बांधित राष्ट्र उभारू, हीच शिक्षणाची नांदी
एकता अखंडता नाविन्याची, वैश्विक ध्येयासक्ती
‘एक पाऊल पुढे’ राखू, गुणवत्तेची शान... ॥३॥

तरूणाईच्या मनात पेरू, मूल्य कौशल्याचे उमंग
स्वर नाट्य क्रीडा रंजन, नव बदलाचे ‘तरंग’
बंधुभाव प्रेम प्रतिभेची, जगात उंचवू मान... ॥४॥

गाव नगर अन् गल्ली मोहळा, करू ज्ञानाची रूजवात
नव विकासाची ज्योत पेटवू, त्यांच्या मना मनात
विचार आविष्कार स्वातंत्र्यास्तव, महाविद्यालय महान... ॥५॥

प्रा. डॉ. जिभाऊ पाटील
मराठी विभाग

‘महाविद्यालय गीत’ विषयी चार शब्द....

स्वातंत्र्योत्तर परिवर्तनाच्या काळात भुसावळ ग्रामीण परिसरातील विद्यार्थ्यांना उच्च शिक्षणाची कोणतीही सोय नव्हती. परिणामी विद्यार्थ्यांना वेळ आणि पैसा खर्च करून उच्चशिक्षणासाठी जळगाव, धुळे, पुणे आदी शहरात जावे लागत असे. सदर गैरसोयीची खंत येथील शिक्षणप्रेमींना नेहमी जाणवत असे. उच्चशिक्षणाची ही ज्ञानगंगा सर्वांसाठी खेड्या-पाड्यातील सामान्य माणसापर्यंत प्रवाहीत करावी, या उदात्त हेतूने भुसावळ शहरातील विविध क्षेत्रात कार्य करणारे समाजहितैषी एकत्र आले व त्यांनी ‘विद्या दानम् महत् पुण्यम्’ हा महान मंत्र अंगीकारून सन १९५८ मध्ये ‘तासी एज्युकेशन सोसायटी’ ची स्थापना केली. नंतर आवश्यक कायदेशीर प्रक्रीया पूर्ण करून २४ जून १९६३ पासून भुसावळ कला, विज्ञान आणि पु. ऑ. नाहाटा वाणिज्य महाविद्यालय सुरू केले. सुरुवातीपासून आजपर्यंत या महाविद्यालयाने उच्चशिक्षण क्षेत्रामध्ये केलेल्या भरीव कार्यामुळे या ग्रामीण परिसराच्या शैक्षणिक, सांस्कृतिक व सामाजिक जीवनात अभूतपूर्व अशी क्रांती घडवत, खऱ्या अर्थाने मानवतेचे कल्याण साधण्यासाठी अविरत प्रयत्न सुरू आहेत. याच संकल्पनेतून गीताचे ध्रुवपद योजिले आहे.

खानदेश भूमिला समृद्ध असा भौगोलिक व सांस्कृतिक वारसा लाभला आहे. तो निर्देशित करण्याचा प्रयत्न केला आहे. या भूमिवर येणाऱ्या नैसर्गिक तसेच मानवनिर्मित संकटांचा सामना करण्यासाठी नेहमीच आपली निधडी छाती पुढे करून सातपुडा पर्वत उभा आहे. तापी-गिरणा या मुख्य जलदायिन्यांनी सुजलाम-सुफलाम केलेल्या काळ्या कसदार मातीतील केळी, कापूस, ज्वारी या पिकांवर पोसलेली ही नर-नारी रत्नांची, प्रज्ञावंतांची खान आहे. येथील आदरातिथ्य, खानपान संस्कृतीतून माणूसकीची नाती जपत सर्व जाती, धर्म, पंथातील लोक एकोप्याने गुण्यागोविंदाने राहात आहेत. म्हणूनच आम्हाला या खानदेशाचा खूप अभिमान वाटतो.

अशा या भूषणावह भूमितील तरुणांना उच्च शिक्षणातून विविध कला, व्यापार व विज्ञान संस्कृतीच्या

ज्ञानाबरोबरच पुढील येणाऱ्या आव्हानांना सशक्तपणे पेलण्यासाठी नवनवे तंत्रज्ञानही अवगत व्हावे ह्या दृष्टीने महाविद्यालय कटिबद्ध आहे. हे ज्ञान संक्रमणासाठी आपापल्या विषयातील कुशल गुरुंचे मार्गदर्शन व त्याला उत्तम प्रशासनाची जोड देत, सर्वोत्तम प्रगतीकडे वाटचाल करण्याचे धोरण महाविद्यालयाने निश्चित केले आहे. येथील ज्ञानार्जित तरुणांना शीलरक्षण, सुसंस्कार स्वाभिमानातून आत्मभान जागवण्याचे शिक्षण दिले जाते.

महाविद्यालयाचा उच्च शिक्षणाविषयीचा स्वतःचा असा दृष्टिकोन व ध्येय आहेत. राष्ट्र उभारणीसाठी उच्च शिक्षणातून विद्यार्थ्यांची गुणवत्ता वृद्धिंगत करून, कार्यकौशल्यातील उत्कृष्टता साध्य करण्यासोबतच सामाजिक बांधिलकी स्वीकारून वैश्विक एकात्मता, अखंडता, दूरदृष्टी आणि नाविण्याचा ध्यास घेत सतत ‘एक पाऊल पुढे’ टाकत गुणवत्ता राखण्याचे महाविद्यालयाचे ध्येय आहे.

या महाविद्यालयात प्रवेशित होणाऱ्या तरुणाईचा सर्वांगीण विकास व्हावा म्हणून, त्यांना शिक्षणातून शाश्वत जीवन मूल्यांबरोबरच स्वकौशल्य विकासाचे धडे देत त्यांचा उत्साह आणि मनोबल वाढविण्यासाठी महाविद्यालय नेहमी सजक असते. संगीत, नाट्य, क्रीडा आणि ज्ञानमनोरंजनातून त्यांच्या जीवनात विविधतेचे रंग भरून नवबदलाचे ‘तरंग’ उमटविण्याचे कार्य केले जाते. त्यातूनच ते समाजात बंधुभाव, प्रेम, सहिष्णूतेचा संदेश देत, प्रतिभेच्या जोरावर जगात आपली मान उंच राखण्याचा प्रयत्न करतात.

ज्ञानदानाची ही रुजवात प्रत्येक गाव, नगर अन् गल्ली-मोहल्ल्यात करावी व तेथील प्रत्येक माणसाच्या मनात नवविकासाची, प्रगतीची ज्योत पेटवून त्यांचे जीवन सुखी, समृद्ध व प्रकाशमान करावे. त्यांचे विचार, कल्पना, भावनांच्या आविष्कारासाठी मुक्त, स्वतंत्र वातावरण, विचारपीठ उपलब्ध करून द्यावे हाच या महाविद्यालयाचा संकल्प आहे.

धन्यवाद...!

- संपादक

OUR VISION

Achieving Excellence in Higher Education
for Nation Building.

● आमचा दृष्टिकोन ●

राष्ट्रउभारणीसाठी उच्चशिक्षणातून उत्कृष्ट गुणवत्ता मिळविणे.

OUR MISSION

Committed to Excellence in Higher Education,
Empower Youth-with Modern Views,
Foresight and Global Competency along with
Social Commitment for Nation Building

● आमचे ध्येय ●

राष्ट्रउभारणीसाठी उच्चशिक्षणातून उत्कृष्ट गुणवत्ता मिळविण्यासोबतच,
आधुनिक दृष्टिकोन, दूरदृष्टी, वैश्विक एकात्मता आणि
सामाजिक बांधिलकी जोपासण्यासाठी
समर्पित भावनेने कार्य करणे.

प्राचार्यांचे मनोगत....

प्रिय वाचक विद्यार्थी मित्र-
मैत्रिणींनो....,

आपल्या महाविद्यालयाचा
'तरंग' हा वार्षिकांक एका नव्या
रूपात आपल्या अवलोकनार्थ

देताना मला मनस्वी आनंद होत आहे. 'तरंग' म्हणजे नव्या नव्या कल्पना. नवलेखक, नवविचारांना संधी देणारा व महाविद्यालयाच्या वार्षिक घडामोडींचा उपक्रम. 'तरंग' च्या निमित्ताने आम्ही महाविद्यालयाच्या वाटचालीचा आलेख मांडत असतो.

समाजहितासाठी सर्वच स्तरातील मुला-मुलींना उच्च शिक्षण मिळावे या उदात्त हेतूने महाविद्यालयाची स्थापना झाली आणि स्थापनेपासून आजपर्यंत महाविद्यालयाने अनेकविध क्षेत्रांमध्ये केलेल्या भरीव कार्यामुळे गेल्या ५५ वर्षांत महाराष्ट्राच्या शिक्षण क्षेत्रात व उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठात एक स्वतंत्र स्थान निर्माण केले आहे. संख्यात्मक वाढीबरोबर गुणात्मक वाढ हे महाविद्यालयाचे वैशिष्ट्ये आहे. त्याचे प्रमाण म्हणून 'नॅक' या संस्थेकडून महाविद्यालयास सलग तिसऱ्यांदा 'अ' श्रेणी मानांकन मिळाला आहे.

महाविद्यालयाची ही यशस्वी वाटचाल जेवढी सुखावह आहे तेवढीच सामाजिक जाणिवेचे भान अधिकाधिक ठेवण्यास निर्देशित करणारी आहे आणि त्यासाठी आम्ही बांधिल आहोत.

आज महाविद्यालयातील सर्वच विद्याशाखांमधून पदवी, पदव्युत्तर ते पीएच.डी. पर्यंत शिक्षण दिले जाते. अनेक व्यावसायिक अभ्यासक्रम पदवी स्तरावर

शिकविले जातात. तसेच विद्यापीठ मान्यता संशोधन केंद्र, प्रयोगशाळा, ई-ग्रंथालय, इंटरनेट आदी सुविधांचा लाभ महाविद्यालयातील तसेच बाहेरील विद्यार्थी घेत आहेत.

महाविद्यालयात वर्षभर अनेक उपक्रम घेतले जातात. ते उपक्रम सचित्र स्वरूपात समिती व विभागीय अहवालातून आलेले आपणास दिसून येईल. शिवाय स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र, प्रशासकीय सेवा परीक्षा मार्गदर्शन वर्ग, नाट्याभिनय केंद्र, विविध सर्टिफिकेट कोर्स, विद्यार्थी आजीवन केंद्र, महिला तक्रार निवारण केंद्र, व्हर्च्युअल क्लासरूम, रोजगार मार्गदर्शन केंद्र, व्यक्तिमत्व विकास, रोटरी क्लब आदींद्वारे विद्यार्थ्यांना मुलाखत तंत्र, संवाद कौशल्य तंत्र, अभिनय तंत्र असे अनेक उपक्रम राबविले जातात.

विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास घडविण्यासाठी मूल्यवर्धित शिक्षणाबरोबर कार्यकौशल्यवर्धित शिक्षणावरही भर दिला जातो. राष्ट्रीय सेवा योजना, राष्ट्रीय छात्र सेना, विद्यार्थी विकास विभाग, जिमखाना विभाग तसेच विविध ज्ञानमनोरंजन कार्यक्रमांच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांना खुले विचारपीठ उपलब्ध करून दिले जाते. आविष्कारासाठी संधी दिल्या जातात. स्वच्छता, व्यसनमुक्ती, स्वयंसिध्द अभियान, अंधश्रध्दा निर्मूलन, आरोग्य, रक्तदान, वृक्षारोपन, पर्यावरण संवर्धन, हुतात्मा दिन, कमवा व शिका योजना अशा विविध उपक्रमांद्वारे समाजसेवा, देशसेवेची जाणीव निर्माण केली जाते.

विविध क्षेत्रात यशस्वी होणारे विद्यार्थी इतरांनाही आदर्श ठरतात. अशा विद्यार्थ्यांचा महाविद्यालयातर्फे यथोचित गौरव केला जातो. यातून अन्य विद्यार्थ्यांचा उत्साह वाढवत स्पर्धेच्या युगात ते कसे पुढे येतील यासाठी सतत प्रयत्न केले जातात.

दरवर्षाप्रमाणे यावर्षी ही आमच्या नऊ विद्यार्थ्यांनी विद्यापीठ परीक्षांमध्ये विद्यापीठ गुणवत्ता प्राप्त केली आहे. नाट्यशास्त्र विभागीतील विद्यार्थ्यांनी पुरुषोत्तम करंडक एकांकिका महाअंतिम फेरीत कु. स्वरदा गाडगीळ या विद्यार्थिनीने लिखित 'एक्स' या एकांकिकेस उत्कृष्ट प्रायोगिक एकांकिका म्हणून मिळविलेले प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस तसेच जिल्हा विद्यापीठ, राज्यस्तरीय वक्तृत्व, वादविवाद स्पर्धा, प्रश्नमंजुषा स्पर्धांमध्ये विविध पारितोषिकांसह रोख रक्कम बक्षीस मिळवत घवघवित यश मिळविले आहे. विभागीय व केंद्रीय विद्यापीठ युवारंगमध्येही चांगले यश प्राप्त केले आहे. क्रीडा क्षेत्रातही आपला दबदबा कायम राखला आहे. विशेष कौतुकास्पद बाब म्हणजे एम.ए. मराठी भाग-१ ची विद्यार्थिनी श्रीमती सुनंदा औंधकर यांनी मॉरिशियस येथे आयोजित आंतरराष्ट्रीय परिषदेत आपल्या शोधनिबंधाचे वाचन केले व आपल्या महाविद्यालयाची नावलौकिकतेची परंपरा पुढे कायम राखली याबद्दल मी त्या सर्व विद्यार्थ्यांचे मनःपूर्वक अभिनंदन करते.

यंदा महाविद्यालयात रसायनशास्त्र विभाग, संगणकशास्त्र विभाग यांच्यामार्फत राष्ट्रीय परिषदेचे आयोजन करण्यात आले होते तसेच मराठी विभागातर्फे आंतर-महाविद्यालयीन मराठी व्याकरण प्रज्ञाशोध

परीक्षा, इंग्रजी विभागातर्फे 'रोजगाराच्या संधी' बद्दल कार्यशाळा, वाणिज्य, व्यवस्थापन व अर्थशास्त्र संशोधन केंद्रातर्फे संशोधन कार्यशाळा, राज्यशास्त्र व अर्थशास्त्र विभागातर्फे लोकशाही निवडणूक व सुशासन कार्यशाळा, भूगोल सप्ताह, व्यक्तिमत्व विकास कार्यशाळा विद्यार्थिनी विकास कार्यशाळा आदी आयोजन करून यशस्वी केले.

महाविद्यालयातील प्राध्यापक वृंद, उच्चविद्या विभूषित संशोधनात सक्रीय, नाविन्याचा ध्यास घेणारे गुणवत्ता प्राप्त आहेत. यावर्षी एकूण सात प्राध्यापकांनी पीएच.डी. प्राप्त केली असून, एका प्राध्यापिकेने 'नेट' परीक्षा उत्तीर्ण केली आहे. अनेकांचे आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय स्तरावरील जर्नल्स मध्ये शोधनिबंध प्रकाशित झाले आहेत. शिवाय काही प्राध्यापकांनी रिफ्रेशर, ओरिएंटेशन, शॉर्ट टर्म कोर्सेस पूर्ण केले आहेत.

नवीन विद्यापीठ कायदा-२०१६ नुसार उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ प्राधिकरणावर महाविद्यालयाने समाधानकारक प्रतिनिधीत्व मिळविले आहे. दोन अभिसभा सदस्य, एक विद्यापरिषद सदस्य, एक तक्रार निवारण समिती सदस्य व पाच विविध अभ्यास मंडळांवर सदस्य म्हणून झालेली निवड, यश हे निश्चितच आम्हाला अधिक क्रियाशिलतेची उर्जा देणारे आहे. माझे काही सहकारी प्रा. व्ही. डी. पाटील, प्रा. पी. एम. दवे, प्रा. डॉ. स्वाती नारखेडे, श्री. माधव नेहते, श्री जगदीश पाटील हे यावर्षी सेवानिवृत्त झाले. त्यांनी महाविद्यालयाच्या गुणात्मक प्रगतीसाठी दिलेले योगदान चिरंतन लक्षात राहणारे आहे.

सामाजिक बांधिलकी जोपासणे हे आमच्या

संस्थेचे ध्येय आहे. आमच्यासाठी विशेष गौरवास्पद बाब म्हणजे शैक्षणिक, सामाजिक व पर्यावरण क्षेत्रातील योगदानाबद्दल आमच्या संस्थेचे चेअरमन मा. श्री. महेशभाऊ फालक यांना पद्मश्री डॉ. मणिभाई देसाई मानवसेवा ट्रस्ट, पुणे यांच्यातर्फे देण्यात येणारा यंदाचा 'भारतरत्न सरदार वल्लभभाई पटेल राष्ट्रत्न पुरस्कार' देऊन सन्मानित करण्यात आले आहे. त्याबद्दल सर्वांच्या वतीने त्यांचे मनःपूर्वक अभिन्नंदन ! याशिवाय 'एक गाव दत्तक योजना', 'खेड्याकडे चला', 'भारत स्वच्छता अभियान', 'बेटी बचाओ, बेटी पढाओ अभियान', 'मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा' आदी अनेक उपक्रम वर्षभर राबविले जातात.

या वर्षाची विशेष उल्लेखनीय व आनंददायी बाब म्हणजे, मराठी विभागातील प्रा. डॉ. जिभाऊ पाटील यांनी, तामी एज्युकेशन सोसायटीचे 'विद्या दानम् महत् पुण्यम्' हे ब्रीद घेऊन महाविद्यालय स्थापनेचा उद्देश, त्यामागील दृष्टिकोन, ध्येय, धोरणं, बांधिलकी व समर्पित भावनेने ज्ञानदानाचे कार्य करित मानवतेचे कल्याण साधण्याचा संदेश देणारे 'महाविद्यालय गीत' रचून नाहाटा महाविद्यालयाच्या इतिहासात आणखी एक नवे पान जोडले आहे. ही निर्मिती सर्व नाहाटावासियांच्या दृष्टीने अभिमानस्पद आणि स्फूर्तीप्रेरक आहे.

एकूणच विद्यार्थी हितासाठी, समाजहितासाठी जे-जे करता येईल ते-ते करण्याकरिता महाविद्यालय नेहमीच प्रयत्नशील आहे व राहिल. या प्रगतीच्या वाटचालीत आमच्या तामी एज्युकेशन सोसायटीचे माननीय अध्यक्ष व सर्व सन्माननिय पदाधिकारी, कार्यकारी समिती व संचालक मंडळ यांच्या प्रेरणा व

मार्गदर्शन सतत मिळत असते. शिवाय सेवा देणारे सहकारी व कर्मचारी तसेच पालक, विद्यार्थी व परिसरातील शिक्षणप्रेमी यांच्या मार्गदर्शनाने, सहकार्यानेच महाविद्यालयाच्या प्रगतीचा आलेख सातत्याने उंचावत ठेवू शकले हे कृतज्ञतापूर्वक नमूद करावेसे वाटते. या सर्वांना मनःपूर्वक धन्यवाद !

या प्रसंगी संस्थेचे ज्येष्ठ संचालक स्व. भागवत आत्माराम फालक यांची प्रकषिणे आठवण होते. संस्थेचे संचालक म्हणून कार्य करित असताना त्यांचे आम्हाला नेहमीच मार्गदर्शन मिळत असे. एक शांत व संयमी व्यक्तिमत्त्व लाभलेले कै. भागवत दादांचं निधन ही या वर्षातील संस्था व महाविद्यालयाच्या दृष्टीने अत्यंत दुःखद घटना. त्यांची उणीव नेहमीच जाणवत राहिल. त्यांच्या आत्म्यास सद्गती व चिरशांती लाभो अशी मी महाविद्यालयाच्या वतीने ईश्वरचरणी प्रार्थना करते.

विद्यार्थी मित्रांनो, जीवनात मूल्यसंस्कार, श्रमसंस्कार, पर्यावरण संस्कार रुजवून आदर्श नागरीक होण्यासाठी सातत्यपूर्ण प्रयत्न करणे आवश्यक आहे. आपण ते नक्की कराल अशी मला खात्री आहे. आपल्या उच्चल भविष्यासाठी खूप खूप शुभेच्छा !

या वर्षीचा 'तरंग' अंक आपल्या पसंतीस उतरेल असा विश्वास व्यक्त करते आणि माझ्या लेखनाला पूर्णविराम देते.

- प्राचार्य डॉ. सौ. मीनाक्षी वायकोळे

महाविद्यालयात अनेक सांस्कृतिक मंडळं वर्षभर कार्यरत असतात. त्यातून विद्यार्थ्यांच्या सुप्त कलागुणांच्या विकासाबरोबर, मूल्यशिक्षण, कौशल्यशिक्षण, रोजगार, आरोग्य, स्वच्छता विषयी मार्गदर्शनाकरिता प्राध्यापक व मा. प्राचार्य सातत्याने मेहनत घेत असतात. त्याचे फलित आम्हाला विद्यार्थ्यांच्या कलागुण दर्शनातून दिसून येते. या विविध उपक्रमांचे, विभागांचे अहवाल व सचित्र आलेख, वर्षभरातील विद्यार्थ्यांच्या कामगिरीचा आढावा प्राध्यापकांच्या प्रस्तुत 'तरंग' अंकामध्ये घेण्यात आला आहे. तसेच प्राध्यापकांच्या वर्षभरातील शैक्षणिक उपक्रमांचा आलेख 'प्राध्यापक वार्ता' द्वारे नोंदविला आहे.

यावर्षी पं. विश्वनाथ दाशरथे (औरंगाबाद), श्री. अनिरुध्द कांबळे (जळगाव), श्री. व. पु. होले (यावल), श्री. सुनिल पाटील (आय.ए.एस.), जिल्हा न्यायाधिश श्री. एस. पी. डोरले, प्रोफेसर एस. एस. सुरवाडे (औरंगाबाद), प्रा. डॉ. भूषण चौधरी (उमवि जळगाव), प्रा. डॉ. वाय. व्ही. पाटील (पारोळा), डॉ. केतन महाजन (भुसावळ), डॉ. प्रशांत वारके (जळगाव), ले. कर्नल सुनिल कदम, प्र. कुलगुरु डॉ. पी. पी. माहुलीकर (उमवि जळगाव), प्रो. एस. आर. गद्रे (पुणे), प्रा. डॉ. बी. व्ही. पवार (जळगाव) मा. आ. श्री. एकनाथरावजी खडसे, आ. श्री. संजयजी सावकारे, नगराध्यक्ष श्री. रमणभाऊ भोळे आदी मान्यवरांनी महाविद्यालयास भेटी देऊन विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

संस्था आणि महाविद्यालयाच्या ध्येय, धोरणास अनुसरून आम्ही केलेली वाटचाल निश्चितच

दीपस्तंभासारखी दिशादर्शक आहे. या सर्वांचा संक्षिप्त सारांश मांडणारे 'शीर्षक गीत' अर्थात 'महाविद्यालय गीत' या अंकात आल्याने अंकाच्या आशय सौंदर्यात अधिक भर पडली आहे. गेल्या वर्षी 'तरंग' च्या सुबक मांडणीस विद्यापीठ स्पर्धेत द्वितीय पारितोषिक मिळाले आहे. त्याच नव्या प्रेरणेतून यावर्षीच्या 'तरंग' अंकाची आकर्षक मांडणी, कलात्मक आविष्कार करण्याचा विनम्र प्रयत्न केला आहे व तो नक्कीच आपल्या अभिरूचीला पात्र ठरेल.

हा वैविध्यपूर्ण अंक निर्माण करण्यासाठी मला नेहमीच पाठबळ देणारे संस्थेचे सन्माननीय अध्यक्ष व सर्व सन्माननीय पदाधिकारी आणि संचालक मंडळ, मार्गदर्शन करणारे मा. प्राचार्य डॉ. सौ. मीनाक्षी वायकोळे, उपप्राचार्य डॉ. एस. व्ही. पाटील, डॉ. बी. एच. बन्हाटे, डॉ. ए. डी. गोस्वामी, प्रा. एन. ई. भंगाळे या सर्वांच्या अनमोल जिव्हाळ्यामुळेच हा पैलतीर गाठू शकलो. या मानसिक समाधानाबरोबरच संपादक मंडळ व महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक बंधू-भगिनी, कार्यालयातील सर्व कर्मचारी बंधू-भगिनी, छायाचित्रकार, मुद्रक, अक्षर रचनाकार या सर्वांचे ऋण उराशी बाळगून हा अंक कृतज्ञतापूर्वक आपल्या आस्वादासाठी देत आहोत. यासारखे दुसरे समाधान ते कोणते !

या अंकात काही त्रुटी आढळल्यास आपण सर्व संपादक मंडळास उदार अंतःकरणाने क्षमा कराल ही अपेक्षा.

धन्यवाद...!

प्रा. डॉ. जिभाऊ पाटील

मराठी विभाग अर्पण पत्रिका

संतकृपा जाहली । इमारत फळा आली ॥
ज्ञानदेवे रचिला पाया । उभारिले देवालया ॥
नामा तयाचा किंकर । तेणें केला हा विस्तार ॥
जनार्दनी एकनाथ । स्तंभ दिला भागवत ॥
भजन करा सावकाश । तुका झालासे कळस ॥

- संत बहिणाबाई

अनुक्रमणिका

१. स्त्री सन्मान आणि सामाजिक बदल	- सुनंदा औंधकर	एम.ए. प्रथम वर्ष, मराठी
२. लोकसत्ता	- पूनम पाटील	तृतीय वर्ष कला, अर्थशास्त्र
३. हरविलेली संवेदनशीलता	- प्रतिक्षा दिलीप वाघ	तृतीय वर्ष कला, इंग्रजी
४. जीवनाचा सार	- कोमल राजेंद्र चौधरी	द्वितीय वर्ष विज्ञान, संगणकशास्त्र
५. कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचे शिक्षण विषयक विचार	- भगवान संतोष पाटील	तृतीय वर्ष कला, राज्यशास्त्र
६. महात्मा गांधीजींची धर्मविषयक संकल्पना आणि आजचे वास्तव	- कामेश गोविंदा सुरंगे	एम.ए. प्रथम वर्ष, अर्थशास्त्र
७. भारतातील अंधश्रद्धा आणि धर्म	- नितीन उत्तम भालेराव	एम.ए. प्रथम वर्ष, अर्थशास्त्र
८. संस्कार आईचे	- कल्याणी गजानन वानखेडे	तृतीय वर्ष कला, इतिहास
९. सामान्य माणूस हिच माझी लेखन प्रेरणा	- तेजस्विनी किशोर आंबेकर	प्रथम वर्ष कला
१०. आईपेक्षा लहानच	- कल्याण गजानन वानखेडे	तृतीय वर्ष कला, इतिहास
११. स्त्री हा कुटुंबसंस्थेचा कणा आहे	- निलम चौधरी	एम.ए. प्रथम वर्ष, मराठी
१२. संकट	- प्रविण मधुकर ब्राम्हंदे	एम.कॉम. प्रथम वर्ष
१३. यश	- उच्चला सुरेश ठाकरे	द्वितीय वर्ष विज्ञान
१४. नवस किती खरा किती खोटा	- मयुर विजय तायडे	प्रथम वर्ष वाणिज्य
१५. नशिब	- सृष्टी विलास भंगाळे	द्वितीय वर्ष विज्ञान
१६. व्यथा कुणब्याची	- कुमारसिंग रविंद्र पाटील	एम.एस्सी. प्रथम वर्ष, रसायनशास्त्र
१७. तुच एक असशील	- सृष्टी विलास भंगाळे	द्वितीय वर्ष विज्ञान
१८. आधुनिक राजकारणाने विभागलेले महापुरुष	- भूपेंद्र किशोर बाणाईत	तृतीय वर्ष कला
१९. मैत्रिण	- श्रद्धा दत्तात्रय पराळे	द्वितीय वर्ष विज्ञान
२०. प्रेम कुणावर करावे ?	- रूपाली बापू पाटील	द्वितीय वर्ष विज्ञान
२१. अबला झाली सबला	- वृषाली प्रविण कोल्हे	तृतीय वर्ष विज्ञान, रसायनशास्त्र
२२. आई	- श्रुती दत्तात्रय तळेगांवकर	द्वितीय वर्ष विज्ञान
२३. आयुष्य	- पूनम प्रकाश शेवाळकर	द्वितीय वर्ष विज्ञान, संगणकशास्त्र
२४. जीवन	- एस. पी. राजपूत	तृतीय वर्ष कला, राज्यशास्त्र
२५. आठवणीतले आजी-आजोबा	- ज्योत्स्ना भालचंद्र वाणी	तृतीय वर्ष विज्ञान, मॅथ्स
२६. मुलगी वंशाचा दिवा	- प्रज्ञा पंडीत बोदडे	द्वितीय वर्ष कला, भूगोल
२७. चांगलं कार्य करायचं असतं	- मेघा रत्नाकर चौधरी	द्वितीय वर्ष विज्ञान, संगणकशास्त्र
२८. पावसाला विचारलं तुझं वय काय ?	- कल्याणी गजानन वानखेडे	तृतीय वर्ष कला, इतिहास
२९. नाती मैत्रीची	- शुभांगी गणसिंग चौधरी	तृतीय वर्ष कला, राज्यशास्त्र
३०. जागतिक महिला दिन	- रविना शिंदे	द्वितीय वर्ष कला
३१. अस्तित्व	- कोमल शरद वाणी	तृतीय वर्ष कला, भूगोल

स्त्रीचा सन्मान आणि सामाजिक बदल

“मी माझ्यासारखे जगावे याची मला आस आहे,
मी मला शोधीत जावे याची मला प्यास आहे.
निर्भयतेची वाट आहे, स्वातंत्र्याची कास आहे,
इतरांपेक्षा ध्येयसिध्दीत माझाच मला भास आहे”

अंजलीच्या या कवितेत स्त्रीच्या अंतर्मनाचा शोध घेण्याचा प्रयत्न आहे. परंतु मनुस्मृतीचा समाजावर, पुरुषप्रधान समाजावर इतका प्रभाव आहे की, भारतीय संस्कृतीमध्ये माता ‘देवी’ म्हणून सर्वोच्च मानाचे स्थान देऊन पूजन करण्यात येत असलेल्या स्त्रीला शतकानुशतके अन्याय अत्याचार, बलात्कारासारख्या आयुष्य उद्ध्वस्त करणाऱ्या घटनांना सामोरे जावे लागते ही विसंगतीच संस्कृतीचा इतिहास आहे. म्हणूनच सक्षमता हाच स्त्री अत्याचारावरील उपाय आहे असेच मला वाटते.

स्त्रीला समान वागणूक देण्यासाठी अनेक कायदे झाले, त्यावर सांगोपांग चर्चा झाल्या. परंतु निष्कर्ष मात्र शून्य हे असे का होते ? हा विचार करायला लावणारा मोठाच प्रश्न ? मैत्रेय गर्गी यासारख्या स्त्रिया प्राचीन काळात आपला ठसा उमटवून गेल्या. त्यानंतर आलेल्या कितीतरी कर्तृत्ववान स्त्रियांची नावे डोळ्यासमोरून जातात. सावित्रीबाई फुले, बायो कर्वे, अहिल्याबाई होळकर, सरोजिनी नायडू अगदी अलीकडच्या इंदिरा गांधी, कल्पना चावला, कीरण बेदी या स्त्रियांना सुध्दा समाजातील विकृतीला सामोरे जावे लागले असेल. परंतु या सर्व स्त्रियांनी सकारात्मक विचारानेच आपले आत्मविश्वासाचे दमदार पाऊल टाकत कर्तृत्व गाजविले. खरंतर जग हे खेडे बनलेल्या ग्लोबल विश्वात स्त्रीयांचे नमेके स्थान कोणते ? हा प्रश्न गंभीर आहे.

पृथ्वीतलावरील एकूण मानवी लोकसंख्येचा अर्ध हिस्सा असलेला स्त्रीवर्ग मात्र सामाजिक, आर्थिक, राजकिय क्षेत्रात पुरुषवर्गापेक्षा कनिष्ठ मानला जातो. स्त्री ही हळवी, लाजरी, सहनशील, रडकी व परावलंबी आणि पुरुष मात्र आक्रमक, पराक्रमी, कर्तृत्ववान, महत्त्वाकांक्षी हा गुणभेद समाजानेच निर्माण केला. म्हणूनच महिला सक्षमीकरणाच्या कायद्याची अंमलबजावणी महिलांचे सर्व प्रश्न सोडवू शकले नाही. तरी महिलांचे संरक्षण व संवर्धनासाठी टाकलेले एक महत्त्वाचे पाऊल ठरू शकते. म्हणून हा बदल अत्यावश्यक म्हणावा लागेल. समाज म्हणजे तरी काय? स्त्री व पुरुष मिळून तयार झालेला हा समाज स्त्रीकडे भोगवस्तू म्हणून बघण्याचा आपला दृष्टिकोन जोपर्यंत बदलत नाही तोपर्यंत तिची ससेहोलपट चालूच राहणार. म्हणून पुरुषांनी आपली मानसिकता बदलणे जेवढे महत्त्वाचे तेवढेच स्त्रीने सुध्दा आपली मानसिकता बदलणे जरूरीचे आहे. स्त्रीने आजच्या जाहिरात युगात स्वतःच्या अंगप्रदर्शनाबरोबर अंगावरचे कमीत कमी कपडे ठेवण्याची जी फॅशन अंगीकारली आहे त्यातून तिला हे कळत नाही की, आपण समाजच्या अधोगतीचे कारण बनत चाललो आहोत. एकीकडे ‘जिच्या हाती पाळण्याची दोरी ती जग उध्दारी’ असे म्हटले जाते. कमी कपड्यात ती कोणाचा उध्दार करते हेच कळत नाही. म्हणून या बाबतीत स्त्रीने सुध्दा बदलले पाहिजे.

जेव्हा समाज सुधारवा, त्यात बदल व्हावे असे वाटत असेल तर प्रथम आपल्या घरापासून सुरुवात करायला हवी. मुलगा व मुलगी असा फरक न करता

दोघांना समान वागणूक द्यावी लागेल. तसेच घरात असतांना, घरातील कामे करतांना तू मुलगी आहेस तुला हे करावे लागेल किंवा तु मुलगा आहेस तू कशाला मुलीची कामे करतोस असे आई-वडिलांनी त्याच्यावर बिंबवू नये. तरच स्त्रीला समान लेखण्याचे बाळकडू पुरुषाला लहानपणापासून मिळेल. तसेच शिक्षण देतांना महागडे शिक्षण मुलाला व स्वस्त शिक्षण किंवा कमी शिक्षण मुलीला असा भेदभाव करू नये. तसेच मुलगी नको मुलगा हवा, घराण्याला कुलदीपक हवा असे म्हणून स्त्रीने लिंगपरिक्षण करून घेणे हे सुध्दा स्त्रीला लांचछनास्पद वाटायला हवे. खरं तर या कारणांमुळे समाजात पुरुषांच्या बरोबरीला असणारे स्त्रियांचे प्रमाण दर हजार पुरुषांमागे ८५० ते ९०० स्त्रिया असा आकडा आढळतो.

जर स्त्रियांची संख्या कमी झाली तर पुरुषांना जोडीदार निवडीमध्ये कमतरता जाणवेल आणि वृद्धापकाळात सहजीवनाच्या समाधानापासून वंचित राहावे लागेल आणि यामुळे सामाजिक संतुलन, कौटुंबिक स्वास्थ्य बिघडण्याची शक्यता आहे. म्हणून लिंगपरिक्षणाला कायद्याने बंदी आली असली तरी त्याचे पालन कठोरपणे व्हायला हवे. हे मात्र खरे. विवाहसंस्था ही समाजाला विकृतीपासून दूर ठेवण्याचे महत्वाचे काम करित असतांना समाजामध्ये संतुलन व एकसूत्रीपणाचे काम करित असतांना त्यामध्ये आपणास असे आढळते की स्त्रीनेच केवळ आपले नाव बदलायचे दुसऱ्या घरी जायचे तिथेच तडजोड करून आयुष्य काढायचे. परिस्थितीनुसार असे का होऊ नये की, एखाद्या पुरुषाचे आपले घर सोडून स्त्रियांच्या घरी येऊन तिच्या मात्यापित्याचे संगोपन करावे व आयुष्यभर तडजोड

करून रहावे हा बदल सुध्दा उद्बोधक ठरू शकतो.

तसेच स्त्रीला जर समानता हवी असेल तर तिने सुध्दा चंगळवाद टाळला पाहिजे. दारिद्र्य ही गोष्ट माणसाला काहीही करायला लावते. चंगळवाद म्हणजे कमीत कमी श्रमात जास्तीत जास्त पैसा मिळविणे आणि राहणीमान उंचावणे ह्या गोष्टी स्त्रियांना पुन्हा गौणपणाकडे नेतात आणि म्हणूनच त्यांचा देहविक्रीच्या विकृतीकडे जास्त ओढ असलेला आपणास दिसतो. परंतु देहविक्री करून ती स्वतःला कमकुवत बनवित असते. तिने स्वतःला हा प्रश्न केला पाहिजे, मी कोण आहे ? कशी असायला हवी ? आणि आत्मभान ठेवायला पाहिजे.

जेणेकरून ती कोणत्याही अनुचित प्रकाराला बळी पडणार नाही. जसे एडस् होऊ नये म्हणून खबरदारी हाच उपाय आहे. तसेच अत्याचार, बलात्कार होऊ नये म्हणून खबरदारी हाच उपाय आहे असे मला वाटते. मुळात पुरुषही वाईट नाही किंवा स्त्रीही नाही. परंतु ही दुःप्रवृत्ती वाईट आहे. स्वार्थबुद्धी वाईट आहे. ती बदलली पाहिजे. खरी गोष्ट तर अशी आहे स्त्रियांच्या पवित्र पदराआड राहून पुरुष आपल्या राक्षसी सवयींपासून मुक्तता करू शकतो. तिच्या प्रेमरूपी गंगेचे अमृतप्राशन करून स्वतःच्या विकार नि विकल्पांपासून पापतापातून मुक्ती मिळवू शकतो.

हजरत मोहम्मद म्हणत, "माझा स्वर्ग माझ्या मातेच्या चरणी आहे." महात्मा विल्यम्स यांनी म्हटले, "ईश्वराने स्त्रीच्या डोळ्यात दोन दिवे ठेवले आहेत. त्यांच्या उजेडात भटकलेल्या लोकांना आपली विसरलेली वाट दिसते." दिव्यदर्शी टेलर म्हणतात, "स्त्रियांचे जग म्हणजे ईश्वराचा प्रकाश आहे. ती एक मधुर सरिता आहे. तिच्यामुळे चिंता व दुःखाचा विसर

पडतो." तत्त्वज्ञ प्लेटोच्या मते, "पुरुष स्त्रियांशिवाय अंपंग आहे." कवी हरीग्रंथ यांच्या मते स्त्रिया म्हणजे भूलोकावरच्या कविता होत. पुरुषांच्या भाग्याचा विस्तार त्यांच्या हातात आहे" आणि कालाईल म्हणायचा, "जर तुम्हाला प्रेमाचे प्रत्यक्ष दर्शन घ्यावयाचे असेल तर मातेच्या डबडबलेल्या डोळ्यात बघावे." आणि महाराजा मनुने तर आपल्या प्रजेला म्हटले "यत्र नार्यस्तु पूज्यन्ते तत्र रमन्ते देवता." जिथे नारीची पूजा होते, तिथे देव निवास करतात. खरी गरज स्त्रीला समाजामध्ये तिचा सन्मान, तिची प्रतिष्ठा तिला दिली पाहिजे. जी आपल्या ऋषी मुनींनी स्त्रीला पूर्वी दिलेली होती. म्हणून समाज बदलला पाहिजे. पुरुषांची मनोवृत्ती बदलली पाहिजे. जेणेकरून स्त्री समान हक्काची भागीदार बनेल आणि समाजातील हीन भावनेपासून तिचे रक्षण होईल आणि समाजाचे प्रगतीकडे नवीन पाऊल पडेल.

सामाजिक आंदोलनाची समाजाला अत्यंत गरज असते आणि या आंदोलनातूनच समाजाची मानसिकता बदलता येते व पर्यायाने समाज परिवर्तनाची दिशा ठरत असते. म्हणून महिला संघटनांनी सातत्याने आंदोलने सुरू ठेवून महिला कायद्यांची अंमलबजावणी केली पाहिजे. उदा. हुंडाबळी झाल्यावर त्या घरासमोर सभा घ्यावी आणि हुंडाबळी घेतलेल्या मुलीच्या प्रेताला खांदा मात्र सासरच्या लोकांनी न देता महिलांनीच द्यावा. यामधून निश्चितच बदल होईल आणि म्हणूनच हुंडाबळी, बालविवाह, एकतर्फी प्रेम प्रकरण, ऑफीसमध्ये लैंगिक छळ या अनिष्ट गोष्टींविरुद्ध स्त्री महिला संघटनांनी आवाज उठविणे, स्त्री सक्षमी करणाऱ्या कायद्यांची अंमलबजावणी आवश्यक आहे.

कोणताही अनिष्ट प्रकार खपवून न घेता त्याविरुद्ध आवाज उठविणे समाजबदल घडवू शकतो.

राजकारणात देखील स्त्रिया जास्त भाग घेतांना दिसत नाहीत. आणि ज्या स्त्रियांनी भाग घेतला आहे त्यांचा एकतर आवाज दाबला जातो नाहीतर कठपुतलीप्रमाणे त्या वागत असतात. महिलांना अजुनही विधिमंडळ किंवा संसदेत हवा तसा प्रतिसाद मिळत नाही ही खेदाची गोष्ट आहे. तरीपण जास्तीत जास्त महिलांनी राजकारणात भाग घेऊन जनहिताची कामे केली पाहिजेत. सृजनशील, सामर्थ्यवान, संयमित असलेली स्त्री प्रामाणिकपणे काम करते म्हणून राजकारणात व समाजकारणात मोठ्या संख्येने तिने भाग घेणे जरूरीचे आहे, तरच समाजपरिवर्तन होऊ शकते. स्त्रीने स्वतःला अबला न समजता सबला व्हायचं, स्वयंसिध्दा व्हायचं आणि ताठ मानेने वागून समाज बदलाला सहकार्य करायला पाहिजे.

जीवशास्त्रातील संशोधनानुसार "मेल ईज अ वीकर सेक्स" पुरुष कमकुवत असतो. तर स्त्रीची जन्मजात शक्ती फार मोठी असते. निसर्गानेच तिला जिद्दी व चिवट बनविलेले आहे. स्त्रीच्या अंगात क्रिएटीव्हिटी जन्मःतच असते अशा या शक्तीशाली घटकाची संख्या जगात निम्मी असूनही स्त्रीच्या अंगभूत शक्तीला निर्णय प्रक्रियेच्या आसपास अजुनही फिरकू दिले जात नाही. आरोग्य, शिक्षण, क्रीडा, रोजगार अशा कित्येक क्षेत्रांमध्ये त्यांची भरारी मोठी असूनही तिला अजून न्याय मिळालेला नाही. स्त्री ही कुटुंबाचा कणा असते, ती मानवतेची माता असून सौंदर्याची मूर्तिमंत उदाहरण आहे. संयम, सृजनशीलता, बुध्दीचे सामर्थ्य असलेली स्त्री ही दोन

वंशाची ज्योत असते. तिच मालविली जाते. याचे महत्त्वाचे कारण आर्थिक परावलंबन होय. तसेच आपली लोकशाही पुरेशी सक्षम नाही. कशी असणार ? लोकशाही प्रथम घरात फुलायला हवी. किती घरांमध्ये लोकशाही पध्दतीने निर्णय घेतले जातात ? स्त्रीच्या मनाला किती घरांमध्ये किंमत दिली जाते ? बहुतांश घरांमध्ये हुकुमशाहीच अस्तित्वात असते. कर्ता पुरुष निर्णय घेतो आणि घरातील स्त्रिया त्याचे ऐकतात. समाजात महिलांना इतके दडपणाखाली ठेवण्यात आले आहे की त्यांना आपल्या क्षमता व सामर्थ्यावर विश्वासच राहिलेला नाही.

कुटुंबाची जबाबदारी पेलतांना पुरुषाने सुध्दा आपल्या मुलांच्या संगोपनाची जबाबदारी तेवढ्याच ताकदीने पेलली पाहिजे. जेणेकरून चूल आणि मूल यातच आयुष्य घालविणाऱ्या स्त्रिया थोडं स्वतःकडे बघायला वेळ मिळू शकेल. शाळेमध्ये पालकांच्या, शिक्षकांच्या कार्यशाळा घेणे गरजेचे आहे. जेणेकरून समाजाचा स्त्रीकडे बघण्याचा दृष्टिकोन सकारात्मक होईल. पुरुषाने स्त्रीकडे (पत्नीकडे) बघतांना ती आपली जोडीदार आहे आणि तिलाही तेवढाच हक्क आहे जेवढा त्याला आहे. याचे भान ठेवून तिला बरोबरीचा सन्मान देणे, तिच्या नावे इस्टेट करणे, दरवाज्यावर पत्नीच्या नावाची पाटी लावणे या आणि अशा अनेक गोष्टीत अमुलाग्र परिवर्तनासाठी पुरुषाने स्वतःला बदलले पाहिजे. स्त्रीने सुध्दा बदल केले पाहिजेत, तेव्हाच समाज बदलू शकतो आणि स्त्रीला समान जीवन जगणे सुसह्य होऊ शकेल यात शंका नाही.

सुनंदा औंधकर

एम.ए. प्रथम वर्ष (मराठी)

लोकसत्ता

पक्षा पक्षा मध्ये मतभेद आहे

जखमी झाली ती फक्त जनता आहे

मतदानावेळेस डोक्यावर त्यांचा हात आहे

मतदान झाले डोक्यावरचे छत मात्र रिकामे आहे

कारण ही फक्त एक लोकसत्ता आहे....

मराठी आणि महाराष्ट्र मुद्दा तसा जुना आहे

परभाषीय आणि परप्रांतियांना लावला चुनाच आहे

पक्षा-पक्षामध्ये संघर्ष तर चालूच आहे

संघर्षात पिसली जाते ती जनता आहे

कारण ही फक्त एक लोकसत्ता आहे...

प्रचार करतांना नाव घेता विकास आहे

आहो विकासाच्या मानेचा कणा मोडला आहे

विकासाचा मुद्दा मात्र जुनाच आहे

या राजकारणामुळे विकास मात्र हरला आहे

कारण ही फक्त एक लोकसत्ता आहे...

नागरिकांच्या नागरिकत्वाला प्रश्न आज उभा आहे

राजकारण आले पुढचा प्रश्न सुटला आहे

पक्षा-पक्षांची रास मात्र वेगळी आहे

हे एकत्र येणार नाही हे तर खरे आहे

पुढे असेच चालू राहणार आहे

कारण ही एक लोकसत्ता आहे...

पूनम पाटील

तृतीय वर्ष कला (अर्थशास्त्र)

हरवलेली संवेदनशीलता...

आज आपण आधुनिकीकरणामुळे जगत असतांना आपल्या आजू-बाजूला घडत असणाऱ्या घटनांकडे दुर्लक्ष करतो मग ती घटना छोटी असो वा मोठी असो, आजच्या आधुनिकीकरणामुळे आणि इंटरनेटच्या जाळ्यात गुंतल्यामुळे आपल्याला आपल्या डोळ्यासमोर होणाऱ्या घटना दिसत नाही, ही बाब नक्कीच गंभीर आहे.

समाजातून अंधश्रद्धा नष्ट झाली पाहिजे असे ध्येय ठेवणाऱ्या नरेंद्र दाभोळकरांची हत्या होते तसेच गोविंद पानसरे आणि आता गौरी लंकेशही. भारताची राजधानी समजल्या जाणाऱ्या दिल्लीत एका तरुण मुलीवर अत्याचार करून तिची हत्या केली जाते. तशीच एक कोपर्डीतील घटना आणि अशा कितीतरी ? गोरक्षकांच्या नावाखाली मागासवर्गामधील तरुणांना बेदम मारहाण केली जाते, राजस्थानमध्ये एका मागास तरुणाला बेदम मारहाण करून त्या मारहाणीचा व्हीडीओ तयार करून प्रसारमाध्यमांकडे पाठवला जातो, परदेशी राहणारा एका मुलाला वडिलांच्या अंतिम संस्काराला यायला वेळ नाही. रस्त्यावर अपघात झालेला असतांना अपघातग्रस्तांना मदत करायची सोडून सर्रास दारू लुटली जाते आणि तो व्हीडीओ एका कडून दुसऱ्याकडे पाठवत मोठ्या उत्साहाने पाहिला जातो. किती लाजिरवाणी बाब आहे ही ! वरील घटना आपण दररोज वर्तमानपत्रात वाचत असतो आणि या इतक्याच नाही तर याची यादी फार मोठी आहे हे सांगणं वावगं ठरणार नाही, कारण आपण या घटनांशी परिचित आहोत हे नक्की.

मात्र येथे असा प्रश्न निर्माण होतो की, या घटना घडत असतांना आपण मात्र कुठे होतो ? अर्थात हा प्रश्न ज्याने-त्याने स्वतःला विचारायला हवा, पण मला

मात्र एक प्रश्न विचारावासा वाटतो, तो म्हणजे आपण संवेदनाहीन झालो आहोत काय ? कारण या घटना जेव्हा घडल्या तेव्हा कळत-नकळत आपण त्यात सहभागी होतोय की ? म्हणजे आपल्याकडे जे व्हीडीओ येतात ते आपण बघतो, त्यावर उगाच भाष्य करून पुढे पाठवतो आणि प्रसार माध्यमांवर होते ती फक्त चर्चा, मग आपणच थोड्याच दिवसात शोकसभा आयोजित करणार, कॅंडल मार्च काढणार, नाही-नाही त्या घोषणा देणार, त्यांच्या नावाची पथके निर्माण करणार इतकेच नव्हे तर स्मारकही उभारणार पण एक गंभीर बाब म्हणजे त्या स्मारकांवरूनही वाद होणार ही आहे का आपली संवेदनशीलता ? या सान्या घटनांचा विचार केलाय कुणी ?

खरंच आपण इतके संवेदनाहीन आहोत का की आपल्याला निर्भया सारख्या मुलींचा आवाज ऐकू येत नाही आणि आला तर आपण जात का नाही ? कुण्या अपघात-ग्रस्तांना मदत का करत नाही ? तो का आपला नातेवाईक आहे ? ती का आपली बहिण आहे ? असा विचार करतो. आपण सज्जन माणसं, पण ती किंवा तो कोण आहे याचा विचार सोडून एकदा माणुसकीच्या नात्याने तरी आपण मदत करायला हवी नाही का ? नाहीतर मारहाणीचा व्हीडीओ पाहतांना आपल्याला खरंच काहीच कसं वाटत नाही, उलट आपण इतके संवेदनाशून्य आहोत की तो व्हीडीओ दुसऱ्याला पाठवतो याला संवेदनशीलता म्हणता येईल का ? वडिलांच्या अंतिम संस्काराला येऊ न शकणारा मुलगा खरंच संवेदनशील असेल का ? सकाळी-सकाळी होणाऱ्या हत्येच्या मारेकऱ्यांना आणि बघ्याची भूमिका घेणाऱ्यांना आपण संवेदनशील म्हणू का ? या अन् अशा कितीतरी घटना प्रसंग आपल्या

डोळ्यासमोर हाते असतात पण आपण गप्प ते गप्पच.

अर्थात सर्वच संवेदनहीन आहेत असे मी म्हणत नाही. पण या धकाधकीच्या आयुष्यात आपण माणसाला माणूस म्हणून वागवतोय काय ? आपणही संवेदनाशून्य आहोत का ? याचा विचार करायला हवा. कारण ज्यांनी या घटना घडवून आणल्या ते खऱ्या अर्थाने संवेदनाहीन तर होतेच पण बघ्याची भूमिका घेणारे देखील तितकेच संवेदनाहीन असतात असे म्हणायला हरकत नाही.

असो, आता कुणी 'नरेंद्र दाभोळकर' होणार नाही, नाही 'गोविंद पानसरे' आणि 'गौरी लंकेशही' ! नाही, कारण या इंटरनेटच्या जगात आपल्याला वेळ नाही आणि नाही त्यांच्यासारखी प्राण त्यागण्याची धमक. 'निर्भया' आपल्याला खुप काही शिकवून गेली खरी पण आपण इतके भावनाशून्य झालो की 'कोपडी'तील घटना घडली, यासारखी दुसरी गंभीर बाब नाही.

आता आपण खरेच कसे आहोत हा प्रश्न ज्याने त्याने स्वतःला विचारायला पाहिजे आणि आपण संवेदनशील आहोत की संवेदनाहीन आहोत असा प्रश्न जर स्वतःला विचारायची वेळ आली असेल तर चिंताजनक बाब आहे असे म्हणायलाही एक हरकत नाही. स्वतःला भारताचे युवक म्हणवून घेणारे आपण उद्याच्या नव भारताचे निर्माते आहोत हे विसरायला नको हे मात्र नक्की !

तोडून टाकू जाती-पातीचे बंधन सारे
माणसाला माणूस म्हणून वागवु या रे !

प्रतिक्षा दिलीप वाघ
तृतीय वर्ष कला (इंग्रजी)

जीवनाचा सार

बरं नव्हे दुर्बल होणं
पण फार धीट होऊ नकोस
दुसऱ्यांवर मात करून
तू विजय मिळवू नकोस
विजयाने उन्मत्त होऊन
तू जात वागू नकोस
स्वतः मोठा होऊन
मी पण गाजवू नकोस
इतरांना दुखवून त्यात
तू सुख मिळवू नकोस
यशाने मी पण आणून
दुसऱ्यांना कमी लेखू नकोस
सत्ता, विजय, संपादन
करतात तुझे चाकरी
कोण जाणे मिळेल का उद्या
तुला पोटभर भाकरी ?

जीवन चक्र हेच आहे
ते फिरतच राहिल
ऊन पावसाचा खेळ हा
तुझे सत्व पाहिल
कसोटी ही जिंकली की
जीवन तु जगलास
अन्यथा पस्तावावे लागेल
कसा तु वागलास ?

बदलशील तुझे विचार
तर सुधारेल आचार
अन् कळला जीवनाचा सार
की जिंकशील जग फार

कोमल राजेंद्र चौधरी
द्वितीय वर्ष विज्ञान (संगणकशास्त्र)

कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचे शिक्षणविषयक विचार

प्रस्तावना :-

“स्वतःला एकाही विद्यापीठाची पदवी नसतांना ज्याने हजारो विद्यार्थ्यांना पदवी घेण्यास मदत केली व ज्याने शिक्षणात अभिनव प्रयोग करून शिक्षणक्षेत्रात आपले नाव अजरामर केले अशा कर्मवीरांनी महाराष्ट्रातील एक व कर्नाटकातील एका जिल्ह्यात शिक्षणाची चळवळ उभारत असतांना आपल्या विचारातून जे शैक्षणिक तत्व मांडले ते खरोखरच बीनतोड आहे. बहुजन समाजाला संजीवनी प्राप्त करून देण्यासाठी कर्मवीर जीवनभर एका योद्धासारखे लढले. त्यांचे कार्य म्हणजे खरोखरच शिक्षणात एक दीपस्तंभच होय.

कर्मवीरांचे पूर्ण नाव – भाऊराव पायगोंडा पाटील, जन्म २२ सप्टेंबर १८८७ मध्ये कोल्हापूर जिल्ह्यातील कुंभोज येथे झाला. त्यांनी इ.स. १९१० साली सांगली जिल्ह्यातील दुधगाव येथे दुधगांव प्रसारक मंडळ या संस्थेची स्थापना केली. तिच्यामार्फत दुधगांव विद्यार्थी आश्रम हे वसतीगृह चालविले. कर्मवीर भाऊराव पाटलांनी आपले शैक्षणिक तत्वज्ञान मांडत असतांना तत्कालीन परिस्थितीचा विचार केला त्याबरोबरच भविष्य काळाचाही विचार केल्याचे दिसते.

१) स्वावलंबी शिक्षण :-

कर्मवीरांनी शिक्षण घेत असतांना प्रत्येकाने ते स्वकष्टावर घेतले पाहिजे. अशा प्रकारचे विचार मांडले. वसतीगृहातील विद्यार्थी मग तो प्राथमिक शाळेतील असो अथवा माध्यमिक शाळेतील त्याने श्रम केलेच

पाहिजे. असा भाऊरावांचा आग्रह होता. वर्णव्यवस्थेने मनगट व मेंदू यांची एकमेकांपासून फरकत केली होती. बुद्धिजीवी वर्ग श्रम करण्यात कमीपणा मानत असे. भारताच्या अवनतीला जी कारणे आहेत, त्यापैकी एक म्हणजे मनगट व मेंदू यांची फारकत, असे भाऊरावांचे म्हणणे होते. यासाठी त्यांनी “कमवा व शिका” ही योजना सुरू केली. अशा प्रकारची योजना करणारे भाऊराव ही पहिलीच व्यक्ती होती.

२) व्यक्तीविकासासाठी शिक्षण :-

तत्कालीक समाजात शिक्षण हे फक्त रोजगाराच्या दृष्टीनेच घेतले जाते असा एक समज होता आणि हा रोजगार म्हणजे इंग्रजांच्या दरबारी कारकुनी होय. मात्र भाऊरावांनी अशा प्रकारच्या शिक्षणाला विरोध केला. शिक्षण हे नेहमी व्यक्तीचा विकास व चारित्र्य संवर्धन करणारे असले पाहिजे. यावर ते ठाम होते. चारित्र्य संवर्धन करण्यासाठी कर्मवीरांनी देशाच्या अनेक भागातील थोर व्यक्तींना आपल्या संस्थांमध्ये निमंत्रित केले. गाडगे महाराज, महर्षी शिंदे इ. नी कर्मवीरांच्या शाळेमध्ये जाऊन विद्यार्थ्यांच्या चारित्र्य संवर्धनास जाऊन हातभार लावला होता.

३) शिक्षक चारित्र्यसंपन्न आणि प्रशिक्षित असावा :-

त्याकाळी शिक्षक जन्मावा लागतो, बनविता येत नाही अशी एक धारणा होती. त्यात काही अंशी तथ्यही असले तरी त्या काळात अशा हाडाच्या शिक्षकांची कमतरता होती. म्हणून कर्मवीरांनी शिक्षक प्रशिक्षण योजना काढली. शिक्षक प्रशिक्षित असण्याबरोबरच चारित्र्यसंपन्न असावा, यावर कर्मवीरांचा भर होता.

चारित्र्यसंपन्न शिक्षकच विद्यार्थ्यांचे चारित्र्यसंवर्धन करू शकतात अशी त्यांची भावना होती.

४) शिक्षणाने आदर्श मनुष्य घडविता येतो :-

कर्मवीर भाऊराव पाटलांनी शिक्षण हे अशा प्रकारची शक्ती आहे की, ज्याद्वारे मनुष्य नुसता चारित्र्यसंपन्न होत नाही तर तो आदर्श सुध्दा होऊ शकतो. त्याद्वारे नवसमाजाची निर्मिती केली जाऊ शकते. हा समाज एक आदर्श समाज बनू शकेल. भारतातील हा समाज आज जो आपण मागासलेला म्हणतो तो शिक्षणाद्वारे स्वतःतील दोष काढून टाकू शकेल जगासमोर एक आदर्श समाज उभा राहू शकेल.

५) झिरपत्या सिध्दांताला विरोध :-

वरच्या वर्गातील समाजाला शिक्षण दिले असता ते खालच्या समाजापर्यंत आपोआप जाते. त्याला वेगळ्या प्रयत्नांची आवश्यकता नाही. अशी भूमिका अनेक शिक्षण तज्ज्ञांची आहे. परंतु कर्मवीर भाऊरावांनी या सिध्दांताला विरोध केला. आपल्या समाजात असलेल्या सामाजिक भेदांमुळे शिक्षण वरच्या समाजातून खालच्या समाजाकडे झिरपू शकणार नाही असा सिध्दांत मांडला.

६) सार्वत्रिक शिक्षणाचा आग्रह :-

कर्मवीर म्हणतात, सर्व समाज शिक्षित करावयाचा असेल पुढे न्यावयाचा असेल तर आपण सार्वत्रिक शिक्षणाचा पुरस्कार केला पाहिजे. परंतु त्याकाळी सर्वांना शिक्षण देणे शक्य नाही अशी सर्वांची भावना होती. त्यामुळे अनेकांनी झिरपत्या सिध्दांताचा पुरस्कार केला होता. परंतु कर्मवीरांनी आपल्या Voluntry School योजनेद्वारे सार्वत्रिक शिक्षण

यशस्वी करून दाखविले.

७) शिक्षण राजकारणापासून अलिप्त झाले पाहिजे :-

भारतात तसेच महाराष्ट्रात तत्कालीन समाजात नुसतीच राजकीय जागृती घडून आली होती. त्याचा प्रभाव शिक्षण ध्येयावरही घडत होता. अनेक विद्यार्थी राजकीय चळवळीत भाग घेत होते. त्याचा परिणाम शिक्षण संस्थांवर होत असे. मात्र कर्मवीरांनी विद्यार्थ्यांनी राजकारणात लक्ष घालू नये, अशी भूमिका घेतली. विद्यार्थी राजकारणात गेल्यामुळे त्याचा व्यक्तिमत्त्वाचा योग्य तऱ्हेने विकास होत नाही किंवा राजकारण्याकडून त्याचे शोषण केले जाते. विद्यार्थ्यांचा धर्म फक्त विद्यार्जन करणे आहे असे कर्मवीरांचे म्हणणे होते.

८) शिक्षण ही राष्ट्राची जबाबदारी :-

कर्मवीर म्हणतात, देशाची जडणघडण करण्यासाठी देश प्रगतीपथावर नेण्यासाठी योग्य नागरिक निर्माण केले गेले पाहिजेत. हे नागरिक निर्माण करावयाचे असतील तर शिक्षणाची अत्यंत आवश्यकता आहे. म्हणून शासनाने शिक्षणाची जबाबदारी स्वतः स्वीकारली पाहिजे.

अशा प्रकारे कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी शिक्षणाविषयी भरपूर काही सांगितले आहे.

भगवान संतोष पाटील

तृतीय वर्ष कला (राज्यशास्त्र)

महात्मा गांधीजींची धर्मविषय संकल्पना आणि आजचे वास्तव

अहिंसा परमधर्म असे मत महात्मा गांधीजींचे होते.

मोहनदास करमचंद गांधी गुजरात राज्यातील पोरबंदर या गावी २ ऑक्टोबर १८६९ रोजी जन्मास आले.

धर्म म्हणजे काय ? धर्माची व्याख्या काय ?
“माणसाने माणसासाठी माणसासारखे वागणे हाच खरा मानवता धर्म होय.”

धर्म आहे हो ! अहो धर्म आहे. कुठला धर्म ? शीख, मुस्लिम, हिंदू की बौध्द.

नाही... नाही... नाही... अहो एकच धर्म आहे ना कुठला तो अहो मानवता धर्म....

काय आहे तो मानवता धर्म, माणसाने माणसाशी माणसासारखे वागून इतरांना कुठल्याही प्रकारची हाणी न पोहचविणे म. गांधींनी अहिंसा व सत्य या परस्पर पूरक तत्वांवर आधारित सत्याग्रहाचा शस्त्रासारखा वापर करून अहिंसक मार्गाने राजकीय चळवळी यशस्वी केल्या.

महात्मा गांधीजींच्या संकल्पनेतून धर्म सांगावयाचा झाल्यास ‘बहु जनहिताय बहु जनसुखाय’ हा त्यांचा ध्यास होता. गांधीजींनी सत्य हे साध्य आणि अहिंसा हे त्याप्रत जाण्याचे साधन मांडले होते. प्रेममय व सहनशील अहिंसेच्या मार्गाने हृदय परिवर्तन करून शत्रूलाही मित्र बनवता येते, असा त्यांचा दृढ विश्वास होता.

धर्म हा कुण्याही व्यक्तीला किंवा प्राणी, पशु, पक्षी

यांना हानी न पोहचवता त्यांना त्यांच्या स्वातंत्र्यानुसार जीवन जगता यावे व आपल्या आवडी निवडीनुसार या जगाचा देखावा पहावा व आपले जीवन हे सत्कारणी लावून जगावे असे त्यांचे विचार होते.

मात्र आजचे विदारक चित्र पाहाता परिस्थिती भयावह निर्माण झालेली आहे. राम रहीम, राधे माँ, आसाराम बापू यांच्यासारखे पाखंडी आज या पृथ्वीवर मानवरूपी दानव म्हणून व धर्माच्या नावाखाली एक व्यापारी किंवा लुटारू म्हणून या समाजात वावरत आहे.

परिस्थिती सर्वांना ज्ञात असून सुध्दा राजकीय दबावाला किंवा स्वतःच्या इज्जतीचा पंचनामा न व्हावा म्हणून मूग गिळून गप्प बसत आहे. नेमक्या ह्याच परिस्थितीचा फायदा घेत हे मानव रूपी दानव विदेशात आपली गडगंज संपत्ती जमवत आहेत. ह्यांचा पर्दाफास होणारच. मात्र आज आम्ही गांधीजींनी घालून दिलेला मार्ग विसरल्यामुळेच या दुःखास कारणीभूत ठरलो. धर्माच्या नावाखाली आज प्रचंड गडगंज संपत्ती गोळा करून असे विदारक विदुशी आपल्या भौतिक सुखात रममान होत आहेत.

धर्माच्या नावाखाली आज प्रचंड पैसा खर्च केला जात आहे. मात्र खरोखर गरीब असलेल्या व असाहाय्य जनतेचे एक वेळच्या जेवणाचे काय ? हा प्रश्न या धर्माच्या देणग्यांच्या पावत्यांच्या ओझ्याखाली पार दबला गेला आहे. वास्तव हे भयावह व अतिशय तुच्छ निर्माण होत आहे. परिस्थिती बदलण्याचा प्रयत्न

भारतातील अंधश्रद्धा आणि धर्म

भारत देश हा संतांची भूमी म्हणून ओळखला जातो. भारतीय लोकसंख्येचा विचार करता जगात आपला दुसरा क्रमांक लागतो आता सद्यस्थितीत १३२ कोटी लोकसंख्या असणाऱ्या देशात, धार्मिक रूढी परंपरेचा वारसा उमटलेला दिसतो. भारतीय समाजात बदल घडवून आणण्यासाठी सावित्रीबाई फुले, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, ज्योतिबा फुले, राजाराम मोहनराय, छत्रपती शाहू महाराज आदींनी मनस्मृतीचे दहन, सतीप्रथा बंद करून सर्वांसाठी ज्ञानाची दरवाचे उघडून दिली पण हे जर आज समाजसेवक जिवंत असते तर देशात चालणाऱ्या ढोंगी बाबा आणि स्वतःला स्वयंघोषित अध्यात्म गुरू म्हणणारे आज समाजात वावरले नसते. अशा भोंदू बाबाविरोधी आज कोणी बोलायचे ठरवले तर, अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीचे संस्थापक डॉ. नरेंद्र दामोदरकरांची गोळी झाडून हत्या केलेली दिसते, कोणी याच्या विरोधी आवाज उठविला तर कर्नाटक मधील ज्येष्ठ पत्रकार गौरी लंकेशची गोळी झाडूनच केलेली हत्या समोर येते. तरी भारतीय राज्यघटनेने दिलेले सर्वाधिकार काही लोकांपर्यंत पोहचलेले नाही ते हे विसरून जातात की कलम १९ नुसार मला विचार व्यक्त करण्याचे भाषण अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य आहे आणि कलम २१ नुसार मला जिवीताचा हक्क प्राप्त झालेला आहे.

भारत देश हा एक धर्मनिरपेक्ष देश आहे. म्हणजेच भारताचा कोणताही राष्ट्रीय धर्म नाही आणि प्रत्येक भारतीय नागरिकाला त्याच्या आवडी निवडी नुसार

धर्मांतर करता येते. भारतामध्ये मंदिर, मंजिद बांधण्यासाठी करोडो रुपये खर्च केले जातात पण एखाद्या गरीबांचे घर बांधण्यासाठी त्याला पन्नास हजार रुपये सुध्दा मिळत नाही एवढेच नाही तर तिरुपती बालाजी, सोमनाथ मंदिर, शिर्डी या ठिकाणी करोडो रुपयांची संपत्ती आहे. जर एवढीच भारतातील गरीबांच्या कल्याणासाठी, शिक्षणासाठी वापरली गेली तर भारत कधीच गरीब राहू शकत नाही. आणि २०२० पर्यंत जागतिक महासत्ता व्हायला वेळ लागणार नाही.

भारतामध्ये आजही सर्व जण आधुनिक देवधर्माचे रूप, अंधश्रद्धा, चुकीच्या रूढी परंपरांना प्रथांना लोकसुध्दा अनैसर्गिक, काल्पनिक, चमत्कारिक अवैज्ञानिक बाबींकडे आकर्षित होतांना दिसतात. कारण या सान्या गोष्टींना समाजव्यवस्था कारणीभूत आहे. कष्ट केल्याशिवाय फळ नाही, काम केल्याशिवाय पैसा नाही आणि शिकल्याशिवाय प्रगती नाही, हे तो विसरतोय आणि देवपूजा, अंधश्रद्धा या बाबींकडे आकर्षित होतांना दिसतोय असे कर्मकांड करण्यासाठी आपल्या देशात आजही बकऱ्या, कोंबड्या हेच नाही तर माणसाचा सुध्दा बळी दिला जातो. जर अशा कर्मकांडावर विश्वास ठेवला तर भारत २०२० मध्ये कसा महासत्ता होईल ? कारण अंधश्रद्धेमुळे चहुबाजुने हा गुरफटलेला समाज असाच का राहिल ? कारण आपल्या देशात, शिक्षित डॉक्टर्स, इंजिनियर, संशोधकसुध्दा या अंधश्रद्धेच्या जाळ्यातून सुटलेले नाही. म्हणूनच अशा समाजामुळे आपला भारत देश

मागे राहात आहे. आणि हीच परिस्थिती खूप चिंताजनक आहे. यातून सुटायचं असेल तर आपल्या भारताला दैववादातून, प्रयत्नवादाकडे वाटचाल करावी लागेल. आपल्या या देशात अनेक धार्मिक लोक राहतात प्रत्येकाला त्याचा धर्म श्रेष्ठ वाटत असतो पण या धर्माच्या भानगडीमध्ये धार्मिक दंगे घडवले जातात. अनेकांचे जीव जातात यांना समजत नाही की, 'धर्म मरत नाही माणसं मरतात'. भारतातले धार्मिक लोक जोपर्यंत हिरवा आणि भगवा यांच्यात त्याचा धर्म शोधत राहतील तोपर्यंत आपला हा देश जगामध्ये एक अविकसित देश म्हणून निर्माण होईल. साने गुरुजी सांगुन गेले की, 'खरा तो एकची धर्म जगाला प्रेम अपवि,' या वाक्याची आजच्या काळात खूप गरज आहे.

शेवटी प्रत्येक भारतीय नागरिकाने ठरवलं की मी न हिंदू बनणार, न मुसलमान मी एक भारताचा चांगला माणूस होईल आणि ज्या दिवशी असे होईल, त्या दिवशी भारताला जागतिक महासत्ता होण्यास कोणीही अडवू शकणार नाही.

नितीन उत्तम भालेराव
एम.ए. प्रथम वर्ष (अर्थशास्त्र)

संस्कार आईचे

आपण साऱ्यांनी डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांचे 'अग्निपंख' हे पुस्तक नक्कीच वाचले असणार. डॉ. कलाम शास्त्रज्ञ होते व आपल्या देशाचे ११ वे राष्ट्रपती. डॉ. कलाम यांचे नाव जगभर प्रसिध्द आहे. तामिळनाडूच्या रामेश्वरम् गावात जन्माला आलेले कलाम यांची आई अशिअम्मा जैनुलाब्दिन या संपूर्ण कुटुंबाचा भार सांभाळीत. वडील जैनुलाब्दिन हे नावाडी होते. घरची परिस्थिती बेताची. त्याकाळी इलेक्ट्रीसिटी नव्हती. केरोसीनवर दिवे लागायचे. अशा वेळी कलामांना जास्त वेळ अभ्यास करता यावा म्हणून त्यांची आई दक्षता घेई. आपल्या मुलाला वेळच्या वेळी खाऊ घालणे, तयार करणे हे सारे त्या प्रेमाने करीत. कलाम यांनी एक आठवण आवर्जून नमूद केली आहे. घरात स्वयंपाकाची सामग्री कमी होती. ते लहान त्यामुळे भुकेपोटी त्यांनी जास्त पोळ्या खाल्ल्या. आई ही वाढत होती. त्यांच्या भावाने त्यांना दम दिला. कारण त्यांना हे माहित नव्हते की आईने आपल्या पानातलेही कलामांना दिले आणि ती उपाशी राहिली. माणूस कितीही मोठा झाला, तरीही जिच्यामुळे आपण जगलो, मोठे झालो त्या आईला कधीच विसरू शकत नाही. कलामांचे उत्तम चरित्र हे त्यांच्या आईचे माहात्म्य सतत जाणवून देते.

आईचे संस्कार संपूर्ण जीवन बदलून टाकणारे असतात. ते लोक जीवनात सफलच होतात. जगात आई सारखे प्रेम आणि संस्काराशिवाय काहीच नाही.

कल्याणी गजानन वानखेडे
तृतीय वर्ष कला (इतिहास)

सामान्य माणूस हिच माझी लेखन प्रेरणा

लेखनाची ऊर्मी आंतरमनातून उमटते संवेदना अक्षरातून प्रकट होतात. जे डोळ्यांनी पाहिलं, मनाने अनुभवलं आणि शब्दांनी सावरलं अशी ही लेखन प्रेरणा असते. मला लेखनाची प्रेरणा मिळते ती समाजातून. समाजातील व्यक्ती जेव्हा माझ्या लेखनातील व्यक्तिरेखा बनतात त्याच पुढे लेखन-काळातील माझ्या प्रेरणा ठरतात. त्यांच्यामुळेच माझ्याकडून लेखन होते.

समाजात आपल्या अवतीभवती घडणाऱ्या घटनांमधून कथाबीज मिळतं मग मनाला चटका लावून जाणाऱ्या व्यक्ती, जगण्याची त्यांची धडपड त्यांचा संघर्ष आणि संघर्षातून मिळालेलं यश, अपयश, नैराश्य, आनंद याचं गणित मांडतांना मिळणारा आनंद, त्यांच्यातील समरसता हीच माझी लेखन प्रेरणा आहे.

आणखीन एक माझं समीकरण मी केलं आहे. सामान्य माणूस समाजातील व्यवस्थेत नेहमीच तो भरडला जातो. सारं तो सोसत असतो अगदी मनाच्या विरुद्ध. व्यवस्थेच्या विरोधात जाण्याचं बळ त्यांच्यात नसतं हे वास्तव मी कसं विसरणार ? तशाच व्यक्तीरेखा माझ्या साहित्यातून आकार घेत असतात. बंड, विद्रोह सामान्य माणूस करू शकत नाही.

आजचा शेतकरी व्यवस्थेकडून नागवला जातो आहे. आंदोलनात किती शेतकरी स्वयंप्रेरणेने आलेले असतात, हा प्रश्न प्रश्नच राहतो. प्रत्येकाला आपलं पोट भरण्याची पडली आहे. राजकारण, मोर्चे, आंदोलन हे त्यांच्या मनाला स्पर्शत नाही. हे केलं तर त्याने खावं काय ? शेतात घाम कुणी गाळायचा ? तसंच नोकरी व्यवसायातल्या सामान्य माणसाचं झालंय... कुणी स्वयंकेद्रितच आरोप करेल; पण सत्य नाकारून चालणार नाही. सामान्य माणूस विद्रोह

करण्यासाठी अजून अवकाश आहे असं माझं स्वतःचं मत आहे. सामान्य माणूसच माझी खरीखुरी लेखन प्रेरणा आहे.

इतर साहित्यिकांचं साहित्य ही माझ्या लेखन शैलीला आकार देण्याचे कार्य करते. माझ्या चिंतनाला रंगही भरते. साहित्यिक मित्रांशी केलेली चर्चा ही माझ्या लेखनाचं बळ आहे.

तेजस्विनी किशोर आंबेकर

प्रथम वर्ष कला

आईपेक्षा लहानच....

बाळाला जन्म दिल्यावर प्रत्येक जण विचारतो, मुलगा की मुलगी...?

फक्त आईच विचारते माझं बाळ कसं आहे

तिला प्रश्न पडत नाही मुलगा की मुलगी

म्हणून तर ती आई असते.

परवा एक मित्र भेटला

खूप दिवसांनी सहजचं विचारलं,

आई कशी आहे रे....?

शांत झाला थोडा वेळ आणि म्हणाला,

गेली दोन वर्षे वृध्दाश्रमात आहे.

आजच वाढदिवसाला भेटून आलो.

तिला त्यानं विचारलं,

तुझी आई तुझ्याकडेच असते नां ?

मी म्हणालो, मी आईपेक्षा मोठा नाही झालो,

अजून आई माझ्याकडे नसते

मीच आईकडे राहतोय अगदी जन्मापासूनच....

कल्याणी गजानन वानखेडे

तृतीय वर्ष कला (इतिहास)

‘स्त्री’ हा कुटुंबसंस्थेचा कणा आहे

कुटुंबसंस्थेचा कणा म्हणजे काय ? पाठीचा कणा हा माणसाचे ताठपण कायम ठेवतो. त्याचप्रमाणे कुटुंबाचे ताठपण, स्वाभिमान, अस्मिता, स्त्रीमुळे टिकत असते. स्त्री तुटली तर कुटुंबाच्या कुटुंब उद्ध्वस्त होते. पुरुष बाहेर कितीही पराक्रम करत असले तरी घरात स्त्री असते. म्हणून घराला घरपण असते. ‘जिच्या हाती पाळण्याची दोरी । ती जगाते उद्धारी ॥’

आई मुलांवर जे संस्कार करते ते संस्कार त्या पिढीच्या आयुष्याची शिदोरी असते. स्वतःचा स्वाभिमान जपून ते संस्कार मुलांमध्ये संक्रांत करणे म्हणजे कुटुंबाचा कणा ताठ करणे होय. भारतात सत्याग्रह पर्व सुरू होते. त्या काळात सत्याग्रहींच्या घरी जाऊन पोलीस घराच्यांना त्रास द्यायचे हे कळताच यशवंतराव चव्हाण भल्या पहाटे पोलीस अधिकारी श्री. देशमुख यांच्या घरी गेले. देशमुख बाहेर आले. यशवंतराव त्यांना म्हणाले, ‘मिस्टर देशमुख, मी यशवंत चव्हाण. भारतमातेचा पुजारी तुम्हाला हवा असलेला ब्रिटीशांचा कैदी.’ अधिकारी थरथर कापू लागला. चव्हाण पुढे म्हणाले, ‘तुम्ही स्वातंत्र्य लढ्यातील सैनिकांच्या कुटुंबियांना मारहाण करता व छळता हे माझ्या कानावर आले आहे. तुम्ही ब्रिटीशांचे गुलाम आहात. त्यांचे हुकूम तुम्हाला ऐकावे लागतात हे ठीक आहे. पण तुमचे भांडण आमच्याशी आहे, आमच्या आई-बहिणीशी नाही. मिस्टर देशमुख, आम्हा स्वातंत्र्यलढ्यातल्या लोकांच्या बायकांच्या पदराला हात घालण्याचं धाडस जर केलंत तर ते हात कलम केले जातील, याद राखा.’ यशवंतराव लिहितात की, ‘हा संस्कार, ही स्वाभिमानाची देण मला माझ्या आईकडून मिळाली होती.’ याचा अर्थ स्पष्ट आहे की

आई, एक स्त्रीचं, कुटुंबसंस्थेचा कणा असते.

स्त्री ही मुलांवर, मुलींवर आणि कुटुंबातल्या एकूण भावी पिढीवर नुसते संस्कार करूनच थांबत नाही, तर आपले प्राण पणाला लावून त्यांची दिशाही निश्चित करते. वि. द. घाटे आपला अनुभव सांगतांना म्हणतात की, ‘‘त्यांची आजी मृत्यूला टेकली होती. तिचे जगणे शक्यच नव्हते. पण तिचा प्राण काही जात नव्हता. कशात तरी तिची इच्छा घुटमळत होती. घरच्यांनी दानधर्मापासून सर्वच प्रकारच्या इच्छा बोलून दाखवल्या पण तिच्यावर परिणाम होईना. तिला बोलता येत नव्हते. वि. द. घाटेना कसे सुचले कुणास ठाऊक. ते तिच्याजवळ गेले आणि तिच्या कानात म्हणाले, ‘‘आई, तुला जे म्हणायचे आहे ते मी समजलो. आजोबा आणि तू, तुम्ही जिथं फुलं वेचलीत तिथं मी गोवऱ्या वेचायला जाणार नाही.’’ ती किंचित हसली आणि तिने समाधानाने प्राण सोडला. पण जाण्यापूर्वी आपल्या कुटुंबाचा कणा ताठ राहिल याची काळजी घेतली होती.

स्त्रीचे मन हे असेच असते जोपर्यंत तिच्या मनाला शांतता मिळत नाही तोपर्यंत तिची अशीच तळमळ होत असते. आचार्य अत्रे म्हणतात, ‘आईचे प्रेम सर्व प्रेमाची गंगोत्री आहे.’

‘‘आई तुझी माया, जसी पारिजातकाचा सडा, आढ्याकाठी कंटकात, फुले सुगंधी केवडा’’ ।

या काव्यपंक्ती आईची थोरवी दर्शवतात. आई खरोखर एक महान दैवत आहे. ती सदा आदरणीय, वंदनीय व पूजनीय आहे. जी संपूर्ण कुटुंबाला सांभाळते. बाहेरील जगात पहिले पाऊल टाकतांना व नंतर बाहेरील वातावरणाची जुळवून घ्यायला तिच

शिकवते. जीवनातील अडथळे पार करायला ती मदत करते व संकटाच्या वेळी ती मुलाच्या पाठीशी खंबीरपणे उभी राहते. सुसंस्कृत आदर्श नागरिकाला शिस्तप्रिय, स्वावलंबी घडविण्यात तिचा सिंहाचा वाटा असतो.

स्त्री ही घरात सर्वांना उजेड देणारी असते, घरातील किंवा संपूर्ण कुटुंबातील प्रत्येक व्यक्तीची ती मनोभावे सेवा करते, काळजी घेते. ती स्वतः जळते व इतरांना उजेड देते. ती सर्वात असते तेव्हा तिची महती कोणाला कळत नाही. कवी म्हणतात ते खरंच आहे. “प्रेमस्वरूप आई, वात्सल्यसिंधू आई । तुज बोलवू कसा मी, कोणत्या उपायी ।”

देव स्वतः पृथ्वीवर येऊन प्रत्येकाकडे लक्ष देऊ शकत नसेल म्हणून त्याने आईची निर्मिती केली असावी असे वाटते. म्हणून तर परमेश्वर पहायचा असेल तर आईच्या रूपात पहावा. देवाला आई म्हणून हाक मारावी. खरंच एक स्त्री म्हणजेच आई ही जन्मभराची शिदोरी आहे, जी संपतही नाही आणि उरतही नाही. ही स्त्री आपले प्रत्येक नाते निभावते आणि सर्वाधिक आईचे ज्याला आई नाही त्याला विचारावी आईची माया काय असते, तेव्हा त्या मुलाच्या हृदयाची हाक आपल्या कानापर्यंत पोहोचते ती अशी,

“आई म्हणूनी कोणी आईस हाक मारी, ती हाक येई कानी मज होई शोककारी, नोव्हेच हाक माते मारी कुणी कुठारी। आई कुणा म्हणू मी आई घरी न दारी ॥ हे वात्सल्य जिविचे सान्या जगात नाही, स्वामी तिन्ही जगाचा आईविना भिकारी, आईविना भिकारी ॥

कु. निलम चौधरी

एम.ए. प्रथम वर्ष (मराठी)

संकट

संकट आले काळ्या आईवर जोडूनी दोन्ही कर
हाक मारतो वरुण राजा धाऊन या लवकर
काळ्या आईच्या कुशीत आले
बीजामधून अंकुर वर
वाच्या संगत नाचुन गाऊन
धरू लागले आशेचे सूर
पावसाची वाट पाहुनी, त्यांचा गळून पडला धीर
हाक मारतो वरुण राजा धाऊन या लवकर
मुक्या गुराला नाही उरला
नाही उरला चारा मुठभर
कोरडा, कोरडा सुटला वारा
वाहू लागला हो भरभर
या जिवांची पाहुण दशा, अश्रू आले सरसर
हाक मारतो वरुण राजा धाऊन या लवकर
निसर्गाचा असा हा कोप
ओंजळभर ही नाही पाणी
एका थेंबार्थंबासाठी
कसा भटकू लागला रानी
तरी नाही जाणला तो या पावसाचे उपकार
हाक मारतो वरुण राजा धावून या लवकर
सारी हवा दुषित केली
याने जंगल तोड करून
आरोग्यावर घातला घाव
हाताहातात कुन्हाड धरून
निसर्गावरती मात करू पाहतो हा वीर नर
हाक मारतो वरुण राजा धावून या लवकर

प्रविण मधुकर ब्राम्हंदे

एम.कॉम. प्रथम वर्ष

यश

यश ही नशिवाने मिळणारी गोष्ट नव्हे. उचित ध्येयाच्या उद्दीष्टपूर्तीकडे होणारी वाटचाल म्हणजेच यश. 'यश' आणि 'सुख' जोडीने येतात. आपल्याला जे हवंय ते मिळवणं म्हणजे यश आणि जे मिळालं आहे त्यात समाधान वाटणं म्हणजे सुख.

अहंकार, यशाची भिती, निश्चित योजना नसणे, निश्चित ध्येयाचा अभाव, दिरंगाई टाळाटाळ, कौटुंबिक जबाबदारी, दिशाहिनता, प्रशिक्षणाचा अभाव, चिकाटीचा अभाव, क्षमतेपेक्षा अधिक जबाबदारी स्वीकारणे ही यशाच्या मार्गातील प्रमुख अडथळे होतात.

यश हे आयुष्यातील आपण प्राप्त केलेल्या पदांवरून किंवा स्थानावरून मोजता येत नाही तर ते स्थान किंवा दर्जा मिळविण्यासाठी जे अडथळे पार करावे लागतात त्यावरून त्याचे मूल्यमापन ठरत असते. यशस्वी माणसाची स्पर्धा स्वतःशीच चालू असते. आयुष्यात आपण किती उंची गाठली यावर यशाचं मोजमाप होत नसतं. तर खाली पडल्यावर आपण किती वेळा परत 'उसळी' मारून उभे राहतो यावरून ते मोजता येते. "तुम्हाला यशस्वी व्हायचं असेल तर, तुमच्या प्रयत्नांना ते असफल ठरत असले तरीही वेग दुप्पट करा". "इतिहासाचा नीट अभ्यास केला तर तुम्हाला असं दिसून येईल की, सर्व 'यशोगाथा' या मोठ्या अपयशाच्या कहाण्या आहेत." पण लोक यशामागचं अपयश लक्षात घेत नाही. 'ते चित्राची एकच बाजू पाहतात आणि म्हणतात. तो माणूस नशिवान होता, त्याला नेमक्या संधी वेळेवर मिळत गेल्या.

तसे पाहिले तर शारीरिकदृष्ट्या मनुष्यप्राणी हा सर्वात दुबळा प्राणी आहे. परंतु निसर्गाने माणसाला सर्वात मोठी देणगी दिलेली आहे. ती म्हणजे विचार करण्याची शक्ती. पण दुर्दैवाने या विचार करण्याचा शक्तीचाच अभाव प्रत्येकाचे अंगी प्रामुख्याने दिसून येतो.

यशस्वी होण्याकरिता इच्छा, ध्येय साध्य करण्यासाठी प्रबळ इच्छा हिच आपल्याला यशाकडे नेणारी सर्वात प्रबळ होय. माणूस मनामध्ये जे सजवतो किंवा माणूस जे मनात आणतो त्यावर विश्वास ठेवतो तिच गोष्ट तो साध्य करू शकतो.

यशस्वी माणसे जबाबदारी स्वीकारतात जबाबदाऱ्या स्वीकारण्यामध्ये धोका तर असतोच पण त्याचबरोबर संपूर्ण कार्याचे उत्तरदायित्व तुमच्यावर असतं. बहुतांश लोक आपल्याला सुरक्षित कवचात ठेवतात व कुठलीही जबाबदारी स्वीकारत नाहीत. त्यामुळेच ते यशस्वी होत नाही. जबाबदार व्यक्ती आपल्या चुका लक्षात घेऊन त्यापासून खूप काही शिकतात.

जी माणसं आपल्या क्षमतेचा निम्म्याहून अधिक क्षमतेने काम करतात त्यांना जग सलाम करतं आणि मोजकीच माणसं आपल्या क्षमतेने म्हणजेच १००% कार्य करतात त्यांना जग डोक्यावर घेतं. "सकारात्मक यशामागे नकारात्मक विचारापेक्षा सकारात्मक विचार महत्वाचा".

उज्वला सुरेश ठाकरे

द्वितीय वर्ष विज्ञान

नवस किती खरा किती खोटा

नवसाला पावणाऱ्या देवाची कीर्ती फार लवकर पसरते. त्यामुळेच हल्ली 'स्वयंभू' देवस्थानांपेक्षा नवसाला पावणारा म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या देवांना जास्त लोकप्रियता मिळत आहे. हा सर्वसामान्य लोकांच्या भावनेचा सरळ-सरळ व्यापार आहे. परंतु नवस बोलणे ही खास मानसिकता आहे.

सुमारे ३० वर्षांपूर्वी महाराष्ट्रातले एक थोर विचारवंत नरहर कुरुंदकर यांनी या नवस प्रेमींची चांगलीच कान उघडणी केली होती. परीक्षेला जातांना मुलगा देवापुढे नवस बोलतो की, पास झालो तर पेढे वाटेन, तुला अर्धा किलो पेढे वाटीन त्यावेळी त्या परीक्षार्थी मुलाला हेच म्हणायचे असते की, अभ्यास नाही केला ही माझी चुक माफ कर त्याहीपुढे जाऊन मुलाचे मन म्हणत असते की हे अर्धा किलो पेढेही आपणालाच खायला मिळणार.

काही वर्षांपूर्वी तिरुपतीच्या मंदिरात कोटी रुपयाची अवाढव्य रक्कम 'हुंडी' नावाच्या खजिन्यात अज्ञाताने टाकली चक्रावून टाकणार भाग असा की, केंद्र सरकारच्या एकसाईट कस्टम विभागाच्या एका अधिकाऱ्याने नाव न सांगता आपल्याला १० कोटी पेक्षा जास्त लाभ झाला तर त्यातला निम्मा वाटा बालाजीला द्यायचे कबुल केले होते व त्या करारानुसार ६ कोटींचा वाटा त्या पेटीत टाकला होता. अशा काळ्या उत्पन्नाचा वाटा घेऊन तिरुपती देवस्थान जर लोकोपयोगी कामे शाळा, कॉलेज, हॉस्पिटल असे कल्याण-कारी उद्योग करणार असेल तर हा देव कुणाचा म्हणावा ?

एखादे संकट, एखादा आजार नवसामुळे दूर होतो असे मानायचे तर शंभरातल्या ९५% जणांच्या

बाबतीत तो प्रत्यय आला पाहिजे. पण तसे होत नाही नाही हे उघडच आहे. पण ज्या पाच जणांना प्रत्यय येतो ते त्याची जाहिरात करतात. ९५% लोक आपल्या नशिबाला बोल लावत गप्प बसतात.

हल्ली गणेशोत्सवातही "नवसाला पावणारा ही जाहिरात अग्रक्रमाने केली जाते. लालबागचा राजा किंवा गिरगावचा राजा यांच्या आता गावोगावी आवृत्त्या निघत आहेत व नवसाला पावणार ही कॅचलाईन ठळकपणे चमकत असते. मग हे खास नवसवाले सोडून अन्य सामान्य गणपती कुणासाठी बसवले जातात व नवसाला पावण्याची शक्ती त्यांच्यात असते की नसते ?

देव ही एक सर्वशक्तीमान, सर्वज्ञ व सर्व कार्याला आशीर्वाद देणारी श्रध्दा आहे. लाखो वारकरी पंढरीच्या वारीला दरवर्षी जातात ते पांडुरंगाला कोणता नवस बोलतात. शासकीय पुजेचा मान मिळवणारे मंत्री टी.व्ही. समोर त्या विठोबाला पाऊस पाड असा आग्रह धरतात. बाकी सर्व भक्त मात्र त्यांचे दर्शन घेऊनच समाधान मानतात. देण्या-घेण्याच्या गोष्टी न करता माघारी फिरतात नवस बोलून मनाची श्रध्दा जपणे मानसिक आधार शोधणे ही गोष्ट वेगळी पण सामान्यांच्या ह्या भावनेतून मंदिर व्यवस्थापकांनी धंदा करण्याचा प्रकार नक्कीच आक्षेपार्ह आहे. देवाला वाहिलेले दागिने, देवीला अर्पण केलेली साडी चोळी ही श्रध्दा भावनेने भक्ताने दिली तर मागच्या दाराने देवस्थान कमिटीला त्याची विक्री करण्याच्या लिलाव करण्याचा अधिकार कोण देतो. तीन मिटर साडीची रक्कम घेऊन दिड मीटर देणे हा भक्तांना लुबाडण्याचा

दुकानदारांचा उद्योग आणि श्रद्धेने देवाला अर्पण केलेली वस्तू विकून तिचा पैसा करून त्याचा आपल्या मर्जीप्रमाणे विनियोग करून भक्तांची मानसिक फसवणूक करण्याची मंदिर व्यवस्थापनाची वृत्ती यात काय फरक राहिला.

नवसाला पावणारे अशी देवदेवतांची स्वतंत्र वर्गवारी निर्माण करणारे धर्मप्रसारक आणि मंदिराचे मार्केटींग करण्याचा नवा उद्योग भरभराटीला आणणारे राजकारणी, उद्योगपती यांचा एक घट्ट विळखा आज देवांभोवती पडत आहेत.

आपल्या व्यावहारिक जीवनात एकीकडे मनुष्याला जे नशिबात असेल तेच मिळतं. जगात मोफत किंवा फुकट काहीच मिळत नाही. अशा उक्तींचा प्रत्यय येत असतो व त्याचवेळी देवाकडून काही हवे असेल तर त्याची किंमत मोजावी लागते ही व्यवहारवादी वृत्ती डोके वर काढते त्यातुनच मग सिध्दीविनायकापुढे चार-पाच तास रांगेत घालवतांना वेळेची काळजी वाटत नाही. “इस हाथसे दो, उस हाथसे लो” रोकठोक व्यवहारी बाणा आपल्या सर्व जगण्याचे नियंत्रक बनला आहे. त्याचाच प्रभाव आपल्या श्रद्धा आपली वैचारिक निष्ठा व आपली मानसिकता यावर पडत आहे. विज्ञाननिष्ठ व बुध्दी प्रामाण्यवाद ही जुन्या जगातली पारंपरिक मूल्ये होती. आता आपण उपयुक्तता वादाच्या नव्या जगात प्रवेश केला आहे. या नव्या जगात आता नव्या मूल्यांची प्रतिष्ठापना अपरिहार्य ठरली आहे. नवसाला पावणारे देव निर्माण करून आपण या नव्या दिशेने वाटचाल सुरू केली आहे.

मयूर विजय तायडे

प्रथम वर्ष वाणिज्य

नशीब

जी माणसं हवीशी वाटतात,
ती कधीही भेट नाही.

जी माणसं नकोशी वाटतात,
त्यांचा सहवास संपत नाही.

ज्यांच्याकडे जावेसे वाटते,
त्यांच्याकडे जायला जमत नाही.

ज्यांच्याकडे जाऊ नये असे वाटते,
त्यांच्याकडे जावेच लागते.

जेव्हा जीवन नकोसे वाटते,
तेव्हा काळ संपत नाही.

जेव्हा जीवनाचा खरा अर्थ कळतो,
तेव्हा काळ संपलेला असतो.

नशीब हे असंच असतं,
त्यांच्याशी जपून वागावं लागतं.

तिथे कोणाचेच चालत नाही,
जिकडे नेईल तिकडे जावेच लागते.

सृष्टी विलास भंगाळे

द्वितीय वर्ष विज्ञान

व्यथा कुणब्याची

‘कुण’ म्हणजे जमीन-माती आणि ‘बी’ म्हणजे रूजवणे. जमिनीत मातीत बियाणं पेरतो, रूजवतो तो ‘कुणबी’. असा या शब्दाचा खरा अर्थ. या मुख्य व्यवसायाशी पुरक व इतर व्यवसायांच्या निर्मितीतून समाजव्यवस्थेने जातिव्यवस्थेची श्रेणीबद्ध उतरंड निर्माण केली. मुख्य व्यवसाय करणारा ‘कुणबीही’ जातीच्या रकान्यात आला. कोणते पिक पिकवतो. त्यावरूनही जातींची नावं ठरविली गेली. आज शेत करणारा तो शेतकरी म्हणून ओळखला जातो. त्या शेतकऱ्यांची आर्थिक स्थिती नेहमीच दारिद्र्याचीच राहिली आहे.

सरंजामशाहीतील राजा असो की, लोकशाहीतील राजा शेतकऱ्यांची शोषण व्यवस्था कधी संपलीच नाही. शेतकऱ्यांच्या भाजीच्या देठालाही हात लावू नका, असे फर्मान काढणारे छत्रपती शिवराय फक्त अपवाद ! बाकी सारे उपद्रव्यापच ठरले.

शेती हा व्यवसाय, व्यवसाय म्हणून कधी मान्यता पावलाच नाही. सेवार्थ म्हणूनच त्याच्याकडे पाहण्यात आले. शेतकरीही काय विकतो यापेक्षा काय पिकते आणि लोकांची पोट कशी भरतील याच दृष्टीने विचार करत आला. परंतु खायचे दाणे आणि पेरायचे दाणे याची निवड करून पोटही जगवायचं व शेतही पिकवायचं. आज अशी स्थिती राहिली नाही, अस्मानी संकटाचे सामने त्याने छातीवर झेलले पण सुलतानी संकटाचे सामने करतांना त्याचं कंबरडं मोडलं आहे. विकत आणायचं आणि उधार जगायचं अशी आर्थिक विपन्नावस्था झाली आहे. शेतीत पिकलं काय किंवा नापिकी झाली काय, दोन्ही स्थितीत त्याची झोळी

रिकामीच राहते. ज्यावर्षी पिकतं त्यावर्षी भाव पडतात. ज्यावर्षी पिकत नाही त्यावर्षी बाजारपेठच दिसत नाही, परिणामतः कर्ज काढावे लागते. सावकार, सोसायट्या, बँका त्याच्या सुरकृत्यावर कर्जाचं डोंगर उभे करायला तयारच असतात.

शेतकरी कर्ज बुडवायला घाबरतो. कर्ज असले तर त्याला अपराधी असल्यागत वाटतं. घेतलेलं कर्ज फेडता फेडता कितीतरी शेतकरी अल्पभूधारक आणि पुढे भूमिहीन होतात. शेतीसाठी कर्ज घेणे कमी व्याजदरात कर्ज देणं या बाबींकडे कृषीप्रधान देशात प्राधान्याने विचारच झाला नाही. गाड्या, घोड्या, फ्रिज, टी.व्ही. घेण्यासाठी अल्पदरात सोयी सवलतीने कर्ज मिळण्याची व्यवस्था झाली पण शेतीसाठी अल्प व्याजदरात कर्ज उपलब्ध करण्यासाठी राज्यकर्ते नालायक ठरले. वीजमाफ, कर्जमाफ, ही मदत, ती मदत देण्याची मतांपुरती आश्वासनं दिली. वीजबिल माफ म्हणजे शेतीसाठी लोड शेडींग किंवा वीजच नाही. कर्जमाफ म्हणजे मुळासकट उपटल्यानंतर बाकी माफ. शेतकऱ्यांनी आतापर्यंत तोटाच सहन केला. सरकारची कर्जमाफी म्हणजे फक्त लबाडाच्या घरचं आमंत्रण.

देशभर शेतकरी आत्महत्या करीत आहेत, पण सरकारकडे ८०% शेतकऱ्यांच्या नोंदीच शासकीय यंत्रणेनं केलेल्या नाहीत.

‘झाकुनिया मढे करिती पेरणी,

कुणबीयाची जाती लवलाही’

असा कुणब्यांचा स्वभाव. ‘संत तुकोबांनी त्यांच्या अभांगातच नोंदवला. जो मेला त्याचे दुःख पचवून, हृदयावर दगड ठेवून जगाला जगवणाऱ्या जगाच्या

पोशिंद्यावर अधिकाऱ्यांचे उंबरठे झिजवूनसुध्दा राज्यकर्त्यांच्या मनात त्याच्याविषयी करुणा पाझरत नाही. दगड झालेली व्यवस्था उलट दुःखी शेतकऱ्यांच्या जखमांवर शासकीय नियमांचे मीठ चोळण्याचे काम करते. शेतमालाचे भाव दिल्लीतील एसी रूममध्ये ठरतात. त्यामुळे त्यांना आधारभाव ठरवतांना घाम फुटत नाही, पण त्यांनी पिकांचे आधारभाव ठरवल्याबरोबर शेतकऱ्यांच्या तोंडचे पाणी पळते. रक्तही आटून जाते.

भारत देश हा कृषीप्रधान असतांनासुध्दा देशात शेतीसंबंधी गोष्टींवर प्राधान्याने विचार केला जात नाही. भाजीपाला, फळे, धान्याचे भाव जराही वाढले तर नोकरदार, मध्यमवर्गीयांच्या पोटावर कुऱ्हाड पडते. परंतु शेतकऱ्यांच्या मालाला कवडीमोल भाव दिला जातो तेव्हा त्याच्या पोटात काय ?

कृषीप्रधान देशात शिपायाच्या बेभरवशाची नोकरी करणाऱ्या मुलाला विवाहासाठी मुलगी मिळते पण शेतकऱ्याच्या होतकरू, मेहनती, सुशिक्षित मुलाला मुलगी मिळत नाही. कारण काय तर तो शेती करतो. सर्व बाजूंनी घेरलेले असतांना निसर्गसुध्दा त्यालाच धोका देतो.

असं असलं तरी गळफासाच्या दोरावर मान ठेवण्याआधी मदतीचे दोन थेंब त्याच्या तोंडात तरी टाका. जगण्याची हमी नाही, तर त्याच्या मरणाची तरी नोंद घेणार कां ?

कुठे आहोत आपण ?

कुमारसिंग रवींद्र पाटील

एम.एस्.सी. प्रथम वर्ष (रसायनशास्त्र)

तुच एक असशील

तुच एक असशील...

हरवली कुठे कधी तर

सावरून मला घेशील ना ?

कितीही भांडले आपण तरीही

समोर आल्यावर सारे विसरून जाशील ना ?

मी आता विसरणे शक्य नाही

तु मला लक्षात ठेवशील ना ?

जीवन तयार आहे तुझ्यासाठी

गरज पडेल तेव्हा मागून घेशील ना ?

मला तुझी गरज आहे ते

न सांगताना ओळखशील ना ?

शब्दात नाही सांगता येणार

डोळ्यातून समजून घेशील ना ?

अस्वस्थ होईल मी जेव्हा

धीर मला देशील ना ?

माझ्याकडून नकळत दुखवलीस तू

माफ मला करशील ना ?

आयुष्याच्या वाटेवर एकटे वाटले तर

हात माझा धरशील ना ?

सगळे खोटे ठरतील तेव्हा

विश्वास माझ्यावर ठेवशील ना ?

चुकतेय मी कधी तर

हकाने मला सांगशील ना ?

सृष्टी विलास भंगाळे

द्वितीय वर्ष विज्ञान

आधुनिक राजकारणाने विभागलेले महापुरुष

महापुरुष म्हटल्यानंतर आपल्या डोळ्यापुढे येतात ते म्हणजे "छत्रपती शिवाजी महाराज, महात्मा गांधी, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, पं. जवाहरलाल नेहरू, सरदार वल्लभभाई पटेल इत्यादी.

आपला देश हा १५० वर्षे इंग्रजांच्या पारतंत्र्यात होता व या देशाला स्वातंत्र्य मिळण्यासाठी या महापुरुषांनी अहोरात्र आपले जीवन भारत देशासाठी अर्पण केले. यापूर्वी आपल्या देशावर मोघलांचे राज्य होते. त्यांचे राज्य नष्ट करण्यासाठी व अन्याय अत्याचाराविरुद्ध आवाज उठवून छत्रपती शिवाजी महाराज व त्यांच्या सहकाऱ्यांनी मिळून सन १७०७ साली मोघल साम्राज्याचा ऱ्हास केला. पुढे हळुहळु भारतावर इंग्रजांचे सरकार स्थापन झाले व इंग्रजांनी संपूर्ण भारत त्यांच्या राजवटीत आणला.

आपल्या देशाला इंग्रजांच्या पारतंत्र्यातून मुक्त करण्यासाठी कोणी जहाल गट निर्माण केले तर कोणी मवाळ गट निर्माण केले दोघांच्या सकल प्रयत्नांमुळे भारत देश हा १५ ऑगस्ट १९४७ साली स्वतंत्र झाला. पण भारतीय नेत्यापुढे मोठ्या प्रमाणावर आव्हाने उभी होती, ती म्हणजे सर्वात प्रथम भारताची स्वतंत्र 'राज्यघटना' तयार करणे व भारताला नियोजनबद्ध आर्थिक धोरणातून विकसीत अर्थव्यवस्थेकडे वाटचाल करणे या आव्हानांचा स्वीकार करून भारतीय नेत्यांनी देशाच्या एकीकरणासाठी व देशाच्या प्रगतीसाठी एकत्र येऊन भारत देशाला नवीन दिशा दाखविली. त्यामध्ये अग्रणी स्थान म्हणजे 'भारतीय राज्यघटनेचे शिल्पकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व आधुनिक भारताचे शिल्पकार पं. जवाहरलाल नेहरू व भारतीय एकतेचे प्रतिक सरदार वल्लभभाई पटेल हे होते.

पण....

या महापुरुषांना जे अभिप्रेत होते ते आज घडत आहे का ? हा एक चिंतनाचा विषय आहे. या महापुरुषांच्या काळात राजकारणाचा खरा विषय राहिला तो म्हणजे भारताच्या सर्वांगीण सबलीकरणासाठी सर्वांनी सर्वोतोपरी प्रयत्न करणे. परंतु नंतर काळ बदलला आणि प्रत्येक गोष्टीत समाजकारण खोडून राजकारण होत राहिले. ते आज एवढ्या मोठ्या प्रमाणावर वाढले की, प्रत्येक जाती-धर्माने या महापुरुषांना वाटून घेतलेले दिसते. भारत देशाला स्वातंत्र्य मिळविण्यासाठी प्रत्येक जाती धर्माच्या माणसांनी स्वतःचे प्राण देशासाठी अर्पण केले. पण त्यांच्या प्राणांचे मोल फक्त त्यांच्या जयंती मध्ये डी.जे. लावून व मद्य प्राशन करून फेडले जाते. आजच्या राजकारणात त्यांच्या नावाच्या घोषणा देवून दोन जाती धर्मात फूट पाडली जाते व संबंध देशाला वेठीस धरले जाते. धर्माच्या नावावर मतदान केले जाते.

कदाचित हे सर्व पाहून सर्व महापुरुष निराश होत असतील त्यांना असे वाटत असेल की यासाठीच आपण भारताला पारतंत्र्यातून मुक्त केले होते. यासाठीच आपण एवढे कष्ट केले होते.

या अशा संस्कृतीपेक्षा पारतंत्र्यातील संस्कृती बरी होती. किमान आपण सर्व भारतीय आहोत ही जाण तर जिवंत होती.

आपण पहिल्याप्रमाणे ज्या महापुरुषांनी भारताच्या पारतंत्र्यातून मुक्त करण्यासाठी आपले प्राण अर्पण केले त्यांना आपण जाती धर्मात न विभागता त्यांना आदर्श ठेवून 'सर्वधर्म समभाव' या आपल्या राज्यघटनेतील शब्दाप्रमाणे आपण सर्वांनी मिळून या

भारत देशाला एक विकसित राज्य म्हणून पुढे आणले पाहिजे. हे सर्व आपल्या नवयुवकांच्या हाती आहे. कारण आपल्याला चांगल्याप्रकारे समजते की राजकारणातून समाजकारण झाले पाहिजे. पण समाजकारणात राजकारण होता काम नये. आणि हिच बहुमूल्य श्रध्दांजली आपण या महापुरुषांच्या चरणी अर्पण करूया व एक नव्या भारताकडे वाटचाल करूया.

भुपेंद्र किशोर बाणाईत

तृतीय वर्ष कला

मैत्रीण

एक तरी मैत्रीण अशी हवी

जरी न बघता पुढे गेलो तरी

मागून आवाज देणारी

आपल्यासाठी हसणारी

वेळ आली तर अश्रूही पुसणारी

मैत्री म्हणजे आपल्या विचारात

सतत कुणीतरी येत असतं... मैत्री म्हणजे

न मागता समोरच्याला

भरभरून प्रेम देणे असतं

एकमेकांना भेटण्यासाठी

दोघांनाही आस आहे

आपल्या मैत्रीमध्ये हीच

गोष्ट खुप खास आहे.

श्रध्दा दत्तात्रय पराळे

द्वितीय वर्ष विज्ञान

प्रेम कुणावर करावे ?

प्रेम कुणावर करावे ?

जो आपल्याला आवडतो त्याच्यावर,

की ज्याला आपण आवडतो त्याच्यावर ?

प्रेम कुणावर करावे ?

मन वेधून घेणाऱ्या गुलाबावर,

की त्याला जपणाऱ्या काट्यावर ?

प्रेम कुणावर करावे ?

जन्म घेतलेल्या मायभूमिवर,

की तिच्यासाठी प्राण अर्पण करणाऱ्या जवानांवर ?

प्रेम कुणावर करावे ?

सुंदर नाजूक वेलीवर

की तिला आधार देणाऱ्या वृक्षांवर ?

प्रेम कुणावर करावे ?

रंगीबेरंगी दिसणाऱ्या फुलपाखरांवर

की तिला बागडण्याची चेतना देणाऱ्या वाऱ्यावर ?

तुम्हीच सांगा.....

प्रेम कुणावर करावे ?

परवा भेटलेल्या मुलावर किंवा मुलीवर

की आयुष्यभर आपल्यावरून जीव

ओवाळून टाकणाऱ्या,

'आई-वडिलांवर'

रूपाली बापू पाटील

द्वितीय वर्ष विज्ञान

अबला झाली सबला

भारतीय तत्त्वज्ञानानुसार अस्तित्वाच्या त्रिकोणाच्या पायाच्या एका टोकाला पायाभूत सुविधा व समृद्धी देणारी लक्ष्मी दुसऱ्या टोकाला शक्ती व संरक्षण देणारी महाकाली दुर्गा आणि त्रिकोणाच्या शिरोबिंदूमध्ये ज्ञान कल्पना देणारी महासरस्वती असते. अशा प्रकारे या तीन शक्तींना महाकाली, महालक्ष्मी, महासरस्वती असे स्थान दिलेले आहे. पूजा जरी पुरुष दैवताची केली जात असली तरी चर्चा होते ती त्यांच्या शक्तीची, त्यांच्या असलेल्या स्त्री शक्तीची.

या पृथ्वीतलावावर पुरुष श्रेष्ठ की महिला सर्वश्रेष्ठ हा प्रश्न गौण आहे. दोघांनाही सारखाच सन्मान मिळायला हवा. पण समाजाच्या दृष्टीने स्त्रीकडे नेहमी अबला म्हणून पाहिले जाते. आणि सध्या स्त्री कितीही सबला झाली तरी निसर्गनियमानुसार तिला मिळालेल्या शरीररचनेमुळे समाजाचा तिच्याकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन अबला असाच आहे.

आजकाल स्त्रियांबद्दल बोलले गेल्यास त्यात स्त्रियांच्या प्रश्नांची खूप जनजागृती केली जाते. त्या सर्वात निर्भया बद्दल खूप जास्त बोललं जात. त्यात एक धागा सामान्यपणे दिसतो तो म्हणजे "स्त्रीने आता दुर्बलता सोडून पुढे आलं पाहिजे आणि पुरुषांनीही त्यात त्यांची साथ दिली पाहिजे." तसं पाहिलं तर या विचारात चुकीचे असे काहीच नाही. आपण सर्वांनीच या मनोवृत्तीला साथ द्यायलाच हवी. पण एक विचार मनात येतो की नेहमी स्त्री दुर्बल आहे असे आपल्याला वाटते हे कितपत बरोबर आहे ?

थोडा विचार केला तर स्त्री ही निसर्गतच किती सक्षम आहे हे आपल्याला समजतं.

स्त्री एक शक्ती आहे. ती अबला नाही तर सबला आहे. वेळोवेळी स्त्रियांनी आपल्या कार्य कर्तृत्वातून

समाजाला हे दाखवून दिलं आहे. आज प्रत्येक क्षेत्रात स्त्रियांनी आपल्या कार्याचा ठसा उमटविला आहे. आज प्रत्येक मर्यादेतून ती बाहेर पडली आहे. पण तरीही घरांची सगळी व्यवस्था बघून बाहेरची कामही सांभाळणाऱ्या स्त्रियांच्या कार्यक्षमतेवर समाजात आजही बरेच गैरसमज आहेत.

आई, बहीण, मैत्रीण, प्रेयसी, पत्नी अशा प्रत्येक वळणावर 'स्त्री' पुरुषांच्या जीवनातील दुवा आहे. पण आपल्या प्रगल्भ देशात स्त्री आज उंच भरारी घेत असतांना अचानक कुठल्यातरी बंधनात अडकवली जाते. हीच एक खटकण्याजोगी वस्तुस्थिती आहे. जुन्या जाणत्या समाजातील लोकांना जरी ही बंधन स्वराज्य निर्माण करू शकले नसते.

संत तुकडोजी महाराज स्त्री शक्तीची थोरवी सांगतांना म्हणतात...

प्रल्हादी कयाधु आई । छत्रपतींची जीजाबाई ।।
कौसल्या देवकी आदि सर्वही । बंदिल्या ग्रंथी ।।

तसं पहाता समाजातील स्वतःचे न्यायस्थान जगभरात कुठेही भारतीय महिलांना पुरुषांप्रमाणे उक्ते मिळाले नाही. गेल्या शतकांमध्ये त्यांना कराव्या लागलेल्या संघर्षाच्या आणि त्यातून साधलेल्या प्रगतीचा थोडक्यात प्रवास सांगायचा झाला तर पारंपरिकरित्या पुरुषांची समजली जाणारी क्षेत्रे महिला काबीज करत आहेत. झाशीची राणी लक्ष्मीबाई, ताराबाई शिंदे, सावित्रीबाई फुले यांच्या पावलावर पाऊल ठेवून मीरा बोरवणकर, सुनिता विल्यम्स, अंजु जॉर्ज, कल्पना चावला, सानिया मिर्झा तसेच १९५० मध्ये पहिल्या महिला वैमानिक होण्याचा मान मिळविणाऱ्या प्रेमा माथुर, १९५२ च्या ऑलिंपिक स्पर्धांमध्ये पुरुष व महिलांना एकत्र खेळण्याची संधी,

भारत देशाच्या पहिला महिला पंतप्रधान इंदिरा गांधी, सुचेता कृपलानी यांना भारतातील पहिल्या मुख्यमंत्री होण्याचा मान, भारतीय पोलीस अधिकारी पदावर दाखल झालेल्या पहिल्या महिला, मदर तेरेसा यांना मिळालेला शांततेचा नोबेल पुरस्कार. भारतीय सैन्य दलात झालेला महिलांचा प्रवेश, भारताच्या राष्ट्रपती पदी प्रतिभाताई पाटील यांची निवड, गानसम्राज्ञी लता मंगेशकर यांना भारतरत्न किताब. भारतात स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये महिलांनी मिळविलेले ५०% आरक्षण असे कितीतरी नावं सांगता येतील कि त्यावरून समजेल की महिला अबला नाही तर ती सबला झालीये.

सध्या भारतात मोठ्या पदांवर कार्यरत असलेल्या महिला आहेत. आताच राष्ट्रकुल स्पर्धांमध्ये भारतातील महिलांची संख्या नगण्य आहे. आर्थिक क्षेत्रातही अनेक महिला मोठ्या पदांवर कार्यरत आहे. संशोधन क्षेत्रातही अनेक महिला मोठ्या पदांवर कार्यरत आहे. संशोधन क्षेत्रातही महिलांची संख्या वाढतेय. शिखा शर्मा, चंदा कोचर आणि इंदिरा नोथी यांचा जागतिक शंभर महिलांमध्ये समावेश झालाय. पायातील चप्पल शिवण्यापासून, रिक्शा, टॅक्सी चालवणे, घरकाम करणे ते देशाचा कारभार पाहण्याइतक्या महिला सक्षम आहेत. समाजाने त्यांना अबला केलं होतं पण त्या कधीच अबला नव्हत्या. नाहीयेत आणि भविष्यातही सबला कधीच अबला होणार नाही कारण....

“नारी आता अबला नाही । संघर्ष त्यांचा चालू राहि ।”

वृषाली प्रविण कोल्हे
तृतीय वर्ष विज्ञान (रसायनशास्त्र)

आई

आईसाठी काय लिहु
आईसाठी कसे लिहु
आईसाठी पुरतील एवढे
शब्द नाहीत कोठे
आई वरती लिहीण्याइतपत
नाही माझे व्यक्तिमत्व मोठे....

जीवन हे शेत तर आई म्हणजे विहीर
जीवन ही नौका तर आई म्हणजे तीर
जीवन ही शाळा तर आई म्हणजे पाटी
जीवन हे कामच काम तर आई म्हणजे सुट्टी

आई तु उन्हामधली सावली
आई तु पावसातली छत्री
आई तु थंडीतली शाल
आता यावीत दुःखे खुशाल

आई म्हणजे मंदिराचा उंच कळस
आई म्हणजे अंगणातील पवित्र तुळस
आई म्हणजे भजनात गुणगुणावी अशी अभंगवाणी
आई म्हणजे वाळवंटात प्यावं असं थंडगार पाणी

आई म्हणजे आरतीत वाजवावी
अशी लयबध्द टाळी
आई म्हणजे वेदनेनंतरची
सर्वात पहिली आरोळी....

श्रुती दत्तात्रय तळेगावकर
द्वितीय वर्ष (विज्ञान)

आयुष्य

Computer च्या Chip सारखा
माणूस मनानं खुजा झालाय
अन् Mother नावाचं Board
त्याच्या आयुष्यातून वजा झालाय
Floppy Disk Drive मध्ये
आता संस्कारांनाच जागा नाही
अन् फाटली मनं सांधणारा
Internet वर धागा नाही
विज्ञानाच्या गुलामगिरीत
केवढी मोठी चुक
रक्तांच्या नात्यांनाही
आता लागते Facebook.....

पूनम प्रकाश शेवाळकर
द्वितीय वर्ष विज्ञान (कॉम्प्युटर)

जीवन

असच का जीवन जगायचं असतं
दुसऱ्यांकरीता मरायचं असतं
का हास्य तोंडावर सजवून
मनात मात्र रडायचं असतं
असंच का जीवन जगायचं असतं
का स्वप्नांच्या मृगजळात छायेत
नेहमी भरकटत रहायचं असतं
दुःख सर्व असूनही त्यात
सुख का मागायचं असतं
असंच का जीवन जगायचं असतं
अर्थ सर्व असुनसुध्दा
अर्थ त्यात बघायचा असतो
वेगवेगळे मुखवटे वापरून आपणच
आपल्याला हसवायचं असतं
असंच जीवन जगायचं असतं
रोजच स्वप्नांचा घडा भरून
आपणच का तो फोटायचा असतो
आशा निराशेची बांधून शिंदोरी
असंच पुढे जायचं असतं
असंच का जीवन जगायचं असतं....

एस. पी. राजपूत
तृतीय वर्ष कला (राज्यशास्त्र)

आठवणीतले आजी-आजोबा

पहिला प्रश्न विचारावासा वाटतो देवाला
का हिरावून घेतलस माझ्या आजी-आजोबांना
आठवण येताच त्यांची डोळे पाण्याने भरून जातात
त्यांना माझी आठवण का येत नाही
या विचाराने डोळ्यातून झरे वाहतात.
दुसऱ्यांचे आजी-आजोबा पाहून मला हेवा वाटतो
मनात दुःख असतांनाही सुखाचा देखावा करावा लागतो
हवी होती साथ तुमची आयुष्याच्या वाटेवर
पण सोडून गेलात तुम्ही बालपणाच्या उंबरठ्यावर
रुसली आहे मी तुमच्यावर तुम्ही असे वाटेत
सोडून गेलात
जेव्हा आजी-आजोबा काय असतात हेत नव्हतं
माहीत
तेव्हाच माझा हात सोडून निघून गेलात
किती प्रेमाने 'ज्योत्स्ना' हे नाव ठेवलं माझं आणि
त्याचा अर्थ समजावण्याआधीच मला परकं केलं
पाहिजे होता तुम्ही माझं बरं वाईट सांगायला
चुकलीच तर कान पकडून योग्य मार्गावर आणायला
गरज वाटते हो मला तुमच्या मांडीची क्षणोक्षणी
भरून आलं की मनसोक्त रडायला, आतून तुटलेली
असते मी
तेव्हा पाहीजे होता तुम्ही मला सावरायला
शब्दांनी ओळी रचता रचता डोळ्यात अश्रूंच्या धारा
लागल्याय
आसुसलाय जीव, तळमळतोय तुम्हाला भेटायला

ज्योत्स्ना भालचंद्र वाणी
तृतीय वर्ष (मॅथमॅटीक्स)

मुलगी वंशाचा दिवा

पणतीचा जपू मंत्र हा नवा
मुलगी सुध्दा वंशाचा दिवा !!
ज्ञान कवाडे नव्हती उघडी
बंदिवास तो तिच्याच भाळी
चार भिंतीच्या विश्वामध्ये
तनामनाची घुसमट सारी
तनामनाची घुसमट सारी ॥११॥

थोडी कच्ची थोडी पक्की पोळी
करून बाबाला भरण्यासाठी
रोज संध्याकाळी दमलास
कारे बाबा असं म्हणण्यासाठी
लाडे लाडे बाबावर रूसण्यासाठी
लगेच राग सोडून बाबाला
मिठी मारण्यासाठी
लगेच राग सोडून बाबाला
मिठी मारण्यासाठी ॥२॥

काळ बदलला, तीही बदलली
शिकून सवरून समर्थ बनली
मक्तेदारी मोडीत काढून
यश शिखरे सर करू लागली
यश शिखरे सर करू लागली ॥३॥

बाबाचे अश्रू हळूच पुसण्यासाठी
रडू नका ना बाबा म्हणण्यासाठी
मुलगी असून आईची माया देण्यासाठी
आई पेक्षा बाबा आवडता
असं म्हणण्यासाठी
बाबाला कन्या दानाचे सुख देण्यासाठी
आई चिडल्यावर
बाबाच्या मागे लपण्यासाठी
बाबाच्या मागे लपण्यासाठी ॥४॥

एकदा फुललेले फुल पुन्हा उमलत नाही
एकदा मिळालेला जन्म पुन्हा मिळत नाही
बाबाचे बाबा म्हणून जगणे
सार्थक करण्यासाठी
बाबाचे बाबा म्हणून जगणे
सार्थक करण्यासाठी ॥५॥

आता न उरली अबला परि ती
आता न राहिली शिरीचा भार
आयुष्याची बनूनी काठी
माय-पित्यास देई आधार
माय-पित्यास देई आधार ॥६॥

पणतीचा जपू मंत्र हा नवा
मुलगी सुध्दा वंशाचा दिवा
मुलगी सुध्दा वंशाचा दिवा
वंशाचा दिवा.

- प्रज्ञा पंडीत बोदडे

द्वितीय वर्ष कला (भूगोल)

चांगलं कार्य करायचं असतं....

संकटांना कधी कंटाळायचं नसतं
त्यांना सामोरे जायचं असतं
कुणी नाव ठेविल म्हणून थांबायचं नसतं
आपलं काम चांगलच करायचं असतं
अपमानाने कधी खचायचं नसतं
जिद्दीने बळ मिळवायचं असतं
निराश मुळीच व्हायचं नसतं
चैतन्य सदा फुलवायचं असतं
पाय ओढले म्हणून परतायचं नसतं
पुढे आणि पुढे जायचं असतं
लोकनिंदेला कधी घाबरायचं नसतं
आपलं सामर्थ्य दाखवायचं असतं
जीवनात खुप काही करण्यासारखं असतं
पण आपलं लक्षच नसतं
रागाने कुणाला बोलायचं नसतं
प्रेमानं मन जिंकायचं असतं
प्रेमात लहान-थोर पाहायचं नसतं
एकमेकांना आधार देऊन तत्त्व मिळवायचं असतं.

मेघा रत्नाकर चौधरी

द्वितीय वर्ष विज्ञान (कॉम्प्युटर)

पावसाला विचारलं तुझं वय काय ?

पावसाला विचारलं

तुझं वय काय

पावसानं सुंदर उत्तर दिलं
जर तु पावसात सैर वैसा
आनंदात धावत असशील
तर माझे वय दहा

जर तु पावसात

कविता लिहित असशील

तर माझं वर सोळा

जर तुला पावसात विरह
जाणवत असेल
तर माझं वर अठरा

जर तुला पावसात

ट्रेकिंगला जावसं वाटत असेल

तर माझं वय चोविस

जर तुला पावसात
गजरा घ्यावासा वाटत असेल
तर माझं वय तीस

जर तुला मित्रांसोबत

पावसात भिजत भजी

खावी असं वाटत असेल

तर माझ वय चाळीस

मग मी पावसाला म्हणालो,
अरे एक काय ते

वय सांग शब्दात गुंतवू नकोस

पाऊस स्मितहास्य

करून म्हणाला,

पाऊस तू जसा अनुभवशील

तेच माझे वय

आता तुम्हीच ठरवा

तुमचं वय काय ते....

कल्याणी गजानन वानखेडे
तृतीय वर्ष कला (इतिहास)

नाती मैत्रीची

मनात खूप काही असते सांगण्यासारखं

पण काही वेळा शांत बसणंच बरं असतं

आपलं दुःख मनात ठेवून अश्रू लपवण्यातच

आपलं भलं असतं.

एकांतात रडलं तरी चार चौघांमध्ये

मात्र हसावं लागतं,

जीवन हे असंच असतं ते आपलं असलं

तरी मैत्रीसाठी जगावचं लागतं.

मैत्री हे मनाचे बंधन असते ही नाती,

सर्व नात्यांपेक्षा वेगळी असते

दूर असले तरी काही फरक पडत नाही

मैत्रीची जागा तर कायमची मनात असते

पाकळ्यांचं गळणं म्हणजे फुलाचं मरण असतं

मरणातही सुगंध देणं यातच आयुष्याचं सार असतं

असं आयुष्य जगणं म्हणजे सोनं असतं

पण या आयुष्यात तुमच्यासारखे मित्र

मैत्रीणी मिळाले तर हे जगणं सोन्याहुनही

पिवळं असतं.

शुभांगी गणसिंग चौधरी

तृतीय वर्ष कला (राज्यशास्त्र)

जागतिक महिला दिन

महिलांनी स्वतःच्या हक्कासाठी दिलेल्या लढ्याच्या स्मरणार्थ दरवर्षी ८ मार्च हा दिवस 'जागतिक महिला दिन' म्हणून साजरा करण्यात येतो.

आज एकविसाव्या शतकातील प्रगत विज्ञान-तंत्रज्ञानाच्या जगात जगत असतांना आजही 'महिला सुरक्षित आहेका ?' किंवा त्यांना समान वागणूक दिली जाते का ? असे प्रश्न जेव्हा निर्माण होतात तेव्हा खरच वाईट वाटते. पूर्वीपासून महिलांवर अत्यंत वाईट असे अन्याय-अत्याचार झाले आहेत, त्यात सतीप्रथा, बालविवाह, हुंडापध्दती, त्यांना बोलण्याचा हक्क नाकारणे, फिरण्याचे स्वातंत्र्य नसणे, शिक्षण नाकारले जाणे इ. चा समावेश होता. पण आजही जेव्हा-केव्हा एखाद्या महिलेला हुंड्यासाठी जाळले जाते, तेव्हा खरंच सती-प्रथा बंद झाली का ? असा प्रश्न पडतो. जेव्हा तिच्या इच्छेविरुद्ध गर्भपात होतो, समान कामासाठी समान मानधन नाकारले जाते, एखाद्या हिंस्त्र श्वापदापेक्षाही तिला क्रूर वागणूक दिली जाते, तेव्हा ती खरंच सुरक्षित आहे का ? असे प्रश्न निर्माण होतात.

मित्रांनो ! घरकाम, शेती, उद्योग, व्यवसाय, सेवाक्षेत्र, अर्थकारण, राजकारण, विज्ञान-तंत्रज्ञान इतकेच काय तर संशोधनासारख्या क्षेत्रात तळपती समशेर बनून ती लढत आहे. या लढ्यात तिला अनेक शत्रू आहेत पण हे शत्रू किती आहेत याची गणती करणे अवघड आहे, जगातील सर्वात सुरक्षित जागेत म्हणजे आईच्या पोटात तिच्या गळ्याला नख लावण्याचे दृष्कृत्य केले जाते, तेही 'जन्मदात' आईबापाच्या संमतीने आणि आजी-आजोबा, आत्या, मामा यांच्या साक्षीने. कदाचित आईच्या मनाविरुद्ध ते घडत असेल. आपल्या गर्भाच्या मृत्युबरोबर मातृप्रेमाच्या

वात्सल्याचाही गळा घोटला जातो.

या जगात प्रवेश केल्यावरही 'भय इथले संपत नाही' अशी स्थिती असते. घरातल्या जवळच्या नातेवाईकापासून गावच्या गुंडापर्यंत कुणीही तिच्या 'वाटेवरच्या काचा' बनून तिची पावले रक्तबंबाळ करू शकतो. प्राणिजीवन टिपणाऱ्या टि.व्ही. वाहिनीवरील खूँखार श्वापदेही असे प्रसंग पाहून माना खाली घालतील. तिच्या आयुष्यातला स्वप्नसोहळा म्हणजे लग्न. असेल तर त्यानंतरही आई, बहिणीच्या रोषाला बळी पडावे लागते. त्यांची लालसा स्टोव्हच्या इंधनापेक्षा जास्त ज्वालाग्रही बनते व असे अनेक स्टोव्ह भडका उडवून तिच्या स्वप्नांची राख करतात. 'सासू' नावाची स्त्री इतका प्राणांतिक दुस्वास का करते ? हे आजही न सुटलेलं कोडं आहे.

तिचा सर्वात मोठा शत्रू म्हणजे पुरुषी मानसिकता. साबण, चारचाकी किंवा कोणतेही उत्पादन विकण्यासाठी जाहिरातीतले तिचे प्रदर्शक असो, मोबाईलवरून मोबाईल फिरणाऱ्या ऑगळवाण्या गलिच्छ चित्रफिती असोत, त्यातून तो पुरुषी अहंगंडच दिसून येतो. तो भाषेमध्येही कसा उतरला आहे याचे उदाहरण नुकतेच ऐकिवात आहे. गोव्याच्या खेळात जी गोटी हरते व मार खाते तिला कन्नड भाषेत हेणू (मुलगी) व जिंकलेला आणि मारणाऱ्या गोटिला 'गंडू' (मुलगा) म्हणतात. यात इंग्रजी भाषाही मागे नाही याची दोन उदाहरणे पाहू. पहिले म्हणजे इंग्रजी भाषेत पुरुषाला 'मिस्टर' असे म्हणतात. यावरून समजून येत नाही की, समोरील व्यक्ती 'विवाहीत' आहे की 'अविवाहीत'. मात्र अविवाहीत मुलीला 'मिस' म्हणून संबोधले जाते तर, विवाहीत स्त्रीला 'मिसेस' म्हणून ओळखले जाते. तर हा भेद का ? यातीलच दुसरे

उदाहरण म्हणजे, इंग्रजीमध्ये पुरुषांना 'Men' असे म्हणतात आणि स्त्रियांना 'Women' म्हटले जाते, तर या 'Women' 'Wo' या उपसर्गाचा (Pieffix) चा अर्थ शारीरिक संबंध ठेवणे होय. म्हणजे जी पुरुषांशी शारीरिक संबंध ठेवते, ती म्हणजे स्त्री. एवढाच तिचा अर्थ काय ? किंवा एवढे तिचे कार्य काय ?

स्त्रीयांवर होणारे अन्याय, अत्याचार या गोष्टी पूर्वीपासूनच चालू आहे. आज त्यावर उपाय म्हणून वेगवेगळे कायदे केले जात आहे. जसे - हुंडा घेतल्या जात असेल तर हुंडाबंदीविरोधी कायदा. बालविवाह होत असेल, तर १८ वर्ष मुलींचे वय २१ वर्ष हे मुलाचे विवाहासाठीचे कायदेशीर वय म्हणजेच एखादी वार्ट प्रथा असेल तर त्याविरोधी कायदा पण पुरुषांची स्त्रीयांप्रती कमीपणाची नजर, अन्यायी नजर वा तिच्याकडे भोगलालसेची वस्तु म्हणून पाहण्याची नजर इत्यादी विरोधात कायदा आहे का ? मुळातच या गोष्टींकडे नितिमत्तेच्या, विवेकी दृष्टीने बघितल्या खेरीज स्त्रीयांना समान न्याय मिळणे शक्य नाही. जी मानसिकता पुरुषांची स्त्रीयांवरील विनोदबुध्दीने, निसर्गाच्या अन्यायाने स्त्रीला तिच्या कुवतीपेक्षा जास्त झेपण्याच्या आव्हान करून तिची कार्यशीलता वा तिचे लक्ष्य नाहिसे करणे वा तिला एका साच्यातले स्वातंत्र्य देऊन स्त्री-पुरुष समानता साजरी करणे म्हणजे स्त्री-पुरुष समानता नाही.

'स्त्री एक झुळूक आहे' असे म्हणायला बरे वाटते, तेव्हा 'स्त्री एक वादळ आहे', असे म्हटल्यास वागणे ठरू नये. पण हे वागणेपण छोट्या-छोट्या गोष्टीतून समोर येते. बघा न, मराठी व्याकरणात जेव्हा स्त्रीलिंगी व पुल्लिंगी असा भेद करायचा असतो, तेव्हा अत्यंत कठोर, कुर, मोठेपणा, ज्यातून व्यक्त होतो ते शब्द पुल्लिंगी म्हणून ओळखले जातात. मात्र कोमल, नाजूक असलेल्या वस्तू स्त्रीलिंगी मानल्या जातात.

तेव्हा अशा छोट्या-छोट्या गोष्टीत बदल केल्यास मोठा बदल होऊ शकतो.

स्त्री ही समाजाच्या नितीमत्तेचा कणा आहे, बेहिशोबी संपत्ती गोळा करणाऱ्या नवऱ्याचा हात तिने थांबवला वा मुलींशी बेताल वर्तन करणाऱ्या आपल्या मुलांच्या श्रीमुखात भडकावली तर चित्र बदलण्यास वेळ लागणार नाही. निसर्गाने तिला 'प्रेम' नावाची विलक्षण देणगी दिली आहे. ते तिचे शस्त्र आहे. या शस्त्राने ती अनेक अवघड कार्य सहजरित्या पार पाडते. तिच्या शब्दात मंत्रांचे सामर्थ्य आहे. या मंत्राने ती अग्नी फुलवूही शकते व विझवूही शकते. त्या मंत्राचा ती कसा उपयोग करते, यावर समाजाचे अस्तित्व अवलंबून आहे. तेव्हा सहजच नकळत सिमॉन दी बोव्हा दोन ओळी आठवतात.

"I fore myself away
from the safe comfort
of certainties through my
love for truth and
truth awarded"

'तिच्या डोळ्यातल्या अंगाराला कायद्याचे कवच लाभले तर दुष्कर्मे करणारे कुरकर्मा निश्चितच पुढे येण्यास कचरतील, ज्ञानदेव म्हणतात की, 'स्त्री-पुरुषनाम भेदे । शिवपण एकले नांदे' म्हणजे शिवशक्तीचे स्वरूप वरून जरी दोन दिसत असले तरी त्यांचे तत्व एकच आहे. स्त्री-पुरुष समानता यांच्यापेक्षा सोप्या व वेगळ्या शब्दात सांगता येणार नाही. अर्थात हा विचार समाजात रुजायला आणखी किती दिवस लागतील, हे सांगता येत नाही.

छोट्या-छोट्या गोष्टींमुळे मोठा बदल होतो, याप्रमाणे आपण जर छोट्या-छोट्या गोष्टी अंगीकारल्या तर खऱ्या अर्थाने स्त्री स्वावलंबी होईल. स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये तर महिलांना ५० टक्के आरक्षण

आहे. आपली मजल म्हणजे आपण संसदेत सुध्दा ५० टक्के आरक्षण मिळावे, यासाठी प्रयत्नशील आहे, परंतु माझ्या मते तरी आपण ५० टक्के या पातळीवर जाण्यासाठी ५०-५० साध्य करण्यासाठी थोडासा प्रयत्न केला पाहिजे. उदाहरणच द्यायचं झालं तर बसमध्ये प्रत्येक वेळेस आपला प्रयत्न हाच का असतो की आपल्याला सीट मिळाली पाहिजे. आपण जर ५० टक्क्यांचा दावा करतो तर पुरुषांप्रमाणे उभे राहण्याचे साहससुध्दा दाखवावे. स्वतःचे सामान स्वतः न्यावे यासाठी मुलांवर, वडिलधाऱ्या पुरुषांवर अवलंबून न राहता स्वतःची कामे स्वतः करायला शिकले पाहिजे. फक्त 'सौंदर्याची बाहुली बनून' न राहता प्रत्येक ठिकाणी ५०% कामाचा वाटा उचलला पाहिजे. तेव्हा खऱ्या अर्थाने आपण ५०% आरक्षणाच्या लाईकीचे बनू. तेव्हा कोणीही आपल्याला उपहासाने नाही की तुम्हाला ५०% आरक्षण पाहिजे का ?

खरी स्त्री-पुरुष समानता ही त्या अश्व-रथाप्रमाणे असावी. ज्याचे दोन चाक म्हणजे स्त्री आणि पुरुष असतील. त्यात 'विवेक' रूपी सारथ्याने 'नितीमत्ता'रूपी दोरीला लगाम लावावा व 'अश्वरूपी'रूपी निसर्ग पुढे न्यावा. तेव्हाच खरे तर निसर्गाचा गाडा पुढे धकेल.

तिच्या 'अध्या आभाळा' तला श्रध्देचा, विश्वासाचा सूर्य कधीच न मावळो हिच या जागतिक महिला दिनानिमित्त तिला शुभेच्छा..!

रविना शिंदे

एस.वाय.बी.ए.

अस्तित्व

शोधतांना मलाच मी शोधत राहिले
अस्तित्वात माझ्या मी गुंतत राहिले.
प्रश्न पडला अस्तित्व माझे काय आहे
उत्तर न मिळाले तेव्हा समजले
खरेच येथे आपले कोण आहे.
लहानपणापासून मृत्युच्या शेवटच्या
क्षणापर्यंत संघर्ष करित राहिले
महिला आहे कमजोरपणामुळे
पुरुषी हेका मला सतत अडवित राहिले.
प्रश्न पडतो स्त्रीला देवी म्हणून
मंदिरात बसवितात अन् मग
त्याच मंदिराच्या गाभान्यात
महिलांचाच प्रवेश निषिध्द का मानतात ?
हे खरं आहे महिलांची प्रगती ही पूर्वीपेक्षा
खूपच विकसित झाली पण खरं सांगा हो,
खेड्यातील नारी अजुनही बदलली ?
अन्याय, अत्याचार, बलात्कार
विविध घटना माझ्या उरी
राजकीय स्वातंत्र्य नावापुरताच माझ्या दारी
मलाही सजीव म्हणून जगू द्या
स्वातंत्र्य, समता, न्याय द्या,
राजकीय तर सोडाच पण सामाजिक
अन् आर्थिक स्वातंत्र्याचा श्वास द्या
मी झगडेल माझ्या अस्तित्वासाठी
माझ्या जीवनातील सामर्थ्यासाठी
सर्व महिलांच्या हक्कांसाठी
मरेपर्यंत झगडेल, तुटेल, संघर्ष करेल,
स्कातील शेवटच्या थेंबापर्यंत
अजरामर महिलांच्या किर्तीसाठी
नाही बघायचा आता महिलांवरचा अन्याय
छाती ठोकून सांगू जगाला
महिला कमी नाही शिक्षणाला
स्त्री नसती तर जग नसते
ह्या पुरुषांच्या वरवरच्या बाता
अत्याचार करणाऱ्या नराधमांना
द्यायच्या आहे आता लाथा
येऊ सर्वजणी एकत्र न्यायासाठी लढू
स्वातंत्र्यासाठी सर्वांना पाजू बाळकडू
घाबरायचं नाही आता, सामर्थ्याने उभे राहू
दाखवून देऊ जगाला वेळप्रसंगी
अस्तित्वासाठी मृत्युही पत्करू.

- कोमल शरद वाणी
तृतीय वर्ष, कला (भूगोल)

हिंदी विभाग

अर्पण पत्रिका

हृदय सिन्धु मति सीप समाना ।

स्वाति सारदा कहहिं सुजान ॥

जो बरखै बर बारि बिचारु ।

होहि कवित मुकुता मीन चारु ॥

गोस्वामी तुलसीदास

अनुक्रमणिका

१) रेखता का रंग और आधुनिक समाज	- अदनान अहमद शेख	प्रथम वर्ष कला
२) किताबो के पन्ने	- मेघा रत्नाकर चौधरी	द्वितीय वर्ष वाणिज्य
३) मेरा क्या कसुर है	- निशांत अंजुम सैय्यद	तृतीय वर्ष वाणिज्य
४) जातीविरहीत भारत	- तेजस खंडारे	प्रथम वर्ष कला
५) इन्सानियत	- निर्मल अनिल हळदे	द्वितीय वर्ष विज्ञान
६) स्मृती	- तेजस खंडारे	प्रथम वर्ष कला
७) हिंदी भाषा पर विश्व भाषाओं का बढ़ता प्रभाव	- मानवी रामचंद्र चहांदे	एम.ए. प्रथम वर्ष, हिंदी
८) आंतरजातीय विवाह अभिशाप या वरदान	- अनिकेत मनोहर जैसवाल	तृतीय वर्ष वाणिज्य
९) गजल	- नयना संजय तळेले	तृतीय वर्ष कला, हिंदी
१०) कुछ भी स्वच्छ नहीं रहा अब	- काजल सुधाकर वाणी	एम.एम.प्रथम वर्ष, हिंदी
११) हिंदी जनसंवाद का एक प्रभावी माध्यम	- राखी निर्मल बरडीया	प्रथम वर्ष वाणिज्य
१२) भ्रष्टाचार मुक्त भारत	- प्रतिभा रविंद्र वाघ	एम.ए. प्रथम वर्ष, हिंदी
१३) शहरी परिवेश का प्रभाव	- सृष्टि विलास भंगाळे	द्वितीय वर्ष विज्ञान
१४) बेंटी	- सृष्टि विलास भंगाळे	द्वितीय वर्ष विज्ञान

“रेखता का रंग और आधुनिक समाज”

“रेखता के तुमहीं उस्ताद नहीं हो गालिब,
कहते हैं अगले जमाने में कोई मीर भी था” ।

असदउल्लाह खाँ ‘गालिब’ का ये शेर हिन्दोस्तान की गंगा जमनी तहजीब के साथ साथ एक ऐतिहासिक साहित्य को आधुनिक समाज व पीढ़ि के सम्मुख एकता की जबान मिलीजुली जबान जो मुगल दौर से पूर्व फारसी, ऊर्दू, अरबी की सुराही में हिन्दवी, खड़ी (खरी बोली), अवधि का हाला बनाए हिन्दी की मधुशाला में सिन्दो को सैराब करनेवाली बोली से वाकिफ करवाता है । जबाने ‘रेखता’ का हिन्दी के सागर में मिलने का किस्सा तबील है । सन १२८८-१३०० के अरसे तक हिन्दवी जबान के पहले शायर ‘अमीर खुसरों’ ने हिन्दी को सर्वश्रेष्ठ बताते हुए कहा था-

“तूके हिन्दोस्तानी यम दर हिन्दवी गोयम जबा,
शक्करे मिस्त्रीन न दारम कर अबरानम सुखन ।”

साथ ही “हमा हिन्दीवीस” हम हिन्दी है का बुलंद नारा दिया रेखता का उदय मध्ययुग के मुगल काल में शाही और बाजारी बोलीयों के मिश्रण से हुआ, इसका अर्थ सत्य ही “मिश्रण” है ।

हम तक इसका परिवार आधुनिक होता चला गया पहले “इण्डो योरोपीयन, इण्डो इरानीयन (फारसी), इण्डो आरीयन, मध्य खण्ड की बोलीयाँ, पश्चिमी बोलीयाँ, हिन्दोस्तानी हिन्दवी, खरी बाली, ब्रज, अवधी और अंतः में रेखता का वुजूद जवा हुआ । इसने अपने कदमों को जमा कर ऊर्दू-ए-मोअल्ला और संस्कृतयुक्त कठिन हिन्दी या देवनागरी शैली को मिला कर नया रंग रूप दिया ।

इसका उपयोग कविताओं, शायरियों, गजलो में मसनवी, मरसीया, कसीदा, तुमरी, जिकरी, गीत, चौपाई और काबित में बड़ी नवादेरात से होता है । हिन्दी ऊर्दू और रेखता के लिए १८१८ के मारुफ

शायर “इंशा अल्लाह खाँ इंशा” का नाम अव्वल आता ही है । आधुनिक हिन्दी जगत में लज्जतों को बरकरार रखने में भारतेन्दु युग एवं छायावादी कवियों, लेखकों या शायरों ने मदद की है ।

आज साहित्य की गलियाँ अकसर नौजवानों से खाली नजर आती हैं मसला और कुछ नहीं बल्कि पिढ़ियों के अंतराल और बदलती अंधी सोच का है । वो दिशा जहाँ सूरज खुद जाकर डुबता हो याने “पश्चिम”, हम भी उसी अंधेरी दिशा में दौड़कर संस्कार, पौराणिक संस्कृति, सभ्यता, सामाजिक बंधन, रिश्तों को छोड़ रहे हैं और इसे माननेवालों की विचारधारा को दकीयानूस, तंग बता रहे हैं ।

खुद को हम ये अनमोल “समाज के दपर्ण” साहित्य में देखे और अपनी बदलती विचारधाराओं का श्रृंगार करे । जिस प्रकार १२ वी से लेकर १९ वी शताब्दिया के अंतराल ने भाषा के साथ साथ मानवीय मौलिक गुणों की रक्षा की । आधुनिक समाज में भी यह करने की बेहद जरूरत है । एक नयी जिन्दगी शुरू करे हम सब फिर वहीं गंगाजमनी तहजीब और बोलीयों के साथ जहाँ हिन्दू सहेलीयाँ मुस्लिम सहेलियों से दुशाले बदलती थी एक खाने की थाली आस पड़ोस में जायके बदलती थी । एक शहर, गाँव, कस्बे में साथ दिल जुड़े लोगों में उत्साह, नयी उमंग, प्यार, भाईचारागी, यकजहती की जिन्दा मिसाल को जन्म देती थी इन्हे जिन्दा करे ।

हम फिर भाषाओं से एकता का कदम बढ़ाते हुए जातीभेद, दहशतगर्दी, आतंकवाद, नफरतों को मिटाए ये बोलीयों को अपना समझे । इन्हीं में पत्राचार और व्यवहार करें वो दिन दूर नहीं के हम अपने आंगन में गुलाल बिखरा देखेंगे । बात यँ तो रेखता की थी पर इस पर जितना कहें कम है ।

अंत में खुसरो के कलाम की चंद पंक्तियों को बवा कर जो रेखता की जिन्दा मिसाल और हिन्दी जगत की "हिन्दोस्तानी रेखता" में पहली गजल है जिसे नुसरत फतेह अली साहब और उस्ताद गुलाम अली साहब ने सुरों की माला में पीरों का इस कलाम को अमर बनाया और मुहब्बत का पैगाम दिया । ये कलाम को सुनकर आपको नवरंग का आभास होगा साथ ही आप इस नाचीज को अपनी दुआओं का हिस्सा बना लेंगे -

"जिहाले मिस्की मकुन तगाफुल दोराए नैना बनाए बतिया, किताबे हिज्रा न दरमाए जान लेहू काहे लगाए छतिया, शबाने हिज्रा दराज छूँ जुल्फ ओ रोज-ए-वसलम छू उम्रकोवाह सखी पीया को जो मैं न देखू तो कैसे काँटू अंधेरी रतिया"

अदनान अहमद शेख

प्रथम वर्ष (कला)

किताबों के पन्ने

किताबों के पन्ने पलट कर सोचते है,
युँ पलट जाये जिंदगी तो क्या बात है ।
तमन्ना जो पुरी हो ख्वाबों मे,
हकीकत बन जाये तो क्या बात है ।
कुछ लोग मतलब के लिए धुंडते है मुझे,
बिन मतलब कोई आये तो क्या बात है ।
कतल कर के तो सब ले जायेंगे दिल मेरा,
कोई बातों बातों से ले जाये तो क्या बात है ।
जो शरिफों की शराफत में बात ना हो,
वैसी बात कह जाये तो क्या बात है ।
जिंदा रहने तक तो खुशी ही दुंगी सबको
किसी को मेरी मौत से खुशी मिल जाये तो क्या बात है ।

मेघा रत्नाकर चौधरी

द्वितीय वर्ष (वाणिज्य)

मेरा क्या कसुर है

मैं एक बेटी हूँ ।
क्या बेटी होना कोई कसुर है ।
मेरे जन्म लेने से पहले मारने का फैसला करते हो ।
इस में मेरा क्या कसुर है
मैं हूँ नन्हीं सी जान
जिस से दुनिया है बिल्कुल अनजान
कैसे है वे अक्ल इंसान
किस कदर अहसास ए कमवरी में डूबा है इंसान
बताओं मेरा क्या कसुर है
अगर हाँ । तो माँ और पत्नी क्यों चाहियें ?
तो फिर मेरा क्या कसुर है
मेरे जन्म लेने से पहले ही मेरी माँ पर जुल्म करते है
मेरे जन्म लेने से पहले ही मेरा वजुद खत्म कर देते है
बताओं फिर मेरा क्या कसुर है
समाज में मुजे कमजोर समझा जाता है
मेरा नौकरी करना गलत समझा जाता है
क्यों मगर मेरा क्या कसुर है
जिस घर जाती हूँ,
नई सौगात लाती हूँ
कमजोर हूँ समाज की नजर में
मगर कमजोर नहीं हूँ खुद की नजर में
फिर बताओं मेरा क्या कसुर है
समझ कर भी दुनिया समझ न पाई
मैंने मुसिबत से की डर कर लड़ाई
बेटी ही है जिसने हर मोड़ पर जान लगायी
फिर मेरा क्या कसुर है
बेटी है जिसने जमाने में बदलवा लाई
किया जिसने तालिम की शुरूआत, वो भी बेटी थी
रखा जिसने चाँद पर कदम, वो भी बेटी थी
करी जिसने बादशाही सलतनत पर वो भी बेटी थी
मेरा क्या कसुर है....

निशात अंजुम सय्यद

तृतीय वर्ष (वाणिज्य)

जातीविरहीत भारत

डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम ने स्वप्न देखा था, Vision-2020 जब भारत एक विकसित देश बनकर चमकेगा, और इस पर उन्होंने एक किताब भी लिखी "India 2020; A Vision for the New Millennium" इस किताब में उन्होंने कई उपाय बताये हैं भारत को एक विकसित देश बनाने के लिए, जैसे की कृषि और फूड प्रोसेसिंग, इंफ्रास्ट्रक्चर, शिक्षा और स्वास्थ्य, इंफॉर्मेशन ऐंड कम्युनिकेशन टेक्नॉलॉजी, न्यूकिलियर टेक्नॉलॉजी का विकास, स्पेस टेक्नॉलॉजी और डिफेन्स टेक्नॉलॉजी को मजबूत बनाना इत्यादी । इन सब उपायों को ध्यान में रखते हुए आज भारत विकसित देश बनने के रास्ते पर चलता दिखाई दे रहा है । देश की सरकार भी देश को विकसित बनाने में जुटी हुई है और नयी-नयी, तरह-तरह की स्कीम्स अमल में ला रही है । जिससे की देश के नागरिकों को लाभ हो तथा देश का विकास हो ।

लेकिन इतना करने से क्या भारत पूर्ण रूप से विकसित हो पाएगा ? इसका जवाब है नहीं । सिर्फ इतना करने से भारत देश कभी पूर्ण रूप से विकसित नहीं हो सकता । उदाहरण के तौर पर Cashless India की ही बात ले लीजिए, आज कैशलेस अर्थव्यवस्था ने अधिक से अधिक पारदर्शिता, मौलिक लेन-देन में आसानी और सुविधा का मार्ग प्रशस्त किया है । मैं ये सोच रहा था कि इसी तरह काश India Cashless हो जाये तो ? तब सही मात्रा में देश का विकास हो सकता है और भारत के लिए देखा गया सपना पूरा हो सकता है अगर Cashless India हो जाए । तो भारत की जनता एकजुट होकर रहेगी । भारत एक लोकशाही राष्ट्र है जहाँ की सरकार लोकतंत्र

से चलती है, एक अच्छा राष्ट्र निर्माण होने के लिए एक अच्छी न्याय व्यवस्था होनी जरूरी है, और एक अच्छी न्याय व्यवस्था के लिए अच्छे लोग जरूरी हैं । राष्ट्र की न्यायव्यवस्था उस राष्ट्र के जनता पर निर्भर रहती है, क्योंकि आखिर जनता ही न्यायव्यवस्था में प्रस्थापित होती है, इस बात पर मुझे डॉ. बी. आर. आंबेडकर जी ने संविधान को संसद में प्रस्तुत करते समय कहे हुए वाक्य याद आ रहे हैं वे कहते हैं कि, "मैं यहाँ पर संविधान की अच्छाईयाँ गिनाने नहीं जाऊँगा, क्योंकि मुझे लगता है कि संविधान कितना भी अच्छा क्यों न हो वो अंततः बुरा साबित होगा अगर उसे इस्तेमाल में लाने वाले लोग बुरे होंगे और संविधान कितना भी बुरा क्यों न हो वो अंततः अच्छा साबित होगा । अगर उसे इस्तेमाल में लाने वाले लोग अच्छे होंगे । इसलिए जनता और उसके राजनैतिक दलों की भूमिका को सन्दर्भ में लाए बिना संविधान पर कोई भी निर्णय देना या कोई भी टिप्पणी करना मेरे विचार में व्यर्थ है ।" उन्होंने सत्य कहा था, लोग ही न्याय व्यवस्था को इस्तेमाल में लाते हैं और हम लोग ही न्याय व्यवस्था को दोष भी देते हैं, अपना क्या कर्तव्य है ये नहीं देखते । अच्छे देश के लिए अच्छी न्याय व्यवस्था, अच्छी न्यायव्यवस्था के लिए अच्छे लोग और अच्छे लोगों के लिए अच्छी शिक्षा और अच्छे संस्कार का होना जरूरी होता है, हम लोगों के संस्कार देखो, हिन्दू, मुस्लिम, शिख, ईसाई जैसे धर्म के नाम पर हम लोग ही लोगों का बटवारा करते हैं । जब की सब एक हैं, सब इन्सान हैं । जब तक हम आपस में जातिवाद के नाम पर दंगे फसाद करते रहेंगे तब तक भारत देश कभी विकसित नहीं हो सकता, हमारे पूर्वजों ने हमारे लिए जो किया है उसे ही देख

लो, उन्होंने इंसानियत का धर्म सिखाया, इस बात पर संत कबीर जी का दोहा है-

जाति ना पूछो साधु की, पुछ लीजिए ज्ञान ।

मोल करो तलवार का, पड़ा रहन दो म्यान ।

क्या सच में ऐसा होता है ? नहीं होता । "संत कबीर" जी ने १५ वीं सदी में ये दोहा लिखा था, मुझे तो लगता है कि वो पागल थे । जी हाँ पागल ही थे, एक ऐसे जमाने में उन्होंने अपनी जिंदगी के १२० साल लोगों को इंसानियत का धर्म समझाने में गवा दिए। लेकिन लोगों ने उन्हीं को पागल बताकर उन्हें मारना चाहा और उनसे नफरत की । मैं उन्हें पागल इसलिए कह रहा हूँ क्योंकि वो मानवता को धर्म मानते थे, अगर वो समझदार होते तो शायद जाति को धर्म मानते, इसलिए अच्छा है कि वह पागल ही थे । हम समझादारों की नगरी में, हम जाति रूपी म्यान को इस तरह से संभाल कर रखते हैं कि, ज्ञान रूपी तलवार को जंग लग रहा है । और दुःख की बात ये है कि हमारा इस बात पर ध्यान भी नहीं है ।

"आकाश में पूरब और पश्चिम का कोई भेद नहीं है, लोग अपने मन में भेदभाव को जन्म देते हैं और फिर यह सच है ऐसा विश्वास करते हैं ।" गौतम बुद्ध

"गौतम बुद्ध" जी ने दुनिया को यह सन्देश दिया है । भगवान ने जाति नहीं बनायीं, उन्होंने इंसान को बनाया और इंसान ने जाति को जन्म दिया और यही सच है ऐसा बनाया । गौतम बुद्ध ने भी संसार का त्याग किया, लोगों को शान्ती का सन्देश दिया, इंसानियत सिखाई, धम्म का ज्ञान दिया, दुःख को किस तरह दूर करे इसका रास्ता बताया । वे एक राजा थे जिन्होंने संन्यास ले लिया था लेकिन लोगों ने उन्हें भी भगवान बना दिया । उन्होंने अपनी पूरी जिन्दगी लोगों को मानवता का धर्म सिखाने में गवा दी, और लोग उनके शिक्षा से अधिक उनकी पूजा-

अर्चना में ही फसे रहते हैं ।

"शिवाजी महाराज" १७ वी सदी के महान राजा थे । वो महान थे क्योंकि वो इन्सान थे । उन्होंने अपनी माता और प्रजा की रक्षा की, उनका आदर किया, उनसे प्रेम किया और उन्हें एक जुट रखा । वह मानवता को धर्म मानते थे और मानवता के पुजारी थे, उनकी माता ने उन्हें यही सिखाया था । उनके छावनी में हिन्दू तथा मुस्लिम समाज के लोग थे, और वे सबसे प्रेम करते थे । उन्होंने कभी जातिवाद नहीं किया, किसी भी प्रकार के ऊँच नीच को नहीं माना, वे एक राजा के बेटे होकर भी अपने सगे, साथियों के साथ एक थाली में खाना खाते थे । उन्होंने स्वराज्य का निर्माण किया, किसी जाती का नहीं । लेकिन आज लोगों ने स्वराज्य को छोड़कर जाती पर ध्यान देना शुरू कर दिया ।

"एक इंसान दूसरे इंसान के साथ इंसानियत से बरताव करे यही धर्म मैंने सीखा है ।" संत गाडो बाबा

ये ऐसे महापुरुष थे जिन्होंने इस दुनिया को मानवता धर्म सिखाया तथा मानव सेवा की । उन्होंने सफाई का महत्व समझाया, किर्तन, किये, जगह-जगह, गाँव-गाँव स्वच्छता की और पीड़ितों की सेवा की, इंसानियत को पूजा । लेकिन आज उनका नाम भी शायद ही किसी को पता है, यह हमारे लिए दुःख की बात है ।

"महात्मा ज्योतिबा फुले" ये सबसे बड़े समाज सुधारक थे । अछूतोद्धार, नारी-शिक्षा, विधवा-विवाह और किसानों के हित के लिए ज्योतिबा ने उल्लेखनीय कार्य किया है । उन्होंने दुनिया को बताया कि जब तक ये जाति व्यवस्था, वर्णसंस्था पूरी तरह से खत्म नहीं होगी तब तक एक समाज की निर्मिती ही नहीं हो सकती । लेकिन आज उनका नाम किसी के जुबान

पर नहीं आता । क्या यही हमारी प्रगति है ?

गौतम बुद्ध एक राजा थे, संत कबीर किस जाती के थे ये आज तक कोई नहीं जान पाया, शिवाजी महाराज मराठा समुदाय के थे उस वक्त उस समुदाय को शुद्र माना जाता था और धर्म के अनुसार राजा बनने का अधिकार सिर्फ क्षत्रियों को था इसीलिए उनके राज्याभिषेक पर भी सवाल उठे, संत गाडगे-बाबा धोबी जाती के थे, और महात्मा फुले शुद्र थे, ये लोग किस जाती के थे ये महत्व नहीं रखता, इन्होंने समाज को क्या दिया ये बात महत्व रखती है । इन सब लोगों में दो बते एक जैसी है । पहली की ये सब लोग महान लोग थे और दुसरी की इन सब लोगों में इंसानियत थी, इस से यह पता चलता है कि महान लोग इंसानियत से महान बनते हैं जाती से नहीं ।

आज के दृश्य ऐसे हैं, जगह-जगह दंगे-फसाद हो रहे हैं, अपने ही अपनों से बर्बाद हो रहे हैं । अब उदाहरण क्या दूँ सब लोग जानते हैं, हम जाति भेद करते हैं इसी बात का फायदा उठाकर तो अंग्रेजों ने हम पर १५० साल राज किया था । मैंने आपको इन महान लोगों के बारे में इतना इसलिये बताया क्योंकि इन लोगों ने अपने निजी जीवन की चिंता न करते हुए समाज और स्वराज्य की चिंता से लोगों में इंसानियत जगाने की कोशिश की लेकिन वह हार गए, हाँ अपने ही लोगों से हार गए । क्योंकि लोगों ने उनकी शिक्षा नहीं अपनायी बल्कि इन लोगों को अलग-अलग जाती में ही विभाजित कर दिया जो लोग हमेशा मानवता के लिए जिए वो लोग मरने के बाद जाति भेद का शिकार हुए, दुःख होता होगा उन्हें यह सब देखकर, इसी बात पर एक शेर याद आ रहा है ।

“नई चाल ढल रही है आज लोगों के कदमों में...

वो जो कल मर गए थे, जीतें होंगे सदमों में...”

हमें एकजुट होकर मानवता के साथ जीना चाहिए ।

भारत एक महान देश है, जिसमें इतने महान हस्तियों ने जन्म लिया और इस भारत भूमि को धन्य किया । इस देश का नाम इसी देश के निवासीखराब करेंगे ये बात बहुत ही लज्जास्पद है, जिस तरह अपने माँ-बाप हमारे लिए बहुत कुछ करते हैं और हम बस एक अच्छे इंसान बने और खुब खुश रहे ऐसी आशा करते हैं उसी तरह इन महान व्यक्तियों ने हमारे लिए बहुत कुछ किया है, हमारे लिए लढ़े, हमें स्वातंत्र्य दिलाया, हमें मानवता का धर्म सिखाया, जीवन जीना आसान किया, तथा हमारे जीवन को अधिक सूरखकर बनाने के लिए और सबको समान अधिकार देने के लिए संविधान बनाया, जिसमें सबको समान बताया है और सबको समान अधिकार दिए गये हैं । भारत को लोकतंत्र राष्ट्र बनाया । हम जानते हैं कि ये सब कुछ जनता के लिए किया और उन लोगों कि आशा थी कि हम एक जुट होकर रहे और भारत का नाम ऊँचा करे । मैं तो सोचता हूँ Cashless की तरह Castless भी हो जाये तो ? लेकिन ये असंभव है, ये सिर्फ सोचा जा सकता है क्योंकि इंसानियत से जीना कोई आम बात नहीं । बहुत मुश्किल है लोगो में इंसानियत को पैदा करना । बहुत जाने माने शायर मिर्जा गालिब जी का शेर है ।

“बस कि दुश्वार है हर काम का आसां होना

आदमी को भी मयस्सर नहीं इंसां होना ।”

आदमी से इंसान बनना आसान नहीं, आदमी को इंसान बनने में अभी वक्त है, जब लोग जातिभेद छोड़कर इंसानियत से जियेंगे तब ही ये भारत देश असल में भारत बनेगा, तब तक ये सिर्फ एक ऐसी जमीन है जहाँ पर करोड़ों लोगों का समूह रहता है और कुछ नहीं ।

तेजस प्राणहंस खंडारे

प्रथम वर्ष (कला)

इन्सानियत

इस धरती पर भगवान ने ही दुनिया बनाई और उसमें 'इन्सान' उन्हें रहने के लिए घर दिए, उन्हें 'मजहब' दिए, जाँत-पाँत देकर बटवारा कर दिया। सभी को इन्सान तो बनाया मगर किसी को 'इन्सानियत' नहीं बक्शी। शायद इसी के लिए कि वो इन्सान को खुद बनानी याने स्वयं निर्माण करने होती है। आज जमाने में अगर वो बनाते वक्त इन्सानों में थोड़ी सी भी अच्छाई जोड़ देता ! 'मैं यह नहीं कहता कि इन्सानियत नहीं है,' अगर है भी तो फिर कहाँ है ? इन्सान तो रोज ही पैदा हो रहे हैं मगर 'इन्सानियत' ही शायद कहीं कहीं जन्म लेती है। आज कल किसी भुखे बच्चे को देखकर लोग यह नहीं पुंछते हैं कि "बेटा आपने कुछ खाया की नहीं" बल्की ये पुछते हैं कि "आपका मजहब कौनसा है", "आप किस जाति के हो" यही है "इन्सानियत"?। शायद इसलिए कवि 'साहीर' कहते थे कि,

"तु हिंदु बनेगा ना मुसलमान बनेगा,
इन्सान कि औलाद है इन्सान बनेगा।"

आजकल के इस भागदौड़ की जिंदगी में बच्चीयाँ कोख में मारी जा रही हैं और 'इन्सानियत' जमाने में एक माँ-बाप सिर्फ अपनी बेटा का ही नहीं बल्कि 'इन्सानियत' का भी गला घोट रहे हैं, जब एक माँ ही अपनी बेटा को इस नजर से देखेंगी तो जमानेवालों का नजरियाँ तो शायद इस से भी बुरा हो। एक ओर माँ-बाप अपने बच्चे को कचरे के ढेर में फेंक आते हैं और दुसरी ओर उसी कचरे के ढेर में खाने की आस लिए

गया एक कुत्ता उस बच्चे को महसूस कर अपने दांतों में कुच इस तरह उठाए कि उसे चोट ना लगे एक अस्पताल के बाहर लाकर जोर-जोर से चिंखता है कि शायद वो बच्चा बच भी जाए और डॉक्टरों द्वारा इलाज करने पर बच्चा बच भी जाता है। इस बात से ये पता चलता है कि इन्सानों की नियत का तो पता नहीं मगर जानवर की नियत तो इन्सानों से काफी अच्छी है।

हाल ही में किसी इन्सान ने एक बंदर को कुछ इस तरह पिटा कि वो मर ही गया और तो और उसे पिटते वक्त का विडीयो बनाकर उसे सोशल मिडीया पर भी सेन्ड कर दिया। "शायद यह सोचकर कि उसे पब्लीसीटी मिल जाए" अगर इन्सान ऐसा व्यवहार करने लगे तो इन्सानियत जिन्दा रहने का मतलब ही नहीं उठता, एक वक्त पर पढ़ लिखकर बड़ा अफसर बने या ना बने मगर जिंदगी में एक अच्छा इन्सान जरूर बनना चाहिए।

हम ज्यादा दूर तक की नहीं कहते बस 'अखबार' ही लिजिए, रोज जब आप अखबार देखते हैं तो क्या दिखता है ? खून, लड़ाई-झगड़ा, डकैती, अपहरण, फिरौती की माँग यह सब अपराध रोज होते हैं। किस वजह से ? 'नियत' इन्सान कि 'नियत' कोर्स पीकर गाड़ी चलाकर सड़कों पर सोये गरीबों को कुचल जाता है, तो कोई जिस दुकान पर काम करता है वही चोरी की सोचता है, तो कोई जिस घर में काम करता है, जहाँ रहता उसी घर की मालकिन को बुरी नजर से देखता है। क्यों ? 'नियत' जब आदमी की

नियत ही खराब हो तो कर्म कहाँ से अच्छे होंगे । आज के इस दौर में इन्सान सिर्फ पैसों को मानता है, जिन लोगों के पास पैसा है, वो दुसरोँ को तुच्छ समझकर उनका मजाक बनाते हैं "इन सब बातों में शायद ही इन्सान से मशहूर कोई हो । एक दौर ऐसा था 'कि एक इन्सान दुसरे इन्सान को अपने दिल में बसाया करता था, और एक आज के दौर में इन्सान दिल में क्या किसी को अपने घर में बुलाकर पानी तक नहीं पुछता । इन्सानों का एक दुसरे की और देखने का नजरियाँ, शायद कुछ बदलसा गया हो । आखीर इन्सान है । कब तक इन बातों से लड़ता रहेगा । जिस तरह परिवर्तन जिंदगी का नियम है उसी तरह इन्सानों में भी तबदिली होगी । आज वो एक दुसरे को नोच रहे हैं, कल शायद एक दुसरे की सहाय्यता करे । इन्सान का सबसे पहला और सबसे बड़ा कोई 'धर्म' है तो वो है "इन्सानियत"

किसी बच्चे ने एक बुजुर्ग से पुछा
बड़ा होकर क्या बनना चाहिए ?
बुजुर्ग ने कहाँ 'इन्सान' बनना चाहिए ।
क्योंकी आनेवाले इस युग में उस चिज को काफी स्कोप रहेगा ।

निर्मल अनिल हळदे

द्वितीय वर्ष (विज्ञान)

स्मृति

धीरे धीरे वो सारे वादे बिखर गए
मैं भी कहाँ आ गया, तुम भी जाने
किधर गए

खाली-खाली हथेलियाँ जब मुझी बाँधकर
आयी थी
नरम-नरम हाथ थें, नाजुक सी कलाई थी
गरम-गरम चादरोँ में, लिपटा हुआ ठंडा बदन
छोटी-छोटी साँसों से, जिंदगी खिलखिलाई थी
धीरे-धीरे, हौले-हौले, जरा सा आगे बढ़ना था
हाथ पकड़ कर माई का सिडीयोँ पर चढ़ना था
नन्हे-नन्हे पाँव जब धीमे धीमे पड़ते थे
उलझनो से नादानी का इस तरह से लड़ना था
बढ़ते-बढ़ते जहन में ये याद रखना था
चलते-चलते उनके हाथों में हाथ रखना था
नाम जिनका सहारा था, नाम जिन्होंने सँवरा था
खुशी के हर पल में उनको साथ रखना था
टिमटिमाते सपने थे, खिलखिलाती राहें थी
मेरा जो आशियानां था वो उनकी बाहें थी
हर मोड़ पर साथ चलेंगे, जिंदगी ये कसमें खाये थी
वो जालिम रात लेकिन उन दोनों को निगल गई
कितनी प्यारी सी वो कहानी, पलक झपकते
बदल गई
कहाँ गया वो बरगद का पेड़ ?
वो नरम छाँव कहीं निकल गई
सुबह मैंने देखा था एक धुँधले से परदे में
मैं अकेला था वहाँ कोई नहीं था कमरे में
मैंने देखी जिंदगी की पकड़ कर कलाई थी
अब ना ही वो हाथ थे, ना ही वो नरमाई थी
हाथों से हाथ यूँ छुट गए, सारे बंधन जैसे टूट गए
खेला करते थे मेरे साथ जो जिंदगी का खेल
वो तुम भी मुझसे रूठ गए
मेरे हाथों में एक दिन जो तुमने दिए थे
मेरे हाथों में हाथ लिए जो तुमने किए थे
धीरे-धीरे वो सारे वादे बिखर गए
मैं भी कहाँ आ गया, तुम भी जाने किधर गए
मैं भी कहाँ आ गया, तुम भी जाने किधर गए

तेजस खंडारे

हिंदी भाषापर विश्व भाषाओं का बढ़ता प्रभाव

राष्ट्र शब्द का प्रयोग किसी देश अथवा वहाँ बसने वाली जनता के लिए होता है। प्रत्येक राष्ट्र अपना स्वतंत्र अस्तित्व रखता है। उसमें अनेक जाति और धर्मों को माननेवाले लोग सम्मिलित रहते हैं। उस राष्ट्र में विभिन्न प्रान्तों के साथ उनमें एकता भी रहती है। पूरे राष्ट्र का शासन एकही केन्द्र से होता है। अतः राष्ट्र की एकता को दृढ़ बनाने के लिए ऐसी भाषा की आवश्यकता होती है। जिसका प्रयोग पूरे राष्ट्र के महत्वपूर्ण कार्यों में किया जाता है। केंद्रीय सरकार के कार्य भी उसी भाषा में होते हैं। उसे राष्ट्र भाषा कहते हैं।

राष्ट्र भाषा तो देश की अधिकांश जनता की भाषा होती है। उसको लिखने-पढ़ने तथा समझने वाले प्रायः सभी प्रान्तों में होने चाहिए। उसे उन्नत तथा हर प्रकार के ज्ञान-विज्ञान की बातों को व्यक्त करने में समर्थ होना चाहिए। राष्ट्र भाषा की लिपि तथा शब्दावली को वैज्ञानिक, सुन्दर तथा सरल होना चाहिए। उसकी वर्णमाला हर प्रकार की ध्वनियों को व्यक्त करने में समर्थ होनी चाहिए। उस भाषा में उन्नत साहित्य, दर्शन, जोतिष आदि विषयों की पुस्तकें होनी चाहिए। राष्ट्रीय चेतना के अनुकूल राष्ट्रभाषा को भी होना चाहिए। राष्ट्रभाषा संस्कृति तथा परम्परा की पोषक होती है। राष्ट्र भाषा ही राज्यभाषा बनने योग्य होनी चाहिए। राजनीतिक संघर्ष में राष्ट्रीय भावनाओं का जोर अधिक रहता है। उस समय का साहित्य जिस भाषा में अधिक प्रकाशित होता है, वही भाषा सरलता राष्ट्र भाषा बन जाती है।

राष्ट्र भाषा ही राष्ट्रीयता के विकास में सहाय्यक सिद्ध होती है।

**“बिन निज भाषा ज्ञान के मिटत न
हिरा को सूल ॥”**

भारत प्राचीन काल से एक ऐसा देश रहा है जिसमें विभिन्न राज्य सम्मिलित रहे हैं। सबमें अपने

देश के प्रति प्रेम आदर और उसके प्रति त्याग की भावना रही है। किन्तु सभी राज्यों की सामुहिक भावना की अभिव्यक्ति तत्कालीन संस्कृत भाषा में हुई है। यही कारण है की संस्कृत भाषा में राष्ट्रीयता की भावना का यह रूप मिलता है जिसे राष्ट्रीय भावना कहते हैं। संस्कृत पूर्व काल से भारत की राष्ट्र भाषा रही। इसी प्रकार युरोप में लैटिन, रोमन आदि भाषाएँ राष्ट्र भाषा बनी रहीं। समय और परिस्थितियों के परिवर्तन के साथ राज्यों का विभाजन हुआ। इसके फलस्वरूप उनकी संख्या बढ़ी और उनके प्रभाव में प्रान्तीय भाषायें राज्य विशेष की राष्ट्र भाषा बनती चली गयी। फिर भारतेन्दु युग में राष्ट्रीय भावना का उदय नए रूप में हुआ। पुनः राष्ट्रीयता का व्यापक अर्थ लिया जाने लगा तथा हिन्दी में राष्ट्रीय भाषाओं का विकास होने लगा। सन १९४७ में भारत स्वतंत्र हुआ और उसे एक ऐसी राष्ट्र भाषा को आवश्यकता थी की जो प्रजातन्त्र भारत की अधिकतम जनता के लिए सुगम तथा सरलतापूर्वक पठनीय होना चाहिए। भाषा की लिपि तथा शब्दावली भारत के प्रत्येक भाग के लिए उपयोगी तथा अनुकरणीय हो सके।

संस्कृत भाषा के शब्द प्रायः सभी भारतीय भाषाओं में लिते हैं। अतः उस भाषा की प्रकृति संस्कृत के अधिक समीप हो। उस भाषा में ज्ञान, विज्ञान, अध्यात्म आदि विषयों को व्यक्त करने की क्षमता बढ़ाई जा सके। उस भाषा का प्रयोग भारत की अधिकांश जनता करती हो।

इन सभी आवश्यकताओं की पूर्ति हिन्दी ही कर सकती है। उसकी शब्दावली और लिपि इतनी सरल और वैज्ञानिक है कि सभी भारतीय इसको सफलतापूर्वक समझ और सीख सकते हैं। यह देखा गया है कि अन्य सुदूर प्रान्तों के लोग भी हिन्दी बोली जानेवाली भूमि में आकर स्वल्प काल में ही इसे सीख लेते हैं, और बोलने-समझने लग जाते हैं, पर अन्य

प्रान्तों की भाषाओं के सम्बन्ध में अपेक्षाकृत अधिक कठिनाई पड़ती है । इसी कारण यह भाषा अधिक उन्नत भी है । ज्ञान, विज्ञान, अध्यात्म आदि से सम्बन्ध विषयों का प्रतिपादन इसमें सरलतम ढंग से हो सकता है । इसकी व्यापकता भी अन्य प्रान्तीय भाषाओं से अधिक है । मिथिला से लेकर पंजाब तक तथा विन्ध्याचल से उत्तर के पूरे क्षेत्र में इसका प्रयोग होता है । इसकी प्रकृति संस्कृत से अधिक साम्य रखती है । अतः यह राष्ट्रभाषा सभी सामान्य गुणों से युक्त है तथा इसकी त्रुटियाँ सरलता से दूर की जा सकती है । किसी ने कहाँ भी है कि, “हिन्दी भारत माता के भाल की बिन्दी है ।”

अन्य सभी भाषाओं का क्षेत्र हिन्दी की अपेक्षा बहुत सीमित है । उनकी लिपि तथा शब्दावली भाषाओं में आकर अधिकतर बदले प्रतीत होते हैं । अन्य भाषाओं की प्रकृति भारत की चिर-परिचित संस्कृत भाषा से अधिक अभिन्न है । दक्षिण भारत की भाषाओं का परिवार भी भिन्न है । इस प्रकार भारत की अन्य भाषाएँ प्रयत्न करने पर भी सम्भवतः हिन्दी जैसी सर्वग्राह्य नहीं बन पायेंगी । अन्य भाषाओं में इतनी नमनीयता नहीं है जो भारत की बदलती हुई परिस्थिती के अनुसार बन सके । फिर भी प्रान्तीय भाषा के रूप में उनकी उपयोगिता अक्षुण्ण है । उनका संरक्षण और संवर्धन भी आवश्यक है । भारत सरकार की ओर से हिन्दी सीखने वालों को सरकारी नौकरी मिलने में प्राथमिकता दी जाए । हिन्दी की विशेष परिक्षाएँ पास करने पर सरकारी कर्मचारी को विशेष पुरस्कार देने की व्यवस्था हो । अहिन्दी भाषी प्रान्तों में हिन्दी पत्रिकाएँ निकालने की व्यवस्था तथा सम्पादकों एवं प्रकाशकों को विशेष रियासतें और सहायता दी जाए । व्यावहारिक शब्दावली के निर्माण तथा शब्द-कोष प्रकाशन के कार्य को गति दी जाए । कार्यालयों में हिन्दी सिखाने वाले अध्यापकों तथा टाइप सिखाने वाले लिपिक प्रशिक्षकों की नियुक्तियाँ की जाएँ ।

भारत जैसे विशाल राष्ट्र के लिए जिसमें अनेक

जाति, धर्म और परम्परा को मानने वाले लोग बसते हैं और जहाँ अनेक प्रान्तीय भाषाएँ बोली और लिखी-पढ़ी जाती हैं, हिन्दी ही राष्ट्रभाषा बन सकती है । भारतीय समाज की सबसे बड़ी विशेषता अनेकता में एकता विषमता में समता, विभिन्नता में सहयोग है । भारतीय संस्कृति की ही यह विशेषता है कि विभिन्न प्रकार के लोगों की उनकी जातिगत विशेषता के साथ उन्हें अपने में आत्मसात कर लेती है । इसी प्रकार हिन्दी एक ऐसी भाषा है जो भारत की राष्ट्रीयता को अविकल रखते हुए पूरे देश की राष्ट्रभाषा बन सकती है ।

हिन्दी भाषा स्वयं वैज्ञानिक होने के साथ साथ इसमें वैज्ञानिक तत्वों की ग्रहण करने की अधिक क्षमता है । विज्ञान में प्रयुक्त शब्दावली का निर्माण हिन्दी में सरलतापूर्वक हो सकता है । कारण यह है कि आधुनिक विज्ञान की शब्दावली हिन्दी में पर्याप्त मात्रा में बन गई है । साथ ही गणित और ज्योतिष के ऐसे अनेक शब्द हैं जो-ज्यों के त्यों विभक्ति हटाकर हिन्दी में ग्रहण कर लिए जाते हैं । और अनेक ग्रहण कर लिए गये हैं । हिन्दी में विभक्तियाँ अलग से लगाई जाती हैं । अतः गृहीत शब्दों में विकार कम आता है और वे अपेक्षित विषय के लिए अभिलीक्षित अर्थ में प्रयुक्त हो जाते हैं और अंग्रेजी या अन्य भाषाओं के शब्दों के भी अपने व्याकरण के अनुसार शासित करके अपनाने में हिन्दी की क्षमता सर्वाधिक है । अध्यात्मिक ज्ञान सम्बन्धी साहित्य हिन्दी में पर्याप्त मात्रा में है । भारतीय जन-मानस भी आज अपनी भाषा के प्रति जागरूकता दिखाने का संकल्प ले रहा है । इससे विकास की सम्भावना बढ़ती जा रही है । इस पुनीत तथा राष्ट्र-कल्याण के कार्य को सफल बनाने की प्रतिज्ञा करते हुए हमें भारतेन्दु हरिश्चन्द्र की निम्न उक्ति को अपने व्यावहारिक जीवन में अपनाना चाहिए ।

“निज भाषा उन्नति है सब उन्नति को मूल ।”

मानवी रामचंद्र चहांदे

एम.ए. हिंदी (द्वितीय वर्ष)

अंतर जातीय विवाह – अभिशाप या वरदान

नमस्कार दोस्तों !

आज हम इस लेख में बहुत ही मुख्य विषय में बात करेंगे जो आज के दिन भारत में एक बहुत बड़ा मुद्दा बन चुका है । भारत में Inter Cast Marriage या अंतरजातीय विवाह बहुत जगह मना हैं और कुछ जगह इसकी मनायी नहीं है । सहीं नजरिये से अगर हम देखें तो बात यह हैं कि लोगों को पता ही नहीं हैं कि आखिर Inter Cast Marriage है क्या चीज और इसके फायदे और नुकसान क्या है ।

अंतर जातीय विवाह क्या है ?

शादी या विवाह जीवन का एक बहुत ही अहम् हिस्सा है । और विवाह करने के लिए आपकी इच्छा, खुशी सब होना बहुत ही जरूरी है । शादी करने के लिए आपको अपने मन के अनुसार जाति, धर्म, और रंग चुनने का भी पूरा अधिकार है । अगर आपको नहीं पता Inter Cast Marriage या अंतर जातीय विवाह क्या है, तो निचे दिए गए उदाहरण को पढ़कर आप जरूर समझ जायेंगे ।

“सोचिये कि लड़का हिन्दू धर्म से है और लड़की ईसाई धर्म की । वें दोनों एक दुसरे से प्रेम करते हैं और शादी करना चाहते हैं । तो इस प्रकार के विवाह को Inter Cast Marriage या अंतर जातीय विवाह कहते है । अंतर या Inter का अर्थ ही होता है – भिन्नता या अलग-अलग । इसलिए Inter Cast Marriage का अर्थ होता हैं, दो भिन्न जातियों के मध्य विवाह ।”

चलिए जब आप समझ ही चुके है, कि Inter Cast Marriage या अंतर जातीय विवाह होता क्या है तो अब बारी है इसके फायदे और नुकसान के बारे में जानने की ।

अंतर जातीय विवाह के फायदे –

१) जैविक फायदे –

कहा जाता है कि नए और अलग-अलग जाति

के लोगों के बिच विवाह से अच्छे, ज्यादा स्वस्थ और जेनेटिक बीमारी के बिना नवजात शिशुओं के होने की उम्मीद होती है । रिसर्च में यह भी कहा गया है कि एक समान जाति या स्पेस्ट्रीज वाले लोगों के बीच के शादी के बाद जो बच्चे होते है उनका शरीर अलग-अलग जाति के बिच शादी किए हुए जोड़ीयों के बच्चों से कम स्वस्थ होता है ।

२) लोगों के बीच समझ बढ़ेगी –

हमारे हिसाब से अंतर जातीय विवाह में कोई बुराई नहीं है । किसी दुसरे भगवान की पूजा जैसी इसमें कोई बात नहीं होती । इस बात को हमें समझना होगा । हम लोगों को यह भी समझना होगा की भगवान, ईश्वर, अल्लाह सब एक हैं और हमें अपने घर के पूजा स्थल को सर्व धर्म स्थल के रूप में रखना चाहिए ।

३) सुखी परिवार –

अंतर जातीय विवाह का एक लाभ यह भी है, कि एक लड़का और लड़की को अच्छा और अपना मनचाहा जीवन-साथी मिलेगा जिसे वो अच्छे से समझते हों । और इसी कारण जीवन खुशी से भी गुजरेगा ।

४) अलग-अलग राज्यों में प्यार बढ़ेगा –

अलग-अलग जाति, प्रांतों, राज्यों, भाषाओं के बीच जब विवाह संबंध बनेगा तब ज्ञान, प्यार और लोगों में एकता की भावना भी बढ़ेगी ।

अंतर जातीय विवाह के नुकसान –

१) जाति भेद –

हो सकता है, कि अपनी जाति को लेकर कभी लड़का-लड़की में मतभेद हो । पर ऐसे समय में बात को संभाल लेना चाहिए नहीं तो बात तलाक तक भी आ जाती हैं ।

२) बच्चों की पढ़ाई और विवाह में छोटी मोटी समस्या –

ऐसे में बच्चों के स्कूल में जाति को चुनने में असुविधा हो सकती है । साथ ही विवाह के समय उन्हें इस बात की मुश्किल हो सकती है अपनी जाति को चुनने के लिए ।

इत्यादी समस्याएँ उत्पन्न हो सकती है । किन्तु यदि हम चाहे तो इन समस्याओं का समाधान खोज सकते हैं ।

निष्कर्ष -

समाज के दबाव में कई माता पिता अपने बच्चों को आज भी Inter Cast Marriage नहीं करने दे रहे हैं । उनसे निवेदन है, कि इन पुरानी बातों को भुला कर एक नयी सोच लाए और जाति पाति के भेद-भाव को दूर करें । क्योंकि अंतर जातीय विवाह एक ऐसा मार्ग है, जो हम सबको पुनः एक कर सकता है ।

अनिकेत मनोहर जैसवाल

तृतीय वर्ष (वाणिज्य)

गजल

नाव छोड़ दी तट न छोड़ा
तृषा बुझ गई घट न छोड़ा
झंझट समझ गृहस्थी छोड़ी
आश्रम का झंझट न छोड़ा
छोड़ गई पनघट पातिहारिन
रसिकों ने पनघट न छोड़ा
खान-पान की शान निराली
प्राण ताजे पर हट न छोड़ा
पहुँच कहाँ से कहाँ गई पर
लाज शर्म का घुँघट न छोड़ा
छोड़ दिया जग जगवालों ने
प्रेतों ने मरघट न छोड़ा
भजन ध्यान छोड़ा संतों ने
व्यसन न छोड़े मठ न छोड़ा

नयना संजय तळेले

तृतीय वर्ष कला (हिंदी)

कुछ भी स्वच्छ नहीं रहा अब

रहा न जल पीने लायक

वायु न जीने लायक

भूमि भी हो गयी है बंजर

कैसा है ये मंजर

कान फोड़ती आवाजों का

फैला घातक शोर

उर्वरकों की बीमारी का

भूमि में है जोर

पानी, बिजली की बबदी

नित बढ़ती ये आबादी

कुड़ेदान बनी ये नदियाँ

कलुषित हुई ये पुरवाइयाँ

लुप्त हो रहे वन जंगल

लुप्त हो रहे प्राणी

लुप्त हो रही हैं नदियाँ

और लुप्त हो रही घानी

जल, वायु और ये भूमि

कुछ भी स्वच्छ नहीं रहा अब

रोग मिल रहे ऐसे ऐसे

जिनकी कोई दवा नहीं !

काजल सुधाकर वाणी

एम.ए. प्रथम वर्ष (हिंदी)

हिन्दी जनसंवाद का एक प्रभावी माध्यम !

“हिन्दी हिंदुस्थान की बाणी, जय है हिन्दी कल्याणी, नागरी लिपी है हिन्दी की, पावन प्रतिमा भारत देश की, केशव, तुलसी, सूर की भाषा, लिपी है जिनकी विज्ञानी, जय है हिन्दी कल्याणी” ।

उपर्युक्त उक्ति के अनुसार हमारे जीवन में हिन्दी भाषा का कितना महत्वपूर्ण स्थान है । हिन्दी हमारे हिन्दुस्थान की बाणी मानी गयी है । हमारे देश की पावन प्रतिमा बन गयी है । हिन्दी हमारे देश में ही नहीं बल्कि पुरे विश्व में भी लोकप्रिय भाषा बनती जा रही है । हिन्दी भाषा हमारे मानव जीवन के जनसंवाद का एक प्रभावी माध्यम बन रहा है ।

हिन्दी भाषा का महत्व ? हिन्दी का प्रचार-प्रसार और उसका सर्वस्वीकृतिकरण क्या केवल एक भावनात्मक मुद्दा रह गया है । हिन्दी के उत्थान की कसमें अंग्रेजी में खाई जाती है । तो ये काफी हास्यास्पद होने के साथ बहुत ही वेदना उत्पन्न करनेवाला सिध्द होता है । हिन्दी को राष्ट्रभाषा के रूप में कैसे प्रतिष्ठीत कराया जा सकता है ?

विश्व में दुसरे नंबर पर अगर कौन सी भाषा बोली जाती है, तो वह है हिन्दी । चीनी भाषा के बाद विश्व में ज्यादातर लोग हिन्दी भाषा में बोलते, पढ़ते तथा लिखते हैं । रोज हिन्दी में पढ़ते-लिखते हिन्दी इस कदर दिमाग में बस गयी है कि अलग अपना कोई अस्तित्व नजर नहीं आता । हिन्दी से ये दिल्लगी बढ़ती ही जा रही है । बहुत सी बातें हैं, जो बहुत अजीब लगती हैं । कल की ही बात है, अंग्रेजी माध्यम के कुछ बच्चों से हिन्दी में गिनती के बारे में पुछा तो बड़े फक्र और गर्व से जवाब मिला कि बस २० तक आती है । आगे सीखने के बारे में कहा तो ऐसे नाक भौहें सिंकोड़ी जैसे उनकी शान पर बड़ा लगाने की बात कह

दी हो ।

‘मात्र ३० दिनों में फराटेदार अंग्रेजी बोलिए’ इस तरह के विज्ञापन बोर्ड आज हर गली मोहल्ले की शोभा बढ़ा रहे हैं । हिन्दी हिंदुस्थान को बांधती है । कभी गांधीजी ने इसे जनमानस की भाषा कहा था; तो इसी हिन्दी की खड़ी बोली को अमीर खुसरों ने अपनी भावनाओं प्रस्तुत करने का माध्यम भी बनाया लेकिन यह किसी दुर्भाग्य से कम नहीं, कि जिस हिन्दी को हजारों लेखकों ने अपनी कर्मभूमि बनाया, जिसे कई स्वतंत्रता सेनानियों ने भी देश की शान बताया उसे देश के संविधान में राष्ट्रभाषा नहीं बल्कि सिर्फ राजभाषा की ही उपाधि दी गई ।

जिस हिन्दी को संविधान में सिर्फ राजभाषा का दर्जा प्राप्त है, उसे गांधीजी ने खुद राष्ट्रभाषा बनाने की बात कही थी । सन १९१८ में हिन्दी साहित्य सम्मेलन की अध्यक्षता करते हुए गांधीजी ने कहा था कि हिन्दी ही देश की राष्ट्रभाषा होनी चाहिए । लेकिन आजादी के बाद ना गांधीजी रहे ना उनका सपना । सत्ता में बैठे और भाषा-जाति के नाम पर राजनीति करनेवालों ने हिन्दी को राष्ट्रभाषा नहीं बनने दिया ।

जाति और भाषा के नाम पर राजनीति करनेवाले चन्द राजनेताओं की वजह से देश का सम्मान बननेवाली भाषा सिर्फ राजभाषा तक ही सीमित रह गई । बची-कुची कसर आज की पकड़ है । आज हिन्दी जानने और बोलने वाले को बाजार में एक गवार के रूप में देखा जाता है । जब आप किसी बड़े होटल या बिजनेस क्लास के लोगों के बीच खड़े होकर गर्व से अपनी मातृभाषा का प्रयोग कर रहे होते हैं तो उनके दिमाग में आपकी छवि एक गंवार की बनती है ।

आज देश में हिन्दी के हजारों न्यूज चैनल और

अखबार आते हैं लेकिन जब बात प्रतिष्ठित मीडिया संस्थान की होती है, तो उनमें अव्वल दर्जेपर अंग्रेजी चैनलों को रखा जाता है ।

लेकिन आज हिन्दी भाषा यह जनजीवन के संवाद का प्रभावी माध्यम बनती जा रही है । हिन्दी दिल की भाषा तो बन गयी पर रोजगार की भाषा नहीं बन पायी । चीन, जर्मनी जापान और दक्षिण कोरिया जैसे कई देश है जिन्होंने अपनी स्वयं की भाषा के बलपर अपार सफलता हासिल की है । पर भारत की सफलता तो अभी भी विदेशी भाषा पर टिकी हुई है ।

हिन्दी तो सबसे सरल और सहज भाषा है, जिसे सीखना भी आसान है और व्यवहार में लाना भी आसान है । एक अन्तरराष्ट्रीय भाषा बनने के सारे गुण इसमें विद्यमान है । तो आइये हिन्दी को हम अपने सपनों, अपने चिंतन, अपने प्रतिरोध, अपने समर्थन, अपने संपर्क, अपने पठन-पाठन और अपने रोजगार की भाषा बनाने की ओर कदम बढ़ाएँ । आज हिन्दी भाषा मानवीय समाज में संवाद का माध्यम बन गयी है । “मनुष्य अपने विचार दुसरोंपर व्यक्त करता है, या सौंचता है उसे भाषा कहा जाता है ।”

आज-कल स्कूल, कॉलेजेस में हिन्दी में कार्यक्रम ज्यादातर होते हैं । हमारी आपस में संवाद करने की भाषा भले ही अलग हो, फिर भी हमें हिन्दी में ही आपस में बाते करनी पड़ती है । न्युज चैनलों में ज्यादातर हिन्दी न्युज चैनल है । और रिपोर्टर अगर हिन्दी बोलने में असफल हो तो वह रिपोर्टर नहीं बन सकता । इसलिए हिन्दी सीखना जरूरी होता है ।

बँक में हिन्दी में ही वार्तालाप करनी पड़ती है । हिन्दी में ही परिपत्र लिखना होता है । हमारी राष्ट्रभाषा हिन्दी होने के कारण जितने भी बढ़ी परिक्षाएँ होती हैं, उनकी प्रश्नपत्र अंग्रेजी और हिन्दी में ही होती है । आजकल हिन्दी भाषा जन-संवाद के माध्यम से इतनी

प्रभावी हो रही है, कि अस्पताल की दवाईयों पर भी हिन्दी में उत्पादन तिथी एवं समाप्ती तिथी होती है ।

टेलिव्हीजन हो या मोबाईल इन दोनों पर अंग्रेजी के साथ-साथ हिन्दी भाषा का इस्तेमाल होता है । हिन्दी हमारे देश की राजभाषा तथा राष्ट्रभाषा होने के कारण क्रिकेट मँच विश्व में कर्स भी चल रहा हो, मगर अपने भारत देश में उसका समालोचन हिन्दी में ही होता है । राजनीति में कौनसा भी नेता या पुढारी हो वह अपना भाषण हिन्दी में ही देता है । हमारी मातृभाषा चाहे कोई भी हो मगर हम दिनभर कई बार हिन्दी का इस्तेमाल वार्तालाप करते है । कई बार आपस में वार्तालाप करते समय हमेशा हिन्दी शब्द बिना कहे भी बोले जाते हैं, यह जनसंवाद में हिन्दी के प्रभावी माध्यम होने का तत्कालीन उदाहरण है ।

फिल्म सिटी में कई विदेशी कलाकार आते है । जिनकी मातृभाषा हिन्दी नहीं होती फिर भी उन्हें अपने कामकाज में वार्तालाप, डायलॉग, कहानी पढ़ने आदि के लिए हिन्दी सीखना जरूरी होता है ।

हिन्दी भाषा जनसंवाद का एक प्रभावी माध्यम इसलिए भी है कि हम कहीं पर भी घुमने जाये वहाँ हमें हिन्दी बोलनी पड़ती है । इसका तत्कालीन उदाहरण यह भी कहा जा सकता है, कि हमारे देश के प्रधानमंत्री की नरेंद्र मोदी जी ने अनेक विदेश दौरें किये मगर वहाँपर भी उन्होंने अपने वहाँ स्थित भारतीय लोगों से जनसंवाद साधने के लिए हमारी राष्ट्रभाषा हिन्दी में भाषण दिया ।

अतः यह स्पष्ट होता है कि हिन्दी भाषा यह जनसंवाद का एक प्रभावी माध्यम सिध्द होता है ।

राखी निर्मल बरडीया
प्रथम वर्ष (वाणिज्य)

भ्रष्टाचार मुक्त भारत...

भ्रष्टाचार अर्थात् भ्रष्ट+आचार । भ्रष्ट यानी बुरा या बिगड़ा हुआ तथा आचार का मतलब है आचरण । अर्थात् भ्रष्टाचार का शाब्दिक अर्थ है वह आचरण जो किसी भी प्रकार से अनैतिक और अनुचित हो ।

जब कोई व्यक्ति न्याय व्यवस्था के मान्य नियमों के विरुद्ध जाकर अपने स्वार्थ की पूर्ति के लिए गलत आचरण करने लगता है तो वह व्यक्ति भ्रष्टाचारी कहलाता है । आज भारत जैसे सोने की चिड़िया कहलाने वाले देश में भ्रष्टाचार अपनी जड़े फैला रहा है ।

आज भारत में ऐसे कई व्यक्ति मौजूद हैं जो भ्रष्टाचारी हैं । आज पूरी दुनिया में भारत भ्रष्टाचार के मामले में ९४ वे स्थान पर है । भ्रष्टाचार के कई रंग-रूप हैं जैसे रिश्वत, काला-बाजारी, जान-बुझकर दाम बढ़ाना, पैसा लेकर काम करना, सस्ता सामान लाकर महंगा बेचना आदि ।

भ्रष्टाचार के कई कारण हैं जैसे-

असंतोष - जब किसी को अभाव के कारण कष्ट होता है तो वह भ्रष्ट आचरण करने के लिए विवश हो जाता है ।

स्वार्थ और असमानता - असमानता, आर्थिक, सामाजिक या सम्मान, पद-प्रतिष्ठा के कारण भी व्यक्ति अपने आप को भ्रष्ट बना लेता है । हीनता और ईर्ष्या की भावना से शिकार हुआ व्यक्ति भ्रष्टाचार को अपनाने के लिए विवश हो जाता है । साथ ही रिश्वत खोरी, भाई-भतीजावाद आदि भी भ्रष्टाचार को जन्म देते हैं ।

भारत में बढ़ता भ्रष्टाचार- आज भारत देश में भ्रष्टाचार तेजी से बढ़ रहा है । इसकी जड़े तेजी से फैल रही हैं । यदि समय रहते इसे नहीं रोका गया तो

यह पुरे देश को अपनी चपेट में ले लेगा । भ्रष्टाचार का प्रभाव अत्यंत व्यापक है ।

जीवन का कोई भी क्षेत्र इसके प्रभाव से मुक्त नहीं है । यदि हम इस वर्ष की ही बात करें तो ऐसे कई उदाहरण मौजूद हैं जो कि भ्रष्टाचार के बढ़ते प्रभाव को दर्शाते हैं । जैसे आय.पी.एल. में खिलाड़ियों की स्पॉट फिक्सिंग, नौकरियों में अच्छी पोस्ट पाने की लालसा में कई लोग रिश्वत देने से भी नहीं चूकते हैं । आज भारत का हर हिस्सा इस बीमारी से ग्रस्त है ।

भ्रष्टाचार के अनगिनत स्वरूप हैं और बनते रहते हैं । रिश्वत, सिफारिश, भाई-भतीजावाद, चोर बाजारी, काले-धंदे, उपभोक्त वस्तुओं का संग्रह करके अभाव की स्थिति पैदा करना जिसका हाल में ही चल रहा उदाहरण दिया जा सकता है । जैसे आज मनुष्य को जीवन जीने के लिए खाद्य पदार्थों की आवश्यकता है । और दालों के दाम आसमान छू रहे हैं । तुवरदाल २०० रु. किलो, उडददाल १८० रु., मुंगदाल १४० रु., मठदाल १३० रु. किलो यानी एक महिने अंदर सारी दालों के दाम दो गुना बढ़ गये हैं । और इसका मुख्य कारण है कि व्यापारियों ने इन उपभोग्य वस्तुओं का संग्रह कर लिया था । महाराष्ट्र शासन ने जब इन व्यापारियों के गोदामों पर छापे मारे तो कई टन दाल मिली । लातूर जिले में ६६ हजार क्विंटल दाल प्राप्त हुई तो कल ही रायगड़ जिले में ६७०० मेट्रिक टन तुवरदाल छापे में मिली । कर्तव्यपालन और काम किये बिना अधिक से अधिक लाभ पाने की इच्छा और प्रक्रिया, मिलावट आदि । आखिर इसका कारण क्या है ? उत्तर है हम में राष्ट्रीय और मानवीय चरित्रगत संवेदना का नितान्त अभाव होते जाना ? स्वतंत्रता प्राप्ति से पहले जो एक नैतिकता थी, वह भी

अब अनैतिक और सभी प्रकार के डर-भय से स्वतंत्र हो चुकी है। स्वतंत्र भारत में बड़ी-बड़ी चीजों की ओर तो ध्यान दिया जाने लगा, पर राष्ट्रीय नैतिकता एवं चरित्र निर्माण की बुनियादी बात की ओर कतई ध्यान नहीं दिया गया।

अगर हमें हमारे भारत देश को भ्रष्टाचार से मुक्त कराना है, तो भ्रष्टाचार मिटाने की शुरुआत हमें खुद से ही करनी पड़ेगी। आज सारी दुनिया जिस मुल्क को, जिस मुल्क की तरक्की को आदर और सम्मान के साथ देख रही है, वह भारत है, लोग कहते हैं कि हिंदुस्थान में सबकुछ मिलता है, जी हां हमारे पास सबकुछ है, लेकिन हमें यह कहते हुए शर्म भी आती है और अफसोस भी होता है कि हमारे पास **ईमानदारी** नहीं है। हमारी रोजमर्रा की जिंदगी में भ्रष्टाचार कितनी गहराई तक उतर चुका है और किस तरह से बेईमानी एक राष्ट्रीय मजबूरी बनकर हमारी नसों में समा चुकी है इसका सही अंदाजा करने के लिए मैं आपको एक कहानी सुनाना चाहता हूँ।

एक गाँव के स्कूल में दोपहर की छुट्टी के दौरान एक कुल्फी बेचनेवाला आदमी साइकिल पर आता था और बच्चे में कुल्फियां बेचता करता था। उसका रोजगार और बच्चों की पसंद, दोनों एक दूसरों की जरूरत थे। इंटरवल में उसकी साइकिल के चारों तरफ भीड़ लग जाती। ऐसे में कुछ शरारती लोंग उसकी आँख घुमते ही कुल्फी के डिब्बे में हाथ डालकर कुछ कुल्फियां ले जाते। कुल्फियां कम होने का शक तो उसे होता, लेकिन रंगे हाथ न पकड़ पाने की वजह से कुछ कर नहीं पाता था।

एक दिन उसने एक अजनबी हाथ को तब पकड़ लिया जब वह डिब्बे में ही था। वह लड़ पड़ा, तो इस लड़ाई का फायदा उठाकर कुछ और हाथों ने सफाई दिखा दी। यह देखकर कुल्फिवाले ने अपना आपा

खों दिया। फिर लुटनेवालों के हौसले बुलंद हो गये। जब कुल्फिवाले को यह अहसास हुआ कि उसकी सारी कुल्फिया लुट जाएंगी तो वह भी लूटनेवालों में शामिल हो गया और अपने दोनों हाथों में जितनी भी कुल्फिया आ सकती थी उन्हें लुट-लुटकर जल्दी-जल्दी खाने लगा।

जी हाँ, हमारे यहाँ बेईमानी, भ्रष्टाचार और खुली लुट का यही आलम है। इससे पहले कि कोई दूसरा लूट ले। हम खुद ही खुद को लूट रहे हैं।

जुर्म, वारदात, नाईन्साफी, बेईमानी और भ्रष्टाचार का सैकड़ों साल पुराना किस्सा नई पोशाक पहनकर एकबार फिर हमारे दिलों पर दस्तक दे रहा हैं। रंगों में लहू बनकर उतर चुका भ्रष्टाचार का कैन्सर आखिरी ऑपरेशन की मांग कर रहा है। मगर फिर भी बेईमान नेताओं, मंत्रियों, अफसरों और बाबुओं की बेशर्मी को देखते हुए लड़ने पर मजबूर है। बेईमान और शातिर सियासतदानों की नापाक चाले हम चाहे जितना जख्मी कर जाएं, हमारे मुल्क के 'अन्ना हजारे' हजारों के आगे दम तोड़ देते हैं।

मंदीर में दर्शन के लिए, स्कूल अस्पताल में एडमिशन के लिए ट्रेन में रिजर्वेशन के लिए, राशनकार्ड, लाइसेन्स, पासपोर्ट के लिए नौकरी के लिए रेड लाईट पर चालान से बचने के लिए मुकदमा जीतने और हारने के लिए, खाने के लिए, पीने के लिए, कान्ट्रैक्ट लेने के लिए यहाँ तक की साँस लेने के लिए भी आप ही रिश्वत देते हो। अरे और तो और अपने बच्चों तक को आप ही तो रिश्वत लेना और देना सिखाते हैं। इन्तेहान में पास हुए तो घड़ी नहीं तो छड़ी।

अब आप ही बताएं कि क्या गुनेहगार सिर्फ नेता, अफसर और बाबु हैं? आप एक बार ठान कर तो देखिए की आज के बाद किसी को रिश्वत नहीं देंगे। फिर

देखिए ये भ्रष्टाचार और भ्रष्टाचारी कैसे खत्म होते हैं ।

आँकड़े कहते हैं कि २००१ में भारत में अपने-अपने काम निकलवाने के लिए ५४% हिंदुस्थानियों ने रिश्वत दी । आँकड़े कहते हैं कि एशियाई प्रशांत के १६ देशों में भारत का शुमार चौथे सबसे भ्रष्ट देशों में होता है । आँकड़े कहते हैं कि कुल १६९ देशों में भ्रष्टाचार के मामले में हम ८४ वे नंबर पर हैं ।

जितना धन स्विस् बैंक में भारतीयों का जमा है, उसे उसका आधा भी मिल जाये तो करीब ३० करोड़ नई नौकरियाँ पैदा की जा सकती है । हर हिंदुस्थानी को २००० रुपये मुक्त दिये जा सकते हैं और यह सिलसिला ३० साल तक जारी रह सकता है । यानी देश से गरीबी पूरी तरह दूर हो सकती है ।

पर ऐसा हो इसके लिए आपका बदलना जरूरी है । वरना 'अन्ना हजारे' जी कि मुहिम बेकार चली जाएगी ।

बहरहाल ये एक ऐसा आंदोलन है जिसकी आवाज को नजर अंदाज नहीं किया जा सकता । यदि हम सब भारतीय मिलकर अपने आप से यह वादा करे की हम भ्रष्टाचार के खिलाफ आवाज उठाएँ तो हमारा भारत देश भ्रष्टाचार मुक्त हो सकता है ।

भ्रष्टाचार रोकने के उपाय – यह एक संक्रामक रोग की तरह है । समाज में विभिन्न स्तरों पर फैले भ्रष्टाचार को रोकने के लिए कठोर दंडव्यवस्था की जानी चाहिए । आज भ्रष्टाचार की स्थिति यह है कि व्यक्ति रिश्वत के मामले में पकड़ा जाता है और रिश्वत देकर ही छूट जाता है । जब तक इस अपराध के लिए कड़ा दंड नहीं दिया जायेगा तब तक यह बीमारी दीमक की तरह पूरे देश को खा जाएगी । लोगों को स्वयं में ईमानदारी विकसित करनी होगी । आनेवाली पीढ़ी तक सुआचरण के फायदे पहुँचाने होंगे ।

सभी लोग राष्ट्र और मानवता के प्रति अपने

कर्तव्यों को समझें । नैतिकता को जगाये । 'जीयो और जीने दो' के सिध्दांत को अपनायें । धर्म, समाज और राजनीति के अलावा स्वयं नैतिक बनकर कठोरता से नैतिकता के अनुशासन को लागु करें । यदि हम रिश्वत लेना और देना बंद कर दे तो भ्रष्टाचार नाम का यह 'व्हायरस' अपने आप 'डिलेट' हो जायेगा और हमारा भारत देश ऑल क्लियर हो जायेगा ।

इस आधारपर यह कहा जा सकता है की, सबसे खतरनाक होता है मुर्दा –

“शांति से भर जाना,
तड़प का न होना,
सब कुछ सहन कर जाना,
घर से निकलकर काम पर,
और काम से लौटकर घर आना,
सबसे खतरनाक होता है,
हमारे सपनों का मर जाना,
सबसे खतरनाक वो घड़ी होती है,
आपकी कलाई पर चलती हुई भी जो,
आपकी नजर में रूकी होती है,
सबसे खतरनाक हो दिशा होती है,
जिसमें आत्मा का सूरज डूब जाए,
और जिसका मुर्दा धूप का कोई टुकड़ा,
आप के जिस्म के पूरब में चुभ जाए,
सबसे खतरनाक होता है मुर्दा,
शांति से भर जाना,
सबसे खतरनाक होता है,
हमारे सपनों का मर जाना ।”

प्रतिभा रविंद्र वाघ

एम.ए. प्रथम वर्ष

शहरी परिवेश का प्रभाव

महाराष्ट्र के सांगली जनपद के अकाल पीड़ित गांव में एक सामान्य गांव का चित्र है। जहाँ पानी की कमी है, खेती में अनाज नहीं, किसान होते हुए भी दुसरों की मजदुरी करके जीना पड़ता है। घर की स्थिति ऐसी है मिट्टी-पत्थरों से बनाया हुआ, लेकिन ऊपर से हवा के साथ धूल, कचरा अंदर आता रहता है। इसी घरमें रघुनाथ नामक किसान अपनी पत्नी व एक बच्चे के साथ जीवन यापन कर रहा है।

सुबह नौ बजे का समय है, बेटा आनंद स्कूल में गया है, चंद्राबाई चुल्हे के सामने बैठकर रोटियाँ बना रही है, तब वह पति रघुनाथ से कहती है, सुनो आज सुबह और दोपहर के खाने के लिए आटे की कमी के कारण सिर्फ तीन ही रोटियाँ बन सकती है। तो पड़ोसी से कुछ अनाज लेकर आऊँ या आटा? तब रघुनाथ दुःखभरे स्वर में कहता है, क्या पड़ोसियों से अब तक कब लाया है? जो चिजें उनके यहाँ सेलाई है। वो कब और कैसे लौटा दोगी? नहीं तो तीन ही रोटियों में तीनों का गुजारा कैसे होगा? चन्द्राबाई बड़े दुःख के साथ कहती है। उसी समय रघुनाथ कहता है आज मैं खाना नहीं खाऊंगा, तू तब आनंद स्कूल से आएगा तब खाना खा लेना। रघुनाथ की अर्धांगिनी चन्द्राबाई को यह सुनकर बहुत दुःख होता है। कहती है, मैं आधी रोटी खाऊंगी और आप आधी रोटी खाएंगे। जब आनंद स्कूल से लौटेगा तो उसके लिए दो रोटियाँ रख दूँगी।

घर में ऐसी आर्थिक स्थिति होने के बावजूद भी आनंद की दसवीं की पढ़ाई चल रही है। होशियार होने के कारण जब उसे दसवीं परीक्षा में ८० प्रतिशत अंक मिलते हैं, तब घर और गांव का परिवेश हर्ष से खिल जाता है। दोपहर का समय है, रघुनाथ घर में

ही बैठकर कुछ काम कर रहा है। और चन्द्राबाई रघुनाथ को कहती है, सुनो, पिछले दो-तीन वर्षों से मैं एक ही साड़ी पहनती हूँ और आपके कपड़े ही फट रहे हैं, मैं यह कहना चाहती हूँ कि घर में जो कुछ पैसे हैं इससे अपने लिए कुछ कपड़े क्यों न लिए जाए? तब रघुनाथ उसकी बात मानते हुए विवश होकर कहता है, चन्द्रा तुम क्या पागल हो गई हो? बच्चा अच्छे अंकों से दसवीं पास हो गया है उसके गुरुजी ने मुंबई के इंजिनियरिंग कॉलेज में प्रवेश लेने की सलाह दी है, लेकिन उसके लिए पैसे की अत्यंत आवश्यकता है मैं तो यह कहता हूँ कि दो-तीन सालों के लिए किसी बड़े मालिक के यहाँ काम करेंगे तो पैसे की समस्या नहीं रहेगी। मेरे सालभर के २५ हजार रुपये होंगे और घर चलाने के लिए तेरी मजदुरी के पैसे भी हमेशे से मिल जाएंगे। भविष्य में इंजिनियर बना हुआ आनंद यह झलक चन्द्राबाई के सामने कुछ क्षणों के लिए झलकती है और पति को सहयोग देने की तैयारी दर्शाती है।

आखिर आनंद ने इंजिनियरिंग के लिए मुंबई में एक अच्छे कॉलेज में प्रवेश लिया। पहले तो आनंद के साथ रघुनाथ उसे छोड़ने के लिए और रहने खाने कि व्यवस्था करने के लिए आया था। परंतु बाद में छः छः महीने के अंतर में आनंद ही अपने माता-पिता को मिलने के लिए गाँव जाता है।

सेठ अप्पासाहेब के खेत में काम करती हुई चन्द्रा अपने पति से कहती है, मैं कहती हूँ कि यह काम छोड़कर गाँव में ही कुछ छोटा मोटा काम करेंगे तो अच्छा रहेगा। रघुनाथ उसे धीरज देते हुए कहता है कि, अगले ही साल अपना बेटा इंजिनियर बनेगा तो छोटा काम करने कि भी जरूरत नहीं रहेगी, उसके बाद सिर्फ आराम।

आनंद कॉलेज के अंतिम वर्ष में हैं और परीक्षा के बाद एक अच्छी कंपनी में उसकी इंजिनियर के पद पर नियुक्ति भी हुई। यह बात सुनकर रघुनाथ और चन्द्राबाई दोनों बहुत खुश थे। दिन-ब-दिन गुजरते जा रहे थे, साल पुरा हो गया, दो साल पुरे हुए लेकिन आनंद अपने माता-पिता को मिल भी नहीं सका।

चन्द्राबाई बीमार रहती है, रघुनाथ अकेला काम कर रहा है, जब डॉक्टर द्वारा चन्द्राबाई का इलाज किया गया, तब डॉक्टर ने एक ऑपरेशन करने की आवश्यकता बताई और उसके लिए ७५ हजार रुपये की जरूरत है। रघुनाथ ने यह स्थिती खत के द्वारा आनंद को बताई, लेकिन उसका कोई उत्तर नहीं मिला। परिस्थिती से मजबूर होकर रघुनाथ ने ही मुंबई जाने का निश्चय किया, लेकिन पत्नी की हालत बहुत खराब है, उसे छोड़कर तो वह अकेला नहीं जा सकता इसलिए चन्द्रा बिमार होते हुए भी अपने पति के साथ महालक्ष्मी एक्सप्रेस से मुंबई जा रही है।

दादर के रेल्वे स्टेशन पर सुबह के ७ बज रहे हैं। स्टेशन पर एक व्यक्ति एक स्त्री के साथ धीरे-धीरे चल रहा है, कुछ क्षणों के लिए रुकता है, उसी समय वह व्यक्ति जो रघुनाथ है एक लड़की को पूछता है, ताई दादर वेस्ट किधर है ? गुस्से में आकर उस युवती ने कहाँ मुझे नहीं मालुम और प्रियकर के गले हाथ डालती है और उसे कहने लगती है कि पता नहीं कहाँ कहाँ से गवार आते हैं ? शहरों में आने के बजाय ये लोग गाँवों में भीख क्यों नहीं मांगते ? वह युवक चाहता है उन्हें मदद करना लेकिन नहीं कर पाता, क्योंकि वह उसके सौंदर्य में पुरी तरह से मग्न है। कुछ ही क्षणों में लोकल से उतरे हुए यात्रियों की भीड़ के कारण एक स्त्री नीचे गिर गई है जो वह गँवार रघुनाथ की पत्नी चन्द्राबाई थी, उसी समय उसे उठाने की असफल कोशिश कर रहा है। रघुनाथ जब उसे मृत

समझता है तब बड़े आक्रोश के साथ रोने लगता है।

उस लड़की का प्रियकर २३-२४ वर्षीय युवक दुसरा तीसरा कोई न होकर खुद इंजिनियर आनंद है, जिसने अपने सपने पुरे होने के लिए दो महान व्यक्तियों का सहारा लिया था, जो उसकी प्रेमिका की दृष्टी में गँवार और असभ्य थे। शहरी परिवेश में रहने के कारण वह अपने जन्मदाताओं के पवित्र रिश्तों को भूल चुका था और प्रेम का एक बनावटी रिश्ता अपनाया हुआ था। जिसमें कुछ तो स्वार्थ रहता ही है।

सृष्टि विलास भंगाळे
द्वितीय वर्ष (विज्ञान)

बेटी

बेटी बनकर आई मैं
माँ-बाप को जीवन में
बसेरा होगा मेरा किसी
और के आँगन में,
क्यों रित भगवान ने बनाई होगी ?
तु पराई होगी,
दे के जन्म - पालपोसकर
जिसने हमें बड़ा किया,
और वक्त आया तो
उन्हीं हाथों से हमें बिदा किया,
क्यों रिश्ता हमारा इतना
अजिब होता है
बस। यही हम बेटियों का नसीब होता है।

सृष्टि विलास भंगाळे
द्वितीय वर्ष (विज्ञान)

English Section

"You cannot change your future
but you can change your habits and
surely your habits will change your future"

- Dr. A.P.J. Abdul Kalam

INDEX

1. Global Warming - Shiba Khan M.A. Ist English
2. Importance of Communication - Sana Khan M.A. Ist English
3. Black Money - Jivan Ingale T.Y.B.A. English
4. National Flag of India - Sanjya Pawar T.Y.B.A. English
5. Essay on Social Media :
Importance, Advantages,
Disadvantages - Social Media - Pinki Vishwakarma T.Y.B.A. English
6. Indian Culture - Bhavna Patil T.Y.B.A. English
7. Communal Harmony - Yogeshwar Patil M.A. Ist English
8. Brain Drain - Sudheer Kujur M.A. Ist English
9. Cleanliness is Next to Godliness - Mamta Patil M.A. Ist English
10. Child is Father of the Man - Imran Shaikh M.A. IInd English
11. Punctuality - Madhuvanti Patil M.A. IInd English
12. Imporatnce of Yoga - Sangeeta Pawar M.A. IInd English
13. Nature - Deepali Guruchal M.A. IInd English
14. Generation Gap - Shubhangi Patil S.Y.B.A.
15. Women Liberation and the Reality - Madhuvanti Patil M.A. IInd English

Global Warming

What is Global Warming

Global warming is a gradual process of heating of earth's surface and whole environment including oceans, ice caps. The global rise in atmospheric temperature has been clearly noticed in the recent years. According to the Environmental Protection Agency, in the past century there is increase in the earth's surface average temperature by around 1.4 degree Fahrenheit (means 0.8 degrees Celsius). It has also been estimated that global temperature may increase by another 2 to 11.5 degrees F in the next century.

Causes of Global Warming

There are many causes of the global warming, some are natural causes and some are human made causes. The most important cause of global warming is greenhouse gases which are generated by some natural processes as well as human activities. The increase in the level of green house gases has been seen in the 20th century because of the increasing population, economy and use of energy. Increasing demand of industrialization in the modern world to fulfill almost each need is causing the release of variety of green house gases through many industrial processes in the atmosphere.

The release of carbon dioxide (CO₂) and sulphur dioxide (SO₂) gas has been increased in the recent years by 10-fold. The release of carbon dioxide gas varies according to the natural and industrial processes including photosynthesis and oxidation cycles. Methane is another

green house gas release in the atmosphere by the anaerobic decomposition of organic materials. Other greenhouse gases are like oxides of nitrogen (nitrous oxide), halocarbons, chlorofluorocarbons (CFCs), chlorine and bromine compounds, etc. Such green house gases get collected to the atmosphere and disturb the radiative balance of atmosphere. They have capability to absorb heat radiations and cause warming of the earth surface.

Another cause of global warming is ozone depletion means declination of ozone layer over Antarctica. Ozone layer is declining day by day by increasing release of chlorofluorocarbon gas. It is human generated cause of global warming. Chlorofluorocarbon gas is used at many places as aerosol propellants in the industrial cleaning fluids and in the refrigerators, the gradual release of which causes declination to the ozone layer in the atmosphere.

Ozone layer causes protection to the earth surface by inhibiting the harmful sun rays to coming to the earth. However, gradually declining ozone layer is the big indication of increasing global warming of the earth surface. Harmful ultraviolet sun rays are entering to the biosphere and get absorbed by the green houses gases which ultimately increase the global warming. According to the statistics, it has been estimated that the size of ozone hole has been twice the size of Antarctica (more than 25 million km²) by 2000. There is no any clear trend of

ozone layer declination in the winter or summer seasons.

Presence of various aerosols in the atmosphere is also causing earth's surface temperature to increase. Atmospheric aerosols are fully capable to scatter (causes cooling to the planet) and absorb (makes air warm) the solar and infrared radiations. They are also capable to change the microphysical and chemical properties of the clouds and possibly their lifetime and extent. The increasing amount of aerosols in the atmosphere is because of human contribution. Dust is produced by agriculture, organic droplets and soot particles are produced by biomass burning, and aerosols are produced by the industrial processes through the burning of wide variety of products in the manufacturing process. Various emissions by means of transport generate different pollutants which get converted to the aerosols through many chemical reactions in the atmosphere.

Effects of Global Warming

The effect of global warming have been very clear in the recent years because of increasing sources of global warming. According to the U.S. Geological Survey, it has been recorded that there were 150 glaciers located in the Montana's Glacier National Park however because of increasing effect of global warming, only 25 glaciers are left. Huge level climate changes are making hurricanes more dangerous and powerful. Natural storms are getting so strong by taking energy from temperature difference (of cold upper

atmosphere and warm Tropical Ocean). Year 2012 has been recorded as hottest year since 1895 and year 2013 together with 2003 as the warmest year since 1880.

Global warming causes lot of climate changes in the atmosphere such as increasing summer season, decreasing winter season, increasing temperature, changes in air circulation patterns, jet stream, rain without season, melting ice caps, declining ozone layer, occurrence of heavy storms, cyclones, flood, drought, and so many effects.

Solutions of Global Warming

Many awareness programmes and programmes to reduce global warming have been run and implemented by the government agencies, business leaders, private sectors, NGOs. etc. Some of the damages through global warming cannot be returned by the solution (like melting of ice caps). However, we should not get back and try everyone's best to reduce the effects of global warming by reducing the human causes of global warming. We should try to reduce the emissions of greenhouse gases to the atmosphere and adopt some climate changes which are already happening for years. Instead of using electrical energy we should try using clean energy or energy produced by solar system, wind and geothermal. Reducing the level of coal and oil burning, use of transportation means, use of electrical devices, etc may reduce the global warming to a great level.

- Shiba Khan
M.A. I (English)

Importance of Communication

Introduction

Communication is the building block of a strong and healthy relationship. In personal relationships it is essential to avoid mistrust, ensure transparency and build a strong bond. In a professional setting, it is essential for the smooth functioning of the organization, effective knowledge sharing and avoiding any kind of work related confusion.

Importance of Communication in Professional Setting

Communication is of utmost importance in a professional setting. This is the reason why so much emphasis is given on assessing the candidates' communication skills during job interviews. A person who can communicate his point well has better clarity of concepts. On the other hand, somebody who is confused about the facts is likely to fumble while talking about the same. So, one's communication skills are a good basis of judging his/her knowledge and clarity of thoughts.

A person with good communication skills is always more confident and can handle clients better. Here is the importance of communication in the

lives of different professional :

Importance of Communication for a Teacher

Teachers must essentially possess good communication skills. They will be able to handle the students better only when they have this quality. Be it disciplining the children or teaching them academic lessons-they shall be able to do their task effectively only if they know how to communicate effectively.

Importance of Communication for a Doctor

A doctor must not only have complete knowledge about his field but must also know how to communicate well with his patients and their family members. He must know how to put his point in a way that the patients don't take their health issues lightly yet don't get into a state of panic.

Importance of Communication for a Team Leader

A person's communication skills are particularly assessed while offering him a leadership role or managerial post. This is because the job is all about interacting with the team and deriving work from them. The way a team

leader or manager communicates determines the performance and behaviour of his team to a large extent. He is supposed to set an example for them and bring out the best in them.

Importance of Written Communication

In a professional setting, knowing the art of written communication is as much essential as verbal communication. There are a number of things that need to be documented and that is where written communication comes in. One must learn the art of writing professional emails and sending official texts to ensure effective written communication.

Lack of Communication Often Leads to Depression

While a lot has been said about the importance of communication, people these days mostly neglect this aspect. Everyone is so engrossed in their own lives that they do not bother to converse even with their near and dear ones. The growing use of internet and social media and the busy lifestyle of people is one of the main reasons for this. Young couples these days are so engrossed in their own lives that they overlook the importance of communicating with their parents.

Spending quality time with them is quite out of the question. Parents are left alone during the old age. They have no one to talk to and often succumb to depression. Similarly, many women who choose to serve their family by staying at home are all alone for most part of the day. They do not have a good social circle and do not usually have people to lend an ear to them. This can be quite frustrating and eventually causes depression among many.

Conclusion

Communication is of utmost importance. It is important to vent out one's thoughts and feelings to live a fuller and happier life. The more we communicate the less we complicate and the better we feel about everything around.

- Sana Khan
M.A. I (English)

Black Money

People earn money from different sources and do not bring it to notice so that they can refrain from paying tax. This accumulation of money on which tax is not paid is known as black money. The problem of black money has been prevalent in our country since long. There are a number of factors that contribute to this problem.

Causes of Black Money

Here is a look at the various causes that lead to the problem of black money in India :

1. High Tax Rate

The rate of tax in India is quite high. The increase in the taxes and duties has forced people to take the route to illegal wealth accumulation. Tax free income limit in the country is just Rs. 25,000/-. This amount is not sufficient to run a household these days when the cost of living is sky high. This is the reason why professionals who earn more tend to hide their income so that they don't have to pay tax.

2. Price Control Policy

The prices of certain commodities such as fertilizers, sugar, cement etc are regulated by the government by way of its Price Control Policy. The policy is rigid and does not go by the ups and downs in the market. The private manufacturers and retailers take advantage of this policy that results in black money.

3. Different Excise Duty Rates

The government has set different rates for excise duty based on the quality of products. In order to avoid paying higher rate of excise duty, the manufacturers at times downgrade a product. This leads to the generation of black money.

4. Real estate Transactions

Real estate transactions involve huge amount of money. People accumulate black money via real estate transactions. Purchasing property at a cheaper rate and selling it when the prices rise has become a lucrative business and a lot of black money is generated with this.

5. Quota System

The government has set a certain quota for export, import and foreign exchange. While this is set for the benefit of the people it is often misused to accumulate black money.

6. Inflation

High inflation rate is also known to be one of the causes of black money.

Impact of Black Money

Black money does not only have a negative impact on the country's economic condition but also has adverse social consequences. It creates economic disparity in the country which undoubtedly is the basis of social disparity. Such practices are the reason why the rich here are getting richer and the poor are getting poorer. Social inequality leads to frustration among people and gives rise to crimes such as robbery, bribery and more.

Tax evasion also means the amount that could have been used for the country's growth and development did not reach the government. If the government does

not get enough revenue it would be unable to take up new projects for the development of the country and the uplift of the poor sections.

The countries where people pay taxes religiously are far better off as compared to those where there is huge amount of accumulation of black money.

Conclusion

The government has taken certain steps to eradicate the issue of black money. The recent and one of the major steps taken in this direction was demonetization. While this step helped in eliminating black money to some extent many people condemned it. However, even if it helped, it definitely was not enough. A lot more needs to be done in order to stop this ill practice. The government must look for more effective measure to curb this problem. And remember, the government alone cannot bring this issue to an end. It can only be curbed if each and every citizen of the country contributes his bit.

- Jivan Ingale
T.Y.B.A. (English)

National Flag of India

The National Flag of India is also known as the Tiranga Jhanda. It was first officially adopted during the meeting of Constituent Assembly on July 22nd in 1947. It was adopted 24 days before the independence of India from British rule. It was designed by the Pingali Venkayya. It was so designed in horizontal shape having three colours of saffron, white and green in equivalent proportions. The upper saffron colour, white middle, lower dark green colours. Our national flag contains 2:3 ratio of width and length. In the centre a navy blue wheel having 24 spokes is designed in the middle white strip. Ashoka Chakra was taken from the pillar of the Ahok, Sarnath (Lion Capital of Ashoka).

Our national flag is of great significance to all of us. All the colours, strips, wheel and clothe used in the flag have their special significance. Flag code of India decides the use and display of national flag. Till 52 years after the independence of India, national flag was not allowed to display by the people however later the rule was altered (according to the flag code 26th January 2002) to use flag at homes, offices and factories on any special occasion. National Flag is

hoisted on the national occasions like Republic day. Independence day, etc. It is also displayed in the schools and educational institutions (college, universities, sports camps, scout camps etc.) to inspire the students for honouring and respecting the Indian Flag.

Students take an oath and sing national anthem while unfurling the national flag in the schools and colleges, Public and private organization members may also hoist the flag on any occasions, ceremonial event, etc. It is restricted to display the national flag for any communal or personal gains. Nobody is allowed to display the flag made of other clothes otherwise it is a punishment of imprisonment and fine. National Flag can be flown from morning till evening (sunrise to sunset) in any weather. It is prohibited to internationally dishonour the national flag or touch it to the ground, floor or trail in water. It should not be used to cover the top, bottom, sides or back of any vehicle, like car, boat, trains, or aircraft. On flag other than the Indian should be displayed at higher level.

- Sajan Pawar
T.Y.B.A. (English)

Essay on Social Media : Importance, Advantages, Disadvantages - Social Media

Introduction

Social media remains the most talked about things these days. Many debates are going on regarding the fact that social media is good or bad. There are many views available to us and it is up to us to read and understand properly and reach a conclusion.

Importance of Social Media

Social media platforms help its users to connect, share and give information and content to millions of others. The importance of social media cannot be ignored since it plays a very crucial role in our lives today.

1. Building a brand : Quality content, products and services are easily accessible online today. You can market your product online and build a brand.
2. Customer support : Before buying and product or service customers can read the reviews and feedback and hence make a smart choice.
3. Social media is a great education tool.
4. Through these of social media

platforms you can connect with your target audience.

5. It is also a great way to access quality information.
6. Social media can help you to get the news and happenings in just a click.
7. Social media also helps you connect with friends, relatives and helps you make new friends as well.

Advantages of Social Media :

Social media comes with a lot of advantages in fact we can owe a substantial part of our society's growth to social media. We have witnessed a blast of information and content in last few years and cannot deny the power of social media in our lives. Social media is widely used to create awareness for causes that are important for the society. Social media can also help many noble causes run by NGOs and other social welfare societies. Social media can also aid government in other agencies in spreading awareness and also fight crime. For many business social media

is strong tool for business promotion and marketing. Many communities are built through social media platforms which are essential for our society's growth.

Disadvantage of Social Media :

Social media is considered as one of the most harmful elements that we have in our lives these days. Wrong use can lead to bad conclusion. There are many disadvantages of social media like :

- 1. Cyberbullying :** many children have become the victims of cyberbullying that has caused them a lot of harm.
- 2. Hacking :** The loss of personal data that can lead to security issues. There are crimes like identity theft and bank details theft that can harm any individual.
- 3. Addiction :** Prolonged use of social media can lead to addiction in youth. Addiction causes to lose focus of other important things like studying etc. People get so absorbed that they get cut off from the society and harm their personal lives.
- 4. Scams :** Many predators are looking for vulnerable users that

they can scam and make profit off.

- 5. Relationship frauds :** Honeytraps and MMS porn are the most caused frauds online. People are lured in to relationships and love schemes and then they are cheated on.
- 6. Health issues :** The excess use of social media can affect your physical and mental health in a big way. People often complaint of becoming lazy, fat, itchy eyes, loss of vision and stress issues after excessive use.
- 7. Loss of social and family life :** Everyone busy on phone is one of the most common sites in a family gathering nowadays.

Conclusion :

We have millions of users around the world that use social media on day to day basis. There is mixed bag of reactions regarding it. It does have a lot of importance and advantages but also brings with it some hazards also.

- Pinki Vishwkarma
T.Y.B.A. (English)

Indian Culture

The Culture in India is everything such as inherited ideas, way of people's living, beliefs, rituals, values, habits, care, gentleness, knowledge, etc. India is an oldest civilization of the world where people still follow their old culture of humanity and care. Culture is the way we behave to others, how softly we react to things, our understanding towards values, ethics, principles, and beliefs. People of old generations pass their cultures and beliefs to their next generations so, every child here behaves well to others as he/she already learned about culture from parents and grandparents. We can see culture here in everything like dance, fashion, artistry, music, behavior, social norms, food, architecture, dressing sense, etc. India is a big melting pot having various beliefs and behaviors which gave birth to different cultures here.

Various religions here have their origin from very old age almost five thousand years. It is considered as Hinduism was originated here from Vedas. All the holy Hindu scriptures have been scripted in the sacred Sanskrit language. It is also believed that Jainism has ancient origin and their existence was in the Indus Valley. Buddhism is another religion which was originated in the country after the teachings of Lord Gautama

Buddha. Christianity was brought here later by the French and Britishers who ruled here for almost two centuries long time. In this way various religions were originated in ancient time or brought to this country by any means. However, People of each religion live here peacefully by getting together without affecting their rituals and beliefs.

Variety of eras came and gone but no one was so powerful to change the influence of our real culture. The culture of younger generations is still connected to older generations through umbilical cord. Our ethnic culture always teaches us to behave well, respect elders, care helpless people and always help the needy and poor people. It is our religious culture that we should keep fast, do worship, offer Gange Jal, do Surya Namaskar, touch feet of elder in family, do yoga and meditation on daily basis, give food and water to the hungry and disabled people. There is great culture of our nation that we should always welcome our guests like a God very happily, that's why India is famous for a common saying like "Atithi Devo Bhava". The basic roots of our great culture are humanity and spiritual practices.

- Bhavana Patil
T.Y.B.A. (English)

Communal Harmony

India is home to people from different religions and castes. People belonging to different ethnic groups and religions live here in harmony with each other. At workplaces, in schools, while doing business dealings people from different backgrounds come together and work/study together. A harmonious atmosphere is maintained at such places. However, there have been times when there have been problems due to religious differences among citizens of our country. Here is how our government binds the citizens in unity and how they have fallen apart at various points.

Secularism Binds People

With the 42nd Amendment of the Indian Constitution enacted back in 1976, the Preamble to the Constitution stated that India is a secular nation. The country does not follow any official state religion. The laws require the state and its institutions to accept and respect all the religions. Each individual in the country is free to choose his religion and change it at any time. Treating all the religions equally and giving freedom to choose one's religion is a

way to ensure communal harmony in the country.

Instances of Communal Riots

While the Constitution of the country is imbued with the spirit to maintain communal harmony, the same has been disrupted many a times. Here are some instances of communal riots in India :

1. 1857 Bharuch Riots

These riots occurred between the Bohra Muslims and Parsis in May 1857. The riots broke out as some Muslims accused Bejonji Sheriaiji Bharucha, a Parsi of desecrating a mosque. Five days later as many as 200 Muslims gathered together and attacked Dastur Kamdin Dar-e Mihr. a fire temple and brutally murdered its High Priest.

2. 1969 Gujarat Riots

This refers to the riots between Hindus and Muslims during September-October 1969 in Gujarat. This was the first major communal violence in Gujarat that involved looting and massacre on a wide scale. Near about 660 people were killed and 1074 were injured during these riots.

Brain Drain

Introduction

When a pool of learned and talented professionals especially doctors, engineers and those belonging to the financial sector leave their country of origin to seek better job opportunities in another country it is known as Brain Drain. The problem is quite common in developing countries such as India. The mass exodus of employees from one company or industry to join the other is also counted as Brain Drain.

India Suffers Major Brain Drain

Indians are making the country proud by excelling in different fields and securing highly paid job in different parts of the world. They are known to be brilliant in the fields of business and technology and there have been several reports stating that Indians form a major part of United State's technology industry. Indians have thus contributed majorly towards building U.S. technology and in turn its economy. If they had contributed even half as much in the development of India, the country would have been in a better shape currently.

India suffers a major Brain Drain

as the employment opportunities available here are not at par with the quality of education provided. Some of the other factors include the unfair reservation system, huge taxes and low standard of living.

Ways to Control Brain Drain

The geographic brain drain as well as that happening at organizational level is equally difficult to deal with. So why not avoid it in the first place. Here are a few ways to overcome the problem of geographic as well as organizational brain drain :

1. Do Away with the Quota System

In countries such as India, the talented lot suffer at the hands of the quota system. Many undeserving people from the reserved category secure highly paid jobs while the deserving candidates have to settle for lesser paying ones. It is but natural for such deserving individuals to seek job that is at par with their talent in a different country and shift base at the first opportunity they get. It is high time the government of India should do away with this biased quota system.

Cleanliness is Next to Godliness

Cleanliness is next to godliness is a most common and famous proverb which means cleanliness is everything for the goodness. People should keep themselves clean and bright to maintain their healthy life style and healthy living. Cleanliness is way to godliness and godliness is way to balance mind, soul and body. Being clean is the mean to keep ourselves physically and mentally clean. Keeping our body clean, tidy and well dressed makes us smart enough to get confidence and positive thoughts. Clean habits with nice dress sense creates good impression on others and good reputation in the society because cleanliness reflects a clean character of the person.

It is considered that the people maintaining cleanliness and develop the habit of dressing smartly, become clean character and generally pious and god-fearing. Such people have certain morals in their life and have clean heart by being godly. We can say that godliness starts with clean heart and clean heart can be of person with good character. This is the reason why priests of any religion tell to be clean from body and mind before worship. Cleanliness is the first and foremost thing to near to the god.

On the other hand, being clean strengthens our immunity system and secures us from many chronic and acute diseases. However, clean people

may catch diseases from dirty people but they are strong enough to tackle small problems. They can manage things in their surroundings related to the cleanliness including instructing poor and dirty people about cleanliness.

People maintaining their proper cleanliness feel shame in meeting with the people having dirty face, hands, soiled clothes and bad smelling clothes because they feel their insult while meeting with such type of people. Cleanliness of body is really very necessary for the good physical health. On the other hand, physical cleanliness gives inner cleanliness and keeps heart and mind clean. Cleanliness of mind keeps us mentally healthy and prevents from the psychological problems. So, the complete cleanliness keeps away from dirt and diseases as both go together, where there is dirt there is diseases.

Disease causing germs breed and grow very rapidly in the dirt which causes infection or various epidemic diseases such as cholera. So, in order to be healthy, happy and a peaceful life we all should practice clean habits in every aspect of life because dirt symbolizes moral evil whereas cleanliness symbolizes moral purity.

- Mamta Patil
M.A. I (English)

Child is Father of the Man

Introduction

The famous proverb 'The Child is father of the Man' is written by William Wordsworth through his famous poem 'My Heart leaps up'. The poet through this line tries to say that the basic nature of a man gets developed in his/her childhood itself, When he was a child, he used to enjoy nature and even when he has grown up as an adult, he enjoys the nature. Because enjoying the nature or rainbow is his basic character which got developed when he was a small child.

Meaning

The proverb became highly due to the deep meaning hidden inside the line. It means that the core personality of a person gets developed since one's childhood and it majorly depends upon the upbringing one gets at home and the teachings one gets at the school. Thus, based on the kind of upbringing and teaching, the individual develops positive or negative personality traits

at the later stage of one's life. Also by looking at the child's behaviour, one can identify what kind of person one is going to be.

Even from the learning perspective, whatever learning, education and knowledge one gains in the childhood remains with the person forever. A child is considered to be the source of learning for the adult. A child is innocent and full of life, but when he grows up as a man, he tends to lose the charm and innocence due to various responsibilities and hardships. But the poet did not lose the childhood charm; he enjoyed the rainbow even as a grown up man. Likewise, each individual must enjoy life without boundaries and pressures like a child does.

Like morning is the base of the day; childhood is the base of the overall personality and character of a man. Childhood activities influence the activities and performance of a man. If a child gets healthy environment and grows up amongst the motivational

and cheerful people; he is certainly going to become a happy and confident person and if a child is brought up in a chaotic atmosphere; he will grow up to be a rebel. That's why it's been said that the child is the father of man. It's the responsibility of the parents and teachers to control their actions and words and inspire the children to learn good habits right from the beginning; because children are fast learners and their knowledge remains with them for their lifetime. a person is not only responsible for his own conduct but his conducts and behaviour reflect the society too; hence it is important that the child is taught good moral values and to perform good deeds so that the child can make the world a better place to live in, when he grows up.

Some people, despite having healthy upbringing and delightful memories during childhood tend to become a serious and quiet person; there is no harm in enjoying the nature and every little things like rainbow, butterfly, birds, etc;

because they not only please you without costing anything, but they also maintain your innocence and childhood. A man must always remember that his personality must portray his childhood.

- Imran Shaikh

M.A. II - (English)

Punctuality

Introduction

Punctuality means always being on time. Being a punctual person benefits a lot all through the life in various effective ways. It is a must to have habit by everyone as it helps in all the public affairs of any civilized society. Without punctuality everything becomes disordered and life never goes smooth. For a punctual person, it becomes very hard to waste his/her valuable time. They always handle all the daily routine works and job appointments at right time.

Punctuality is the Key to Success

It is well said that 'Time and tide, waits for none'. It means that both, time and tide never wait anyone. No one can store the time to use in future however everyone can use it completely by going side to side with time. Everyone has to understand the value of time in order to live a meaningful life. No one takes birth with this quality however some people develop it later in their life according to their need and requirement. It is the most important virtue which can be acquired step by step. It can be developed better from the childhood by the help of parents and teachers at home and school respectively. Any good habit becomes

very good and never goes whenever it is acquired will be by the person. It becomes the permanent part of people's nature. The habit of punctuality looks in the personality of a person.

A punctual student can better perform his/her school tasks in due time than the one who is not punctual. A punctual person looks very healthy, fit, strong, trustworthy and beautiful.

Conclusion

Punctuality plays a great role in people's life by giving them their way to destination. All the parents and teachers should understand their responsibilities and help their children and students in developing punctuality in their growing age. Punctual and successful people become the role models and worthy personalities of their society and country. People, who destroy their time can never do things what they want and become failure. So, everyone must be punctual in this competitive world to survive happily.

- **Maduvanti Patil**
M.A. II (English)

Importance of Yoga

Yoga postures have always been an important discussion in yogic culture. In some yoga schools situated abroad, yoga postures are classified as Standing, Sitting, Lying on back and Lying on Stomach but the actual and traditional classification of Yoga include four main paths including Karma Yoga, Jnana Yoga, Bhakti Yoga and Kriya Yoga.

Classification of Yoga

Here is a look at the four main paths of Yoga in brief to understand their importance.

1. Karma Yoga -

It is also known as 'Discipline of Actions' in the western culture. This form is one of the four essential pathways of Yoga. This teaches to perform one's duty without getting attached to the fruit or reward by doing selfless activities and duties. This is the main lesson which is being taught to Karma yogis. It is those who seek the spiritual path and seek union with God. It can be also practiced in our routine life by conducting one's duty in a sincere manner without expecting the reward. This is the path of spiritual

development. Basically Karma is the action we do and its subsequent reaction. A life of individual is governed by his karma cycle wherein if a person has good thoughts, good actions and good words he/she will lead a happy life where as if a person has bad thoughts, bad actions and bad words, he will lead an unhappy & difficult life. In today's world it is very difficult to lead such a selfless life as human beings are prone to fruits of labor they do. These are the reason why we are facing problems like high stress, mental illness and depression. Karma Yoga teaches to get rid of all the materialistic paths and lead a happy and content life.

2. Jnana Yoga -

It is also known as the 'Wisdom Yoga' It is a very difficult and complex path among all. This teaches a person to merge with the inner self by practicing various mental techniques by meditating into deep conscience mind and conducting self questioning sessions. It tells an individual to differentiate between permanent conscious and temporary materialistic world. This path teaches to steady

the mind and emotions by focusing on 6 fundamental virtues - calmness, control, sacrifice, tolerance, faith and focus. It is often advised to practice Jnana Yoga under the guidance of a competent guru to achieve the goal and to perform it in the best way.

3. Bhakti Yoga -

Also known as 'Spiritual or Devotional Yoga'. It is associated with divine love as it is the greatest pathway to spiritual enlightenment through love and devotion. In this path an individual sees God as the supreme expression and embodiment of love. Its main features are - to chant the lord's name, singing his praise or bhajans and engaging in worship and ritual. It is the easiest and the most popular one. Bhakti Yoga practices. It also gives courage in adverse situations. It is basically developing compassionate feeling and focusing on purifier self with pure divine love.

4. Kriya Yoga -

It is the physical practice wherein several body postures are performed through meditation techniques of energy and breath control or pranayama. In this, the development

of body, mind and soul takes place. By practicing the Kriya yoga the entire human system is energized in a short time. All the internal organs such as the liver, pancreas etc are activated. Necessary hormones and enzymes are secreted to keep body healthy. The blood absorbs high amount of oxygen and becomes de-carbonized quickly which helps in general well being and number of psychosomatic diseases are avoided. Through more circulation in the head, the brain cells are energized, the working capacity of brain is enhanced and the memory becomes sharp and a person does not get tired easily.

Conclusion

A Yoga Guru or Teacher can teach appropriate combination of the four fundamental paths as it is necessary for each seeker. Ancient sayings have stressed that it is essential to work under the directions of a Guru to attain the above mentioned Yoga paths.

- Sangita Pawar

M.A. II (English)

Nature

Nature is the natural environment which surrounds us, cares us and nourishes us every moment. It provides us a protective layer around us to prevent from the damages. We are not able to survive on the earth without nature like air, land, water, fire and sky. Nature includes everything around us like plants, animals, river, forests, rain, lake, birds, sea, thunder, sun, moon, weather, atmosphere, mountain, desserts, hills, ice. etc. Every form of nature is very powerful which has ability to nourish as well as destroy us.

Now a day, everyone has less time to enjoy nature, In the increasing crowd we forgot to enjoy nature and improve health. We started using technological instruments for our health fitness. However it is very true that nature has power to nourish us and fit us forever. Most of the writers have described the real beauty and advantage of the nature in their writings. Nature has ability to make our mind tension free and cure our diseases. Because of technological advancement in the life of human being, our nature is decling gradually which needs a high level of awareness to keep it in balance and to conserve natural assets.

God has created everything very beautifully seeing which our eyes can never be tired. But we forgot that we too have some responsibility towards our nature to relationship between

nature and human beings. How beautiful scenery it looks in moring with sunrise, songs of birds, sounds of lakes, rivers, air and happy gatherings of friends in the evening in garden after a long day of crush. But we forgot to enjoy the beauty of the nature in just fulfilling our duties towards our families.

Sometimes during our holidays we spend our whole day by watching TV, reading news paper, playing indoor games or on the computer but we forgot that outside the door we can do something interesting in the lap of nature ad natural environment. Unnecessarily we left on all the lights of home, we use electricity without need which ultimately increases the heat in the environment called global warming. Our other activities like cutting trees and forests increase the amount of CO2 gas in the environment causing green house effect and global warming.

If we want to be happy and healthy always we should try our best to save our planet and its beautiful nature by stopping our foolish and selfish activities. In order to keep ecosystem in balance we should not cut trees, forests, practice energy and water conservation and many more. Ultimately we are the real user of the nature so we should really take care of it.

- Dipali Guruchal
M.A. II (English)

People from the older generation must understand that their children are born in a different age and hence their mindset is different from them. Parents and grandparents need to pay attention to way their children are behaving in the way they are behaving and as to why they have an opinion different from them rather than blindly imposing their rules and ideas on the later.

Parents must become friends with their children to understand their psyche. Children, on the other hand, must respect their parents. They must trust their parents and share their thoughts with them. Children must be open to feedback and understand that the advice coming from their parents is not wrong. It will only help them progress in life.

Parents must not judge their children and allow them the space to do things on their own rather than poking in everything. While parents give their children space, they must define certain boundaries that the later should respect the same. Two-way communication is the basis of a strong relationship and both parents

and children must ensure they maintain the same. Any issues must be discussed and both the parties must try to understand each other's point of view rather than debating against it.

Conclusion

Generation gap occurs because the world is constantly changing. It should be understood that people born in different ages are bound to be different from one another. People must respect each other for their individuality rather than imposing their ideas and beliefs on each other.

- Shubhangi Patil

S.Y.B.A.

Women Liberation and the Reality

Basically both women and men are born equal. The creator has not made any distinction between the two sexes except the physical dissimilarities. In their capabilities women can compete their male counterparts with equal force and boldness. However, it has been the worldly scenario where women are treated as the inferior sex or second gender.

Everyone talks of the innate responsibilities and duties of an idle woman and she is taken for granted to get and behave within the so-called rigid frame of the rules. It is accepted everywhere that duties and rights are the side of a same coin and they should go hand in hand. Strangely enough women are forced to perform their duties but not better provided with the rights and freedom they deserve.

Specifically Indian women have very low status whether it may be social, economical, legal or political. The history of Indian women is "history of silence". They were silent when basic human rights were denied to them, when they were treated as beasts of burden by the family and the society and when violence against them continued uncontrollably. Suppression of their rights and

tolerance of crimes continued since they belonged to inferior sex. Women were also taught that "patience" is women's virtue and they should be submissive to their masters. They were taught to adjust to any situation for the sake of family welfare and society's opinion.

With the rise of feminist movement and awareness through education the situation started to be transformed in the favour of women. They have uplifted them morally, mentally as well as physically to tackle every situation in front of them legally they are provided with the rights attributing more freedom to them education, decision making to choose their life partner and career of their own interests.

Women are, in real sense the nurturers, creators, backbone of the family as well as the society. What really needed is the man should allow them live with the liberation they deserve keeping aside their ego and pride. Simultaneously women also should stand firmly on their stance, raise their voice if their demands are right and choose a way of life at their own conditions.

- Madhuvanti Patil

M.A. II (English)

अहवाल विभाग

अनुक्रमणिका

१. कलामंडळ	- प्रा. डॉ. ए. डी. गोस्वामी	समिती प्रमुख
२. वाङ्मय मंडळ	- प्रा. डॉ. के. के. अहिरे	समिती प्रमुख
३. नाट्यशास्त्र मंडळ	- प्रा. डॉ. जे. एफ. पाटील	समिती प्रमुख
४. वक्तृत्व, वादविवाद मंडळ	- प्रा. डॉ. जे. एफ. पाटील	समिती प्रमुख
५. नियोजन अभ्यास मंडळ	- प्रा. व्ही. डी. पाटील	समिती प्रमुख
६. मानसनीती व सामाजिकशास्त्र मंडळ	- प्रा. आर. एस. नाडेकर	समिती प्रमुख
७. विवेक वाहिनी मंडळ	- प्रा. एस. टी. धुम	समिती प्रमुख
८. विद्यार्थिनी विकास मंडळ	- प्रा. सौ. स्मिता एस. चौधरी	समिती प्रमुख
९. महिला तक्रार निवारण समिती	- प्रा. सौ. स्मिता एस. चौधरी	समिती प्रमुख
१०. वाणिज्य मंडळ	- प्रा. व्ही. जी. कोचुरे	समिती प्रमुख
११. पर्सनॅलिटी डेव्हलपमेंट सेल	- प्रा. डॉ. रश्मी शर्मा	समिती प्रमुख
१२. विज्ञान मंडळ	- प्रा. डॉ. एस. डी. येवले	समिती प्रमुख
१३. प्लेसमेंट सेल	- प्रा. व्ही. डी. जैन	समिती प्रमुख
१४. आय.क्यू. ए. सी. समिती	- प्रा. डॉ. बी. एच. बन्हाटे	समिती प्रमुख
१५. पारितोषिक वितरण समिती	- प्रा. आर. आर. पाटील	समिती प्रमुख
१६. करिअर गाईडन्स आणि कॉन्सिलिंग सेल	- प्रा. डॉ. डी. एम. टेकाडे	समिती प्रमुख
१७. विद्यार्थी परिषद	- प्रा. ई. जी. नेहते	समिती प्रमुख
१८. माजी विद्यार्थी संघ	- प्रा. ई. जी. नेहते	समिती प्रमुख
१९. आविष्कार २०१७	- प्रा. डॉ. एन. एस. पाटील	समन्वयक
२०. वैद्यकीय तपासणी समिती	- प्रा. डॉ. एन. एस. पाटील	समिती प्रमुख
२१. अॅकॅडेमिक कॅलेंडर		

कला मंडळ

कला मंडळ २०१७-१८ अंतर्गत विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी त्यांच्या कला गुणांना वाव मिळावा म्हणून महाविद्यालयात वर्षभर विविध कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. दि. १/१/२०१८ रोजी महाविद्यालयात खालील स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. त्याचा अहवाल पुढीलप्रमाणे. ह्यात रांगोळी, चित्रकला, कोलाज, व्यंगचित्र, कले मॉडलिंग, स्पाॅट पेंटिंग, फोटोग्राफी इ. स्पर्धांमध्ये पुढील विद्यार्थ्यांनी पारितोषिके पटकाविली.

ललित कला स्पर्धा - दि. १/१/२०१८

कला प्रकार	विजेते स्पर्धक		
	प्रथम	द्वितीय	तृतीय
रांगोळी	तायडे कल्पेश रविंद्र एस.वाय.बी.एस्सी.	वाणी ज्योत्सना भालचंद्र टी.वाय.बी.ए.	वायकोळे नेहा संजय टी.वाय.बी.कॉम.
चित्रकला	तायडे कल्पेश रविंद्र एस.वाय.बी.एस्सी.	वाघ प्रतिभा दिलीप टी.वाय.बी.ए.	राजपूत अंजली मानसिंग एफ.वाय.बी.एस्सी.
कोलाज	तायडे कल्पेश रविंद्र एस.वाय.बी.एस्सी.	सावदावाला जेहरा एस. टी.वाय.बी.कॉम.	वारूळकर संपदा मिलिंद एस.वाय.बी.कॉम.
व्यंगचित्र	धूंडे विशाल सोनजी एम.ए. भाग-२ अर्थशास्त्र	इंगळे हर्षदा महादेव टी.वाय.बी.एस्सी.	बुगले किरण संतोष एम.ए. भाग-१ अर्थशास्त्र
कले मॉडलिंग	पाटील कुमारसिंग रविंद्र एम.एस्सी. भाग	वाघ प्रतिभा दिलीप टी.वाय.बी.ए.	दोडे आशा कृष्णा एम.ए. भाग-१ अर्थशास्त्र
स्पाॅट पेंटिंग	बाविस्कर कल्पेश प्रभाकर टी.वाय.बी.ए.	पाटील कुमारसिंग रविंद्र एम.एस्सी. भाग-१	तळेले पूजा रविंद्र टी.वाय.बी.एस्सी.
फोटोग्राफी	पाटील अक्षय बी. एस.वाय.बी.सी.ए.	सोनवणे धिरज डी. एफ.वाय.बी.सी.ए.	अहिरे तुषार आर. एफ.वाय.बी.बी.ए.

वरील सर्व कला प्रकारांचे परीक्षण खालील प्राध्यापकांनी केले.

रांगोळी चेअरमन डॉ. रेखा गाजरे, परिक्षक प्रा. स्मिता चौधरी, डॉ. जे. एफ. पाटील, डॉ. रश्मि शर्मा **चित्रकला** चेअरमन प्रा. स्मिता चौधरी परिक्षक - डॉ. रेखा गाजरे, प्रा. व्ही. पी. लढे, प्रा. समाधान पाटील, **कोलाज** चेअरमन प्रा. ममताबेन पाटील परिक्षक प्रा. व्ही. डी. पाटील, डॉ. रश्मि शर्मा, डॉ. रेखा गाजरे, **कले मॉडलिंग** चेअरमन डॉ. आर. एस. नाडेकर परिक्षक डॉ. रश्मी शर्मा, डॉ. रेखा गाजरे, प्रा. व्ही. डी. पाटील, **स्पाॅट पेंटिंग** चेअरमन डॉ. डी. एम. टेकाडे, परिक्षक डॉ. रेखा गाजरे, प्रा. स्वप्नील, **फोटोग्राफी** चेअरमन डॉ. रश्मि शर्मा परिक्षक डॉ. रेखा गाजरे, प्रा. ममता पाटील, प्रा. पी. के. पाटील.

नृत्यस्वरांजली

दि. ६/१/२०१८ रोजी महाविद्यालयाच्या प्रांगणात स्वरनृत्यांजली हा कला अविष्कार विद्यार्थ्यांनी सादर केला. यावेळी उद्घाटक म्हणून तासी एज्युकेशन सोसायटीचे अध्यक्ष डॉ. मोहनभाऊ फालक व्यासपीठावर उपस्थित होते. त्यांच्या समवेत चेअरमन श्री. महेशभाऊ फालक, सचिव श्री. विष्णूभाऊ चौधरी, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. सौ. मिनाक्षी वायकोळे, उपप्राचार्य प्रा. डॉ. एस. व्ही. पाटील, उपप्राचार्य प्रा. डॉ. बी. एच. बऱ्हाटे, उपप्राचार्य प्रा. एन. ई. भंगाळे, उपप्राचार्य व कला मंडळ प्रमुख प्रा. डॉ. ए. डी. गोस्वामी, परिक्षक प्रा. डॉ. डी. एम. देशमुख, प्रा. स्मिता चौधरी विद्यापीठ प्रतिनिधी चि. कल्पेश बाविस्कर व्यासपीठावर उपस्थित होते. स्वागत व उद्घाटन समारंभ संपन्न झाल्यानंतर महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी आपला कलाविष्कार सादर केला. नृत्यस्वरांजली कला प्रकारात खालील स्पर्धकांनी पारितोषिक पटकाविले.

कला प्रकार

विजेते स्पर्धक

वाद्य वादन – विपुल घुले, एस.वाय.बी.ए., शंकर पेटारे, एस.वाय.बी.ए.

गायन – प्रियंका पाटील, टी.वाय.बी.ए., धनश्री जोशी, एस.वाय.बी.ए.

एकल नृत्य – पुनम गुरचळ, एस.वाय.बी.कॉम., राजश्री राणे, एस.वाय.बी.ए.

समुह नृत्य – डी मॉन्स्टर गृप, सिस्टर गृप

पारंपरिक वेशभूषादिन

आपल्या भारतीय संस्कृतीचा वारसा जपून ठेवणारे आपले महाविद्यालय प्रतिवर्षी पारंपारिक वेशभूषा दिनाचे आयोजन करत असते. दि. १५/१/२०१८ या रोजी महाविद्यालयात पारंपारिक वेशभूषा दिन साजरा करण्यात आला. त्यात इतिहासाची साक्ष देणारे राजगुरू, भगतसिंग सारखे अनेक क्रांतिकारी व त्यांचा अतोनात छळ करणारे इंग्रज, पहाटेच्या रम्य वातावरणात आपल्या माधुर्यमयी बोलीने जीवाला जिव्हाळा लावणारा वासुदेव, राजे शिवाजी, गुजराथी, पंजाबी, मद्रासी अशा नानाविध जातींचा पेहराव आणि आदिवासी संस्कृतीचे कोरकु जमातीचे साक्षात दर्शन करणारी वेशभूषा पाहावयास मिळाली. या कलाविष्काराचे चेअरमन डॉ. जे. एफ. पाटील हे होते.

या कलाविष्कारामध्ये आदिवासी संस्कृती कोरकु जमातीचे साक्षात दर्शन करणारी वेशभूषा या गृप ने प्रथम क्रमांक पटकाविला तर पंजाबी गृप ने द्वितीय क्रमांक मिळविला. या कलाविष्काराचे परिक्षण करण्यासाठी डॉ. रेखा गाजरे, प्रा. व्ही. जी कोचुरे, प्रा. व्ही. डी. पाटील परिक्षक म्हणून लाभले. तसेच एम.ए. भाग-१ ची विद्यार्थिनी बिल्कीसत्रात पठाण, कु. स्वरदा गाडगीळ (टी.वाय.बी.एस्सी.) या विद्यार्थिनींनी देखील पारितोषिके पटकाविली.

विद्यार्थ्यांच्या कला अविष्कार कार्यक्रम पार पाडण्यासाठी महाविद्यालयाच्या प्राचार्य त्यांच्या मार्गदर्शनाने केले.

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ जळगाव विद्यार्थी विकास विभाग जळगाव जिल्हा युवक महोत्सव २०१७-१८ चे आयोजन

महाविद्यालयात २५ जानेवारी २०१८ रोजी विभागीय जळगाव जिल्हास्तरीय युवक महोत्सव २०१७-१८ चे आयोजन करण्यात आले. या युवक महोत्सवाच्या यशस्वीतेसाठी महाविद्यालयात शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांच्या एकूण १८ समित्या तयार करण्यात आल्या. या युवक महोत्सवात संगीत, नाट्य, नृत्य, साहित्य, ललीत या मुख्य कला प्रकारातील २५ उपकला प्रकारात जळगांव जिल्ह्यातील ३८ महाविद्यालयातून जवळ जवळ ६०५ विद्यार्थी विद्यार्थिनींनी आपल्या कलाविष्काराचे सादरीकरण केले. त्यांच्या समवेत ७३ संघव्यवस्थापक, १०९ संगीत साथीदार आणि महाविद्यालयातील विविध समिती प्रमुख असे २०० परिक्षक, विद्यार्थी प्रतिनिधी, कमवा व शिका योजनेअंतर्गतचे विद्यार्थी, राष्ट्रीय सेवा योजना विद्यार्थी, एन.सी.सी. विद्यार्थी जवळ जवळ २०० असे एकूण १३५० पर्यंत प्रतिनिधी सहभागी झाले.

सर्व स्पर्धकांना आपला कलाप्रकार सादर करता यावा यासाठी ६ स्वतंत्र रंगमंच तयार केले गेले. रंगमंच क्रमांक १ स्व. नानासाहेब देविदासभाऊ गोविंद फालक सभागृह या सभागृहामध्ये विडंबन नाट्य, मुक नाट्य, समुह लोकनृत्य अशा प्रकारांचे सादरीकरण करण्यात आले. चेअरमन डॉ. रेखा गाजरे आणि समिती सदस्यांनी संपूर्ण सभागृहाची जबाबदारी पार पाडली. रंगमंच क्र. २ स्व. सुशील कुमार पुनमचंद नाहाटा सभागृह या सभागृहामध्ये वादविवाद, वक्तृत्व, काव्य वाचन अशा साहित्य कला प्रकारांचे सादरीकरण झाले. संपूर्ण सभागृहाची जबाबदारी प्रा. ममताबेन पाटील व समिती सदस्यांनी पार पाडली. रंगमंच क्र. ३ स्व. अण्णासाहेब पांडुरंग रामचंद्र पाटील सभागृह या सभागृहामध्ये शास्त्रीय नृत्य, शास्त्रीय वादन, तालवाद्य, शास्त्रीय वादन सुरवाद्य, लोकसंगीत या कलाप्रकारांचे सादरीकरण झाले. या सभागृहाची जबाबदारी प्रा. स्मिता चौधरी व समिती सदस्यांनी पार पाडली. रंगमंच क्र. ४ स्व. पुरुषोत्तमभाऊ सखाराम फालक सभागृह या सभागृहामध्ये समुह गीत भारतीय, सुगम गायन भारतीय, सुगम गायन पाश्चात्य, समूह गीत पाश्चात्य अशा संगीत कला प्रकारांचे सादरीकरण झाले. या सभागृहाची जबाबदारी डॉ. विद्या पाटील व समिती सदस्यांनी पूर्ण केली. रंगमंच क्र. ५ स्व. रामचंद्र विठ्ठल पाटील सभागृह या सभागृहामध्ये शास्त्रीय गायन, भारतीय लोकगीत, मिमिक्री असे कला प्रकारांचे सादरीकरण झाले. या सभागृहाचे संपूर्ण कामकाज डॉ. आर. एस. नाडेकर व समिती सदस्यांनी सांभाळले. रंगमंच क्र. ६ अ स्व. एच. एन. एस. राव सभागृह या सभागृहामध्ये रांगोळी, इंस्टॉलेशन, फोटोग्राफी, स्पॉट पेंटिंग, चित्रकला, व्यंगचित्र, कोलाज, क्ले मॉडलिंग अशा सर्व ललित कलांचे सादरणीकरण करण्यात आले. या संपूर्ण सभागृहाचे चेअरमन डॉ. पी. ए. अहिरे व समिती सदस्यांनी कामकाज पाहिले.

सकाळी ७:३० वाजता उद्घाटन समारंभ संपन्न झाला. उद्घाटक म्हणून भुसावळ शहराचे नगराध्यक्ष मा. श्री. रमणभाऊ भोळे कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. मोहनभाऊ फालक उपस्थित होते. त्यांच्या समवेत संस्थेचे चेअरमन मा.

महेशभाऊ फालक, सेक्रेटरी मा. विष्णूभाऊ चौधरी कोषाध्यक्ष मा. श्री. संजयजी नाहाटा महाविद्यालयाचे प्राचार्य सौ. मिनाक्षी विजयकुमार वायकोळे, उपप्राचार्य डॉ. एस. व्ही. पाटील, उपप्राचार्य डॉ. बी. एच. बन्हाटे, उपप्राचार्य प्रा. एन. ई. भंगाळे, युवक महोत्सव समन्वयक उपप्राचार्य डॉ. ए. जी. गोस्वामी, सूक्ष्म निरीक्षक मा. विलास चव्हाण, सल्लागार समिती सदस्य सत्यजीत साळवे, अधिसभा सदस्य प्रा. ई. जी. नेहते व्यासपीठावर उपस्थित होते. दीपप्रज्वलन करून कार्यक्रमाचा उद्घाटन करण्यात आले. उद्घाटन समारंभानंतर महाविद्यालयातील रंगमंचावर एकाचवेळी सर्व स्पर्धाना सुरुवात झाली. स्पर्धा सलग सकाळी ८:३० पासून रात्री ९:३० पर्यंत पार पडल्या.

कलामंडळ २०१७-१८ अंतर्गत महाविद्यालयात विविध कार्यक्रमांचे हे आयोजन करित असतांना ताप्ती एज्युकेशन सोसायटीचे अध्यक्ष डॉ. मोहनभाऊ फालक, चेअरमन श्री. महेशभाऊ फालक, सचिव श्री. विष्णूभाऊ चौधरी, कोषाध्यक्ष श्री. संजय कुमारजी नाहाटा आणि महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. सौ. मिनाक्षी वायकोळे, उपप्राचार्य प्रा. डॉ. एस. व्ही. पाटील, उपप्राचार्य प्रा. डॉ. बी. एच. बन्हाटे, उपप्राचार्य प्रा. एन. ई. भंगाळे, मा. श्री. मुकेश फिरके तसेच सर्व समिती सदस्य, सहसदस्य यांचे वेळेवेळी सहकार्य व मार्गदर्शन मिळत गेले त्याबद्दल मंडळ आभारी आहे.

प्रा. डॉ. ए. डी. गोस्वामी
समिती प्रमुख

वाङ्मय मंडळ

महाविद्यालयीन जीवनात विद्यार्थ्यांना साहित्याची गोडी निर्माण व्हावी आणि त्यांचा वाङ्मय अभिरूचीचा विकास व्हावा या हेतून महाविद्यालयात वाङ्मय मंडळाची स्थापना करण्यात आली. या मंडळातर्फे साहित्य विषयक कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले.

वाङ्मय मंडळ उद्घाटन - दि. १६/१२/२०१७ रोजी जळगाव आकाशवाणी केंद्रातील कार्यक्रम अधिकारी मा. अनिरुध्द कांबळे उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान प्राचार्य डॉ. सौ. मीनाक्षी वायकोळे यांनी भूषविले. व्यासपीठावर उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी, वाङ्मय मंडळ प्रमुख डॉ. के. के. अहिरे उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक प्रा. डॉ. के. के. अहिरे सर यांनी केले. आपल्या उद्घाटनपर भाषणात मा. अनिरुध्द कांबळे म्हणाले की, वाङ्मय अभिरूची निर्माण करण्यासाठी विद्यार्थ्यांनी वाचन केले पाहिजे. वाचनाने माणसाची वैचारिक आणि बौद्धिक क्षमता विकसित होते. कविता, कथा, कादंबरी, ललित साहित्य या वाङ्मयाची निर्मिती वाचनाने होते. म्हणून वाचन हे आपल्या बुध्दीला चालना देण्याचे काम करते. साहित्याच्या अभिरूचीतून विद्यार्थी करिअर करू शकतात.

तर अध्यक्षीय भाषणात प्राचार्य डॉ. मीनाक्षी वायकोळे म्हणाल्या की, साहित्य विद्यार्थ्यांला रोजगार देऊ शकते. भारतात कला क्षेत्रात मानवाने खूप प्रगती केली आहे. त्यात साहित्य हे क्षेत्र आघाडीवर आहे. विद्यार्थ्यांनी वाङ्मय

मंडळातर्फे आयोजित कार्यक्रमातून आपली अभिरुची विकसित करावी.

कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन प्रा. पुरुषोत्तम महाजन यांनी केले. आभार डॉ. जे. एफ. पाटील यांनी मानले. कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेसाठी डॉ. रेखा गाजरे, डॉ. एस. पी. झनके, डॉ. जे. एफ. पाटील, प्रा. समाधान पाटील, प्रा. मेघा बोरोले यांनी परिश्रम घेतले. सदर कार्यक्रमाला मोठ्या संख्येने विद्यार्थी उपस्थित होते. वाङ्मय मंडळातील सर्व सदस्यांनी सक्रिय सहभागी होऊन मदत केली, त्या सर्वांचे मनापासून आभार !

प्रा. डॉ. के. के. अहिरे

समिती प्रमुख

नाट्यशास्त्र मंडळ

विद्यार्थ्यांचे नाट्याभिनय कौशल्य विकसित करण्यासाठी श्रवण, वाचन, लेखन, संवाद व अभिनय हे गुण फार प्रभावी ठरत असतात. विद्यार्थ्यांच्या अंगी ह कौशल्य रुजविण्यासाठी महाविद्यालयात अध्ययन, अध्यापनाबरोबरच इतर सांस्कृतिक ज्ञानमंडळांतर्गत आयोजित कार्यक्रमातून सतत प्रयत्न होत असतात. नाट्यशास्त्र विभागाकडूनही विद्यार्थ्यांच्या अंगी नाट्याभिनय कौशल्य वृद्धिंगत व्हावे या मुख्य उद्देशाने महाविद्यालयातील नाट्यशास्त्र मंडळ वर्षभर कार्यरत असते.

यावर्षी नाट्यशास्त्र मंडळाचे उद्घाटन दि. ९ ऑक्टोबर २०१७ रोजी कला, वादविवाद वक्तृत्व, नाट्यशास्त्र व संगीत विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने सुप्रसिध्द शास्त्रीय गायक पं. विश्वनाथ दाशरथे (औरंगाबाद) यांच्या शुभहस्ते करण्यात आले. या कार्यक्रम प्रसंगी त्यांनी नाट्याभिनयासंदर्भात आपले स्वानुभव विद्यार्थ्यांना सांगून विविध रागातील सुरेल शास्त्रीय गायनाने रसिक श्रोत्यांना मंत्रमुग्ध केले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष व आपल्या संस्थेचे अध्यक्ष मा. श्री. मोहनभाऊ फालक हे होते. त्यांच्या समवेत मा. प्राचार्य साो. व उपप्राचार्य उपस्थित होते.

नंतर वर्षभरात नाट्यशास्त्र विभागाने विद्यापीठ तसेच राज्यस्तरीय नाट्यस्पर्धा, एकांकिका स्पर्धा, विभागीय व केंद्रीय युवारंगात आपले कलावंत विद्यार्थ्यांचे संघ सहभागी होऊन अनेक ठिकाणी दैदीप्यमान यश संपादीत करून आपल्या महाविद्यालयाची यशस्वी सांस्कृतिक परंपरा कायम जोपासली आहे.

१) दि. १६, १७, १८ सप्टेंबर २०१७ रोजी महाराष्ट्रीय कलोपासक पुणे आणि मु. जे. महाविद्यालय नाट्यशास्त्र विभाग जळगाव यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित 'पुरुषोत्तम करंडक आंतर महाविद्यालयीन एकांकिका स्पर्धेत आपल्या नाट्यशास्त्र विभागातील कु. स्वरदा गाडगीळ लिखित, प्रा. वैभव मावळे व गुणवंत महाजन दिग्दर्शित 'एक्स' ही एकांकिका सादर केली असता सदर एकांकिकेस प्रायोगिक एकांकिका म्हणून प्रथम पारितोषिक मिळवित महाअंतिम फेरीत आपले स्थान मिळविले. या एकांकिका स्पर्धेत एकूण १६ विद्यार्थी कलावंतांनी सहभाग घेतला होता. सहभागी कलावंतांनी स्मृतिचिन्ह व प्रमाणपत्रे देण्यात आलीत.

दि. १४ ते १७ डिसेंबर २०१७ रोजी पुणे येथे आयोजित या स्पर्धेच्या महाअंतिम फेरीत आपल्या कलावंतांनी सादर 'एक्स' ही एकांकिका दमदारपणे सादर करून पुण्यासारख्या सांस्कृतिक नगरीत आपल्या एकांकिकेला प्रायोगिक एकांकिका म्हणून प्रथम पारितोषिकचे विजेतेपद पटकावून आपल्या महाविद्यालयाच्या नावलौकिकात अजून एक मानाचा तूरा रोवण्यात विभागाला यश मिळाले. या फेरीत महाराष्ट्रभरच्या प्रथम फेरीतील एकूण ६ संघांनी सहभाग घेतला होता. त्यात आपल्या एकांकिकेच्या या यशाची दखल महाराष्ट्रातील मराठीतील अत्यंत लोकप्रिय 'लोकसत्ता' सारख्या वृत्तपत्राने घेतली होती. ही बाब आपल्या महाविद्यालयासाठी निश्चितच गौरवास्पद आहे.

- २) दि. १३ व १४ ऑक्टोबर २०१७ रोजी म. फुले समता परिषद बीड व कॅ. किसनराव राऊत सामाजिक प्रतिष्ठान बीड यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित, समता महाकरंडक राज्यस्तरीय मराठी एकांकिका स्पर्धेत आपल्या नाट्यशास्त्र विभागातर्फे श्री वैभव मावळे लिखित व दिग्दर्शित 'धागा' ही एकांकिका सादर करण्यात आली होती. या स्पर्धेत एकूण १६ विद्यार्थी कलावंतांनी सहभाग घेतला होता.
- ३) दि. २८ व २९ नोव्हेंबर २०१७ रोजी नाशिक येथे आयोजित लोकांकिका लोकसत्ता एकांकिका विभागीय स्पर्धेत कु. स्वरदा गाडगीळ लिखित व गुणवंत महाजन दिग्दर्शित 'एक्स' ही एकांकिका सादर करण्यात आली होती. या विभागीय स्पर्धेतून आपल्या 'एक्स' या एकांकिकेची प्राथमिक फेरीत निवड करण्यात आली होती. या स्पर्धेत एकूण १६ विद्यार्थी कलावंतांनी सहभाग घेतला होता.
सादर स्पर्धेची प्राथमिक फेरी दि. ५ डिसेंबर २०१७ रोजी नाशिक येथे आयोजित करण्यात आली होती. या स्पर्धेत आपली मराठी एकांकिका सादर करण्यात आली होती. या स्पर्धेत एकूण १६ विद्यार्थी कलावंतांनी सहभाग घेतला होता.
- ४) दि. २७ जानेवारी २०१८ रोजी जळगाव येथे आयोजित उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ करंडक स्पर्धेत आपल्या नाट्यशास्त्र विभागातर्फे दर्शन गुजराथी लिखित, कु. वैष्णवी तांबट दिग्दर्शित 'धागा' ही एकांकिका सादर करण्यात आली होती. सादर स्पर्धेस उत्तेजनार्थ प्रथम पारितोषिक मिळाले होते. या स्पर्धेत एकूण १५ विद्यार्थी कलावंतांनी सहभाग घेतला होता.
- ५) दि. २५ जानेवारी २०१८ रोजी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ विभागीय युवारंग २०१७-१८ आयोजक भुसावळ कला, विज्ञान व पु. ऑ. नाहाटा वाणिज्य महाविद्यालयात आयोजित विभागीय युवारंगात आपल्या नाट्यशास्त्र विभागातील विद्यार्थी कलावंत संघाने सादर केलेला मूकनाट्य स्पर्धेत आपल्या संघाला रजत पदक प्राप्त झाले. तर मिमिक्रीत रजत पदक प्राप्त झाले. मूकनाट्यत एकूण ८ कलावंतांनी सहभाग घेतला होता. तर स्वरदा गाडगीळ हिने उत्तम प्रकारे मिमिक्री सादर केली होती.
- ६) दि. १० मार्च २०१८ रोजी स्नेहयात्री करंडक राज्यस्तरीय एकांकिका स्पर्धा भुसावळ येथे आपल्या नाट्यशास्त्र विभागातील 'पुरुषोत्तम महाअंतिम करंडक पुणे विजेती प्रायोगिक एकांकिका 'एक्स' ही सादर

करण्यात आली. या स्पर्धेत महाराष्ट्रभरच्या एकूण १४ संघांनी भाग घेतला होता. नाट्यशास्त्र विभागातील संघात एकूण १६ विद्यार्थी कलावंतांनी सहभाग घेतला होता.

७) दि. १९ व २० मार्च २०१८ रोजी जळगाव येथील उमवि करंडक स्पर्धेत नितेश गोपनारायण लिखित व वैष्णवी तांबट दिग्दर्शित 'भोग' ही एकांकिका सादर होणार आहे. या स्पर्धेत आपले १६ विद्यार्थी कलावंतांचा संघ सहभागी होणार आहे.

गेल्या वर्षभरातील नाट्यशास्त्र विभागांतर्गत होणाऱ्या विविध कार्यक्रमासाठी तसेच कलावंत विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धांमध्ये सहभागी होण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. मीनाक्षी वायकोळे यांचे नेहमीच प्रोत्साहन, मार्गदर्शन व सोयीसुविधा उपलब्ध करून देण्यात सहकार्य असते. तसेच महाविद्यालयाचे सर्व उपप्राचार्य यांचे सहकार्य, प्रा. डॉ. दिलीप देशमुख, प्रा. वैभव मावळे यांचे यशस्वी मार्गदर्शन, गुणवंत महाजन प्रशिक्षण व सर्व कलावंत विद्यार्थ्यांची मेहनत, जिद्द, चिकाटीच्या बळावर ही यशस्वीता विभागाला लाभली आहे. या सर्वांचे मनःपूर्वक आभार.

डॉ. जे. एफ. पाटील
समिती प्रमुख

वक्तृत्व, वादविवाद मंडळ

'वक्ता घडला महान त्याचा सर्वांना अभिमान' या उक्तीचा प्रत्यय येण्यासाठी शब्दासवे यथार्थ संवाद साधण्याची कला आवश्यक असते. सभाधीटपणा, वाक्चातुर्य, शब्दसंपदा, तर्कसंगत, सुसंगत मांडणी, स्वाभाविकता, देहबोली, खंडन मंडनाची वकूबता आदी सर्व बाबी आत्मसात करून वक्त्याला आपली वक्तृत्व व वादविवाद सभा गाजविता येते. आपले वाक्चातुर्य विशिष्ट विकसित करून विशिष्ट उंचीपर्यंत नेण्याचे कौशल्य विद्यार्थ्यांनी आत्मसात करावे, हाच मुख्य उद्देश समोर ठेवून महाविद्यालयातील वक्तृत्व वादविवाद मंडळ वर्षभर कार्यरत असते.

यंदाच्या वक्तृत्व, वादविवाद मंडळाचे उद्घाटन दि. ९ ऑक्टोबर २०१७ रोजी कला, वादविवाद, नाट्यशास्त्र व संगीत विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने सुप्रसिद्ध शास्त्रीय गायक पं. विश्वनाथ दाशरते (औरंगाबाद) यांच्या शुभहस्ते करण्यात आले होते. या उद्घाटन प्रसंगी त्यांनी आपल्या विविध रागदारीतील शास्त्रीय गायनाने श्रोत्यांना मंत्रमुग्ध केले. या उपक्रमाचे अध्यक्ष मा. मोहनभाऊ फालक अध्यक्ष, ताप्ती एज्युकेशन सोसा. हे होते. महाविद्यालयाचे मा. प्राचार्य व उपप्राचार्य साो. उपस्थित होते.

नंतर वर्षभरात वादविवाद वक्तृत्व मंडळाने उभ्या महाराष्ट्रभर आयोजिलेल्या वक्तृत्व, वादविवाद, काव्यवाचन, विभागीय युवारंग केंद्रीय युवारंग इंद्रधनुष्य अशा विविध स्पर्धांमध्ये आपले विद्यार्थी प्रतिनिधी संघ पाठवून सहभागी विद्यार्थ्यांनी वरीलपैकी अनेक ठिकाणी घवघवीत यश मिळवित महाविद्यालयाची यशस्वी परंपरा कायम राखली आहे.

१) दि. १३/९/२०१७ रोजी, विद्याभारतीय महाविद्यालय कॅम्प, अमरावती येथे आयोजित राज्यस्तरीय

- आंतरमहाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धेत कु. अंजली संग्राम पाटील (टी.वाय.बी.एस्सी.) व प्रविण प्रल्हाद नायसे (एम.ए.) यांनी सहभाग घेऊन प्रमाणपत्र मिळविले.
- २) दि. २९/९/२०१७ रोजी श्रीमती एच. आर. पटेल कला महिला महाविद्यालय शिरपूर येथे आयोजित कै. पप्पाजी उर्फ रसिकलाल चुनिलाल पटेल स्मृतिकरंडक आंतर महाविद्यालयीन वादविवाद स्पर्धेत 'आजची पिढी संस्कारक्षम आहे काय?' या विषयावरील वादविवाद स्पर्धेत कु. अंजली संग्राम पाटील (टी.वाय.बी.एस्सी.) व कु. बिलकीसनजान पठाण (एम.ए.) या संघाने भाग घेऊन कु. अंजली पाटील हिने प्रथम क्रमांक मिळवून रोख ७०१/- रूपयाचे बक्षीस व प्रमाणपत्र मिळविले.
- ३) दि. ३/१०/२०१७ रोजी, झुलाल भिलाजीराव पाटील महाविद्यालय धुळे येथे आयोजित विद्यापीठस्तरीय राष्ट्रपिता महात्मा गांधी आंतर महाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धेत कु. प्रेरणा दिलीप देशमुख (एम.ए.) व कु. अंजली संग्राम पाटील (टी.वाय.बी.एस्सी.) या संघाने भाग घेऊन कु. प्रेरणा देशमुख हिने द्वितीय क्रमांक व रोख २००१/- चे बक्षीस तर कु. अंजली पाटील हिने उत्तेजनार्थ बक्षीस मिळवत सलग दुसऱ्या वर्षी सांघित विजेता फिरता चषक आपल्या महाविद्यालयाकडेच ठेवला आहे.
- ४) ९/१०/२०१७ रोजी, कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय चाळीसगांव येथे आयोजित कै. गोपाळ नारायण उपाध्ये भैय्यासाहेब पूर्णपात्रे स्मृतिकरंडक राज्यस्तरीय आंतर महाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धेत कु. अंजली संग्राम पाटील (टी.वाय.बी.एस्सी.) हीने भाग घेऊन विशेष उत्तेजनार्थ पारितोषिक व रोख ७५०/- रु. बक्षीस आणि प्रमाणपत्र मिळविले.
- ५) १०/१०/२०१७ रोजी कला विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय चाळीसगाव येथे आयोजित, श्रीमती सीताबाई मांगीलाल अग्रवाल स्मृतिकरंडक राज्यस्तरीय आंतर महाविद्यालयीन वादविवाद स्पर्धेत कु. लीना गजानन नारखेडे (एफ.वाय.बी.एस्सी.) व कल्पेश प्रभाकर बाविस्कर (टी.वाय.बी.ए.) या संघाने सहभाग घेऊन प्रमाणपत्र मिळविले.
- ६) दि. ११/१२/२०१७ रोजी, हुतात्मा राजगुरु विचारमंच राजगुरुनगर, ता. खेडे, जि. पुणे आयोजित भव्य राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेत कु. पाटील अंजली संग्राम (टी.वाय.बी.एस्सी.) व भूषण भास्कर चौधरी (सी.सी.ओ.) या संघाने सहभाग घेऊन कु. अंजली पाटील (भारताच्या स्वातंत्र्य लढ्यातील तीन योद्धे राजगुरु, भगतसिंग, सुखदेव) हीने उत्कृष्ट विषय बक्षीस रु. १००१/- सन्मानचिन्ह व प्रशस्तिपत्रक मिळविले.
- ७) २०/१२/२०१७ रोजी कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय चोपडा येथे आयोजित, कै. आकासो सौ. शरश्चंद्रिका सुरेश पाटील राज्यस्तरीय आंतर महाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धेत कु. अंजली संग्राम पाटील हिने 'चित्रपटांचा समाजजीवनावरील प्रभाव' ह्या विषयावर आपले वक्तृत्व सादर करून प्रमाणपत्र मिळविले.
- ८) २१/१२/२०१७ रोजी शेट नारायण बंकट वाचनालय चाळीसगांव आयोजित स्व. श्रीमती मंदाताई व डॉ.

श्यामकांत देव स्मृतिकरंडक आंतर महाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धेत कु. लीना गजानन नारखेडे (एफ.वाय.बी.एस्सी.), कल्पेश प्रभाकर बाविस्कर (टी.वाय.बी.ए.) व तुषार रमेश कुंभार (टी.वाय.बी.ए.) ह्या संघाने सहभाग घेऊन कल्पेश बाविस्कर यास विशेष उत्तेजनार्थ पारितोषिक व रोख २५१/- रुपये बक्षीस व प्रमाणपत्र मिळविले.

- ९) ११/१/२०१८ रोजी दादासाहेब देविदास नामदेव भोळे महाविद्यालय भुसावळ येथे आयोजित महाराष्ट्र शासनातर्फे घेण्यात येणाऱ्या जिल्हा परिषद जळगाव अंतर्गत स्वच्छता मित्र करंडक वक्तृत्व स्पर्धेत कु. अंजली संग्राम पाटील (टी.वाय.बी.एस्सी.), भूषण भास्कर चौधरी (सी.सी.डी.), कामेश गोविंदा सुरंगे, कु. प्रिया सोपान पाटील (एफ.वाय.बी.ए.) वरिष्ठ गट व कनिष्ठ गटात अभिजीत शशिकांत सोनवणे ह्यांनी सहभाग घेऊन कु. अंजली पाटील हिने प्रथम क्रमांक व रोख रु. ५०००/- चे बक्षीस, भूषण भास्कर चौधरी (सी.सी.डी.) ह्याने द्वितीय क्रमांक रोख रु. ३००० चे बक्षीस तर कामेश गोविंदा सुरंगे ह्याने तृतीय पारितोषिक व रोख रु. २०००/- चे बक्षीस व प्रमाणपत्रे मिळविलीत. सदर पारितोषिके आपल्या महाविद्यालयाला सलग दुसऱ्या वर्षी मिळाले आहेत.
- १०) २९/१/२०१८ रोजी मु. जे. महाविद्यालय जळगाव येथे आयोजित वरील स्वच्छता मित्र करंडक जिल्हास्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेत कु. अंजली पाटील व भूषण भास्कर पाटील तालुकासाठी अनुक्रमे प्रथम, द्वितीय क्रमांक मिळविणाऱ्या ह्या विद्यार्थिनी सहभाग घेऊन कु. अंजली संग्राम पाटील हिने सलग दुसऱ्यांदा जिल्हास्तरीय प्रथम क्रमांकाचे पारितोषिक मिळवून देत रोख ११,०००/- रुपयाचे बक्षीस स्मृतिचिन्ह प्रमाणपत्र मिळवून राज्यस्तरीय स्पर्धेत आपली निवड कायम ठेवली होती.
- ११) दि. २५/१/२०१८ रोजी उमवि अंतर्गत आपल्या महाविद्यालयात आयोजित विभागीय युवारंग २०१७-१८ मध्ये वक्तृत्व स्पर्धेत कु. अंजली संग्राम पाटील हिने सहभाग घेऊन कास्यपदक, स्मृतिचिन्ह व प्रमाणपत्र मिळविले. तर वादविवाद स्पर्धेत कु. अंजली संग्राम पाटील व कु. वृषाली प्रवीण कोल्हे ह्या संघाने सहभाग घेऊन रजत पदक स्मृतिचिन्ह व प्रमाणपत्रे मिळविले तर अदनान शेख याने काव्यवाचन स्पर्धेत सहभाग नोंदवून स्मृतिचिन्ह व प्रमाणपत्र मिळविले.
- १२) दि. १/२/२०१८ रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद येथे आयोजित राज्यस्तरीय स्वच्छता मित्र करंडक वक्तृत्व स्पर्धेत कु. अंजली संग्राम पाटील हिने सहभाग घेऊन स्मृतिचिन्ह व प्रमाणपत्र मिळविले.
- १३) दि. १२ व १३ फेब्रुवारी २०१८ रोजी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ जळगाव येथे आयोजित केंद्रीय युवारंग २०१७-१८ मधील वक्तृत्व स्पर्धेत कु. अंजली संग्राम पाटील (टी.वाय.बी.एस्सी.) हिने सहभाग घेऊन प्रमाणपत्र मिळविले तर वादविवाद स्पर्धेत कु. अंजली संग्राम पाटील व कु. वृषाली प्रवीण कोल्हे या संघाने सहभाग घेऊन रजत पदक, स्मृतिचिन्हे व प्रमाणपत्र मिळविले.

दि. ३/२/२०१८ रोजी के. के. वाघ अभियांत्रिकी शिक्षण व संशोधन संस्था नाशिक द्वारा आयोजित विजिगीषा विभागीय आंतर महाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धेत अंजली संग्राम पाटील (टी.वाय.बी.एस्सी.) व कु. वृषाली प्रवीण कोल्हे (टी.वाय.बी.एस्सी.) या संघाने सहभाग घेऊन प्रमाणपत्र मिळविलेत.

वक्तृत्व, वादविवाद मंडळातर्फे वर्षभर आयोजित कार्यक्रमांसाठी व विविधस्तरीय स्पर्धांमध्ये विद्यार्थ्यांना सहभागी होण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. सौ. मीनाक्षी विजयकुमार वायकोळे यांचे नेहमीच प्रोत्साहन, मार्गदर्शन विद्यार्थ्यांच्या पाठीवर नेहमीच कौतुकाची थाप मिळत असते. शिवाय उपप्राचार्य डॉ. एस. व्ही. पाटील, डॉ. बी. एच. बन्हाटे, डॉ. ए. डी. गोस्वामी, प्रा. एन. ई. भंगाळे यांचे सहकार्य तसेच प्रा. व्ही. डी. पाटील, प्रा. पी. ए. , प्रा. एस. टी., प्रा. डॉ. पी. ए. अहिरे, डॉ. आर. एस. बाडेकर, प्रा. समाधान पाटील, प्रा. डॉ. रूपाली चौधरी यांचे मार्गदर्शन तर वर्षभर मंडळाच्या कार्यक्रमांसाठी सदस्य प्रा. विनोद कोचुरे, डॉ. सौ. स्वाती नारखेडे, प्रा. पी. के. पाटील, प्रा. दीपक पाटील तसेच महाविद्यालयातील शिक्षक व शिक्षकेतर कार्यालयातील सर्व कर्मचारी वर्ग व सर्व सहभागी विद्यार्थी या सर्वांचे खूप सहकार्य लाभले.

प्रा. डॉ. जे. एफ. पाटील
समिती प्रमुख

नियोजन अभ्यास मंडळ

विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक विकासासाठी महाविद्यालय नेहमी जागृत असते. त्यासाठी विविध प्रकारे पाऊले उचलण्यात येत असतात. त्यातील एक महत्वाचे पाऊल म्हणजे 'नियोजन अभ्यास मंडळ' होय. दरवर्षाप्रमाणेच शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ या वर्षातही नियोजन अभ्यास मंडळाने विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासाची जबाबदारी पार पाडत असतांना अनेक शैक्षणिक कार्यक्रमांचे आयोजन केले. या कार्यक्रमांचा तपशिल थोडक्यात पुढीलप्रमाणे -

१) शैक्षणिक सहलीचे आयोजन -

दि. २९ सप्टेंबर २०१७ रोजी जळगाव येथील औद्योगिक परिसरातील ३ औद्योगिक एककांना महाविद्यालयातील ६० विद्यार्थी आणि अर्थशास्त्र व वाणिज्य विद्याशाखेतील प्राध्यापकांनी प्रत्यक्ष भेटी दिल्यात. जळगाव एम.आय.डी.सी. तील चटई उद्योगाला विद्यार्थ्यांनी सर्वप्रथम भेट दिली. वेस्टेज प्लास्टिकच्या वस्तू व मालापासून प्लास्टिकची विविध रंग व नक्षीकाम असलेली सुंदर चटई व आसने कशाप्रकारे तयार केली जातात ? त्यासाठी कोणकोणत्या प्रक्रिया कराव्या लागतात यासंबंधी संपूर्ण प्रक्रिया माहितीसह विद्यार्थ्यांना दाखविण्यात आली. तसेच तयार उत्पादनाचे मार्केटींग कसे केले जाते ? उत्पादनाची किंमत निर्धारण कशी होते ? याबद्दलही सखोल माहिती विद्यार्थ्यांना दिली गेली. प्लास्टिकचा वेस्टेज कचरा गोळा करून त्याचे तुकडे करणे, त्यानंतर ते स्वच्छ करणे, विशिष्ट तापमानाखाली ते वितळविणे, वेगवेगळे रंग वापरून त्यापासून वेगवेगळ्या रंगाच्या प्लास्टिकच्या बारीक नळ्या तयार करणे व यंत्रमागावर त्यापासून चटई तयार करणे, त्यांची कापणी, शिलाई, पॅकींग अशा विविध

प्रक्रियांचे प्रात्यक्षिक विद्यार्थ्यांना पाहायला मिळाले. यादरम्यान आवश्यक ती घ्यावयाची काळजीही विद्यार्थ्यांना सांगितली गेली. तसेच विद्यार्थ्यांच्या शंकांचे समाधानही करण्यात आले. याबाबत उद्योग संस्थेचे मालक आणि व्यवस्थापक श्री. किरण जोशी आणि त्यांचे बंधू श्री. शशिकांत जोशी यांनी सर्व विद्यार्थ्यांना मोलाचे मार्गदर्शन केले.

औद्योगिक भेटीतील दुसरे युनिट जळगाव येथील शिवाजी नगरातील जळगाव जिल्हा दूध वितरक संघाचे, जिल्हा दूध फेडरेशनचे दूधाचे पॅकींग युनिट होते. हा विकास दूध प्रकल्प सहकार तत्वावर उभारण्यात आलेला आहे. दूधावर प्रक्रिया करणारा हा महाराष्ट्रातील एक मोठा प्रकल्प असून या प्रकल्पाच्या भेटीत विद्यार्थ्यांना दूधाचे संकलन, त्याची गुणवत्ता तपासणी, दूधाची साठवणूक, त्याचे शितलीकरण, पाऊचमधील पॅकींग, वाहतूक, शितगृहे, दूधजन्य पदार्थांचे (उदा. बटर, चीज, दूध पावडर इ.) तयार करण्याची संपूर्ण प्रक्रिया दाखविण्यात आली. दूध प्रकल्पातील अधिकारी श्री. हितेंद्र पाटील, श्री. रविंद्र पाटील, श्री. तायडे सो. इ. नी. मार्गदर्शन केले.

औद्योगिक भेटीतील तिसरे युनिट शिरसोली जवळील जैन उद्योग समुहाचे 'फूड पार्क' हे होते. त्या ठिकाणी केळी, आंबे, पेरू, डाळींब या फळांवर प्रक्रिया करून त्यातील अर्क काढून कशाप्रकारे विविध प्रकारचे ज्यूस बनविले जातात यासंबंधीची अत्यंत आधुनिक अशी पद्धती विद्यार्थ्यांना दाखविण्यात आली. याशिवाय शहरातील कचरा जमा करून त्यापासून वीज निर्मिती कशी केली जाते ? यासंबंधीचे युनिटही विद्यार्थ्यांना दाखविण्यात आले. जैन उद्योगाच्या आंतरराष्ट्रीय स्वरूपाचे शेती तंत्रज्ञानासंबंधीच्या प्रदर्शन केंद्रालाही विद्यार्थ्यांनी भेट दिली आणि विविध पिकांच्या नवीन जाती, शेती कसण्याच्या जलसिंचनाच्या नव्या पध्दतींची माहिती विद्यार्थ्यांनी घेतली. याबाबत जैन उद्योग समुहाचे प्रमुख श्री. अशोकभाऊ जैन यांचेकडून सहकार्य मिळाले.

२) आंतर विद्याशाखीय व्याख्यानाचे आयोजन -

नियोजन अभ्यास मंडळामार्फत विद्यार्थ्यांना वेगवेगळ्या क्षेत्रातील घडामोडींचे ज्ञान व्हावे या दृष्टिकोनातून व विद्यार्थ्यांशी हितगुज व्हावे म्हणून प्रथम वर्ष कलाशाखेतील विद्यार्थी शेख अदनान अहमद यांचे दि. २१/९/२०१७ रोजी आयोजित करण्यात आले होते. त्यात त्या विद्यार्थ्यांनी इंटरनेट सारख्या तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने हिंदी, उर्दू व्यतिरिक्त जगातील इतर भाषा उदा. जर्मनी, चीनी, फ्रेंच इ. भाषा कशाप्रकारे तो शिकतो हे मनोगत विद्यार्थ्यांसमोर मांडले. आधुनिक तंत्रज्ञानाचा टिचिंग व लर्निंगसाठी कसा वापर करता येतो हे त्याच्या उदाहरणातून विद्यार्थ्यांना स्पष्ट झाले.

३) जी.एस.टी. संबंधी उद्बोधन -

अर्थशास्त्र विभागातील प्रा. व्ही. ए. सोळुंके यांचे Goods & Sales Tax या विषयावर व्याख्यानाचे आयोजन दि. १६/२/२०१८ रोजी अर्थशास्त्र विभागात करण्यात आले. जी.एस.टी. ची आवश्यकता, त्याची अंमलबजावणी, परिणाम, अडचणी यावर त्यांनी विस्तृत विश्लेषण केले. यावेळी प्रा. एन. ई. भंगाळे हे अध्यक्षस्थानी होते.

३) Genetic Animal Resources -

दि. १०/३/२०१८ रोजी इतिहास विभाग प्रमुख प्रा. प्रफुल्ल इंगोले यांचे Genetic Animal Resources

या विषयावर व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले. त्यांनी आधुनिक जनुकिय तंत्रज्ञानाचा वापर करून विविध प्राण्यांच्या प्रजातींमध्ये कशाप्रकारे गुणवत्ता सुधार केला जातो आहे त्यातून काय फायदे व तोटे होतील याविषयी अत्यंत अभ्यासपूर्ण व सुंदर विश्लेषण अर्थशास्त्राच्या पदव्युत्तर वर्गातील विद्यार्थ्यांसमोर केले. याप्रसंगी प्रा. डॉ. ए. डी. गोस्वामी हे अध्यक्षस्थानी होते.

४) कार्यशाळेचे आयोजन -

महाविद्यालयातील राज्यशास्त्र विभाग आणि नियोजन अभ्यास मंडळ यांच्या संयुक्त विद्यमाने उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ यांच्या अर्थसहाय्याने 'लोकशाही निवडणूक आणि सुशासन' याविषयावर दि. ५ व ६ फेब्रुवारी २०१८ या दोन दिवशीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यशाळेत तज्ञ व्यक्तींची व्याख्याने तसेच पोस्टर्स प्रदर्शन हे कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले. कार्यशाळेचे उद्घाटन मा. प्रा. दिनेश राठी यांनी केले. त्यांनी आपल्या उद्घाटनपर भाषणात 'सार्वजनिक प्रशासन' या विषयावर मार्गदर्शन केले. विद्यार्थ्यांनी राजकिय क्षेत्रातील विविध घटनांवर भाष्य केलेली चित्रप्रदर्शनी यावेळी आयोजित करण्यात आली होती. प्रा. दिनेश राठी यांनी या प्रदर्शनाचे उद्घाटन केले व विद्यार्थ्यांचे कौतुक केले.

५) 'भाषा आणि संस्कृती'

आंतरविद्याशाखीय व्याख्यान माला कार्यक्रमांतर्गत प्रा. समाधान पाटील (मराठी विभाग) यांचे 'भाषा आणि संस्कृती' या विषयावर दि. २३/३/२०१८ रोजी व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. त्याप्रसंगी प्रा. डॉ. रेखा गाजरे या अध्यक्षस्थानी होत्या. भाषेचा संस्कृतीवर व संस्कृतीचा तंत्रज्ञानाचा सामाजिक चालीरिती यांचा भाषेवर कसा परिणाम होतो, यासंबंधीची शैक्षणिक तसेच व्यावहारिक पातळीवरील अनुभव त्यांनी प्राध्यापक व पदव्युत्तर वर्गातील विद्यार्थ्यांसमोर मांडले. अध्यक्षानही समर्पक विचार व्यक्त केले.

६) शेक्सपिअर यांच्या साहित्याचा परिचय -

भाषेव्यतिरिक्त इतर विद्याशाखेतील शिक्षक व विद्यार्थ्यांना जगविख्यात इंग्रजी लेखक विल्यम शेक्सपिअर यांच्या साहित्याचा परिचय व्हावा यादृष्टीने इंग्रजी विभागातील प्रा. निनु झोपे यांचे दि. १०/३/२०१८ रोजी व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. अध्यक्षस्थानी इंग्रजी विभागातील ज्येष्ठ प्राध्यापिका सौ. स्मिता चौधरी विराजमान होत्या. प्रा. झोपे यांनी अत्यंत ओघवत्या भाषेत शेक्सपिअर यांच्या नाटकांचा तसेच कवितांचा परिचय करून दिला. त्यांच्या नाटकातील विविध व्यक्तिरेखा त्यांनी स्पष्ट केल्यात. प्रा. स्मिता चौधरींनीही आपल्या अभ्यासपूर्ण अध्यक्षीय भाषणातून श्रोत्यांच्या ज्ञानात भर घातली.

वरील सर्व आंतर विद्याशाखीय व्याख्यानाचे कार्यक्रम अर्थशास्त्र विभागात आयोजित करण्यात आले होते. या कार्यक्रमासाठी प्राचार्य व सर्व उपप्राचार्य तसेच विविध विभागातील सर्व विभागप्रमुखांनी, प्राध्यापकांनी व विद्यार्थ्यांनी उत्साह दाखविला.

७) केंद्रीय अर्थसंकल्प २०१८-१९ वरील लाईव्ह चर्चासत्र -

दरवर्षाप्रमाणे यावर्षीही सरकारतर्फे लोकसभेत मांडल्या जाणाऱ्या केंद्रीय अंदाजपत्रकावरील लाईव्ह चर्चासत्राचे आयोजन नियोजन अभ्यास मंडळातर्फे करण्यात आले. दि. १ फेब्रुवारी २०१८ रोजी केंद्रीय वित्तमंत्री श्री. अरुण जेटली यांनी जे अंदाजपत्रक लोकसभेत मांडले त्याचे टि.व्ही. वर लाईव्ह प्रक्षेपण महाविद्यालयाच्या सभागृहात विद्यार्थ्यांना दाखविण्यात आले आणि त्या बजेटवर तत्काळ चर्चेचे आयोजन करण्यात आले आणि त्या बजेटवर तत्काळ चर्चेचे आयोजन करण्यात आले. या चर्चेसाठी भुसावळ शहरातील चार्टर्ड अकॉउंटंट श्री. मुकेश अग्रवाल, व्यावसायिक श्री राजीव शर्मा यांना चर्चा व मार्गदर्शनासाठी आमंत्रित करण्यात आले होते. सोबत प्रा. व्ही. डी. पाटील, प्रा. डॉ. ए. डी. गोस्वामी यांनीही अंदाजपत्रकाच्या सार्वजनिक खर्च आणि विविध करासंबंधी तरतुदी योजना यांचे अन्वयार्थ विद्यार्थ्यांना समजावून सांगितले. विद्यार्थ्यांनीही वेगवेगळे प्रश्न विचारून चर्चेत सहभाग घेतला. सहभागी विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्रे देवून त्यांच्या नास्त्याचीही सोय करण्यात आली होती. वर्तमानपत्रे आणि स्थानिक टि.व्ही. चॅनेलवरही या कार्यक्रमास व्यापक प्रसिध्द मिळाली.

या सर्व कार्यक्रमांसाठी महाविद्यालयाच्या प्राचार्या डॉ. सौ. एम. व्ही. वायकोळे यांचे सुयोग्य मार्गदर्शन मिळाले. विविध कार्यक्रमांच्या प्रसंगी महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. एस. व्ही. पाटील, उपप्राचार्य डॉ. बी. एच. बऱ्हाटे, उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी, उपप्राचार्य प्रा. एन. ई. भंगळे यांनी वेळोवेळी मार्गदर्शन केले. या विविध कार्यक्रमांना प्रा. डॉ. के. के. अहिरे, प्रा. डॉ. जे. एफ. पाटील, प्रा. डॉ. रेखा गाजरे, प्रा. डॉ. आर. एस. नाडेकर, प्रा. पी. एच. इंगोले, प्रा. एस. के. राठोड, प्रा. व्ही. जी. कोचुरे, प्रा. डॉ. पी. के. पाटील, प्रा. ममताबेन पटेल, प्रा. डॉ. पी. ए. अहिरे आदि प्राध्यापकांनी कार्यक्रमास प्रत्यक्ष उपस्थिती देऊन कार्यक्रमाची शोभा व्यापकता व सखोलता वाढविली.

समितीतील सदस्य उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी, प्रा. के. पी. पाटील, प्रा. सौ. ममताबेन पटेल, प्रा. एस. टी. धूम, प्रा. जे. पी. आडोकार, प्रा. डॉ. कीरण वारके, प्रा. व्ही. ए. सोळुंके तसेच अर्थशास्त्र विभागातील विद्यार्थ्यांनी कार्यक्रम यशस्वितेसाठी परिश्रम घेतले आणि सहकार्य केले त्याबद्दल सर्वांचे धन्यवाद.

प्रा. व्ही. डी. पाटील

समिती प्रमुख

मानसनीती व सामाजिक शास्त्र मंडळ

महाविद्यालयात शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये विद्यार्थी हिताचा विचार करून तसेच त्यांच्या शैक्षणिक, सामाजिक, मानसिक विकासाच्या दृष्टिने विविध उपक्रम राबविले जातात. त्यासंदर्भात महाविद्यालयात विविध समित्या अविरोध प्रयत्नशील असतात. त्यात मानसनीती व सामाजिक शास्त्र मंडळ विद्यार्थ्यांमध्ये नैतिक, सामाजिक व राष्ट्रीय मूल्यांची रूजवण होण्यासाठी विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करत असते. सदर शैक्षणिक वर्षात खालील विविध कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले.

दि. २५/७/२०१७ रोजी मंडळाचे उद्घाटन आय.ए.एस. श्री. स्वप्निल रविंद्र पाटील यांच्या हस्ते संपन्न झाले. उद्घाटक नुकतेच यु.पी.एस.सी. पास असून ए.आय.आर-५५ रँक त्यांचा आला होता. सदर कार्यक्रमाचे अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. सौ. एम. व्ही. वायकोळे, प्रमुख वक्ते श्री. स्वप्निल पाटील, श्री. चोपडे सर व मंडळाचे प्रमुख डॉ. आर. एस. नाडेकर हे व्यासपीठावर उपस्थित होते. सदर व्याख्यानातून श्री. स्वप्निल पाटील यांनी अध्यात्म, ज्ञान, नियोजन ह्या सदगुणांचा सार भावी अधिकाऱ्यांच्या यशाचा आधार असतो. असा गुरुमंत्र यशाचा सांगितला. यु.पी.एस.सी. परीक्षेचे स्वरूप, अभ्यासक्रम, परीक्षा पध्दती या विविध स्पर्धा परीक्षेच्या अंगावर प्रकाश टाकला. कार्यक्रमाचे अध्यक्षानी "स्पर्धा परीक्षा काळाची गरज" असल्याचे स्पष्ट केले.

दि. ७/११/२०१७ रोजी "विद्यार्थी दिनानिमित्त भुसावळ तालुका विधी सेवा समिती व मंडळाच्या संयुक्त विद्यमाने "कायदा सर्वासाठी कार्यक्रम संपन्न झाला. कार्यक्रम प्रसंगी व्यासपीठावर कार्यक्रमाचे अध्यक्ष मा. श्री. एस. पी. ऐरले, जिल्हा न्यायाधिश वर्ग-१ तसेच दिवानी न्यायाधिश श्री. आर. आर. भागवत, श्री. पी. ए. पाटील, श्री. वैद्य, श्री. चंद्रकांतजी सरोदे, मा. श्री. एस. बी. मावळे, गटविकास अधिकारी, अॅड. श्री. पी. ई. नेमाडे, अॅड. कु. जया झोरे, अॅड. श्री. संतोष पी अढाईगे, अॅड. जास्वंदी भंडारी, अॅड. शिरसाठ अशोक, अॅड. कल्पना टेमाणी, अॅड. प्रफुल्ल पाटील, उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी, अॅड. एस. एस. सपकाळे व्यासपीठावर उपस्थि होते. प्रथम विद्यार्थी दिनाचे औचित्य साधून प्रथम डॉ. आंबेडकरांच्या प्रतिमेचे पूजन झाले. स्वागत समारंभ संपल्यानंतर विविध विषयांवर मार्गदर्शक व्याख्याने झाली. 'बेटी बचाओ, बेटी पढाओ', रँगिंग कायदा, व्यसनमुक्ती, कायदा व सुव्यवस्था अशा विविध विषयांवर व्याख्याने झाली. अध्यक्ष जिल्हा न्यायाधिश श्री. एस. पी. डोरले यांनी अध्यक्षीय समारोपात प्रत्येक व्यक्तीचा कायद्याची गरज पडते त्यामुळे सर्वांनी कायद्याच्या बाबतीत सज्ञान होण्याची आवश्यकता व्यक्त केली.

दि. २७ नोव्हेंबर २०१७ रोजी "२६ नोव्हेंबर संविधान दिनाचे औचित्य साधून राज्यशास्त्र विभाग व मानसनिती व सामाजिक शास्त्र मंडळ यांच्या संयुक्त विद्यमाने अर्थशास्त्र विभागात साजरा करण्यात आला. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी तर प्रमुख वक्ते डॉ. के. के. अहिरे हे होते. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या प्रतिमेला माल्यार्पण करून कार्यक्रम सुरु झाला. प्रमुख वक्ते प्रा. डॉ. के. के. अहिरे यांनी डॉ. आंबेडकरांची मसुदा समितीचे प्रमुख नात्याने भूमिका स्पष्ट केली. घटनेचे शिल्पकार म्हणून त्यांचे स्थान स्पष्ट केले. त्यानंतर सामुहिक भारतीय घटनेच्या सरनाम्याचे वाचन करण्यात आले. कार्यक्रमाचे अध्यक्षानी कायद्याच्या ज्याचे महत्व स्पष्ट करून संविधानाची आवश्यकता अध्यक्षिय समारोपात स्पष्ट केली.

दि. ५ फेब्रुवारी व ६ फेब्रुवारी २०१८ या दोन दिवशीय "राज्यशास्त्र विभाग, मानसनिती व सामाजिक शास्त्र मंडळ व नियोजन अभ्यास मंडळ" यांच्या संयुक्त विद्यमाने "लोकशाही निवडणूका व सुशासन" या कार्यशाळेचे आयोजन ए-३६ येथे करण्यात आले होते. लोकशाही पंथरवाड्याचे औचित्य साधून मतदान लोकशाहीचा आधार, लोकशाही धोक्यात आहे का ? इत्यादी विषयांवर निबंध स्पर्धा व भितीपत्रक स्पर्धा आयोजित करण्यात आल्या होत्या. निबंध स्पर्धा कार्यशाळेच्या आधीच संपन्न झाली. निबंध स्पर्धेत ७८ निबंध विविध विषय व राजकीय रंगांना

स्पष्ट करत मांडले गेले. त्यांचे परिक्षण प्रा. डॉ. जे. एफ. पाटील यांनी केले. त्यात प्रथम दुर्गा भगवानदास भदनेकर, एम.ए. हिंदी, द्वितीय पुजा श्रावण वानखेडे, एस.वाय.बी.ए., तृतीय प्रविण शेषमल राठोड, एम.ए.प्रथम तर भितीपत्रक स्पर्धेत प्रथम प्रतिक खंडू सुर्यवंशी, एफ.वाय.बी.ए., द्वितीय भगवान संतोष पाटील, टी.वाय.बी.ए. व तृतीय आकाश संतोष मोरे, एस.वाय.बी.ए. हे आले भितीपत्रक स्पर्धेचे परिक्षण प्रा. डॉ. रेखा गाजरे व प्रा. डॉ. विद्या पाटील यांनी केले.

कार्यशाळेच्या प्रथम दिवशी उद्घाटक म्हणून भुसावळ नगरपालिकेचे नगरसेवक प्रा. दिनेश राठी होते. अध्यक्ष उपप्राचार्य डॉ. एस. व्ही. पाटील, व इतर मान्यवर व्यासपीठावर उपस्थित होते. प्रा. दिनेश राठी यांनी नगरपालिकेतील कार्याचा अनुभव व नगरसेवकाची भूमिका सुशासनाच्या दृष्टीने चर्चेतून स्पष्ट केली. त्यानंतर भितीपत्रक स्पर्धेचे उद्घाटन झाले. भितीपत्रक स्पर्धेत ४२ पोस्टर सादर करण्यात आले होते. दुसऱ्या दिवशी कार्यशाळेत प्रथम विजेत्यांना बक्षिस वितरण करण्यात आले. त्यांना स्मृतीचिन्ह व प्रमाणपत्र प्रदान करण्यात आले. प्रमुख वक्ते म्हणून प्रा. उमेश गोगडिया राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख उमवि जळगाव हे उपस्थित होते. त्यांनी "लोकशाहितील निवडणूका व सुशासन" या विषयावर पीपीटी द्वारे उत्तम व्याख्यान सादर केले.

कार्यक्रम यशस्वीतेसाठी मंडळाच्या सर्व सदस्यांनी प्रा. पी. एम. दवे, डॉ. राघवदास गोरले, प्रा. व्ही. ए. साळुंके, प्रा. एस. के. राठोड यांचे अनमोल सहकार्य लाभले.

मानसनिती व सामाजिक शास्त्र मंडळाच्या वतीने आयोजित विविध कार्यक्रमांसाठी प्राचार्य डॉ. सौ. एम. व्ही. वायकोळे, उपप्राचार्य डॉ. एस. व्ही. पाटील, उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी, उपप्राचार्य डॉ. बी. एच. बऱ्हाटे, उपप्राचार्य प्रा. एन. ई. भंगळे यांचे अनमोल सहकार्य लाभले. तसेच इतर शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचे वेळोवेळी अनमोल सहकार्य लाभल्याबद्दल आभार व्यक्त करतो.

डॉ. आर. एस. नाडेकर,
समिती प्रमुख

विवेक वाहिनी मंडळ

महाविद्यालयीन पातळीवर विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास करण्यासाठी अनेक मंडळे महाविद्यालयात कार्यरत असून विद्यार्थ्यांमध्ये वैज्ञानिक दृष्टिकोन वृद्धिंगत करण्यासाठी तसेच बुवाबाजी, नवस, जादुटोना इ. अंधश्रध्दा, रुढी परंपरा, व्यसनाधिनता, वैफल्यग्रस्तता, स्त्रीभ्रूणहत्या, निरक्षरता, बेकारी, रोगराई, पर्यावरण ऱ्हास इ. सामाजिक समस्यांची सोडवणूक करण्यासाठी विवेक वाहिनी मंडळ कार्यरत आहे.

दि. २४ सप्टेंबर २०१७ रोजी विवेक वाहिनी मंडळाचे उद्घाटन उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी यांच्या हस्ते करण्यात आले. उद्घाटन प्रसंगी त्यांनी "अंधश्रध्दा निर्मुलन काळाची गरज" या विषयावर मार्गदर्शन केले. त्यानंतर महाविद्यालय ते स्मशान भूमी अशी अंधश्रध्दा निर्मुलन, राष्ट्रीय एकात्मता, स्वच्छता अभियान रॅली काढण्यात आली. या रॅलीस मा. श्री. मोहनभाऊ फालक (अध्यक्ष, ताप्ती एज्युकेशन सोसायटी भुसावळ) यांनी हिरवी झेंडी दाखविली.

रॅलीत व्यसनमुक्ती, अंधश्रध्दा, बेटी बचाओ, बेटी पढाओ, पर्यावरण संरक्षण, झाडे लावा, झाडे जगवा या विषयांवर आधारित विद्यार्थ्यांनी घोषणा दिल्या. स्मशानभूमीत पोहोचल्यानंतर अंधश्रध्दा निर्मुलन व्हावे, या उद्देशाने सुरुवातीला स्मशानभूमी स्वच्छ करण्यात आली. त्यानंतर प्रा. एस. टी. धुम यांनी विद्यार्थ्यांना आणि विद्यार्थिनींना अस्थी दाखविल्या व अंत्यसंस्कार विधी बाबत मार्गदर्शन केले. तसेच प्रा. व्ही. डी. पाटील, प्रा. चारुदत्त गोखले (जळगाव), प्रा. डॉ. अविनाश निकम (नंदुबार) उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी इत्यादींनी स्मशानभूमी स्वच्छता मोहिमेत सहभाग घेतला व विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. दुपारच्या सत्रात "मैत्री निसर्गाशी, मैत्री पाल्याशी" हा कार्यक्रम घेण्यात आला यावेळी सर्व विद्यार्थी आणि विद्यार्थिनींनी तापी नदी पात्रात जाऊन पाण्याशी मैत्री केली व जलप्रदूषण कसे टाळता येईल, पाण्याची बचत कशी करता येईल यावर चर्चा केली.

दि. २७ ऑगस्ट २०१७ रोजी 'विवेक वाहिनी मंडळा तर्फे एडस् जनजागृती मोहिम' राबविण्यात आली व त्यासोबतच जिल्हा सामान्य रुग्णालय वरणागांव येथील सौ. भावना प्रजापती (लॅब टेक्नीशियन) व सौ. ज्योती गरव (सुमपदेशक सामान्य रुग्णालय वरणागांव) यांनी विविध रोगांची कारणे, लक्षणे व प्रतिबंधात्मक उपाय या विषयावर मार्गदर्शन केले त्यानंतर अनेक विद्यार्थ्यांनी विविध रोगांविषयी त्यांना प्रश्न विचारून आपल्या शंकांचे निराकरण केले.

वरील सर्व कमिटीच्या उपक्रमासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य, सर्व उपप्राचार्य यांचे मार्गदर्शन लाभले. तसेच सर्व समिती सदस्यांचे सहकार्य लाभले. या सर्वांचे आभार.

प्रा. एस. टी. धुम
समिती प्रमुख

विद्यार्थिनी विकास मंडळ

महाविद्यालयात विद्यार्थिनींच्या सर्वांगीण विकासासाठी, त्यांच्यातील गुणांना वाव देण्यासाठी, त्यांच्या भाव-भावनांचे, हळुवार मनाचे पोषण करून संस्कार रुजवून त्यांना उत्तम व्यक्ती म्हणून घडविणे ह्या उद्देशाने विद्यार्थिनी विकास मंडळाअंतर्गत दरवर्षी महाविद्यालयात आरोग्य विषयक, कायदेविषयक कार्यक्रम आयोजित केले जातात. सामाजिक व शैक्षणिक जाणीव निर्माण करून डोळसपणे जगण्याची दृष्टी विद्यार्थिनींना दिली जाते.

यावर्षी मंडळाचे उद्घाटन दि. १५ सप्टेंबर २०१७ रोजी डॉ. दिप्ती चौधरी व डॉ. अर्चना खानापुरकर यांचे हस्ते झाले. डॉ. दिप्ती चौधरी ह्यांनी "स्त्रिया व आरोग्य" ह्या विषयावर मार्गदर्शन केले. डॉ. अर्चना खानापुरकर ह्यांनी "रुबेला लसिकरणाचे महत्व" ह्या विषयावर मार्गदर्शन केले. त्याच दिवशी मुलींसाठी रुबेला लसिकरण शिबीर आयोजित करण्यात आले होते. रोटरॅक्ट क्लब व नाहाटा कॉलेज व विद्यार्थिनी विकास मंडळ यांच्या संयुक्त विद्यमाने २०० विद्यार्थिनींना रुबेला लस देण्यात आली. ह्याप्रसंगी डॉ. किर्ती फलटणकर, मेडीकल ऑफीसर नगरपालिका भुसावळ हॉस्पिटल ह्या उपस्थित होत्या.

दि. २८ सप्टेंबर २०१७ रोजी हुंडा विरोधी चळवळ मुंबई ह्यांच्यातर्फे आयोजित आंतरमहाविद्यालयीन वक्तृत्व

स्पर्धा एम. जे. कॉलेज जळगाव येथे आयोजित करण्यात आली होती. त्यात आपल्या महाविद्यालयाची बिलकीसजान नुरखान पठाण हिने "तिहेरी तलाक प्रथा स्त्रीत्वाचा अपमान आहे का ?" ह्या विषयावर आपले विचार मांडले व स्पर्धेत तिसऱ्या क्रमांकाचे बक्षीस पटकावले.

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठाकडून आलेल्या पत्रानुसार ११ आक्टोंबर आंतरराष्ट्रीय बालीका दिनानिमित्त 'बेटी बचाओ, बेटी पढाओ' अभियानांतर्गत दि. १३ ऑक्टोबर २०१७ रोजी रॅलीचे आयोजन करण्यात आले. तसेच बेटी बचाओ बेटी पढाओ 'एक विचार मंथन' हा कार्यक्रम घेण्यात आला. त्यात प्रा. राजश्री देशमुख, उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी, उपप्राचार्य एन. ई. भंगाळे व प्रा. स्मिता चौधरी यांनी आपले विचार मांडले. विद्यार्थी व विद्यार्थिनींनी आपले विचार मांडून चर्चेत सहभाग घेतला. 'बेटी बचाओ, बेटी पढाओ' अभियानांतर्गत पोस्टर्स प्रदर्शनही घेण्यात आले.

दि. ८ जानेवारी २०१८ रोजी आंतर महाविद्यालयस्तरीय व्यक्तीमत्व विकास शिबीराचे आयोजन करण्यात आले. त्यात डॉ. रेखा पाटील ह्यांनी 'जीवन व मूल्ये' या विषयावर आपले विचार मांडले. द्वितीय सत्रात चीनली पल्लवी बऱ्हाटे, यशदा महिला स्वयंसहाय्यता बचत गट जळगाव ह्यांनी 'स्त्री व आरोग्य' ह्या विषयावर मार्गदर्शन करून सॅनिटरी नॅपकीनचे महत्व विद्यार्थिनींना पटवून दिले. तृतीय सत्रात अॅड. श्रीमती सपकाळे ह्यांनी कायदेविषयक माहिती मुलींना दिली.

दि. ८ मार्च २०१८ रोजी आंतरराष्ट्रीय महिला दिनानिमित्त "स्त्री स्वातंत्र्य व वास्तव" ह्या विषयावर चर्चासत्र आयोजित करण्यात आले. त्यात कु. संगीता पवार, कु. मधुवंती पाटील, सना खान, कु. माधुरी तायडे, कु. पिंकी विश्वकर्मा, कु. रविना शिंदे, कु. अमृता चव्हाण व योगेश्वर पाटील या विद्यार्थ्यांनी आपले विचार मांडले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. मीनाक्षी वायकोळे ह्यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

वर्षभर होणाऱ्या विविध कार्यक्रमांसाठी मंडळाचे सदस्य प्रा. डॉ. विद्या पाटील, प्रा. ममता पाटील, प्रा. डॉ. रश्मी शर्मा, प्रा. डॉ. रूपाली चौधरी यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले. तसेच प्रा. स्वाती शेळके, प्रा. तेजल भट, प्रा. प्रियंका वारके, प्रा. स्नेहल कापसे, प्रा. मेघा बोरोले, प्रा. सपना कोल्हे इत्यादींचे मोलाचे सहकार्य लाभले. वर्षभर मंडळाचे कार्यक्रम उत्तमरित्या आयोजित करण्यासाठी महाविद्यालयाच्या प्राचार्य मा. डॉ. मीनाक्षी वायकोळे, उपप्राचार्य डॉ. एस. व्ही. पाटील, डॉ. ए. डी. गोस्वामी, डॉ. बी. एच. बऱ्हाटे व प्रा. एन. ई. भंगाळे यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले. सर्वांचे मनःपूर्वक आभार.

प्रा. सौ. स्मिता एस. चौधरी
समिती प्रमुख

महिला तक्रार निवारण समिती

महाविद्यालयीन विद्यार्थिनींचा सर्वांगीण विकास होण्यासाठी, त्यांच्यात हक्क, अधिकाराची, स्वच्छतेची जाणीव होण्यासाठी या समिती अंतर्गत वर्षभरात काम केले जाते.

या वर्षी (२०१७-१८) समिती प्रमुख प्रा. स्मिता चौधरी व समिती सदस्य नियमित लेडीज रुम ला भेट देवून स्वच्छतेसंबंधी विद्यार्थिनींशी चर्चा करून त्यांच्या तक्रारींचे समाधान केले. तसेच महाविद्यालया तर्फे लेडीज रुम मध्ये एक तक्रारपेटी बसविण्यात आली आहे. ह्या सुविधेअंतर्गत मुलींना असलेले प्रश्न व समस्यांवर चर्चा होऊन त्यांना योग्य ते मार्गदर्शन केले जाते.

वरील सर्व कामकाजात समिती सदस्य प्रा. विद्या पाटील, प्रा. गौरी पाटील, प्रा. ममता पाटील, प्रा. डॉ. रश्मी शर्मा व डॉ. रूपाली पाटील यांचे सहकार्य लाभले. ह्या समितीच्या यशस्वी कामकाजासाठी मा. प्राचार्य डॉ. मीनाक्षी वायकोळे, उपप्राचार्य डॉ. एस. व्ही. पाटील, डॉ. ए. डी. गोस्वामी, डॉ. बी. एच. बन्हाटे व प्रा. एन. ई. भंगाळे यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले. सर्वांचे मनःपूर्वक धन्यवाद.

प्रा. सौ. स्मिता एस. चौधरी
समिती प्रमुख

वाणिज्य मंडळ

वाणिज्य मंडळ अंतर्गत प्रथम सत्रात दि. १५ जुलै २०१७ रोजी उद्योजकता विकास मंत्रालय, भारत सरकार यांचे सुचनेनुसार जागतिक युग कौशल्य दिन साजरा करण्यात आला.

या कार्यक्रमात सुरुवातीला कौशल्य विकास व उद्योजकता धोरण २०१५ या विषयीची माहिती वाणिज्य विभागाचे प्रमुख प्रा. व्ही. जी. कोचुरे यांनी प्रास्ताविकातून थोडक्यात दिली. जागतिक युवा-कौशल्य दिना निमित्त केंद्र सरकारने तयार केलेल्या विकास योजना, दिनदयाळ उपाध्याय ग्रामीण कौशल्य योजना तसेच शासनाच्या संकेत स्थळावर जळगाव जिल्हास्तरावर प्रशिक्षण देण्याचे कार्य सोपविण्यात आले आहे अशा संस्था, कोर्सचे नाव, कोर्सचा कालावधी व कोर्स सुरु होण्याचा दिनांक या विषयीची माहिती महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. एन. ई. भंगाळे यांनी सविस्तरपणे दिली.

या कार्यक्रमास अध्यक्ष म्हणून महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी हे उपस्थित होते. त्यांनी पुस्तकी ज्ञानासोबत विद्यार्थ्यांनी अशा कौशल्यविकास कोर्सेस या माध्यमातून व्यक्तिमत्व विकास साधावा असे आवाहन केले.

स्वयंसिध्दी कॉलेज ऑफ मॅनेजमेंट अँड सिसर्च या मुंबई विद्यापीठाशी सलग्न असलेल्या महाविद्यालयाने राज्य स्तरावर स्पर्धा परीक्षा आयोजित केल्या होत्या. या परीक्षांची माहिती देण्यासाठी या महाविद्यालयाचे को-

programs were held during the year by various departments. Group discussions, speeches of knowledgeable resource persons on career guidance, personality, development, power-point presentations. seminars etc. were held throughout the year. A detailed record of each activity. photographs and attendance is maintained. Till date in all 26 programs by various departments in the center have been undertaken.

Dr. Rashmi Sharma

Chairman

Personality Development Cell

विज्ञान मंडळ

भुसावळ कला आणि पु. ओं. नाहाटा वाणिज्य महाविद्यालयात दि. ५/१०/२०१७ रोजी विज्ञान मंडळाचे उद्घाटन प्रा. डॉ. भूषण एल. चौधरी, उमवि जळगाव यांच्या शुभहस्ते झाले. संपन्न झाले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. मीनाक्षी वायकोळे होत्या.

उद्घाटनपर भाषणात प्रा. डॉ. चौधरी यांनी संशोधन व विद्यार्थी यांचा संबंध कसा आहे व संशोधन करतांना विद्यार्थ्यांने कोणकोणत्या गोष्टींचा अवलंबन केला पाहिजे तसेच विज्ञान व तंत्रज्ञान या संकल्पना उदाहरणाच्या सहाय्याने स्पष्ट करून दिल्या व त्यातील विरोधाभास स्पष्ट केला. त्याचप्रमाणे शिक्षक हा आजीवन विद्यार्थी असतो याचे देखील विद्यार्थ्यांना उदाहरणांसह स्पष्टीकरण दिले. तसेच वेळोवेळी ज्या संधी मिळतील त्या संधीला आव्हान म्हणून स्वीकारावे व यश प्राप्त करावे. विज्ञान व तंत्रज्ञान का शिकावे याबद्दल त्यांनी मुलांना मार्गदर्शन केले. त्याचप्रमाणे २० मिनिटांच्या पॉवर पॉईंट प्रेझेंटेशनद्वारे त्यांनी क्वालिटी रिसर्च हे कसे महत्वाचे आहे व क्वान्टीटी रिसर्चपेक्षा क्वालिटी रिसर्चचे महत्व अतिशय बोधपूर्णरित्या सोप्या शब्दात समजावून दिले.

या दिवशी विद्यार्थ्यांनी २०१७ या वर्षातील भारतातील विज्ञान क्षेत्रातील सर्वोच्च पुरस्कार म्हणजे सर शांती स्वरूप भटनागर पुरस्कार विजेत्या शास्त्रज्ञांचे विविध विषयावरील कार्य पोस्टर प्रेझेंटेशनद्वारे सादरीकरण केले.

वर्षभरात विज्ञान मंडळातर्फे विविध सेमिनार आणि स्पर्धांमध्ये महाविद्यालयाचा सहभाग विद्यार्थ्यांनी नोंदवला त्यापैकी खालील विद्यार्थ्यांनी यश मिळवले.

जतिन हिंदुजा (टी.वाय.बी.एस्सी. केमि.) द्वितीय बक्षीस Power Point Presentation Competition

at M. J. College, Jalgaon

हर्षाली चौधरी (एस.वाय.बी.एस्सी.) प्रथम बक्षीस

University Level Seminar

at G.D.M. Arts, KPN Commerce and M.D. Science College, Jamner

तसेच महाविद्यालयातर्फे राजपूत रोहित आणि राजपूत शुभमसिंग यांनी राज्यस्तरीय लोणार विज्ञान महोत्सवात

२७ आणि २८ फेब्रुवारी ला K. V. Durga K Banmeru Science College, Lonar येथे सहभाग नोंदवला.

विज्ञान मंडळाद्वारे २८ फेब्रुवारी ला राष्ट्रीय विज्ञान दिन साजरा करण्यात आला. थोर शास्त्रज्ञ डॉ. सी. व्ही. रमण यांच्या नोबेल पारितोषिक विजेता शोधनिबंध Raman Effect च्या स्मृती निमित्ताने हा दिवस साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष प्रमुख वक्ते म्हणून उपप्राचार्य प्रा. डॉ. एस. व्ही. पाटील तर प्रमुख उपस्थिती विज्ञान मंडळ चेअरमन प्रा. डॉ. सचिन येवले, प्रा. डॉ. विलास महिरे, प्रा. डॉ. विद्या पाटील यांची होती. यावेळी कु. अंजली पाटील या विद्यार्थिनीने डॉ. सी. व्ही. रमण यांच्या जीवन चरित्राची ओळख व त्यांचे संपूर्ण कार्य विद्यार्थ्यांसमोर मांडले. प्रमुख वक्ते व कार्यक्रमाचे अध्यक्ष उपप्राचार्य प्रा. डॉ. एस. व्ही. पाटील यांनी आपल्या मार्गदर्शनपर व्याख्यानात सांगितले की, सी. व्ही. रमण हे एक चिकाटीपूर्ण व जिद्दीने झपाटलेले व्यक्तिमत्व होते. त्यांच्या जिद्दीचा व चिकाटीचा वसा विद्यार्थ्यांनी घ्यावा व आपले यश संपादन करावे असे सांगितले तसेच रमण यांचे मूलभूत विज्ञानातील संशोधन खूप महत्त्वपूर्ण आहे. त्याचप्रमाणे दरवर्षी उमवि मध्ये Summer Research Workshop आयोजित केला जातो. यामध्ये आपल्या महाविद्यालयातील २ विद्यार्थ्यांनी जुने २०१७ मध्ये सहभाग घेतला होता.

वर्षभरात विज्ञान मंडळ आयोजित विविध कार्यक्रमांसाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य साो. व उपप्राचार्य यांचे मार्गदर्शन लाभले. कार्यक्रमांच्या यशस्वीतेसाठी चेअरमन प्रा. डॉ. सचिन येवले व सदस्य प्रा. जी. आर. वाणी, प्रा. विद्या पाटील, प्रा. व्ही. पी. लढे, प्रा. डॉ. विलास महिरे, प्रा. डॉ. मनोज जाधव, प्रा. डॉ. उमेश फेगडे, प्रा. ए. पी. नवघरे आणि प्रा. डॉ. एन. एस. पाटील यांनी परिश्रम घेतले.

प्रा. डॉ. एस. डी. येवले

समिती प्रमुख

प्लेसमेंट सेल

महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांना रोजगार संधी मिळण्यासाठी महाविद्यालयात दरवर्षी Placement Cell ही समिती गठीत करण्यात येते. ह्या समिती तर्फे शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ साठी विद्यार्थ्यांना रोजगार प्राप्तीसाठी तसेच स्वयं व्यवसाय सुरू करण्यासाठी मार्गदर्शन व प्रयत्न केले गेले.

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव यांच्या Training Placement Cell कडून वेळोवेळी विविध क्षेत्रातील कंपनीचे Campus drive आयोजित करण्यात येतात. सदर Campus drive मध्ये महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांचा सहभाग वाढविण्यासाठी समिती प्रयत्न करते व मागील वर्षी Infosys ह्या कंपनीत महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांची निवड झालेली आहे.

तसेच समिती महाविद्यालयीन स्तरावरसुध्दा Campus drive आयोजित करणेसाठी प्रयत्न करीत आहे. त्यादृष्टीने WNS Global Services Pvt. Ltd. Nasik चे Deputy Manager यांनी महाविद्यालयात संगणक विभागात भेट देवून उपप्राचार्य व समिती सदस्यांबरोबर कॅम्पस आयोजित करण्याबाबत चर्चा केली.

AISECT, Placement Co-ordinator, Maharashtra & Goa यांच्याशी सुध्दा समितीने Campus drive आयोजित करण्याविषयी चर्चा करण्यात आलेली आहे. ते लवकरच स्थानिक व आंतरराष्ट्रीय कंपन्यांशी संपर्क साधून त्यांच्या आवश्यकतेनुसार महाविद्यालयातील पदवी व पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांसाठी Campus drive आयोजित करण्यात येणार आहे.

समितीला माननीय प्राचार्य, उपप्राचार्य, समिती सदस्य, महाविद्यालयातील सर्व शिक्षक, ग्रंथालय व कार्यालयीन कर्मचाऱ्यांचे सहकार्य लाभले.

प्रा. व्ही. डी. जैन
समिती प्रमुख

आय. क्यु. ए. सी. समिती

महाविद्यालयातील आय.क्यु.ए.सी. समितीच्या सभा वर्षभरात विविध कामकाज करण्यासाठी खालील प्रमाणे वेळोवेळी घेण्यात आल्या.

दि. २७ ऑक्टोबर रोजी २०१६-१७ साठीचा तिसरा आय.क्यु.ए.आर. पाठविण्यात आला.

दि. ६/७/२०१७ रोजी अॅटॉर्नामी स्टेटससाठी सभा घेण्यात आली त्यात सर्व अॅकॅडमीक व इतर गोष्टींवर विस्तृत चर्चा करण्यात आली. याबद्दल उपप्राचार्य डॉ. एस. व्ही. पाटील यांनी सर्व समिती सदस्यांना मार्गदर्शन केले.

दि. ९/९/२०१७ रोजी आय.क्यु.ए.सी. आणि स्टेअरींग कमिटीची एकत्रित सभा घेण्यात आली. यात आय.क्यु.ए.सी. कॅलेंडर, अॅक्याडमीक ऑडीट, स्टुडंट मॅन्टॉर साठी प्राध्यापकांची नेमणूक करावी असे प्रा. ई. जी. नेहेते, डॉ. एस. पी. झनके या Creterion Chairman यांनी सुचविले.

दि. ३/११/२०१७ रोजी झालेल्या सभेत २०१४-१५, २०१५-१६, २०१६-१७ या आकार चे एकत्रिकरण करून याविषयी सन्माननीय मॅनेजमेंट यांचे सोबत चर्चा करण्याचे ठरले व इतर गोष्टींवर चर्चा झाली.

दि. ९/१२/२०१७ रोजी झालेल्या सभेत आय.क्यु.ए.सी. आणि स्टेअरींग कमिटी यांची एकत्रित सभा घेण्यात आली. त्यात महाविद्यालयातील विभागप्रमुखांना देखील बोलविण्यात आले व आय.क्यु.ए.सी. समितीने विभागासाठी NAAC ने सुचविलेल्या गोष्टींवर चर्चा करण्यात आली व विद्यार्थ्यांकडून Feedback चे काम करून घ्यावे असे सुचविण्यात आले.

वरील सर्व सभांमध्ये मा. प्राचार्य डॉ. सौ. मीनाक्षी वायकोळे, उपप्राचार्य डॉ. एस. व्ही. पाटील, उपप्राचार्य डॉ. बी. एच. बन्हाटे, उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी, उपप्राचार्य प्रा. एन. इ. भंगाळे यांचे मार्गदर्शन लाभले व सर्व सदस्यांना प्रा. एस. एन. नेहेते, प्रा. आर. आर. पाटील, प्रा. डॉ. एस. पी. झनके, प्रा. ई. जी. नेहेते, प्रा. डी. एन. पाटील, प्रा. डॉ. ए. व्ही. उपाध्याय यांनी वेळोवेळी माहिती जमा करून सहकार्य केले.

प्रा. डॉ. बी. एच. बन्हाटे
समिती प्रमुख

पारितोषिक वितरण समिती

सन २०१६-१७ मधील पारितोषिक प्राप्त विद्यार्थ्यांचा यथोचित गौरव दि. ११ मार्च २०१८ ला मा. डॉ. श्री. मोहनभाऊ फालक यांच्या अध्यक्षतेखाली प्रमुख मार्गदर्शक मा. आ. एकनाथराव खडसे यांच्या हस्ते, मा. आ. संजयभाऊ सावकारे व नगराध्यक्ष मा. रमणभाऊ भोळे ह्यांच्या उपस्थितीत करण्यात आला.

सदर प्रसंगी पारितोषिक प्राप्त ४७ विद्यार्थी, पीएच.डी. पदवी प्राप्त तसेच नेट/सेट परीक्षेत यश संपादन केलेले प्राध्यापक व विद्यापीठ प्राधीकरणांवर निवडून आलेल्या प्राचार्य व प्राध्यापकांचा सत्कार करण्यात आला.

सामाजिक व शैक्षणिक क्षेत्रातील भरीव कामगिरीबद्दल दखल घेण्यात आलेले संस्थेचे चेअरमन मा. महेशभाऊ फालक ह्यांचाही नाथाभाऊंच्या हस्ते सत्कार करण्यात आला. प्रमुख मार्गदर्शक मा. आ. एकनाथराव खडसे यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

सदर प्रसंगी पारितोषिक प्राप्त विद्यार्थ्यांचे पालक, प्राध्यापक, विद्यार्थी व भुसावळ शहरातील नागरीक उपस्थित होते.

प्रा. आर. आर. पाटील
समिती प्रमुख

करीअर गाईडन्स आणि कॉन्सिलिंग सेल

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये दि. २८/६/२०१७ रोजी मा. प्रमोद पाटील (यु.पी.एस.सी. रँक ५४) यांच्या हस्ते करीअर गाईडन्स आणि कॉन्सिलिंग सेल चे उद्घाटन करण्यात आले. मा. प्रमोद पाटील सरांनी विद्यार्थ्यांना यु.पी.एस.सी. स्पर्धा परीक्षा परीक्षेचे मार्गदर्शन केले. परीक्षेची तयारी कशी करावी हे समजावून विद्यार्थ्यांच्या मनातील भीती दूर केली. या कार्यक्रमास प्राचार्य डॉ. सौ. एम. व्ही. वायकोळे, उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी, प्रा. एन. ई. भंगाले व समितीचे सर्व सदस्य उपस्थित होते.

दि. १३/१/२०१८ रोजी श्री. डॉ. जितेंद्र बाविस्कर (विक्रीकर निरीक्षक) जळगाव यांनी विद्यार्थ्यांना एम.पी.एस.सी. स्पर्धा परीक्षेचे मार्गदर्शन केले. एम.पी.एस.सी. ची तयारी कशी करावी, कोणती पुस्तके वाचावी याचे मार्गदर्शन केले. तसेच विद्यार्थ्यांनी विचारलेल्या प्रश्नांना अगदी सहज भाषेत सांगून त्यांच्या मनातील भीतीचे वातावरण दूर केले. या कार्यक्रमास महाविद्यालयाचे प्राचार्य व उपप्राचार्य उपस्थित होते.

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये सामान्यज्ञान तासिका दर शनिवारी स. ११:३० ते १:३० या वेळेत कला व वाणिज्य शाखा तसेच दु. २:३० ते ४:३० या वेळेत विज्ञान शाखेसाठी आयोजन करण्यात आले होते. यात महाविद्यालयातील प्रा. डॉ. किरण वारके, डॉ. पी. ए. अहिरे, डॉ. नाडेकर, प्रा. चंद्रकांत सरोदे, प्रा. नवघरे, डॉ. डी. एम. टेकाडे, प्रा. भंगाले, प्रा. समाधान पाटील इ. तज्ञ प्राध्यापकांनी वेगवेगळ्या विषयावर मार्गदर्शन केले.

समितीच्या सर्व सदस्यांनी वेळोवेळी सहकार्य केले. महाविद्यालयाचे प्राचार्य, उपप्राचार्य, शिक्षकेतर कर्मचारी यांच्या सर्वांच्या सहकार्याने समितीचे कामकाज पार पडले.

प्रा. डॉ. डी. एम. टेकाडे
समिती प्रमुख

विद्यार्थी परिषद

विद्यापीठ परिपत्रक जा.क्र. उमवि/१४/वि.वि.-१८/४०८/२०१७ (दि. २१/१२/२०१७) नुसार महाविद्यालयीन स्तरावर विद्यार्थी गठीत करण्यासाठी खालीलप्रमाणे शाखानिहाय उपसमित्या तयार करण्यात आल्यात

- १) कला शाखा - १) प्रा. डॉ. पी. ए. अहिरे २) प्रा. डी. एन. पाटील ३) प्रा. समाधान पाटील
- २) वाणिज्य शाखा - १) प्रा. पी. के. पाटील २) प्रा. के. पी. पाटील ३) प्रा. भूषण चौधरी
- ३) विज्ञान शाखा - १) प्रा. डॉ. सचिन येवले २) डॉ. एम. जे. जाधव ३) प्रा. जी. आर. वाणी
- ४) राष्ट्रीय सेवा योजना - प्रा. एस. टी. धुम
- ५) राष्ट्रीय छात्र सेना - प्रा. डी. एन. पाटील व प्रा. सौ. स्मीता संजय चौधरी
- ६) सांस्कृतिक कार्य - श्री. राजेश पुराणीक
- ७) क्रीडा विभाग - डॉ. आनंद उपाध्याय

सदर समितीतील सदस्यांनी ठरवून दिलेल्या कालावधीत सन २०१६-१७ वर्षात घेण्यात आलेल्या परीक्षेत सर्वोच्च गुणवत्ता विद्यार्थ्यांची यादी प्रसिध्दीसाठी व पुढील कार्यवाहीसाठी म. चेअरमन, विद्यार्थी परिषद यांचेकडे सादर केली.

सदर विद्यार्थी परिषद सदस्यांची मतदार यादी दि. ३०/१२/२०१७ रोजी महाविद्यालयाच्या सूचना फलकावर प्रसिध्द करण्यात आली व दि. ५ जानेवारी २०१८ रोजी विद्यार्थी परिषदेचा सचिव पदांकरिता निवडणूक घेण्यात आली.

निवडणूक निर्णायक अधिकारी म. प्राचार्य डॉ. मीनाक्षी वायकोळे यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झालेल्या निवडणूकीत कल्पेश प्रभाकर बाविस्कर यांची विद्यार्थी परिषदेचा सचिव म्हणून बिनविरोध निवड झाली.

विद्यार्थी परिषद गठनानंतर १८ जानेवारी २०१८ रोजी झालेल्या विद्यार्थी प्रतिनिधींच्या सभेत विद्यार्थी प्रतिनिधींनी खालीलप्रमाणे सूचना मांडल्यात-

- १) तक्रार पेटी असावी २) ग्रंथालयातील पुस्तके मिळण्यासाठी असलेली डिमांड स्लिप पध्दत बंद करावी व त्याऐवजी तत्पर व्यवस्था निर्माण करावी. ३) मुर्लींच्या लेडीज रूम मध्ये स्वच्छता असावी व संध्या. ५:३० पर्यंत रूम खुली असावी. ४) ग्रंथालयातील झेरॉक्स सुविधा सुरू करावी. ५) विद्यार्थ्यांसाठी इंटरनेट सेंटर खुले करावे. ६) महाविद्यालयात दररोज राष्ट्रगीत सुरू करावे. ७) वर्गामधील स्वच्छता नियमित व्हावी. ८) कमवा-शिका योजनेतील विद्यार्थ्यांचे पेमेंट वेळेवर अदा करावे.

वरील मागण्यांवर सभेत सांगोपांग चर्चा झाली व म. प्राचार्यांनी सर्व मागण्या मान्य करून त्याची पूर्तता लवकरात लवकर करण्याचे आश्वासन दिले.

विद्यार्थी प्रतिनिधींची नावे

अ.नं.	वर्ग प्रतिनिधीचे नांव	वर्ग
१.	घोडके धनश्री रविंद्र	एफ.वाय.बी.ए. - १३३
२.	शिंदे रविना गजानन	एस.वाय.बी.ए. - ३०५
३.	फादत विशाल पंजाबराव	टी.वाय.बी.ए. - ४०५
४.	पाटील माधुरी गोपाळ	एम.ए. प्रथम (इंग्रजी) - १३०
५.	पाटील मधुवंती ललित	एम.ए. द्वितीय (इंग्रजी) - ५१२
६.	बोरसे पुजा शाम	एफ.वाय.बी.एस्सी. - १११
७.	बेंडाळे निखील यशवंत	एस.वाय.बी.एस्सी. - २५१
८.	वाणी ज्योत्सना भालचंद्र	टी.वाय.बी.एस्सी. - १५४
९.	द्विवेदी माधवी योगेंद्र	एम.एस्सी. प्रथम (मॅथ.) - १६
१०.	भारंबे स्नेहल सुनिल	एम.एस्सी. द्वितीय (मॅथ.) - ५२
११.	पाटील वैभव सुनिल	एफ.वाय.बी.कॉम. - २१
१२.	साखळकर आरती संजय	एस.वाय.बी.कॉम. - १५०
१३.	द्विवेदी आकांक्षा अभिषेक	टी.वाय.बी.कॉम. - १७
१४.	राठी सलोनी सुशिल	एम.कॉम. प्रथम - ०४
१५.	आठवानी रेणु मोहनलाल	एम.कॉम. द्वितीय - ४६८
१६.	अलोने निलेश विकास	एफ.वाय.बी.बी.ए. - १४
१७.	बारसे शुभम अनिल	एस.वाय.बी.बी.ए. - ०३
१८.	माखीजा आविष हेमदास	टी.वाय.बी.बी.ए. - ०६
१९.	बनसोडे शिवानी दशरथ	एफ.वाय.बी.एम.एस. - ०५
२०.	चंदन श्रध्दा रवि	एफ.वाय.बी.सी.ए. - ३८
२१.	चौधरी संदेश रविंद्र	एस.वाय.बी.सी.ए. - २३
२२.	भिरुड मिताली अशोक	टी.वाय.बी.सी.ए. - ०३
२३.	पाटील तेजस्विनी बाबुराव (राष्ट्रीय छात्र सेना (एन.सी.सी.) प्रतिनिधी)	एफ.वाय.बी.ए. - ५५
२४.	तावडे रोहीणी अरुण (सांस्कृतिक कार्य प्रतिनिधी कल्चरल)	एम.ए. द्वितीय - ५४
२५.	शर्मा अक्षय अशोक (क्रीडा प्रतिनिधी स्पोर्ट्स)	एस.वाय.बी.ए. - ५०५
२६.	बाविस्कर कल्पेश प्रभाकर (रा.से.यो./एन.एस.एस.) प्रतिनिधी)	टी.वाय.बी.ए. - ४५८
२७.	ठाकुर लक्ष्मी अविनाश (प्राचार्य नामनिर्देशित विद्यार्थिनी)	टी.वाय.बी.ए. - २५७
२८.	नेवे मानसी हर्षद (प्राचार्य नामनिर्देशित विद्यार्थिनी)	एस.वाय.बी.एस्सी. - २०७

दि. जानेवारी २०१८ ते जानेवारी २०१८ रोजी एम.आ.टी. वर्ड पीस युनिव्हर्सिटी पुणे येथे संपन्न झालेल्या दुसऱ्या राष्ट्रीय शिक्षक परिषदेत प्रा. इ. जी. नेहेते व प्रा. आर. आर. पाटील यांनी महाविद्यालयाचे प्रतिनिधीत्व केले. तसेच दि. १९/१/२०१८ ते २१/१/२०१८ पर्यंत चाललेल्या ८ व्या भारतीय छात्र संसदेसाठी कल्पेश बाविस्कर यांच्या नेतृत्वाखाली महाविद्यालयाच्या एकूण सात विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला. विद्यार्थी परिषदेच्या सर्वच कार्यक्रमांना मा. प्राचार्य, सर्व उपप्राचार्य, समितीतील सर्व सदस्य, कार्यालयीन कर्मचारी, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचे सहकार्य लाभले.

प्रा. ई. जी. नेहेते
समिती प्रमुख

माजी विद्यार्थी संघ

महाविद्यालयाने महाविद्यालयीन प्राध्यापकांमधून निर्माण केलेल्या माजी विद्यार्थी संघ या समितीमार्फत दि. ९ जानेवारी २०१८ रोजी पुणे येथील महाविद्यालयाचे माजी विद्यार्थी डॉ. शरद पाटील यांचे "Career Oportunities in Management" या विषयावर व्याख्यान झाले. व्यवस्थापन विषयातील नोकरीच्या संदर्भात विद्यार्थ्यांशी त्यांनी केलेला संवाद विशेष रंगला.

कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेसाठी प्रा. प्रशांत पाटील, प्रा. डॉ. सचिन येवले, प्रा. विलास महिरे, प्रा. चंद्रकांत सरोदे, प्रा. व्ही. डी. जैन आदींनी सहकार्य केले.

प्रा. ई. जी. नेहेते
समिती प्रमुख

आविष्कार - २०१७

आविष्कार २०१७ साठी सदस्य प्रा. डॉ. रश्मी शर्मा, प्रा. डॉ. जे. एफ. पाटील, प्रा. डॉ. विलास अहरि, प्रा. डॉ. सचिन येवले, प्रा. डॉ. एम. जे. जाधव या समितीतील सर्व सदस्यांनी महाविद्यालयातील प्रत्येक विभागात मार्गदर्शन केले व विद्यार्थ्यांना आविष्कार २०१७ साठी तयार केले. त्यामध्ये त्यांना मॉडेल, Pouer Point Presentation तसेच पोस्टर प्रेझेंटेशन हे सर्व मार्गदर्शन विभागातील प्राध्यापकांच्या मदतीने केले. त्याप्रमाणे आपल्या महाविद्यालयातील ४२ विद्यार्थी व विद्यार्थिनींनी भाग घेतला. त्यामध्ये आपल्या महाविद्यालयातर्फे १० विद्यार्थ्यांनी मॉडेल बनवावे व बाकी विद्यार्थ्यांनी पोस्टर मध्ये भाग घेतला. त्यापैकी आपल्या महाविद्यालयातील रोहीणी तावडे व आरती मोरे यांचे पोस्टर विद्यापीठ लेव्हल वर निवडले गेले.

फेडा प्रथम मध्ये यु.जी. ३७ पी.जी. ०३ फेडा द्वितीय मध्ये

हा कार्यक्रम २१ डिसेंबर २०१७

रोहीणी तावडे

आरती मोरे

टिचर कॅटेगरी तर्फे (टी.एच.) - २

अविष्कार २०१७ साठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य साो., उपप्राचार्यसाो. यांचे मार्गदर्शन लाभले व समिती सदस्य यांनी सहकार्य केले.

प्रा. डॉ. एन. एस. पाटील
समन्वयक

वैद्यकीय तपासणी समिती

विद्यापीठ परिपत्रकानुसार महाविद्यालयात दि. २२ सप्टेंबर २०१७ ते २८ सप्टेंबर २०१७ दरम्यान वैद्यकीय तपासणी आयोजित करण्यात आली. त्यामध्ये एफ.वाय.बी.ए., बी.कॉम., बी.एस्सी., बी.सी.ए., बी.एम.एस., एम.ए., एम.कॉम., एम.एस्सी. पार्ट १ व २ चे सर्व विद्यार्थी व विद्यार्थिनी यांची वैद्यकीय तपासणी करण्यात आली. सदर तपासणीसाठी शहरातील नामांकित डॉ. जान्हवी पाटील, डॉ. अर्चना खानापूरकर, डॉ. सुवर्णा गाडेकर, डॉ. शितल चौधरी, डॉ. दीपाली गोठवाल, डॉ. दीपाली रत्नानी, डॉ. केतन महाजन, डॉ. दीप्ती चौधरी व डॉ. किरण किरंगे या सर्वांनी आपले योगदान दिले. तसेच आरोग्य सेविका नंदिनी बिन्हाडे यांनी मदत केली.

सदर आरोग्य तपासणी साठी प्राचार्य डॉ. सौ. एम. व्ही. वायकोळे, उपप्राचार्य डॉ. एस. व्ही. पाटील, कॉ. बी. एच. बन्हाटे, डॉ. ए. डी. गोस्वामी, प्रा. एन. ई. भंगाळे यांनी अनमोल मार्गदर्शन केले.

महाविद्यालयातील आरोग्य तपासणी समिती सदस्य प्रा. स्मिता चौधरी, प्रा. डॉ. विद्या पाटील, प्रा. डॉ. रश्मी शर्मा, प्रा. एस. टी. धूम, प्रा. डॉ. व्ही. एम. महिरे, प्रा. डॉ. प्रमोद अहिरे व प्रा. पी. एच. इंगोले आणि प्रभारी कार्यालय अधिक्षक श्री. भगवान तायडे, श्री. गिरीश आव्हाड (लिपीक) यांनी सहकार्य केले.

आपल्या महाविद्यालयातील एकूण १६१५ विद्यार्थी व विद्यार्थिनी यांची वैद्यकीय तपासणी करून घेतली. त्यापैकी ९१३ विद्यार्थिनी व ७०२ विद्यार्थी होते.

तसेच या कार्यक्रमासाठी एन.सी.सी. कॅडेट व एन.एस.एस. स्वयंसेवक यांनी सहकार्य केले.

प्रा. डॉ. एन. एस. पाटील
समिती प्रमुख

ACADEMIC CALENDAR 2017-18

Semester I	:	15/6/2017 to 31/10/2017	139 days
Winter Vacations	:	1/11/2017 our to 26/11/2017	26 days
Semester II	:	27/11/2017 to 30/4/2018	156 days
Summer Vacations	:	Commences from 1/5/2018 to 14/6/2018	45 days

Section - I : Academic Transactions

- Start of teaching schedule : 27/6/2017 for Semester I and 27/11/2017 for Semester II
- End of teaching schedule : 16/10/2017 for Semester I and 15/3/2018 for Semester II
- Tentative dates of Internal exam. : Semester I 16/10/2017 to 20/10/2017
Semester II 16/3/2018 to 20/3/2018

- Organisation of seminars Group Discussions : Last Saturday of Every Month
 - Meeting of Departments to take stock of planned activities : Last day of every month
 - Meeting with students to take feedback : 2/8/2017 and 3/1/2018
 - Principal's address to newly enrolled students : 1st week of August
 - Know your college and Library : 1st week of August
- Section - II : Administrative transactions**
- Principal Address to teachers and other employees : 20/6/2017
 - Tentative dates of Cultural Programme of students : Last week of December 2017
 - Popular lectures to be organized to inculcate human values : Once in a month
 - Tentative dates of campus interview : January 2018
 - Flag hoisting and NCC ceremonial parade : 15/8/2017, 26/1/2018, 1/5/2018
 - NSS One Jay camp : 2/1/2017
 - Tentative dates of NSS Special Camp : 25/12/2017 to 31/12/2017
 - Programme to appreciate academic achievements of faculty members : 5/9/2017
 - Programme to appreciate academic achievements of students : January 2018
 - Major facilities to be created : Enrichment of Personality Development Centre Language Lab
 - Month in which "Teachers Self-appraisal" forms are to be submitted : February 2018
 - Tentative schedule of Examination : Semester I : 21/10/2017 to 30/11/2017
Semester II : 21/3/2018 to 31/5/2018
 - Declaration of Results : After 45 days of examination
 - Submission of Teaching Plan : Before the start of teaching schedule
 - Submission of Teaching follow up : Semester I - 16/10/2017,
Semester II - 16/3/2018
 - Principal review of teaching learning and other activities : Semester I - 19/10/2017
Semester II - 19/3/2018
 - Proposed infrastructure innovation : Separate Junior College Building
 - Tentative dates of students visits to Industry : October 2017, December - 2017
 - Self assessment forms to be filled in : January 2018
 - feedback forms : March 2018.

(Note : This academic calendar is prepared as per dates provided by the university, ad after over all discussion of staff and administration. It might change according to suit the needs.)

- Principal

विभागनिहाय अहवाल

अनुक्रमणिका

१) मराठी विभाग	-	डॉ. के. के. अहिरे
२) हिंदी विभाग	-	डॉ. रेखा गाजरे
३) इंग्रजी विभाग	-	डॉ. सुभाष झनके
४) संगीत विभाग	-	प्रा. राजेश पुराणिक
५) राज्यशास्त्र विभाग	-	डॉ. आर. एस. नाडेकर
६) भूगोल विभाग	-	प्रा. व्ही. पी. लढे
७) रसायनशास्त्र विभाग	-	प्रा. डॉ. एस. डी. येवले
८) Department of Zoology	-	डॉ. डी. के. हिवराळ
९) संगणकशास्त्र विभाग	-	डॉ. बी. एच. बन्हाटे
१०) Research Center in Commerce, Management & Economics	-	डॉ. रश्मी शर्मा
११) Management Course	-	डॉ. रश्मी शर्मा
१२) Rotaract Club of	-	कु. अपुर्वा फेगडे
१३) ग्रंथालय विभाग	-	श्री. आशिष चौधरी
१४) विद्यार्थी विकास विभाग	-	प्रा. एस. के. राठोड
१५) एन.सी.सी. (मुली)	-	डॉ. स्मिता चौधरी
१६) एन.सी.सी. (मुले)	-	प्रा. दीपक पाटील
१७) राष्ट्रीय सेवा योजना	-	प्रा. एस. टी. धुम

मराठी विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मराठी विभागातर्फे विद्यार्थ्यांच्या बौद्धिक व व्यक्तिमत्व विकासाच्या अनुषंगाने विविध उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. सदर उपक्रमामध्ये विभागातील सर्व प्राध्यापक व विद्यार्थ्यांचे सहकार्य लाभले.

१) लोकमान्य टिळक पुण्यतिथी व अण्णाभाऊ साठे जयंती -

दि. १ ऑगस्ट २०१७ रोजी लोकमान्य टिळक पुण्यतिथी व अण्णाभाऊ साठे जयंती साजरी करण्यात आली. सदर कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान मराठी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ. के. के. अहिरे यांनी स्वीकारले. प्रमुख वक्ते म्हणून प्रा. पुरुषोत्तम महाजन यांनी आपले विचार मांडले. विभागातील विद्यार्थ्यांनी आपले मनोगत सादर केले. या प्रसंगी विभागातील सर्व प्राध्यापक उपस्थित होते.

२) शिक्षक दिन ५ सप्टेंबर -

माजी राष्ट्रपती डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन यांचा जन्मदिन शिक्षक दिन म्हणून साजरा करण्यात आला. विभागातील विद्यार्थ्यांनी गुरुजनांचा सत्कार केला. कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान मराठी विभागातील पदव्युत्तर भाग एक ची विद्यार्थीनी बिलकिसजान पठाण हिने स्वीकारले. विभागातील विद्यार्थ्यांनी मनोगत व्यक्त करतांना आपल्या गुरुजनांबद्दल आदर कृतज्ञता व्यक्त केली. याप्रसंगी गुणवान विद्यार्थ्यांचा सत्कार करण्यात आला.

३) नाटक चित्रफित दाखविणे -

नाटक चित्रफित सादरीकरण १४ सप्टेंबर २०१७ तृतीय वर्ष कला वाङ्मयीन मराठीच्या विद्यार्थ्यांना अभ्यासक्रमामध्ये समाविष्ट असलेल्या 'अधांतर' लेखक 'जयंत पवार' यांच्या नाटकाची चित्रफित दाखविण्यात आली. तृतीय वर्ष कला चे बहुसंख्य विद्यार्थी चित्रफित बघण्यासाठी उपस्थित होते.

४) निबंध स्पर्धा -

प्रथम वर्ष कला उपयोजित मराठीच्या विद्यार्थ्यांसाठी अभ्यासक्रमातील कौशल्याचा स्पर्धात्मक परीक्षेला उपयोग व्हावा या हेतूने निबंध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. प्रथम वर्ष कला उपयोजित मराठीच्या वर्गातील ६८ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला. त्यात खालील विद्यार्थ्यांना पारितोषिक प्रदान करण्यात आले.

प्रथम क्रमांक - संदीप दगडू बाविस्कर

द्वितीय क्रमांक - तेजस्विनी किशोर आंबेडकर

तृतीय क्रमांक - प्रिया सोपान पाटील

५) आंतरमहाविद्यालयीन मराठी व्याकरण प्रज्ञाशोध परीक्षा -

विभागातर्फे आंतरमहाविद्यालयीन मराठी व्याकरण प्रज्ञाशोध परीक्षेचे आयोजन करण्यात आले. २१ फेब्रुवारी २०१८ रोजी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ अंतर्गत जळगाव जिल्ह्यातील २५ महाविद्यालयांमध्ये एकत्रित परीक्षा घेण्यात आली. सदर परीक्षेला ६८७ विद्यार्थी सहभागी झाले. स्पर्धात्मक परीक्षेत मराठी व्याकरणाची तयारी होण्याच्या दृष्टीने प्रज्ञाशोध परीक्षेचे आयोजन करण्यात आले. सर्व सहभागी विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्र देण्यात आली. यात खालील विद्यार्थ्यांना पारितोषिक देण्यात आले.

प्रथम पारितोषिक - ७०१ + प्रमाणपत्र - योगेश अशोक इंगळे, एम.कॉम. - (पु. ऑ. नाहाटा महाविद्यालय, भुसावळ), द्वितीय पारितोषिक - ५०१ + प्रमाणपत्र - रविना गजानन शिंदे, द्वितीय वर्ष कला (पु. ऑ. नाहाटा महाविद्यालय, भुसावळ), तृतीय पारितोषिक - ३०१ + प्रमाणपत्र - जागृती ज्ञानेश्वर पाटील, तृतीय वर्ष कला भूगोल (डॉ. अण्णासाहेब जी. डी. बेंडाळे महिला महाविद्यालय, जळगाव)

६) भाषण कौशल्यावर आधारित चित्रफितीचे सादरीकरण -

प्रथम वर्ष कला उपयोजित मराठी वर्गामध्ये भाषण कौशल्यावर आधारित चित्रफितीचे सादरीकरण करण्यात आले. यात प्रथम वर्ष कला च्या विद्यार्थ्यांना प्रेरणा देणाऱ्या चित्रफितीचे सादरीकरण करण्यात आले.

७) "मोडी लिपी - समुपदेशन कार्यशाळा" -

११ डिसेंबर २०१७ मराठी भाषेची लिपी म्हणून 'मोडी लिपी' चा विकास होण्याच्या दृष्टीने विभागातर्फे 'मोडी लिपी समुपदेशन' कार्यशाळा घेण्यात आली. यामध्ये सर्व विद्याशाखांच्या विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला व मोडी लिपी संदर्भातील आपल्या संकल्पना स्पष्ट केल्या.

८) स्पर्धा परीक्षा मराठी व्याकरण कार्यशाळा -

विविध स्पर्धा परीक्षेला आवश्यक असणाऱ्या मराठी व्याकरण या घटकाची तयारी व्हावी या हेतूने विभागातर्फे व्याकरणावर कार्यशाळा घेण्यात आली. व्याकरणाच्या विविध संकल्पना सदर कार्यशाळेमध्ये स्पष्ट करण्यात आल्या. या कार्यशाळेला विद्यार्थ्यांची वस्तुनिष्ठ परीक्षा घेण्यात आली.

९) शैक्षणिक सहल -

मराठी विभागातील विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक सहल श्री क्षेत्र मनुदेवी येथे दि. ९/३/२०१८ रोजी आयोजित करण्यात आली. पदवी व पदव्युत्तर वर्गातील १६ विद्यार्थी व विभागातील प्राध्यापक वृंद सहलीला हजर होते. खानदेशी लोकदेवता पदव्युत्तर स्तरावर अभ्यासक्रमाला आहे. त्या अनुषंगाने शैक्षणिक सहलीस पदवी व पदव्युत्तर वर्गातील विद्यार्थ्यांना खानदेशातील मनुदेवी यांची आध्यात्मिक महती सांगून त्यांच्या संदर्भातील दैवत कथा विद्यार्थ्यांना सांगितली. विद्यार्थ्यांनी स्नेहभोजनाचा आनंद घेतला. काही विद्यार्थ्यांनी स्वरचित कविता सादर केल्या. तसेच "चालता बोलता" प्रश्नमंजुषा कार्यक्रमही घेण्यात आला.

१०) स्नेहभोजन कार्यक्रम -

सालाबादाप्रमाणे विभागातील विद्यार्थ्यांचा स्नेहभोजनाचा कार्यक्रम आयोजित केला जातो. हिच परंपरा कायम ठेवून किन्ही ता. भुसावळ येथे मराठी विभागाचा स्नेहभोजन कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला. यावेळी विद्यार्थ्यांनी काव्य वाचन व शब्दार्थ लेखन स्पर्धेत सहभाग घेतला तसेच विविध मनोरंजनाचे कार्यक्रम घेण्यात आले.

११) मराठी भाषा गौरव दिन -

२७ फेब्रुवारी २०१८ रोजी मराठी विभागातर्फे मराठी भाषा गौरव दिन आणि आंतरमहाविद्यालयीन मराठी व्याकरण प्रज्ञाशोध परीक्षा बक्षिस वितरण समारंभ उत्साहात साजरा करण्यात आला. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष तासी

एज्युकेशनल सोसायटीचे अध्यक्ष डॉ. मोहनभाऊ फालक हे होते समवेत प्राचार्य, उपप्राचार्य आदी मान्यवर उपस्थित होते. कार्यक्रमाची सुरुवात कविवर्य कुसुमाग्रज यांच्या प्रतिमापूजन, दीपप्रज्वलन व मराठी स्वाक्षरी मोहिमेने झाली. डॉ. के. के. अहिरे यांनी प्रास्ताविक केले. अध्यक्षीय भाषणात डॉ. मोहनभाऊ म्हणाले की, मातृभाषेचा दैनंदिन जीवनात वापर केल्याने माणसाची भाषा समृद्ध होते. मराठी टिकवायची असेल तर मराठीतून जास्त संवाद झाला पाहिजे. मराठीतही बोलतांना संकोच न करता त्यातून जास्तीत जास्त संवाद झाला तरच मराठी भाषा टिकेल. असे मत मांडले. प्रा. समाधान पाटील यांनी आपल्या मनोगतातून मराठीचा शासकीय स्तरावर वापर होण्यासाठी काय उपाययोजना कराव्या यासाठी शासन स्तरावर होणाऱ्या प्रयत्नांबाबत सांगितले. प्राचार्य डॉ. वायकोळे यांनी मराठी ही आपल्या उपजीविकेची भाषा असली पाहिजे असे मांडतांना इतर परकीय भाषेचा वापर दैनंदिन जीवनात कमी करून मराठीचा वापर मोठ्या प्रमाणात झाला पाहिजे असे मत व्यक्त केले.

आंतर महाविद्यालयीन मराठी व्याकरण प्रज्ञाशोध परीक्षेच्या विद्यार्थ्यांचा गुणगौरव करण्यात आला. तसेच निबंध स्पर्धेत बक्षिस प्राप्त विद्यार्थी प्रथम क्रमांक संदीप बाविस्कर, द्वितीय क्रमांक तेजस्विनी आंबेकर, तृतीय क्रमांक प्रिया पाटील यांना मान्यवरांच्या शुभहस्ते बक्षिस प्रदान करण्यात आले. एम.ए. प्रथम वर्ष वर्गातील विद्यार्थिनींनी निलम चौधरी हिने कुसुमाग्रज यांची कणा ही कविता सादर केली. डॉ. बेंडाले महाविद्यालयातील विद्यार्थिनी जागृती पाटील हिने मनोगत व्यक्त केले.

सूत्रसंचालन प्रा. पुरुषोत्तम महाजन यांनी तर आभार डॉ. जे. एफ. पाटील यांनी मानले. सदर कार्यक्रमाला महाविद्यालयाची प्राध्यापक उपस्थित होते.

१२) निरोप समारंभ -

मराठी विभागातील एम.ए. च्या विद्यार्थ्यांचा निरोप समारंभ कॉन्फरन्स हॉल येथे दि. २७ फेब्रुवारी २०१८ रोजी संपन्न झाला. विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालयातील आठवणींना उजाळा देत आपले मनोगत व्यक्त केले. सदर कार्यक्रमाचे अध्यक्ष मराठी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ. के. के. अहिरे यांनी आपल्या मनोगतातून मराठी विभागाचा लेख जोखा मांडला. विभागातील विद्यार्थी कुणाल वाघ, भारती सोनवणे, मीरा इंगळे, विजय कुंभार यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. सदर समारंभाला विभागातील ज्येष्ठ प्रा. डॉ. जे. एफ. पाटील, प्रा. समाधान पाटील, प्रा. मेघ बोरोले, प्रा. पुरुषोत्तम महाजन उपस्थित होते.

मराठी विभागातील सर्व प्राध्यापक बंधू भगिनींनी वर्षभरात विभागात होणाऱ्या विविध कार्यक्रमात सक्रीय सहभाग नोंदविला सर्वांचे मनापासून आभार !

प्रा. डॉ. के. के. अहिरे

विभाग प्रमुख

हिंदी विभाग

हिंदी विभागाद्वारे शिक्षक दिनाचे आयोजन दि. ७ सप्टेंबर २०१७ ला करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. स्वाती नारखेडे ह्या होत्या. त्यांनी शिक्षकांची भूमिका स्पष्ट करून सांगितली. हिंदी विभागाध्यक्ष डॉ. रेखा गाजरे यांनी वर्तमान शैक्षणिक प्रणाली कशी आहे हे विविध दाखले देत मांडले. डॉ. रूपाली चौधरी यांनी गुरुकुल परंपरेपासून वर्तमान शिक्षण पध्दतीवर व्याख्यान दिले. तसेच विद्यार्थ्यांनी आपल्या जीवनात शिक्षकाचे महत्व या विषयावर आपली मते मांडली. प्रा. कैलास सटाले हे ही या कार्यक्रमाला उपस्थित होते.

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ ला १४ सप्टेंबर हिंदी सप्ताह चे उद्घाटन करण्यात आले. यात पहिले पुष्प 'वर्तमान जीवन में हिंदी की उपयोगिता' या विषयावर डॉ. रेखा गाजरे (हिंदी विभागाध्यक्ष) यांचे व्याख्यान झाले. याच दिवशी काव्य वाचन स्पर्धा घेण्यात आली. विद्यार्थ्यांनी काव्य-वाचन सोबत हिंदी भाषा और साहित्य या विषयावर आपली मते मांडली.

दि. १५ सप्टेंबर २०१७ रोजी लघुनाटिका 'बेटी बचाओ और बेटी बढाओ' ही सादर झाली. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. रूपाली चौधरी होत्या. त्यांनी मुर्लीचे समाजातील योगदान कसे असावे या विषयामध्ये आधुनिक मीरा सारखे विविध दाखले देत अध्यक्षीय समारोप केला. दि. १६ सप्टेंबर २०१७ रोजी 'मेरा प्रिय साहित्यकार' या विषयावर ४५ निबंधाचे लेखन झाले. तसेच दिनांक १८ सप्टेंबर २०१७ रोजी पोस्टर स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. 'साहित्यकारों का व्यक्तित्व एवं कृतित्व' हा स्पर्धेचा विषय होता.

हिंदी भाषेची महत्वपूर्ण भूमिका कशी आहे हे स्पष्ट करणारी लघुनाटिका २० सप्टेंबर २०१७ रोजी 'इंग्लैण्ड रिटर्न हिंदी' ही सादर झाली. द्वितीय वर्ष कला, तृतीय वर्ष कला, एम. ए. प्रथम भाग एक व दोन अशा सर्व विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. या सर्व कार्यक्रमाला विद्यार्थ्यांनी स्वेच्छेने सहभाग दिला.

हिंदी सप्ताहाच्या कार्यक्रमाला महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. सौ. मीनाक्षी वायकोळे, कला शाखेचे उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी यांचे मार्गदर्शन व प्रेरणा लाभली.

डॉ. रेखा गाजरे

हिंदी विभागाध्यक्ष

English Language and Literary Festival

For the enhancement of knowledge, soft skills and personality development and the overall development of the students of English, the Department of English organized various curricular and co-curricular activities in the academic year 2017-18.

Apart from the usual activities like welcome function, teacher's day celebration and farewell ceremony, the department has organized the unique and

mega event this year, that is 'English Language and Literary Festival' in the college premises. This was only one of its kind festivals that boosted potentials of the UG and PG students and inspired them to achieve higher goals. The festival was held during 1st February to 7th February 2018. The activities and competitions held include :

a. Workshop on 'Career Opportunities Ahead'

On the very first day of the festival, a workshop was organized on the very important topic, 'Career Opportunities Ahead'. Prof. S. A. Surwade, BARTI counselor engaged sessions as the resource person, initially he made an effective presentation on opportunities available in all kinds of field.

b. Literary Quiz

The event that took place next day was Literary Quiz Competition. The Vice-Principal of the college, Dr. S. V. Patil, Dr. B. H. Barhate inaugurated and spoke on this occasion. The Quiz was a nice experience for students that took place in three rounds. The questions were related to literature. The enthusiasm of the students was appreciable. The four teams of UG and PG students of English which were named as 'Hamlet', 'Macbeth', 'King Lear' and 'Othello' participated the Quiz Competition. The team Hamlet won 1st prize and team Macbeth won 2nd prize.

c. Poster Presentation Competition

On 3rd Feb. 2018, the poster competition on the theme 'Literature and Society' was organized. 19 students from all the streams participated in it, In this competition Shubhangi R. Patil won the 1st prize, 2nd prize won by Sana Yasmin Khan and 3rd prize was won by Pinki Vishwakarma and Jeevan Ingale. Hon'ble Mr. Vishnubhau Chaudhari, Secretary, Tapi Education Society, Bhusawal with the authorities of the college and department personally enjoyed the imagination of the students. Dr. K. K. Ahire, Dr. Rekha Gajare and Dr. S. P. Zanke fudged the posters and winners were selected accordingly.

d. Essay Writing and Presentation Competition

The essay competition was held on the fourth day of the festival. The participants developed the essay at their own time but they had to present them before the audiences. This developed their technical and language as well as oratory

skills. In this competition Miss. Sana Yasmin Gaffar Khan won the 1st prize, 2nd prize won by Mayuri Pardesi and 3rd prize was won by Sangeeta Pawar.

e. Visual Literacy Competition

On 6th Feb. a new kind of competition i.e. Visual Literacy Competition was held. The Competition took place in two rounds. In the first round scenes from plays and novels were displayed and participants had to identify and explain them. In the last round the images were author there to identify and speak about them. The students enjoyed the competition a lot, In this competition Pratik Suryavanshi won the 1st prize, 2nd prize won by Yogeshwar Patil and 3rd prize was won by Madhuwanti Patil.

f. Broadcasting of a Movie

The next day an academic movie entitled The Chronicles of Nornia was broadcasted with brief notes. The students enjoyed the movie that was based on magic reality. They were keen to find out differences of Indian and Foreign spoken languages.

Prize Distribution Function

The festival was concluded with prize distribution at auspicious hands of the trustees of the Tapti Education Society. Especially it was organized to motivate the scholar students who continued the tradition of the department to achieve the Gold medal or the rank in the university. In the year 2016-17 Shiba Khan from TYBA, achieved the first rank in the university and Snehal Kapse from MA (Eng.) stood third rank holder in the university. The guests honorable Vishnubhau Chaudhari (Secretary, TES), Vice Principal Dr. S. V. Patil, Dr. B. H. Brahate, Dr. A. D. Goswami, Prof. N. E. Bhangale and the Dr. S. P. Zanke Motivated the students for developing their potentials. The winners were facilitated with toffees and certificates. The festival was concluded with the hope to organize it next year with broader level. Prof. D. N. Patil, Prof. N. N. Zope, Prof. Snehal Kapse along with the student member of ELLA Mr. Imran Shaikh, Ms. Madhuwanti Patil, Ms. Sanna Khan and Ms. Shiba Khan, Ms. Sangita Pawar, Mr. Yogesh Patil, Mr. Jivan Ingale, Ms. Pratiksha Waugh, Ms. Pinki Wishwakarma, Mr. Sajjan Pawar, Mr. Shashikant Patil, Ms. Mayuri Pardesi worked hard to make the festival a grand success.

Workshop on 'Communication Skills'

Communication skills development has been a part and parcel of modern education and life as well. As the whole globe has come closer and become a small village, English communication is a key aspect in the current world of globalization. Considering the urgent need of time for English communication our department organized one day workshop on 'Communication Skill's on 11 August 2017. Resource person for the workshop was Dr. Girish Pawar, Dept. of English Hyderabad Central University, Hyderabad.

Guest Lecture on 'Forensic Linguistics'

The Dept. of English invited eminent scholars and experts from the various disciplines to deliver lectures to our students of English to let them enrich their knowledge with recent trends. Dr. R. Dyvadattam, Head, Dept. of English & Communication, Dravidian University, Kuppam (AP) delivered his expert lecture on the recent topic in linguistics, 'Forensic Linguistics' 17 Feb. 2018.

Get-Together

The English Language and Literary Association (ELLA) of the students of English organized Get-Together of the UG and PG students in which the final year students were given a grand farewell too.

Report of Feedback Committee - 2017-18

To make the students participate in the process of continuous assessment and upgradation of the college facilities, resources and various curricular, co-curricular and extension activities, the Feedback Committee facilitates to get feedback from the final year students of each of the course. A questionnaire has been prepared in c-format consisting of 23 questions on variety of aspects like College facilities, infrastructure, classrooms, laboratories, library resources, reading hall, teaching-learning and evaluation process, curricular, co-curricular and extension activities etc. Lastly, they are provided space to put their suggestions if any. Last year we received 6146 responses from the students on 4 points scale with the value: A for Very Good, B for Good, C for Satisfactory and D for Unsatisfactory. The committee analysed students' responses using a soft programme. The result sought out reads as below.

Remark

Very Good	68%
Good	20%
Satisfactory	7.5%
Unsatisfactory	4.5%

In the light of the analysis and suggestions by the students, the measures are initiated accordingly.

Dr. S. P. Zanke

Head of the Department

संगीत विभाग

संगीत विभागातर्फे दिनांक १७ सप्टेंबर २०१७ रोजी जळगाव येथे गोदावरी संगीत महाविद्यालय जळगाव तर्फे राज्यस्तरीय भावगीत स्पर्धा संपन्न झाली. या स्पर्धेत कु. आरती मोरे आणि कु. धनश्री जोशी या दोन विद्यार्थिनींना सहभागी केले होते.

दिनांक ६ ऑक्टोबर २०१७ रोजी धुळे येथील शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातर्फे विद्यार्थी कल्याण विभाग उमवि अंतर्गत कै. ग. वि. अभ्यंकर मराठी नाट्यगीत व कै. शांताबाई मराठी भावगीत गायन स्पर्धा आयोजित केली होती. आपल्या महाविद्यालयातील सहा विद्यार्थ्यांना भावगीत तर चार विद्यार्थ्यांना नाट्यगीत स्पर्धेत असे एकूण दहा विद्यार्थ्यांना सहभागी केले होते. महाविद्यालयाला पुढीलप्रमाणे बक्षीसे मिळालीत.

- कु. प्रियंका पाटील, टी.वाय.बी.ए. भावगीत स्पर्धा प्रथम क्रमांक व ट्रॉफी
- कु. प्रियंका पाटील, टी.वाय.बी.ए. नाट्यगीत स्पर्धा द्वितीय क्रमांक
- कु. धनश्री जोशी, एस.वाय.बी.ए. नाट्यगीत स्पर्धा प्रथम क्रमांक व ट्रॉफी

दिनांक ९ ऑक्टोबर २०१७ रोजी कै. पं. विष्णू दिगंबर पलुस्कर आणि कै. पं. विष्णू नारायण भातखंडे पुण्यतिथी तसेच कला मंडळ वादविवाद मंडळ आणि नाट्यशास्त्र मंडळ यांचे उद्घाटन संपन्न झाले. या वर्षी प्रमुख कलाकार व मार्गदर्शक म्हणून मा. श्री. विश्वनाथ दाशरथे औरंगाबाद यांना निमंत्रित केले होते.

कार्यक्रमाचे अध्यक्ष मा. मोहनभाऊ फालक होते. त्यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमास महाविद्यालयाचे प्राचार्य, उपप्राचार्य उपस्थित होते.

त्यानंतर संगीत विभागातील विद्यार्थ्यांनी गणेश पंचरत्न स्तोत्र सादर केले नंतर पलुस्कर स्तवन सादर केले. नुकत्याच विद्यापीठस्तरीय कै. अभ्यंकर नाट्यगीत व भावगीत स्पर्धेतील यशस्वी विद्यार्थ्यांनी आपली कला सादर केली. त्यानंतर प्रमुख कलाकार मा. विश्वनाथ दाशरथे यांनी आपले सुश्राव्य गायन करून श्रोत्यांना मंत्रमुग्ध केले.

शास्त्रीय गायन नाट्यगीत अभंग व गवळण व नंतर भैरवी गाऊन कार्यक्रमाची सांगता केली. त्यांना हार्मोनियम वर श्री. जितेश मराठे तर तबल्यावर श्री. मनोज कुळकर्णी यांनी संगत केली. शेवटी प्रा. डॉ. जे. एफ. पाटील व श्री. राजेश पुराणिक संगीत विभाग इनचार्ज यांनी आभार मानले. संपूर्ण कार्यक्रमाचे सुत्रसंचलन प्रा. कु. राजश्री देशमुख यांनी केले. कार्यक्रमास सर्वांचे सहकार्य लाभले.

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ जळगाव तर्फे आयोजित अविष्कार २०१७ या स्पर्धेत संगीत विभाग व महाविद्यालयातर्फे पदव्युत्तर गटात कु. रोहिणी अरुण तावडे एम.ए. द्वितीय आणि कु. आरती मोरे टी.वाय.बी.ए. या दोन विद्यार्थिनींना सहभागी केले होते. त्यांनी विद्यार्थी व्यक्तीमत्व विकासावर संगीताचा परिणाम एक अभ्यास या विषयावर पोस्टर सादरीकरण केले. त्यात त्यांना जिल्हास्तरीय, विद्यापीठस्तरीय व पुढे राज्यस्तरीय यश मिळाले. यशस्वी विद्यार्थिनींना प्रा. कु. राजश्री देशमुख यांनी सहकार्य व मार्गदर्शन केले.

दिनांक २५ जानेवारी २०१८ रोजी महाविद्यालयात आयोजित विभागीय युवक महोत्सवात विद्यार्थी विकास कल्याण विभाग उमवि जळगाव तर्फे जळगाव शहरातील एकूण ३५ महाविद्यालयाचा युवक महोत्सव भुसावळ कला, विज्ञान आणि पु. ओं. नाहाटा वाणिज्य महाविद्यालयात संपन्न झाला. यामध्ये खालीलप्रमाणे आपले महाविद्यालय अंतीम फेरीसाठी यशस्वी झाले.

संगीत विभागातील पुढील विद्यार्थ्यांनी बक्षीसे मिळविलीत.

अ.नं.	स्पर्धा प्रकार	सहभागी विद्यार्थ्यांचे नाव	क्रमांक
१.	शास्त्रीय ताल वाद्य तबला	जय विजयकुमार सोनवणे टी.वाय.बी.ए.	प्रथम क्रमांक
२.	सुगम गायन भारतीय	प्रियंका पाटील टी.वाय.बी.ए.	प्रथम क्रमांक
३.	शास्त्रीय नृत्य	कु. अक्षदा चौधरी, टी.वाय.बी.कॉम.	तृतीय क्रमांक
४.	शास्त्रीय गायन	कु. रोहिणी तावडे, एम.ए. द्वितीय म्युझिक	तृतीय क्रमांक
५.	सूर वाद्य	विपुल घुले एस.वाय.बी.ए.	द्वितीय क्रमांक
६.	लोकसंगीत	जय सोनवणे, टी.वाय.बी.ए., अनुराग शर्मा, एम.कॉम., शंकर पेटार एस.वाय.बी.ए., लक्ष्मी ठाकूर टी.वाय.बी.ए., निखिल गाडेकर एफ.वाय.बी.एस्सी., अतुल राठोड, एफ.वाय.बी.ए.	द्वितीय क्रमांक
७.	समुह गायन पाश्चिमात्य	विपुल घुले एस.वाय.बी.ए., कु. धनश्री जोशी एफ.वाय.बी.ए. शुभम बारसे, धिरज सोनगीरे टी.वाय.बी.सी.ए. वेदश्री फालक टी.वाय.बी.सी.ए., वैभव चौधरी एफ.वाय.बी.कॉम.	प्रथम क्रमांक

८. सुगम गायन विपुल घुले एस.वाय.बी.ए. द्वितीय क्रमांक
पाश्चिमात्य

दिनांक १२ व १३ फेब्रुवारी २०१८ रोजी विद्यार्थी विकास कल्याण विभाग उमवि जळगाव तर्फे अंतीम युवक महोत्सव उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ आयोजित संगीत विभागातील पुढील विद्यार्थ्यांनी यश मिळविले.

अ.नं.	स्पर्धा प्रकार	सहभागी विद्यार्थ्यांचे नाव	क्रमांक
१.	सुगम गायन भारतीय	प्रियंका पाटील टी.वाय.बी.ए.	प्रथम क्रमांक व सुवर्ण पदक
२.	शास्त्रीय ताल वाद्य तबला	जय विजयकुमार सोनवणे टी.वाय.बी.ए.	द्वितीय क्रमांक रजत पदक
३.	समुह गायन पाश्चिमात्य	विपुल घुले एस.वाय.बी.ए., कु. धनश्री जोशी एफ.वाय.बी.ए., शुभम बारसे, धिरज सोनगीरे टी.वाय.बी.सी.ए., वेदश्री फालक टी.वाय.बी.सी.ए. वैभव चौधरी एफ.वाय.बी.कॉम.	द्वितीय क्रमांक रजत पदक

दिनांक १७/२/२०१८ रोजी महाविद्यालयातील अर्थशास्त्र विभागातील ज्येष्ठ प्राध्यापक व्ही. डी. पाटील यांनी अभ्यागत प्राध्यापक स्वरूपात उपस्थिती देवून एम.ए. द्वितीय च्या विद्यार्थ्यांसाठी संशोधन पध्दती या विषयावर अभ्यासपूर्ण मार्गदर्शन केले.

२०१६-१७ या वर्षातील विभागातील एम.ए. द्वितीय संगीत या वर्गातील विद्यार्थी श्री. भालेराव विजयकुमार संभाजी हे उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठाकडून संगीत विषयात सर्वप्रथम म्हणून घोषित करण्यात आले. त्यांच्या या यशाबद्दल संगीत विभागातर्फे आणि महाविद्यालयातर्फे अभिनंदन करण्यात आले.

अशा प्रकारे संपूर्ण वर्षभर झालेल्या स्पर्धामधील सर्व यशस्वी विद्यार्थ्यांचे प्राचार्य डॉ. सौ. एम. व्ही. वायकोळे, उपप्राचार्य प्रा. डॉ. एस. व्ही. पाटील, प्रा. डॉ. बी. एच. बऱ्हाटे, प्रा. डॉ. ए. डी. गोस्वामी, प्रा. एन. ई. भंगाळे, संगीत विभाग समन्वयक श्री. राजेश पुराणिक, प्रा. कु. राजश्री देशमुख, प्रा. सौ. रेणुका देशपांडे, प्रा. कुंदन तावडे रजिस्ट्रार श्रीमती रेखा बऱ्हाटे तसेच व संपूर्ण महाविद्यालयातर्फे हार्दिक अभिनंदन करण्यात आले.

श्री. राजेश पुराणिक
संगीत विभाग समन्वयक

राज्यशास्त्र विभाग

महाविद्यालयात विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी राज्यशास्त्र विभागामार्फत अविरत प्रयत्न केले जातात. विभागाद्वारे अध्यापन, अध्ययन प्रक्रियेसोबत अनौपचारिक तसेच औपचारिक विविध कार्यक्रम आयोजित केले जातात. जेणेकरून विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास साधला जाईल.

दिनांक ५ सप्टेंबर २०१७, शिक्षक दिनाचा कार्यक्रम 'बी-९' वर्गात आयोजित करण्यात आला. त्याप्रसंगी व्यासपीठावर राज्यशास्त्र विभागप्रमुख डॉ. आर. एस. नाडेकर तसेच डॉ. डी. एम. टेकाडे उपस्थित होते. सदर कार्यक्रम विद्यार्थ्यांनी आयोजित केलेला असून त्यात शिक्षकांद्वारे केक कापून शिक्षक दिन साजरा केला. विद्यार्थ्यांनी आपापली मनोगते व्यक्त केली. त्यानंतर डॉ. डी. एम. टेकाडे यांनी शिक्षक दिनाचे महत्व स्पष्ट केले. तर अध्यक्षीय समारोपात डॉ. आर. एस. नाडेकर यांनी शिक्षक विद्यार्थी संबंध अध्ययन व संशोधन पुरक असणे महत्वाचे आहे. तर त्यासंबंधीचे विविध दाखले देऊन कार्यक्रम संपन्न झाला.

दिनांक २७ नोव्हेंबर २०१७ रोजी २६ नोव्हेंबर संविधान दिनाचे औचित्य साधून अर्थशास्त्र विभागात संविधान दिन राज्यशास्त्र विभाग व मानसनिती व सामाजिकशास्त्र मंडळाच्या वतीने साजरा करण्यात आला. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी, व प्रमुख वक्ते डॉ. के. के. अहिरे हे होते. तर समिती डॉ. आंबेडकरांच्या प्रतिमेला माल्यार्पण करून कार्यक्रम सुरु झाला. प्रमुख वक्ते प्रा. डॉ. के. के. अहिरे यांनी डॉ. आंबेडकरांची संविधान निर्मितीतील भूमिका स्पष्ट करून तेच घटनेचे शिल्पकार कसे ही भूमिका स्पष्ट केली. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक, सूत्रसंचालन, आभार प्रा. डॉ. आर. एस. नाडेकर यांनी केले.

दिनांक ५ फेब्रुवारी २०१८ व ६ फेब्रुवारी २०१८ या दोन दिवशी राज्यशास्त्र विभाग, मानसनिती व सामाजिकशास्त्र मंडळ व नियोजन अभ्यास मंडळाद्वारे "लोकशाही निवडणूका व सुशासन" या कार्यशाळेचे आयोजन ए-३६ येथे करण्यात आले होते. लोकशाही पंधरवड्याचे औचित्य साधून मतदान लोकशाहीचा आधार, लोकशाही धोक्यात आहे का ? इत्यादी विषयांवर निबंध स्पर्धा व भिक्तीपत्रक स्पर्धा आयोजित केलेली होती.

दिनांक ३१/१/२०१८ रोजी "राष्ट्रीय युवा संसद पुणे येथे सहभागी टी.वाय.बी.ए. चा विद्यार्थी प्रतिनिधी राज्यशास्त्र विषयाचा कु. विशाल कदाट याने सक्रिय सहभाग घेतल्याचा अनुभव राज्यशास्त्र विभागात कथन केला. "लोकशाही ब्लॉक ऑफ व्हाईट" या विषयावर चर्चा करून युवा संसदेचे अनुभव कथन केले.

दिनांक १/३/२०१८ रोजी राज्यशास्त्र विभागाच्या टी.वाय.बी.ए. च्या विद्यार्थ्यांचा निरोप समारंभाचा कार्यक्रम संपन्न झाला. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष कला शाखेचे उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी हे होते. त्यांनी आपल्या मनोगतातून पदवीनंतरच्या उद्योजकतेच्या ठाव स्पष्ट करून उत्तम आरोग्य व भविष्याच्या शुभेच्छा दिल्या. विद्यार्थ्यांचे मनोगत होऊन "सहजयोगातून तनावमुक्ती" हा कार्यक्रम संपन्न झाला.

सन २०१६-१७ च्या पदवीच्या (टी.वाय.बी.ए.) विद्यापीठ परीक्षेत राज्यशास्त्र विषयात कु. बडगुजर दुर्गा

सुभाष ही विद्यापीठात गोल्ड मेडलिस्ट ठरून विद्यापीठात प्रथम क्रमांक मिळविला. मा. प्राचार्य व सर्व उपप्राचार्यांचे विभागाला अनमोल सहकार्य लाभले त्यांचे हार्दिक आभार.

डॉ. आर. एस. नाडेकर
विभाग प्रमुख

भूगोलशास्त्र मंडळ

“गुणवत्तेची उंची गाठणे खूप कठीण असते,
परंतु सर्वात महत्वाचे असते ती उंची टिकवणं”

या वरील वाक्यावरून भूगोल विभागातील प्रत्येक विद्यार्थ्याला शिकवत असतांना गुणवत्तेची उंची टिकवणे हे एकच ध्येय समोर ठेऊन भूगोल विभागातील विद्यार्थी केंद्रबिंदू मानून वर्षभर भूगोलाच्या विद्यार्थ्यांना गुणवत्तेची उंची कशी टिकवावी हे शिकविण्याचा विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करून प्रयत्न असतो. अशा या कार्यक्रमांचा भूगोलशास्त्र विभागाचा अहवाल आम्ही खालील मुद्यांना अनुसरून मांडत आहे.

● विशेष प्राविण्य प्राप्त विद्यार्थी -

द्वितीय वर्ष भूगोल स्पेशल या वर्गातून ८८.२५% सर्वाधिक गुण मिळवून उत्तीर्ण झालेला विद्यार्थी चि. कल्पेश प्रभाकर बाविस्कर याने भूगोल मंडळाचा सचिव म्हणून वर्षभर काम पाहिले. तसेच या विद्यार्थ्यांचे महाविद्यालयातील विद्यार्थी परिषदेच्या सदस्यपदी (सी.आर.) आणि विद्यापीठ प्रतिनिधी म्हणून निवड झाले. त्याबद्दल त्याचे अभिनंदन. त्याचप्रमाणे आमच्या विभागातील विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालयातील वेगवेगळ्या विभागात यश संपादन केले. कु. काजल हेमकांत सावकारे या विद्यार्थिनीने विद्यापीठाने आयोजित केलेल्या अविष्कार-२०१६ यामध्ये सहभाग नोंदविल्याबद्दल तिचे हार्दिक अभिनंदन.

● विशेष यश प्राप्त केलेले शिक्षक -

भूगोल विभागप्रमुख प्रा. व्ही. पी. लढे सर यांनी धारीवाल कॉलेज जामनेर येथे एस.वाय.बी.ए. च्या परीक्षेसाठी बहिःस्थ परीक्षक म्हणून काम पाहिले. प्रा. अविनाश साळुंखे हे भूगोल विषयात नेट व सेट परीक्षा उत्तीर्ण झाले. याशिवाय प्रा. अजय तायडे व प्रा. अविनाश साळुंखे यांनी एस.एस.व्ही.पी.एस.बी.एन.एस. पाटील आर्टस् अँड एम.एफ.ए. कॉमर्स कॉलेज धुळे येथे टी.वाय.बी.ए. अभ्यासक्रम पुनर्रचना कार्यशाळेत सहभाग नोंदविला.

● शैक्षणिक कौशल्य वृद्धी -

विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक विकास व्हावा या दृष्टिने भूगोलशास्त्र विभागामार्फत अनेक शैक्षणिक कौशल्य वापरून विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक विकास करण्याचा प्रयत्न केला जातो.

● भूगोल सप्ताह विशेष -

सालाबादाप्रमाणे यावर्षी देखिल दि. १६ जानेवारी ते २२ जानेवारी २०१८ दरम्यान भूगोलसप्ताहाचे आयोजन केले गेले. यात दि. १६ जानेवारी २०१८ रोजी कॅ. प्रा. सी. सी. कोल्हे स्मरण दिवस व भूगोल सप्ताह उद्घाटन समारंभ आणि व्याख्यान कार्यक्रम झाला. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. सौ. एम. व्ही. वायकोळे या होत्या. तर उद्घाटक म्हणून प्रा. ई. जी. नेहेते अधिसभा सदस्य उमवि जळगाव हे होते. प्रमुख मार्गदर्शक श्री. चंद्रकांत चौधरी महाराष्ट्र प्रदेश, सचिव सर्वोदर्य मंडळ हे उपस्थित होते. आणि प्रमुख उपस्थिती आपल्या महाविद्यालयाचे प्रा. डॉ. बी. एच. बऱ्हाटे हे उपस्थित होते. श्री. चंद्रकांत चौधरी यांनी नियम पाळून संस्कृतीकडे वळल्यास समाजाचा विकास होतो असे प्रतिपादन केले. यावेळी प्राचार्य डॉ. सौ. मीनाक्षी वायकोळे यांनी अध्यक्षीय मनोगत व प्रा. ई. जी. नेहेते यांनी देखील मनोगत व्यक्त केले. दि. १७ जानेवारी २०१८ रोजी 'अंतर्मनाचा ध्यास व प्रगतीची कास' या विषयावर प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून प्रा. डॉ. दयाधन राणे यांनी मार्गदर्शन केले. इच्छेला विवेकाची जोड दिली कि प्रगती होते असे त्यांनी मार्गदर्शनपर व्याख्यानात प्रतिपादन केले. यावेळी प्रमुख उपस्थिती आपल्या महाविद्यालयातील प्रा. डॉ. पी. ए. अहिरे यांची होती. दिनांक १८ जानेवारी २०१८ रोजी 'अबोध मन आणि व्यक्तिमत्व विकास' या विषयावर प्रा. एस. पी. भावसार (संचालक, दिशा मानसशास्त्रीय समुपदेशन केंद्र भुसावळ) यांनी मार्गदर्शनपर व्याख्यान केले. या प्रसंगी प्रमुख उपस्थिती प्रा. यु. बी. नंदाणे कनिष्ठ पर्यवेक्षक प्रा. महेश सरोदे यांची शेती आपल्या विषयाचे विवेचन करतांना प्रा. भावसार यांनी सांगितले की, नकारात्मक गोष्टींना सकारात्मकतेकडे वळवणे म्हणजेच व्यक्तिमत्व विकास होय. या कार्यक्रमानंतर भूगोल विषयाच्या व महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांनी पोस्टर स्पर्धेत व रांगोळी स्पर्धेत सहभाग घेतला. या पोस्टर्स स्पर्धेत ८७ विद्यार्थी व रांगोळी स्पर्धेत १४ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. दि. १९ जानेवारी २०१८ रोजी 'विद्यार्थी आणि कौशल्य विकास' या विषयावर प्रा. स्वाती शेळके यांचे व्याख्यान संपन्न झाले. त्या कार्यक्रमाला प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून लाभल्या होत्या. आपल्या मार्गदर्शनात त्यांनी सांगितले की, क्षमता व ज्ञान यांचे एकत्रिकरण करणे म्हणजे कौशल्य होय. याप्रसंगी प्रमुख उपस्थिती आपल्या महाविद्यालयाचे प्रा. डॉ. सचिन येवले (रसायनशास्त्र विभाग प्रमुख) यांची होती. दि. २० जानेवारी २०१८ रोजी 'जीवन जिकण्याचा मार्ग' या विषयावर प्रा. डॉ. सौ. सिंधू भंगाळे (फैजपूर) यांची कार्यशाळा व्याख्यान संपन्न झाले. याप्रसंगी प्रमुख उपस्थिती प्रा. डॉ. के. के. अहिरे यांची होती. आपल्या विषयाचे विवेचन करतांना प्रा. डॉ. सौ. भंगाळे यांनी सांगितले की परमेश्वराने बुध्दी सर्वांना सारखी दिलेली आहे. पण त्याचा वापर प्रत्येकजण ज्याच्या त्याच्या परिने करीत असतो. त्याचप्रमाणे डॉ. के. के. अहिरे यांनीही मार्गदर्शन केले. दि. २१ जानेवारी २०१८ रोजी विभागामध्ये भूगोलशास्त्र मंडळ आयोजित भूगोल सप्ताह अंतर्गत विद्यार्थी सेमिनार आयोजित केले गेले. महाविद्यालयातील विविध विभागातील विद्यार्थ्यांनी त्यामध्ये आपला सहभाग नोंदविला. या प्रसंगी प्रा. व्ही. पी. लढे, प्रा. अजय तायडे, प्रा. प्रशांत पाटील, प्रा. अविनाश साळुंखे, प्रा. उषा कोळी उपस्थित होते. दि. २२ जानेवारी २०१८ रोजी भूगोल सप्ताह समारोप समारंभ संपन्न झाला. यावेळी समारोपकर्ते तसेच प्रमुख मार्गदर्शक

म्हणून प्राचार्य डॉ. वाय. व्ही. पाटील हे होते. तर अध्यक्षस्थानी उपप्राचार्य प्रा. एन. ई. भंगाळे होते यावेळी समारोपकर्ते व प्रमुख मार्गदर्शक प्राचार्य डॉ. वाय. व्ही. पाटील यांनी 'संशोधन व व्यक्तिमत्व विकास' या विषयाव मार्गदर्शन केले. संशोधक वृत्तीच्या जोपासनेमुळे व्यक्तिमत्व विकासाला चालना मिळते असे प्रतिपादन त्यांनी मार्गदर्शनपर व्याख्यानात केले. अध्यक्षिय भाषणात प्रा. एन. ई. भंगाळे यांनी शांत मन, निरोगी शरीर, तल्लख बुध्दी या त्रिसूत्रिवर मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमास विभागातील सर्व प्राध्यापकांचे सहकार्य लाभले.

प्रा. व्ही. पी. लढे

विभाग प्रमुख

रसायनशास्त्र विभाग

रसायनशास्त्र विभागामध्ये या वर्षी टी.वाय.बी.एस्सी. व एम.एस्सी. प्रथम या वर्गातील विद्यार्थ्यांनी दि. ५ सप्टेंबर २०१७ या दिवशी शिक्षक दिन साजरा केला आणि सर्व प्राध्यापकांचा सन्मान केला. त्याच दिवशी एम.एस्सी. द्वितीय च्या विद्यार्थ्यांनी स्वागत समारंभ आयोजित केला होता.

रसायनशास्त्र विभागात या वर्षी, डिसेंबर ५ ते ६ यादरम्यान दोन दिवशीय राष्ट्रीय परिषद "Changing Paradigms in Chemical Sciences (CPCS-2017)" आयोजित करण्यात आली होती. सदर कॉन्फरन्स साठी भारतातील विज्ञान क्षेत्रातील सर्वोच्च पुरस्कार म्हणजे सर शांती स्वरूप भटनागर पुरस्कार मिळालेले २ वैज्ञानिक आणि सी.आर.एस.आय. ब्राँझ मेडल विजेता १ वैज्ञानिक व्याख्याता म्हणून लाभले. सदरच्या परिषदेचे उद्घाटन दि. २२ डिसेंबर रोजी मा. प्र. कुलगुरु डॉ. पी. पी. माहुलीकर (उ.म.वि. जळगाव) यांच्या हस्ते झाले. या उद्घाटनाला विशेष उपस्थिती डॉ. एस. आर. गद्रे, (विशेष प्रोफेसर आय.एस.एस.सी. सावित्रीबाई फुले विद्यापीठ, पुणे) ही संपूर्ण परिषद डॉ. मोहनभाऊ फालक (अध्यक्ष तामी एज्युकेशन सोसायटी भुसावळ) यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झाली. या दोन दिवशीय परिषदेत रसायनशास्त्रातील सैध्दांतिक व गणकीय रसायनशास्त्र, रासायनिक अभिक्रिया, जैविक उत्पादकता, हरित रसायनशास्त्र, पर्यावरण रसायनशास्त्र, पॉलीमर रसायनशास्त्र इ. रसायनशास्त्रातील वेगवेगळ्या विषयांची परिषदेत संशोधक व विद्यार्थी यांनी चर्चा केली. या परिषदेसाठी संपूर्ण भारतातून विविध महाविद्यालयातील सुमारे १५६ विद्यार्थी, विद्यार्थिनी पीएच.डी. रिसर्च स्कॉलर आणि शिक्षक सहभागी झाले होते.

डॉ. एस. डी. येवले

विभाग प्रमुख

Department of Zoology

Educational tour :

The department has conducted an educational tour for first year and third year students of Zoology at Siddhartha Zoo and Aquarium, Aurangabad on 9/2/2018. Total 12 students accompanied by two staff members were participated in excursion tour. As a part Ex-situconservation several wild animals viz. Tiger (Normal and albino), Leopard, Jackal, Wolf, Stripped hyena, Aquatic and terrestrial Birds, Crocodile, Snakes and Tortoise were well maintained in spacious ambience.

Science day celebration :

National **Science Day** is celebrated in department on 28 February, 2018 to mark the discovery of the Raman effect by Indian physicist Sir Chandrashekhara Venkata Raman on 28 February 1928. On this juncture Dr. S. V. Patil (HOD, Botany and Vice-Principal) motivated students towards the practical based Juncture Dr. S. V. Patil (HOD, Botany and Vice-Principal) motivated students towards the practical based learning for making theoretical knowledge more relevant.

Participated in International Conference :

Members of a department has participated in International Conference on "**Innovations in Biological and Chemical Science**" held at Dhanaji Nana Chaudhari College, Faizpur on 22nd - 23rd December, 2017.

Dr. D. K. Hiwrale

Head of the Department

संगणकशास्त्र विभाग

महाविद्यालयातील संगणकशास्त्र विभागातर्फे संगणकशास्त्र या विषयावर तिसऱ्या राष्ट्रीय परिषदेचे आयोजन दि. १७ ऑक्टोबर २०१७ रोजी करण्यात आले होते. या राष्ट्रीय परिषदेचे उद्घाटक डॉ. बी. व्ही. पवार (संचालक संगणकशास्त्र विभाग) यांच्या शुभहस्ते करण्यात आले. या प्रसंगी अध्यक्षस्थानी संस्थेचे अध्यक्ष मा. मोहनभाऊ फालक हे होते. या प्रसंगी मा. महेशभाऊ फालक, मा. संजयकुमारजी नाहाटा, मा. विष्णूभाऊ चौधरी, प्राचार्य डॉ. सौ. मीनाक्षी वायकोळे, परिषदेचे समन्वयक तथा उपप्राचार्य प्रा. डॉ. बी. एच. बऱ्हाटे, प्रा. डॉ. ए. डी. गोस्वामी, प्रा. एन. ई. भंगळे हे उपस्थित होते.

या परिषदेत प्राप्त झालेले सर्व पेपर्स ISROSET या नामांकीत जर्नल मध्ये प्रसिध्द करण्यात आले प्रमुख

भूमिका म्हणून प्रा. डॉ. गौरी पाटील व समन्वयक म्हणून प्रा. जी. आर. वाणी यांनी पार पाडली.

कार्यक्रमाचे सूत्र संचलन प्रा. मृणाल महाजन व प्रा. स्नेहल चौधरी यांनी केले तसेच आभार प्रदर्शन प्रा. डॉ. बी. एच. बन्हाटे यांनी केले तसेच कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेसाठी मनिष दलाल, हर्षल पाटील, संदीप साळुंके, विनय चौधरी, किशोर नारखेडे, तुषार पाटील, जयंत बेंडाळे, श्रीकांत चौधरी, आशिष चौधरी, पूनम महाजन, अर्चना भालेराव, श्री. चुडामण कोल्हे, रविंद्र पाटील, नितीन जोशी, वैशाली पाटील, गायत्री पाटील, सौ. वैशाली पाटील, लब्धा बेंडाळे, लिना रडे, रोशनी जैन, पूजा राठी, श्वेता सोनवणे, विद्या बन्हाटे, संजीवनी वाघ, पूजा देशमुख यांनी परिश्रम घेतले.

विभागात Tech-UVA या विद्यार्थ्यांसाठी आयोजित दि. १० फेब्रुवारी २०१८ रोजी २०० विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला यात वेगवेगळ्या स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. प्रथम, द्वितीय आणि तृतीय अशी पारितोषिके देण्यात आली. यासाठी सचिव म्हणून प्रा. हर्षल पाटील यांनी काम पाहिले.

विभागाने उमवि आयोजित युवारंग-२०१८ साठीचे registration, certificate इ. साठीचे Software बनवून उपयोगात आणले.

विभागात उमवि कडून आलेल्या On Screen CAP राबविण्यात आला.

प्रा. डॉ. बी. एच. बन्हाटे
विभाग प्रमुख

RESEARCH CENTER IN COMMERCE, MANAGEMENT AND ECONOMICS

Research Center established in end of 2014 has been functioning very well with lots of activities and good infrastructure and resources.

Regarding membership, the **Center has 87 research scholars and 14 guides as life members.** They were **issued Life Membership Certificates.** A **whatsapp group of these members are prepared** to have faster communication for research related guidance and information regarding activities - undertaken and planned, of the Research Center.

In the library at the Research Center **there are 100 + books on Research Methodology, 50 + Ph.D. Thesis, 8 M.Phil. Thesis,** many outlines, synopsis and PPTs required for Ph.D. work are available.

On 16th December 2017 an **interview of 7 students aspiring for pursuing Ph.D** under Principal Dr. M. V. Waykole, Dr. Arvind Chaudhari, the then Coordinator of Research Center, and Dr. Rashmi Sharma, Coordinator of Research Center since 27th

December 2017 was held to know their interest and depth of knowledge relating to research. Dr. M. V. Waykole, Dr. Arvind Chaudhari, and Dr. Rashmi Sharma interviewed the students. After the personal interview of each of them an open discussion was held among the three guides and all the students. It was a very healthy discussion and all aspiring researchers appreciated it. These students were from Mumbai, Nasik, Jamner, Chopda and Bhusawal.

With a grant of Rs. 10000 from North Maharashtra University (NMU), Jalgaon, the center organized a One Day University Level Workshop on Research Methodology for PG Students on 3 Feb. 2018. Chief Guest and keynote speaker was Dr. Prashant Warke, Director, GIMR, Jalgaon. Other Resource Persons were Prof. V. D Patil, Department of Economics, Nahata College, Dr. Shubhada Kulkarni, IMR College, Jalgaon, Dr. Pavitra Patil, Department of Management Studies, NMU, Jalgaon, and Principal Dr. Arvind Chaudhari, Bodwad College, Bodwad. All spoke on various aspects relating to research, and an open discussion was held by Dr. Arvind Chaudhari for the delegates to clear their doubts. **52 students** from Nahata College, SSGB College, Bhusawal, IMR College, Jalgaon and GIMR College, Jalgaon **participated**. Whenever required **practice is taken of research students of their power point presentation to be done for Pre Ph.D viva or final Ph.D. viva** and are guided for better performance at the viva.

Time to time **guidance** is provided to **not only research scholars but also to students or faculty members or others aspiring to go in for research. Brochures of Conferences, Symposiums, Seminars and Workshops of various levels are displayed on the board in the Center** to help researchers to attend them and gain knowledge. **Guidance** is also **provided for Research Project for M.Com. and Research Papers and Articles** preparation to anyone in need for guidance.

Dr. Rashmi Sharma

Coordinator

Research Center in Com. Mgt. and Eco.

MANAGEMENT COURSES [BBA, BMS and E-Com]

The year 2017-18 saw a rise in the admissions and activities of BBA and BMS (E-Com) courses. The various activities and achievements are stated as under :

1. Admissions

Admission for BBA were doubled and admissions to BMS (E-Com) revived. With this enthusiasm at the beginning of the term a 'Freshers Party' was organized by 2nd and 3rd year students in the BBA and BMS (E-Com) courses to welcome the 1st year students. This helped improve the bond of friendship among them.

2. Entrepreneurial Skill Development

For enabling students to learn the practical ways of selling, maintaining accounts, stock keeping, understanding customers' needs and various problems faced by seller, the students under Entrepreneurship Cell of Department of Commerce and Management were encouraged to sell rakhis, friendship band, jewelry and envelopes in the first week of August. They had a very good experience.

3. Employability

To help increase their employability a lecture on 'Career Management and Soft Skills' was organized on 10th August 2017. Mr. Shashank Sahay as his associate Mr. Ankur Dixit spoke on the subject and kept the students captivated for 3 hours.

4. Participation in Commerce Talent Competition

Commerce Talent Competition was organized by department of Commerce and Management 12th Sept. 2017 and 24th Jan 2018. Many students of BBA and BMS (E-Com) participated in it.

5. Avishkar-2017

For the first time 5 students participated in Avishkar 2017 in model making at the District level Avishkar 2017 held at M. J. College, Jalgaon on 21st December 2017. It gave them a wide exposure.

6. Guidance by Students of Mumbai University

Guidance by Student of Mumbai University Master Trupal Chaudhari was organized on 8th January 2018 who engaged the students with the activities undertaken in his college in Panvel. Personality development, public speaking and

business project preparation. He assured the students that if they come up with a viable business proposal, he would get them investors for the same.

7. Winning University Level Quiz Competition

A Quiz Competition was held at D. N. College, Faizpur on 23rd December 2017 where the students were asked questions orally and later were asked to give power point presentation on a topic related to Commerce. Awish Makhijani of F.Y. BBA, Rashmi Surate of S.Y. BBA. and Shubham Borase of FY BBA participated as one group. The received consolation prize and their presentation on medical tourism was highly appreciated.

8. Celebration of Management Days 'Umang 2017-18'

A three-day Management Days Celebration 'Umang 2017-18' was held from 29th to 31st January 2018 for organized for the first time ever at District Level. It was an event of the students of BBA and BMS (E-Com) organized by the students for the students for knowledge with fun.

On the first day, i.e. 29th January 2018 inaugural function was held. Chief Guest was none other than President of Tapi Education Society Dr. Mohan Phalak. Key note speaker was Mr. Gani Memon who is in construction business and motivational speaker. Principal Dr. M. V. Waykole, Chairman of Tapi Education Society Mr. Mahesh Phalak, Treasurer of Tapti Education Society Mr. Vishu Chaudhari, and Vice Principals Dr. S. V. Patil and Prof. N. E. Bhangale were present. The function started off with a invocation dance on Ganesh Vandana by Apurva Fegade, President Rotaract Club of Nahata College and Vedshree Phalak and Juhi Phonai, members of Rotaract Club of Nahata College. This was followed by opening remarks by Coordinator of Management Courses Dr. Rashmi Sharma. Thereafter the auspicious lamp was lighted and all the dignitaries present were welcomed. Principal Dr. M. V. Waykole spoke on how this event will help students learn event management. Presiding Officer Dr. Mohan Phalak gave his Presidential Speech inspiring the students. Key note speaker Mr. Gani Memon declared the event open and with a vote of thanks by Program Incharge the inaugural function ended.

The inaugural was followed by two performance - one dance performance by members of Rotaract Club of Nahata College to symbolize the Umang and other by

students of BBA and BMS (E-Com) depicting various states of India and national integration.

The first session was by speaker Mr. Gani Memon who mesmerized the students by his speech on confidence building, public speaking, successful career, etc. He gave the students many practical examples.

This was followed by lunch and post lunch Treasure Hunt was organized in which 10 groups participated and group of TY BA and TY BCA - Kalpesh Baviskar, Tushan Kumbhar, Yash Shrivastava and Ghanshyam Khambayat of Nahata College were the winners.

The next day once again started off with Ganesh Vandana dance performed by members of Rotaract Club of Nahata College after which was Power Point Presentation Competition. Dr. Kiran Warke, one of the judges of the competition guided the students on the competition. Students gave presentation on various current topics in innovative style. Akshay Gilani, TY BBA, IMR, Jalgaon stood first, Prathmesh Kharade and Sharukh Pinjari, Fourth Year Engineering students of SSGB College, Bhusawal stood second and Yash Shrivastava of TY BCA secured third position.

Post lunch Prof. Jayendra Lekurwale, Bendale College, Jalgaon delivered motivational speech on how to have a successful life, how to excel in competitive exams and how to spin back from failure. Known for his silver tongue oratory, he captivated the audience. Vice Principals Dr. A. D. Goswami and Prof. N. E. Bhangale were present to welcome Prof. Lekurwale.

The last event of the day was Advertising Competition. Interesting and attractive and appealing advertisement were performed by the students. TY BBM students of IMR, Jalgaon Shivam Khatri and Omprakash Tiwari stood first, Radhika Mantri and Paramjeet Kaur, both studying in TY B.Com. in the college secured second and third position respectively.

On the third day, 31st January 2018 which was the last day of the event, Fancy Dress Competition on the theme 'Environment'. Quiz Competition, Best Out of Waste Competition and Dance Competition on Social Issues were organized. This day too began with a dance performance by Apurva Fegade, President, Rotaract Club.

In Fancy Dress Priya Behera, TY B.Com. Nahata College, Akshay Gilani, TY BBA, IMR, Jalgaon and Zehra Sawdawala. TY B.Com. Nahata College stood first, second and third respectively.

Quiz Competition was very professionally held by the students of BBA who had prepared the questions too themselves. TY BA students of college - kalpesh Baviskar and Tushar Kumbhar came first, Akshay Gilani and Vikas Chattani, TY BBM, IMR, Jalgaon were second and third were Jayesh Patil and Dhiraj Sonawane of TY BCA . Nahata College.

Best Out of Waste Competition witnessed very innovative things made out of wastematerial. It was a treat to they eyes. Dr. Sachin Yeole, HOD, Chemistry Department and Dr. Vikas Mahira, Chemistry Department were the judges. A coincidence was that the first three winners were all from TY B.Com. of Nahata College - Shweta pardesi, Radhika Mantri and Zehra Sawdawala, respectively.

In Dance Competition on Social Issues the first prize went to those who performed on farmers suicide. They were students of TY BA and TY BCA - Kalpesh Baviskar, Tushar Kumbhar, Yash Shrivass and Ghanshyam Khambayat of Nahata College. Second Prize was bagged by TY BBM students of IMR, Jalgaon - Akshay Gilani, Shivam Khatri, Omprakash Tiwari and Viakas Chattani whose issue was bribe in the field of medical education. And the third went to D-Monster Group comprising of SY BA, B.Com and B.Sc. students of Nahata College. They portrayed the plight of widow of a martyr. All performance was par excellent.

On the same day, instead of lunch being served, stalls were put up by the students of BBA, BMS (E-Com) and Rotaract Club members. A variety of mouth watering food items-dhokale, dal-pakwan, pani-puri, bhel-puri, mock-tail, chhach etc. were being sold. One student was selling pens too. All participants enjoyed it. Rotaract Club of Nahata College bagged the best stall award.

In Valedictory Function Vice Principal Dr. B. H. Barhate was the Chief Guest who congratulated the students for organizing such a mammoth event for a meager registration of Rs. 200 and providing lunch for two days and giving each one participation certificates. BBA and BMS (E-Com) Coordinator Dr. Rashmi Sharma proposed vote of thanks. Thereafter, trophies and certificates were given to winners

of various competitions.

In all 110 students participated from Nahata College, D.L. Hindi College, Bhusawal, SSGB College of Engineering, Bhusawal and IMR College, Jalgaon.

9. Participation in Tech U-Va

In another Quiz Competition held in Tech U-Va held on 10th February 2018 by Computer Science Department of Nahata College, Awish Makhijani and Yash Agrawal, both studying in TY BBA participated and received 2nd prize.

10. Scholarship to TY BBA Student Awish

On 14th October 2017 TY BBA student Awish Makhijani appeared at District Level for State Level Competition organized by Swayam Siddhi College of Management and Research, in Thane District, in association with University of Mumbai which was sponsored by GOA Shipyard Limited. Five students from each District in Maharashtra were then selected from this exam in which Awish Makhijani excelled. He then appeared for state level in Swayam Siddhi College on 19th January 2018. The topic covered were Demonetization, Digital India, Computer Uses and Technology. The exam was held online with 50 MCQs to be attempted in 50 minutes. The college bore the travelling and food expenses of each student. Total 3 students got scholarship, Awish stood 2nd Runner Up and won Scholarship of Rs. 50,000 for his PG education and a trophy which was presented to him the day following the exam.

Dr. Rashmi Sharma

Coordinator

BBA, BMS and E-Com Courses

ROTARACT CLUB OF NAHATA COLLEGE

Rotaract Club of Nahata College has been functioning since last 3 years in college with an aim of personality development and improvement in the community by providing service. In the year 2017-18 its various activities were :

Patriotic Song Competition

Patriotic Song Competition was organised in P.O. Nahata College by the club on 14th Aug. 2017 in Library hall at 10 am. Chief guest of the event was Adam

Commandant of Bhusawal Military Station Col Sunil Kadam and Principal of Nahata College Dr. Minakshi Waykole presided the function. Three Cash Prize and Trophies were given to winners. Participation certificate was given to all participants. Program was conducted by Rtr. Dharmendra Mendki (President of RC Tapti Valley and Rtr. Riya Chandwani (Charter Secretary of Rotaract Club of Nahata College). Rotaract president Rtr. Riya Chandwani (Charter Secretary of Rotaract Club of Nahata College). Rotaract president Rtr. Apurva & Secretary Rtr. Sachin Made all the arrangements under the guidance of team RC Tapti Valley.

Awareness on Women Health

An awareness program on 'Sustainable Menstruation Options' was organized by the club along with Junior College on 16th August 2017. Mrs. Seema Pardeshi Khandale from Mumbai spoke on the topic and a lot of healthy discussion took place. Rtr. Apurva Fegade, President of Rotaract Club and Rtr. Vedashree Mahesh Phalak took lot of efforts for the project. Only girls and lady teachers were present for the program. There was a crowd of around 200 students.

Rubella Vaccination

Rubella Vaccination Camp was arranged by the club along with Ladies Welfare Committee of the college on 15th Sept. 2017. Vaccination was given to 200 girl students of Nahata College. Dr. Archana Agrawal. gynaecologist, spoke on the precautions to be taken and conditions for Rubella Vaccination. Dr. Dipti Chaudhari spoke on women's health. Dr. Kirti Phaltankar (in-charge of Municipal Hospital, Bhusawal) with her staff of 5 nurses was present throughout the session and later administered vaccination. DRR (District 3030) Ms. Arti Goswami, from Chandrapur also attended this project with other dignitaries and members of Rotaract.

Lunch with Students of Orphanage

To celebrate birth day of Rotaract President Ms. Apurva Fegde, club arranged a lunch with students of Baba Saheb Ambedkar Orphanage, near the college on 19th Sept. 2017 at 11:30 am. 24 students and staff of 5 members with 12 Rotaractors enjoyed delicious food - Shev Sabji, Roti and Jira-Rice.

Dandia Competition

Rotaract Club of Nahata College organized Dandia Competition at Dr. Rashmi

Sharma's residence in the evening during Navaratri. The program started with Durga Pooja followed by welcome of dignitaries. Later many groups participated in the competition. During the competition cold drinks were served. Judges were Mrs. Deepa Patel and Mrs. Varsha Fegade. The competition was followed by heavy snacks. It was a grand success and all Rotaractors wore the same dress. The whole decoration and ambience was appropriate to the occasion.

Cloth and Sweet Distribution

From 18th to 20th October 2017, on the occasion of Diwali, Rotaract Club of Nahata College distributed 1000+ Cloths through "Kapda (Cloth) Bank" of Rotary Club of Bhusawal Tapti Valley & 500 packets of snacks (Laddu and Chiwda) to needy people of Pawara Tanda, slum area situated on the bank of Tapti river and Tanda near Kurhe Panache. This was taken with the help of Rotary Club of Bhusawal Tapti valley. Snacks of one day was sponsored by Adam commander Col. Sunil Kadam, Military Station, Bhusawal.

Sports Events and Food Distribution at Orphanage

On Children Day, 14th November 2017, different sport events were organized and food was distributed for children staying at Dr. Ambedkar Orphanage which is situated behind the college Children and Rotaractors enjoyed the day.

Clean Bhusawal - Swacha Bhusawal Abhiyan

Clean Bhusawal-Swacha Bhusawal Abhiyan is undertaken by the club on Sunday 7th January 2018 at 8 am at Anand Nagar, Jamner Road, Bhusawal, in coordination with Municipality office. Clean awareness is created among residents of that area. They collected 1 tractor garbage from the area. They also distributed pamphlets in that area to create awareness about clean city.

Kite Festival

Rotary Club Tapti Valley celebrated Makar Sankranti by organising Kite Flying event at Bhusawal Military Station ground on 14th January 2018. All rotaractors participated in this festival. There are 78 people to enjoy this event. "5 kites & Manja Chakri" to each member were distributed. Military Station Adam Commandant Col Kadam was present with his family & officers to enjoy the event. Bhusawal Military Station gave their full support, High Tea was arranged.

Publishing of Calendar

In a short span of 3 days the club member collected sponsorship for calendar and published it. It was released at the hands of District Rotaract Representative Arti Goswami at Jalgaon on 26th January 2018. Rotaract members distributed the calendar in the town and in the college. This was the first ever kind of activity by Rotaract in the District 3030 spread from Chandrapur-Nagpur to Nasik.

Box Cricket Tournament

The club organized Box Cricket Tournament on 18th March 2018 at the ground of Tapti Public School. The entry fee was Rs. 1000 per group. 8 teams of 9 members each with minimum 2 female members participated. The matches were - quarter final, semi final and final. The first prize was bagged by group of IMR Jalgaon students who received cash prize of Rs. 3000 and second one was a group of students from Bhusawal led by Shantanu Agrawal who were given Rs. 2000. Sports Director Dr. Anand Upadhyay provided full support.

Miss. Apurva Fegade

(T.Y.B.Com.)

President

Rotaract Club of Nahata College

ग्रंथालय विभाग

ग्रंथालय हे वस्तुतः ज्ञानवितरणाचे एक श्रेष्ठ माध्यम असून वाचनाचा आनंद मिळवून देणारे एक सांस्कृतिक केंद्रही आहे. नव्या कल्पना, नवे विचार यांच्या प्रचाराचे कार्य ते करीत असते. त्यायोगे विद्यार्थ्यांना आपल्या वेळेचा सदुपयोग करण्याची संधी मिळते. ग्रंथालय आपल्या बौद्धिक जीवनाच्या कक्षा विस्तारीत करते आपल्या जीवनात आंतरबाह्य बदल करून आपल्यात श्रेष्ठ नागरिकाची पात्रता निर्माण करण्याची शक्ती ग्रंथालयात आहे.

महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयासाठी २०१७-२०१८ वर्षाकरिता एक लाख छत्तीस हजार चारशे शहान्नव रूपये अनुदान प्राप्त झाले. यात विना अनुदानाचाही समावेश आहे. हा अहवाल सादर करणेचे वेळेस ग्रंथालयात या वर्षी ४११ पुस्तके घेण्यात आलीत. या वर्षात ग्रंथालयात निरनिराळ्या विषयांची एकूण ११३ नियतकालिके घेण्यात आली त्यासाठी वर्षाला १०६३१९ रु. खर्च करण्यात आले. त्याचप्रमाणे ग्रंथालयात १८ दैनिक वर्तमानपत्रे येतात. या वर्षी आवांतर वाचनासाठी ३४ दिवाळी अंक रु. ३८२५/- किंमतीचे घेण्यात आले आहेत.

पुस्तकपेढी योजने अंतर्गत गरजू व होतकरी विद्यार्थ्यांना पुस्तकांचे संच देण्यात येतात. यंदाचे वर्षी २२२

विद्यार्थ्यांच्या गुप्सला १७८१ पुस्तके उपलब्ध करून देण्यात आली. त्याचप्रमाणे विशेषस्तरावर प्रमुख विषय घेणारे एस.वाय., टी.वाय. व पदव्युत्तर वर्गाच्या विद्यार्थ्यांना अभ्यासक्रमावर आधारित शैक्षणिक कॅसेट, सि.डी. रोम दाखविण्यात आल्या. ग्रंथालयात आजमितीस ऑडिओ कॅसेटस् ४६, व्हीडीओ कॅसेट ७२ व सि.डी. रॉम १३५६ उपलब्ध आहेत.

ग्रंथालयाचे संगणकीकरण पूर्ण झाले असून ग्रंथालयाचे सर्व व्यवहार संगणकावर चालतात तसेच ग्रंथालयात पारंपारिक कॅटलॉग OPAC ची सुविधा वाचकांना देण्यात येते. त्याचप्रमाणे वाचकांना ई-बुक्स (३१, ३५, ८०), ई-जर्नल्स (६२३७) हे एनलीस्ट (N-LIST) योजनेद्वारे उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. त्याचप्रमाणे विविध विषयांवरील १००० ई-बुक (फ्री डाऊनलोड) ग्रंथालयात उपलब्ध आहेत. याशिवाय ६० चे वर डेटाबेसेस व Institutional Repository या अंतर्गत महाविद्यालयाचे प्रकाशित केलेली पुस्तके, प्रोजेक्ट व वाचनीय साहित्य ऑनलाईन पाहावयास वाचकांना उपलब्ध आहेत.

ग्रंथालयाच्या वाचनकक्षात विद्यार्थ्यांकरिता नियतकालिके, संदर्भपुस्तके, प्रकल्प अहवाल, प्रश्नसंच, उपलब्ध करून देण्यात आलीत. यंदा भुसावळ परिसरातील व शेजारच्या तालुक्यातील महाविद्यालयांना (कोटेचा महाविद्यालय, भुसावळ, दे. ना. भोळे महाविद्यालय, भुसावळ, एस.एन.डी.टी. संचलित डोंगर कठोरा व जळगाव महाविद्यालय, के. नारखेडे कॉलेज ऑफ सायन्स, भुसावळ) अंतर्गत देवाण-घेवाण योजनेद्वारा आपल्या महाविद्यालयाने अनेक संदर्भ ग्रंथ उपलब्ध करून दिलीत.

श्री. आशिष व्ही. चौधरी

ग्रंथालय प्रमुख

विद्यार्थी विकास विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये विद्यापीठाकडून विद्यापीठ अधिकार मंडळ निर्णयानुसार विद्यापीठ संलग्न महाविद्यालयात नियमित शिक्षण घेणाऱ्या गरीब गरजू व होतकरू विद्यार्थ्यांचे आर्थिक अडचणीमुळे शिक्षण थांबू नये तसेच शिक्षणाबरोबर विद्यार्थ्यांची इतर कौशल्ये वाढविणारी व श्रम प्रतिष्ठा निर्माण कर्मवीर भाऊराव पाटील "कमवा व शिका योजना" या योजनेसाठी विद्यापीठाकडून एकूण ४० विद्यार्थ्यांना मंजुरी देण्यात आली. त्यानुसार महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांकडून अर्ज मागविण्यात आले त्यातून एकूण ४० विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात आली. निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयातील विविध विभागांमध्ये व कार्यालयामध्ये ग्रंथालयात कामगिरी देण्यात आली आहे.

सदर विद्यार्थ्यांना विद्यापीठाने निश्चित केलेल्या दरानुसार मेहनतांना रेखांकीत धनादेशाद्वारे अदा करण्यात आला या योजनेकरीता एकूण खर्च ३९६५४० रुपये इतका झाला असून यात विद्यापीठाचा हिस्सा २६८९२०

रुपये झाला तर महाविद्यालयाचा १३२१८० रूपये इतका झाला.

आर्थिक दुर्बल घटक

विद्यार्थी विकास विभागाअंतर्गत विविध योजना राबवल्या जातात. त्यातील आर्थिक दुर्बल घटकातील विद्यार्थ्यांसाठी शिष्यवृत्ती योजना त्यामध्ये आपल्या महाविद्यालयातील ५४ विद्यार्थ्यांना १५५००० रूपये इतका मिळाला.

१) दि. ४ ते ५ ऑक्टोबर २०१७ या कालावधीत लोकसेवक मधुकरराव चौधरी समाज कार्य महाविद्यालय जळगाव येथे भाषण कौशल्य कार्यशाळेत सहा विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला. कु. ज्योत्सना लिलाधर झारखंडे, (एस.वाय.बी.एस्सी.), पवार विनोद भोरलाल, (एफ.वाय.बी.कॉम.), पवार रविंद्र रंगलाल, (एस.वाय.बी.ए.), नेवे मानसी हर्षद, (एस.वाय.बी.एस्सी.), तायडे कल्पेश रविंद्र, (एस.वाय.बी.एस्सी.), घ्यार नंदलाल कैलास, (एस.वाय.बी.ए.)

२) ६ ऑक्टोबर २०१७ रोजी महाविद्यालयात काव्य वाचन स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले या स्पर्धेमध्ये विद्यापीठ परिसरातील २५ महाविद्यालयाचे ६० विद्यार्थी उपस्थित होते. या स्पर्धेत धुळे येथील लॉ कॉलेजचा सारांश धनंजय सोनार या विद्यार्थ्यास मराठी काव्य वाचन स्पर्धेत प्रथम १००१ रु. रोख पारितोषिक देण्यात आले व दुसरे पारितोषिक ७५१ रु. ऋषाली कोल्हे भुसावळ कला विज्ञान आणि पु. ऑ. नाहाटा वाणिज्य महाविद्यालय हिंदी काव्य वाचन स्पर्धेत अदनान अहमद शेख या विद्यार्थ्याला प्रथम १००१ रु. रोख व दुसरे ७५१ रु. रोख तेजस राजहंस खंडारे भुसावळ या विद्यार्थ्यांना मिळाले अशा पध्दतीने चार बक्षिसे रोख देण्यात आली.

३) दि. ६ ऑक्टोबर २०१७ रोजी शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय धुळे येथे कै. ग. वी. अभ्यंकर मराठी नाट्यगीत व कै. शांताबाई मराठी भावगीत गायन स्पर्धेत सहा विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

१. भुवनेश्वरी प्रकाश गावंडे, एम.कॉम. द्वितीय	२. रोहिणी प्रकाश तावडे, एम.ए. द्वितीय
३. विप्रजा प्रल्हाद सिंग, एम.ए. द्वितीय	४. जय विजयकुमार सोनवणे, टी.वाय.बी.ए.
५. धनश्री दिनेश जोशी, एस.वाय.बी.ए.	६. प्रियंका रमेश पाटील, टी.वाय.बी.ए.

४) १५ सप्टेंबर २०१७ रोजी के नारखेडे महाविद्यालय भुसावळ येथे रोजगार कौशल्य विकास कार्यशाळेत ५ विद्यार्थी सहभाग

१. कांचन ईच्छाराम चौधरी, एफ.वाय.बी.एस्सी.	२. विशाखा विठ्ठल चौधरी, एफ.वाय.बी.एस्सी.
३. मिनल दिगंबर जंगले, एस.वाय.बी.एस्सी.	४. रविंद्र रंगलाल पवार, एस.वाय.बी.ए.
५. घ्यार नंदलाल कैलास, एस.वाय.बी.ए.	

५) ६ ते ७ ऑक्टोबर २०१७ श्री विठ्ठलराव शंकरराव नाईक कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय रावेर येथे दोन दिवशीय सूत्र संचालन कार्य शाळेत ४ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

१. पाटील कुमारसिंग रविंद्र, एम.एस्सी. प्रथम	२. पाटील जयेश रविंद्र,

३. घ्यार नंदलाल कैलास, एस.वाय.बी.ए.

४. तायडे कल्पेश रविंद्र, एस.वाय.बी.ए.

६) ८ जानेवारी २०१८ रोजी महाविद्यालयात व्यक्तिमत्व विकास कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले या कार्यशाळेत ७० मुलींनी सहभाग नोंदविला. वरणागांव भोळे विद्यालय यावल महाविद्यालय जामनेर महाविद्यालय कोटेचा महाविद्यालय नारखेडे महाविद्यालय फैजपूर महाविद्यालय प्रत्येकी १० मुलींनी सहभाग नोंदविला. उद्घाटन व प्रथम सत्र डॉ. रेखा के पाटील भुसावळ यांनी स्त्री आणि स्त्री आणि स्त्रियांच्या भूमिका याबद्दल मार्गदर्शन केले.

द्वितीय सत्र - अॅड एस. एम. सपकाळ भुसावळ कोर्ट यांनी स्त्रियांवरील प्रचलीत कायदे याविषयी माहिती दिली.

तृतीय सत्र - पल्लवी बऱ्हाटे जळगाव यांनी सॅनेटरी नॅपकीन विषयी मार्गदर्शन केले.

७) ४ ते ९ डिसेंबर २०१७ या कालावधीत नांदेड विद्यापीठ येथे इंद्रधनुष्य महाविद्यालयातील ८ विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात आली पण दोन विद्यार्थी स्पर्धेसाठी गेले.

८) १५ ते १९ डिसेंबर २०१७ या कालावधीत मोहनलाल सुखाडीया विद्यापीठ उदयपूर राजस्थान येथे West Zone युवारंग साठी २ विद्यार्थ्यांची निवड.

१) अंजली संग्राम पाटील, (टी.वाय.बी.एस्सी.)

२) भूषण भास्कर चौधरी, (सी.डी.सी.)

९) धनाजी नाना महाविद्यालय फैजपूर येथे २३ डिसेंबर २०१७ रोजी विद्यापीठ स्तरीय वाणिज्य - प्रश्न मंजुषा स्पर्धा व सादरीकरण कै. भास्कर सबनिस कॉमर्स क्विझ अॅण्ड प्रेझेंटेशन - कॉम्पीटीशन मध्ये ३ विद्यार्थ्यांना उत्तेजनार्थ पारितोषिक मिळाले.

१. अविश महदास माखीजा, (टी.वाय.बी.बी.ए.)

२. बरसे शुभम अनिल, (एस.वाय.बी.बी.ए.)

३. सुरते रश्मी विजय, (एस.वाय.बी.बी.ए.)

१०) ५ जानेवारी २०१८ रोजी श्रीमती पद्माबाई कपुरचंदजी कोटेचा महिला महाविद्यालय भुसावळ येथे जागतिक तापमान वाढीच्या वातावरणावर होणारा परिणाम जाणीव जागृती कार्यशाळेत विद्यार्थ्यांचा सहभाग.

१. सिमा संतोष चौधरी, एस.वाय.बी.ए.

२. पूनम सुभाष तिवारी, एस.वाय.बी.ए.

३. अश्विनी चंद्रकांत पवार, एस.वाय.बी.ए.

४. मिनाक्षी ज्ञानेश्वर वराडे, एस.वाय.बी.ए.

५. पायल धनदास ठाकूर, एस.वाय.बी.ए.

११) १० जानेवारी २०१८ रोजी दादासाहेब देविदास नामदेव भोळे महाविद्यालय भुसावळ येथे व्यक्तिमत्व विकास कार्यशाळेत १० विद्यार्थिनींचा सहभाग.

१२) ६ जानेवारी २०१७ रोजी कला विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय यावल येथे विद्यार्थिनी व्यक्तिमत्व विकास कार्यशाळेत १० विद्यार्थिनींचा सहभाग.

१३) १६ जानेवारी २०१८ रोजी कोटेचा महिला महाविद्यालय येथे व्यक्तिमत्व विकास कार्यशाळेत १० विद्यार्थिनींचा सहभाग.

१४) ११ ते १३ जानेवारी २०१८ रोजी श्री व्ही. एस. नाईक कला, वाणिज्य आणि विज्ञान महाविद्यालय रावेर

येथे मैत्री कार्यशाळेत विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

१. पवार विनोद भोरलाल, एफ.वाय.बी.कॉम.
३. रडे विक्रान्त सुधीर, एफ.वाय.बी.ए.
५. बरडीया राखी निर्मल, एफ.वाय.बी.कॉम.

२. लोध सौम्य विजयपाल, एफ.वाय.बी.एस्सी.
४. कोलते मोहीनी राजेंद्र, एफ.वाय.बी.कॉम.
६. गुरचळ पूनम सदानंद, एफ.वाय.बी.कॉम.

१५) २१ जानेवारी २०१८ रोजी के नारखेडे महाविद्यालय भुसावळ येथे व्यक्तीमत्व विकास कार्यशाळेत ५ विद्यार्थिनींनी सहभाग नोंदविला.

१. पूनम युवराज पाटील, टी.वाय.बी.कॉम.
३. रूपाली रामचंद्र पाटील, टी.वाय.बी.कॉम.
५. गायत्री कैलास चौधरी, टी.वाय.बी.कॉम.

२. सोनाली ज्ञानदेव बोरोले, टी.वाय.बी.कॉम.
४. अंकिता मधुकर चौधरी, टी.वाय.बी.कॉम.

१६) ३० जानेवारी २०१८ गीताबाई दत्तात्रय महाजन कला, श्री. केशरीमल राजमल नवलखा वाणिज्य आणि मनोहर शेट धारीवाल विज्ञान महाविद्यालय जामनेर येथे रोजगार विकास कार्यशाळेत ६ विद्यार्थी सहभागी.

१. अमृता विनायक चव्हाण, एस.वाय.बी.एस्सी.
३. एकता अशोककुमार बजाज, एफ.वाय.बी.कॉम.
५. सोम्या विजयपाल लोध, एस.वाय.बी.कॉम.

२. प्रिया विनायक पाटील, एफ.वाय.बी.ए.
४. विक्रान्त सुधीर रोडे, एफ.वाय.बी.ए.
६. वैभव राजेंद्र बोरोले, एस.वाय.बी.कॉम.

१७) ५ ते १२ फेब्रुवारी २०१८ या कालावधीत अभियान आठ दिवशीय कार्यशाळा घेण्यात आली. या कार्यशाळेमध्ये आपल्या महाविद्यालयातील ६० विद्यार्थिनी सहभागी होत्या त्यांना प्रशिक्षक म्हणून आपल्या महाविद्यालयाच्या इंग्रजी विभागाच्या प्राध्यापिका स्नेहल कापसे यांनी त्यांना स्वंरक्षण संबंधी आठ दिवशीय प्रशिक्षण दिले. त्यांनी कराटे लाठीमार जिवनावश्यक वस्तुच्या सहाय्याने पाण्याची बाटली, ओढणी, पिन, टाचणी सॅडल इत्यादी च्या सहाय्याने रक्षण कसे करावे याविषयी विद्यार्थिनींकडून प्रात्यक्षिके करून घेतले व आठ दिवस प्रशिक्षण दिले.

विभागीय युवारंग युवक महोत्सव

महाविद्यालयातील सहभागी यशस्वी विद्यार्थ्यांची यादी

अ.नं.	स्पर्धा प्रकार	विद्यार्थ्यांचे नाव	क्रमांक
१	शास्त्रीय ताल वाद्य-तबला	जय विजय कुमार सोनवणे, टी.वाय.बी.ए.	प्रथम क्रमांक सुवर्ण पदक
२	सुगम गायन भारतीय	प्रियंका पाटील, टी.वाय.बी.ए.	प्रथम क्रमांक सुवर्ण पदक
३	शास्त्रीय नृत्य	अक्षदा चौधरी, टी.वाय.बी.कॉम.	तृतीय क्रमांक कांस्य पदक
४	शास्त्रीय गायन	रोहीणी तावडे, एम.ए. द्वितीय	तृतीय क्रमांक कांस्य पदक
५	सूर वाद्य	विपुल घुले, एस.वाय.बी.ए.	द्वितीय क्रमांक रजत पदक
६	लोक संगीत	जय सोनवणे, टी.वाय.बी.ए. अनुराग शर्मा, एम.कॉम. द्वितीय	द्वितीय क्रमांक रजत पदक

अ.नं.	स्पर्धा प्रकार	विद्यार्थ्यांचे नाव	क्रमांक
		शंकर पेटारे, एस.वाय.बी.ए. लक्ष्मी ठाकूर, एफ.वाय.बी.एस्सी. निखील गाडेकर, एफ.वाय.बी.कॉम. अतुल राठोड, एफ.वाय.बी.ए.	
७	वाद-विवाद	अंजली पाटील, टी.वाय.बी.एस्सी. वृषाली कोल्हे, टी.वाय.बी.एस्सी.	द्वितीय रजत
८	समूह गायन	विपूल घुले, एस.वाय.बी.ए.	प्रथम सुवर्ण
	पाश्चिमात्य	धनश्री जोशी, एस.वाय.बी.ए. शुभम बारसे, टी.वाय.बी.सी.ए. धिरज सोनगीरे, टी.वाय.बी.सी.ए. वेदश्री फालक, एस.वाय.बी.सी.ए. वैभवी चौधरी, एफ.वाय.बी.कॉम.	
९	समूह गायन पाश्चिमात्य	विपूल घुले, एस.वाय.बी.ए.	द्वितीय रजत
१०	मिमिक्री	स्वरदा गाडगीळ, टी.वाय.बी.एस्सी.	द्वितीय रजत
११	वक्तृत्व	अंजली पाटील, टी.वाय.बी.एस्सी.	तृतीय कांस्य
१२	मुक्त नाट्य	स्वरदा गाडगीळ, टी.वाय.बी.एस्सी. वैष्णवी तांबटे, टी.वाय.बी.एस्सी. उमेश गोरधे नाट्यशास्त्र, एम.एस्सी. कुमारसिंग राजपूत, एफ.वाय.बी.ए. वैदाली जोशी, एस.वाय.बी.ए. शुभांगी पाटील, एस.वाय.बी.ए.	द्वितीय रजत

केंद्रीय युवारंग युवक महोत्सव

दिनांक १२ व १३ फेब्रुवारी २०१८ रोजी विद्यार्थी विकास विभाग उ.म.वि. जळगाव तर्फे उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ स्तरीय अंतीम युवक महोत्सवाचे आयोजन करण्यात आले. यात खालील प्रमाणे बक्षिसे प्राप्त झाली.

अ.नं.	स्पर्धा प्रकार	विद्यार्थ्यांचे नाव	क्रमांक
१	सुगम गायन भारतीय	प्रियंका पाटील, टी.वाय.बी.ए.	सुवर्ण पदक
२	ताल वाद्य	जय विजय कुमार सोनवणे, टी.वाय.बी.ए.	रजत
३	पाश्चिमात्य समुह गायन	जय सोनवणे, टी.वाय.बी.ए. धनश्री जोशी, एस.वाय.बी.ए. शुभम बारसे, टी.वाय.बी.सी.ए. धिरज सोनगीरे, टी.वाय.बी.सी.ए. वेदश्री फालक, एस.वाय.बी.सी.ए. वैभवी चौधरी, एफ.वाय.बी.कॉम.	रजत
४	वाद-विवाद	अंजली पाटील, टी.वाय.बी.एस्सी. वृषाली कोल्हे, टी.वाय.बी.एस्सी.	द्वितीय रजत

विद्यार्थी विभागामार्फत राबविल्या जाणाऱ्या सर्व उपक्रम यशस्विरीत्या पार पाडण्यासाठी मा. प्राचार्य डॉ. सौ. एम. व्ही. वायकोळे, उपप्राचार्य डॉ. एस. व्ही. पाटील, उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी, उपप्राचार्य डॉ. बी. एच. बन्हाटे, उपप्राचार्य एन. ई. भंगाळे यांचे वेळोवेळी मार्गदर्शन लाभले तसेच सल्लागार समिती सदस्य शिक्षकेत्तर कर्मचारी, सहाय्यक अधिकारी डॉ. के. ए. वारके, महिला अधिकारी डॉ. गौरी पाटील, प्रा. जितेंद्र आडोकार इ. सहकार्य केले त्याबद्दल सर्वांचे मनःपूर्वक आभार.

प्रा. एस. के. राठोड
विद्यार्थी विकास अधिकारी

एन.सी.सी. (मुली)

सन २०१७-१८ ह्या शैक्षणिक वर्षासाठी एन.सी.सी. (मुली) मध्ये प्रवेश देण्याची प्रक्रिया जुलै २०१७ मध्ये करण्यात आली. प्रथम आठवड्यात सुरु झाली. प्रवेशासाठी 18 MAH BN NCC जळगाव चे Officer व P. I. Staff यांनी अनेक कसोट्या व निकषांच्या आधारे विद्यार्थिनींची निवड केली. उंची, आवड, वजन, कलागुण, मानसिक क्षमता, बौद्धिक क्षमता कौशल्ये इ. अनेक गोष्टींचा विचार यावेळी करण्यात आला. अनेक मुली उत्साहाने एन.सी.सी. त भाग घेण्यास पुढे आल्यात. ह्यावर्षी एकूण ५६ मुलींचा एन.सी.सी. त सहभाग व प्रवेश होता. एन.सी.सी. चे कामकाज नियमानुसार व्यवस्थित व योग्य रीतीने करण्यासाठी एस.यू.ओ. म्हणून तेजस्विनी पाटील व जे.यू.ओ. म्हणून मोहिनी पाटील यांची निवड करण्यात आली.

प्रशिक्षण कार्यक्रम -

दरवर्षीप्रमाणे एन.सी.सी. त प्रवेशित Cadets ना ह्या वर्षी २०१७-१८ त एन.सी.सी. च्या विविध विषयांचे थेअरी व प्रॅक्टिकल चे ज्ञान देण्यात आले. ह्यात सैनिकी प्रशिक्षण, वेपन, ट्रेनिंग, मॅप रिडींग, फिल्ड क्रापर बेटल क्राफ्ट, हेल्थ अँड हायजिन इ. विषयांचे प्रशिक्षण देण्यात आले. ग्राऊंडवर परेड ट्रेनिंग नियमित देण्यात आले. ह्या वर्षी द्वितीय सत्रापासून एन.सी.सी. परेड चा दिवस बटालियनने बदलवून दिली. सोमवार ऐवजी शुक्रवारी परेड ट्रेनिंग घेणे सुरु झाले. सैनिकी प्रशिक्षणाबरोबरच एन.सी.सी. मधुन विद्यार्थ्यांचा विविध कलागुणांचा विकासही केला जातो.

सेरेमनियल परेड -

दि. १५ ऑगस्ट २०१७, स्वातंत्र्य दिनी व २६ जानेवारी २०१८ प्रजासत्ताक दिनी ताप्ती एज्युकेशन सोसायटीचे अध्यक्ष मा. मोहन भाऊ फालक यांनी आपल्या शुभहस्ते ध्वज फडकवला व राष्ट्रध्वजाला सलामी दिली.

विविध शिबिरातील सहभाग -

पूर्ण शैक्षणिक वर्षात कॅडेटस् विविध कॅम्पमध्ये सहभागी होतात. दि. १३-२२ जून २०१७ पर्यंत बांभोरी येथे आयोजित CATC मध्ये माधुरी तायडे, मोहिनी पाटील, राजश्री तिवारी, अश्विनी मोरे, गुणेश्वरी सोनवणे व रचना काळे यांनी सहभाग घेतला. त्यात माधुरी तायडे हिने खो-खो मध्ये सिल्व्हर मेडल, रचना काळे हिने हार्डवर्कींग कॅडेट मध्ये सिल्व्हर मेडल, राजश्री तिवारी ने टेबल ड्रील मध्ये गोल्ड मेडल तर गुणेश्वरी सोनवणे हिने हॉलीबॉल मध्ये प्राईज मिळविले. आपल्या महाविद्यालयाच्या हॉलीबॉल मध्ये प्रथम तर खो-खो मध्ये द्वितीय क्रमांक आला.

१८-२७ ऑगस्ट २०१७ दरम्यान अमरावती येथे आयोजित CATC मध्ये एस.यू.ओ. तेजस्विनी पाटील, कॅ. राजलक्ष्मी अडगील, कॅ. श्वेता गंगावणे, कॅ. राजेश्वरी भोळे, कॅ. उमा पाटील, कॅ. पौर्णिमा इंगळे यांनी सहभाग घेतला. त्यात तेजस्विनी पाटील हिला कॅम्प सिनिअर म्हणून गोल्ड मेडल मिळाले. राजेश्वरी भोळे हिला टेबल ड्रील मध्ये गोल्ड मेडल, पौर्णिमा इंगळे हिला Hard Working Candet म्हणून गोल्ड मेडल, राजलक्ष्मी अडगीळ हिला

girls cadets नी स्वच्छतेवर पथनाट्य सादर केले. कॅप्टन स्मिता चौधरी ह्यांनी एन.सी.सी. डे बदल आपले विचार मांडले.

कॅडेटस ना मार्गदर्शन केले.

AIDS Day -

१ डिसेंबर रोजी AIDS दिवसानिमित्त कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला. ह्यात एन.सी.सी. कॅडेटस् ने आपले विचार मांडले.

'बी' व 'सी' प्रमाणपत्र परीक्षा -

ह्या वर्षी 'बी' प्रमाणपत्र परीक्षेत ०५ तर 'सी' प्रमाणपत्र परीक्षेत ०४ कॅडेटस् बसले त्यांना उत्तम यश ह्या परीक्षेत मिळेल अशी खात्री आहे.

कॅप्टन स्मिता चौधरी यांनी १८-२७ ऑगस्ट २०१७ दरम्यान अमरावती येथे आयोजित CATC मध्ये सहभाग घेतला.

एन.सी.सी. प्रशिक्षणांतर्गत वर्षभर मा. प्राचार्य डॉ. मीनाक्षी वायकोळे, उपप्राचार्य डॉ. एस. व्ही. पाटील, डॉ. बी. एच. बन्हाटे, डॉ. ए. डी. गोस्वामी, प्रा. एन. ई. भंगाळे यांचे अनमोल मार्गदर्शन लाभले. तसेच शिक्षकेतर कर्मचारी ह्यांचे सहकार्य लाभले. ह्या सर्वांचे मनःपूर्वक आभार.

कॅप्टन स्मिता चौधरी

एन.सी.सी. (मुली) प्रमुख

NCC (Boys)

As per yearly schedule the enrolment for the year 2017-18 took place in the month of July. Col. Dilip Pandey, Commanding Officer, 18MAH Bn NCC, Jalgaon and SM Bhimsing were present for enrolment. They selected the new cadets based on their physical and mental performance. After this, the regular parades started on every Monday from 12 to 4 pm.

Ceremonial Parade :

As every year, this year too NCC celebrated Independence Day, Republic Day and Maharashtra Day. On Independence and Republic days Hon'ble Mohanbhai Phalak, President, Tapti Education Society, Bhusawal hoisted the national flag and on Maharashtra Day. Hon'ble Prin. Dr. M. V. Waykole hoisted the same. On all three days NCC cadets saluted the flag and exhibited the parade.

Tree Plantation :

As per orders from Govt. of Maharashtra, each year NCC cadets plant the frees on 1st July. This year too cadets plated 50 trees. The cadets took the oath to grow those trees.

Cleanliness Drive :

The cadets cleaned the campus in every parade. NCC also organised cleanliness Drive outside the College because 'Cleanliness is next to Godliness'.

Camps :

1. NIC, Patna - 27-09-17 to 18-09-17 Two cadets participated.
2. Army Attachment camp, Pune 23-01-18 to 06-02-18. 4 Cadets participated.
3. CATC, Amaravati 13-08-17 to 22-08-17 15 cadets participated.
4. CATC, Bambhori - 15 cadets participated.

'B' & 'C' cert. Exams :

This year 21 cadets appeared for 'B' cert and 12 for 'C' cert. The result is a waited.

Thus NCC runs various activities throughout the year to promote the personality of cadets and to prepare them to join Armed forces. For all these activities Hon'ble col. Dilip Pandey, Hon'ble Prin. Dr. M. V. Waykole, Vice Prin. Dr. S. V. Patil, Dr. B. H. Barhate, Dr. A. D. Goswami, Prof. N. E. Bhangale guided us for the success.

- LE. D. N. Patil
NCC, Boys

राष्ट्रीय सेवा योजना

भारत हा तरुणांचा देश आहे. भारताला महासत्ता बनविण्याची जबाबदारी या तरुणांची आहे. त्यासाठी जबाबदारीचे भान असलेला व देशाला विकासाकडे नेणारा सुसंस्कृत, सभ्य, समर्थ व नैतिकता असलेला तरुण वर्ग निर्माण करणे या तरुण वर्गावर सामाजिक उत्तरदायित्व व श्रम प्रतिष्ठा या उदात्त मूल्यांची प्रस्थापना होऊन त्यांना जबाबदार नागरिकाची जाणीव व्हावी या उद्देशाने राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाकडून विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते. सन. २०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. सौ. एम. व्ही. वायकोळे, उपप्राचार्य डॉ. एस. व्ही. पाटील, डॉ. ए. डी. गोस्वामी, डॉ. बी. एच. बऱ्हाटे, प्रा. एन. ई. भंगाले यांच्या मार्गदर्शनाखाली कार्यक्रम

अधिकारी प्रा. एस. टी. धूम सहाय्यक कार्यक्रम अधिकारी डॉ. एन. एस. पाटील, महिला कार्यक्रम अधिकारी डॉ. सौ. विद्या पाटील यांनी स्वयंसेवकासाठी नियमित कार्यक्रमाच्या माध्यमातून विशेष हिवाळी शिबिराच्या माध्यमातून विविध कार्यक्रम राबविले त्याचा इतिवृत्तांत पुढीलप्रमाणे -

दि. १ जुलै २०१७ रोजी वृक्ष संवर्धन सप्ताह निमित्त साई निर्मल फाऊन्डेशन भुसावळ व वनपरिक्षेत्र मुक्ताईनगर वनविभाग जळगाव (महाराष्ट्र शासन) यांच्या वतीने वृक्ष लागवड संगोपन व संवर्धन महारॅली चे आयोजन करण्यात आले होते. सदर रॅलीत रा.से.यो. युनिटच्या ३५ स्वयंसेवकांसह कार्यक्रम अधिकारी प्राध्यापक एस. टी. धुम यांनी सहभाग घेतला. रॅली मध्ये सर्व स्वयंसेवकांना वृक्ष लागवडीचे महत्व पटवून देण्यात आले व भुसावळ शहरातील सर्व महाविद्यालयांना एक-एक रोपटे देण्यात आले. त्या रोपट्यांची महाविद्यालयाच्या आवारात लागवड करण्यात आली व त्याची स्वयंसेवकांनी निगा राखण्याची हमी दिली. तसेच सदर रॅलीतील उत्कृष्ट संचलनाचे पारितोषिक महाविद्यालयाला मिळाले.

दि. ५ जुलै २०१७ रोजी महाविद्यालयात वृक्ष लागवड करण्यात आली. त्याप्रसंगी महाविद्यालयाच्या प्राचार्य व कार्यक्रम अधिकारी उपस्थित होते.

दि. ७ जुलै २०१७ रोजी रा.से.यो. एककाने वराडसिम गावी भेट दिली. व तेथील पं. नेहरु विद्यालयातील विद्यार्थ्यांसोबत गावातून जनजागृतीपर रॅली काढली व लोकांना वृक्षसंवर्धनाचे महत्व पटवून दिले व शाळेतील परिसरात तसेच गावात वृक्षारोपण करण्यात आले. त्याप्रसंगी शाळेचे मुख्याध्यापक एस. एस. खेडकर यांनी मार्गदर्शन केले.

दि. ११ जुलै २०१७ रोजी रा.से.यो. एककातर्फे जागतिक लोकसंख्यादिन साजरा करण्यात आला. डॉ. एन. एस. पाटील यांनी लोकसंख्या दिनानिमित्त व्याख्यान दिले. प्रास्ताविक प्रा. एस. टी. धुम यांनी केले. आभार डॉ. सौ. विद्या पाटील यांनी मानले.

दि. १६ जुलै २०१७ रोजी श्रमसंस्काराने नियमित कार्यक्रमाची सुरुवात करून नवीन प्रवेशित विद्यार्थ्यांना रा.से.यो. ची ओळख करून दिली.

दि. २३ जुलै २०१७ रा.से.यो. तर्फे लोकमान्य टिळक जन्मदिन साजरा करण्यात आला. प्रा. एस. टी. धुम, डॉ. एन. एस. पाटील, डॉ. सौ. विद्या पाटील इ. नी लोकमान्य टिळकाविषयी माहिती दिली.

दि. ३० जुलै २०१७ रोजी प्रार्थनेने नियमित कार्यक्रमाची सुरुवात झाली व नविन प्रवेशित विद्यार्थ्यांची ओळख करून घेण्यात आली व महाविद्यालय परिसर स्वच्छ करण्यात आला.

दि. ६ ऑगस्ट २०१७ रोजी रा.से.यो. ची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी, स्थापना, उद्दिष्ट्ये बॅच चे महत्व इ. बाबत सर्व स्वयंसेवकांना माहिती कार्यक्रम अधिकारी प्रा. एस. टी. धुम यांनी दिली. महाविद्यालयातील आवारात श्रमदान करण्यात आले. तसेच "फ्रेन्डशिप डे" निमित्त महाविद्यालयातील आवारातील वृक्षास रा.से.यो. स्वयंसेवकाच्या वतीने फ्रेन्डशिप बेल्ट बांधण्यात आला व वृक्षांशी मैत्री करण्यात आली.

दि. ९ ऑगस्ट २०१७ रोजी "ऑगस्टक्रांती दिनानिमित्त" शहिदांना श्रध्दांजली वाहण्यात आली व महाविद्यालय परिसर स्वच्छ करण्यात आला.

दि. १३ ऑगस्ट २०१७ रोजी प्रार्थनेने नियमित कार्यक्रमाची सुरुवात झाली व त्यानंतर राष्ट्रीय सेवा योजनेत सहभाग घेण्यामागचे विद्यार्थ्यांचे उद्देश जाणून घेण्यात आले या प्रसंगी मुख्य कार्यक्रम अधिकारी व सहाय्यक कार्यक्रम अधिकारी उपस्थित होते. त्यानंतर स्वातंत्र्य दिनाची पूर्व तयारी करण्यात आली. महाविद्यालयाचा परिसर स्वच्छ करण्यात आला.

दि. १५ ऑगस्ट २०१७ रोजी "स्वातंत्र्य दिना" निमित्त ध्वजारोहण करण्यात आले. त्यानंतर रा.से.यो. एककार्ताफे देशभक्तीपर गीतांचा कार्यक्रम घेण्यात आला. याप्रसंगी कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. सौ. एम. व्ही. वायकोळे ह्या होत्या तर प्रमुख पाहुणे म्हणून उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी हे होते. या कार्यक्रमात प्रा. कुंदन तावडे (संगीत विभाग) यांनी देशभक्तीपर गीत सादर केले. तसेच पिकी विश्वकर्मा, विक्रांत रोडे, एकता बजाज, लीना नारखेडे, कल्पेश बाविस्कर, गुणवंत महाजन इ. विद्यार्थ्यांनी देशभक्तीपर गीते तसेच मनोगतं व्यक्त केली. सादर कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन कल्पेश तावडे, कु. मानसी नेवे यांनी केले तर आभार प्रदर्शन कु. लीना नारखेडे हिने केले.

दि. २३ ऑगस्ट २०१७ रोजी "सद्भावना दिन" साजरा करण्यात आला. डॉ. पी. ए. अहिरे यांनी सद्भावना दिनाबद्दल विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

दि. २७ ऑगस्ट २०१७ रोजी एड्स जनजागृतीपर मोहीम राबवण्यात आली. त्याप्रसंगी जिल्हा सामान्य रुग्णालय (वरणगाव) सौ. भावना प्रजापती (लेब. टेक्नी.) व सौ. ज्योती गुरुव (समुपदेशक) यांनी मार्गदर्शन केले.

दि. ३ सप्टेंबर २०१७ रोजी रा.से.यो. चा नियमित कार्यक्रम घेण्यात आला. माजी स्वयंसेवकांनी रा.से.यो. च्या उपक्रमाचा आढावा थोडक्यात सांगितला व काही स्वयंसेवकांनी शिक्षकदिनाचे औचित्य साधून आपली मनोगते व्यक्त केली व याच दिवशी शिक्षक दिन साजरा करण्यात आला.

दि. १० सप्टेंबर २०१७ रोजी वरिष्ठ स्वयंसेवकांनी गीत मंच घेतले. एन.एस.एस. गीतांना लयबध्द केले आणि पथनाट्य कसे सादर करावे याबाबत माहिती दिली.

दि. १७ सप्टेंबर २०१७ रोजी सर्व स्वयंसेवकांचे गट पाडण्यात आले व त्यांना विविध विषय देऊन वाद विवाद स्पर्धा घेण्यात आली आणि काही स्वयंसेवकांनी त्यांच्यामध्ये असणारी सुप्तगुणे सर्वासमोर मांडली.

दि. २४ सप्टेंबर २०१७ रोजी रा.से.यो. स्थापना दिनानिमित्त "चला स्मशानभूमी" रॅली काढण्यात आली. यामार्फत अंधश्रध्दा निर्मूलन करण्यात आले. सकाळी महाविद्यालयात उपप्राचार्य प्रा. डॉ. ए. डी. गोस्वामी, डॉ. पी. ए. अहिरे, यांच्या उपस्थित रा.से.यो. स्थापना दिन साजरा करण्यात आला या प्रसंगी प्रा. डॉ. ए. डी. गोस्वामी आणि एस. टी. धुम यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. त्यानंतर महाविद्यालय ते स्मशानभूमी अशी रॅली काढण्यात आली. रॅलीस मा. मोहनभाऊ फालक (अध्यक्ष, तामी एज्युकेशन सोसायटी भुसावळ) यांनी हिरवी झेंडी दाखवली. त्यानंतर गांधी चौकात रॅली गेल्यानंतर म. गांधीच्या पुतळ्याला पुष्पहार अर्पण करण्यात आला. स्मशानभूमीत पोहचल्यानंतर

स्मशानभूमी व तापी परिसराची स्वच्छता करण्यात आली. दुपारच्या सत्रात मैत्री निसर्गशी - मैत्री पाण्याशी हा उपक्रम राबविण्यात आला. त्यानंतर गीतमंच कार्यक्रम घेऊन एक दिवशीय शिबीराची सांगता करण्यात आली.

दि. १ ऑक्टोबर २०१७ रोजी धनाजी नाना महाविद्यालय फैजपूर येथे महाआरोग्य शिबीराची पूर्व तयारी करण्यासाठी राष्ट्रीय से.यो. च्या २० स्वयंसेवकांनी सभेत सहभाग घेतला.

दि. २ ऑक्टोबर २०१७ रोजी फैजपूर येथे (न्हावी साखर कारखाना) आयोजित भव्य महाआरोग्य शिबीरात रा.से.यो. च्या १४० स्वयंसेवकांनी रुग्ण सेवेत सहभाग घेतला.

दि. ७ ऑक्टोबर २०१७ रोजी रा.से.यो. चा नियमित कार्यक्रम घेण्यात आला. सर्व विद्यार्थ्यांनी गटचर्चा केली.

दि. ९ ऑक्टोबर ते १४ ऑक्टोबर या कालावधीत 'बेटी बचाओ, बेटी पढाओ' अभियाना अंतर्गत विविध स्पर्धा त्यात रांगोळी स्पर्धा, चित्रकला, घोषवाक्य या स्पर्धा घेण्यात आल्या यामध्ये विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला. तसेच भुसावळ शहरातून जनजागृतीपर रॅली काढण्यात आली आणि महाविद्यालयात स्वाक्षरी मोहीम व पोस्टर प्रदर्शन घेण्यात आले. १४ ऑक्टोबर २०१७ रोजी या अभियानाचा समारोप झाला. त्यावेळी महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. सौ. मीनाक्षी वायकोळे या उपस्थित होत्या. त्यांनी अध्यक्षीय मनोगत व्यक्त करून विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. तसेच मानसी नेवे आणि कल्पेश बाविस्कर या विद्यार्थ्यांनी आपले विचार मांडले. समारोपात श्री. हर्षद नेवे व श्री. बापू चौधरी या पालकांचा अध्यक्षीय हस्ते सत्कार करण्यात आला.

दि. १५ ऑक्टोबर २०१७ रोजी रा.से.यो. एककाचा गीतमंचचा कार्यक्रम घेण्यात आला. काही माजी स्वयंसेवकांनी त्यांचे अनुभव कथन केले व विद्यार्थ्यांशी हितगुज केले.

दि. ३१ ऑक्टोबर २०१७ रोजी "राष्ट्रीय एकता दिवस" साजरा करण्यात आला. कार्यक्रमात सुरुवातीला सरदार वल्लभभाई पटेल यांच्या प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करून अभिवादन करण्यात आले. त्यानंतर प्रा. व्ही. डी. पाटील यांनी सरदार पटेल यांचे "भारतीय स्वातंत्र लढ्यातील योगदान" या विषयावर मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. सौ. एम. व्ही. वायकोळे या होत्या. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन कु. मानसी नेवे हिने तर आभार प्रदर्शन रवी पवार याने केले.

दि. १० डिसेंबर २०१७ रोजी विशेष हिवाळी शिबीराची पूर्वतयारी करण्यात आली. शिबीरासाठी सर्व आवश्यक वस्तूंची सफाई करून ते सर्व व्यवस्थितरित्या पॅक करून ठेवण्यात आले आणि रा.से.यो. च्या भंडार गृहाची स्वच्छता करण्यात आली.

दि. १७ डिसेंबर २०१७ रोजी नियमित कार्यक्रम घेण्यात आला. कार्यक्रम अधिकारी प्रा. एस. टी. धुम यांनी विद्यार्थ्यांना हिवाळी शिबीराबद्दल सविस्तर माहिती दिली आणि शिबीराची राहिलेली कामे पूर्ण करण्यात आली.

दि. ३ जानेवारी २०१८ रोजी "बालिका दिन" साजरा करण्यात आला. सदर कार्यक्रमात सावित्रीबाई फुले जयंती निमित्ताने त्यांना अभिवादन करण्यात आले. प्रा. एस. टी. धुम, प्रा. सौ. विद्या पाटील इ. नी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

दि. १२ जानेवारी २०१८ रोजी "राष्ट्रीय युवा दिन" साजरा करण्यात आला. कार्यक्रमात स्वामी विवेकानंद व राष्ट्रमाता जिजाऊ यांच्या प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण केले. डॉ. पी. ए. अहिरे यांनी स्वामी विवेकानंद व आजचा तरुण या विषयावर मार्गदर्शन केले. तसेच कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. जे. एफ. पाटील यांनी स्वामी विवेकानंदाच्या जीवनावर स्वयंसेवकांना मार्गदर्शन केले.

दि. १४ जानेवारी २०१८ रोजी रा.से.यो. चा नियमित कार्यक्रम घेण्यात आला. व मकर संक्रांतीचे औचित्य साधून स्वयंसेवकांना तिळगुळ वाटप करण्यात आले. प्रा. डॉ. एन. एस. पाटील यांनी मकर संक्रांती बद्दल स्वयंसेवकांना मार्गदर्शन केले.

दि. २१ जानेवारी २०१८ रोजी प्रजासत्ताक दिनाची पूर्व तयारी करण्यात आली व महाविद्यालय परिसरात श्रमदान करण्यात आले.

दि. २६ जानेवारी २०१८ "प्रजासत्ताक दिन" एन.एस.एस. च्या स्वयंसेवकांनी साजरा केला व या दिवशी ध्वजवंदन करून प्रत्येकाच्या मनात स्वदेशभक्ती जागृत करून विविध कला गुणांतून मांडण्यात आली. व प्राचार्य डॉ. एम. व्ही. वायकोळे यांच्या हस्ते एन.एस.एस. वर्ग प्रतिनिधी, शिबीर प्रमुख व गट प्रमुख यांचा गोल्डमेडल देऊन सत्कार करण्यात आला व कार्यक्रम अधिकारी प्रा. एस. टी. धुम सरांनी प्रजासत्ताक दिनाबद्दल मार्गदर्शन केले. याशिवाय वैभव बोरोले, एकता बजाज, सौम्य लोध, यश श्रीवास, राजेश राणे, तुषार कुंभार, घन:श्याम खंबायत, राखी बरडिया इ. स्वयंसेवकांनी देशभक्तीपर गीते म्हटली. या कार्यक्रमाचे सूत्र संचलन विक्रांत रोडे, मोहिनी कोलते यांनी केले. कार्यक्रमाचे स्वागतगीत पूनम गुरचळ हिने तर कार्यक्रमाचे आभारप्रदर्शन आकाश बोदडे याने केले.

दि. ३० जानेवारी २०१८ रोजी "हुतात्मा दिना" निमित्त शहिदांना आदरांजली वाहण्यात आली.

दि. ८ मार्च २०१७ रोजी "जागतिक महिला दिन" साजरा करण्यात आला. डॉ. सौ. विद्या पाटील यांनी महिला दिनाबद्दल स्वयंसेवकांना मार्गदर्शन केले. तसेच वरिष्ठ स्वयंसेवकांनी आपली मनोगते व्यक्त केली.

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ या कालावधीत विशेष हिवाळी शिबीर व नियमित कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी तासी एज्युकेशन सोसायटीचे सर्व पदाधिकारी, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. सौ. एम. व्ही. वायकोळे, उपप्राचार्य डॉ. एस. व्ही. पाटील, उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी, डॉ. बी. एच. बऱ्हाटे, प्रा. एन. ई. भंगाळे, माजी कार्यक्रम अधिकारी व रा.से.यो सल्लागार समितीचे सदस्य डॉ. पी. ए. अहिरे, डॉ. एन. एस. पाटील, सहाय्यक कार्यक्रम अधिकारी, डॉ. सौ. विद्या पाटील, महिला कार्यक्रम अधिकारी, रा.से.यो. वर्ग प्रतिनिधी कु. मानसी नेवे तसेच सर्वोदय विद्यालय किन्ही चे चेअरमन मा. सुरेशभाऊ येवले व सर्व संचालक मंडळ, मुख्याध्यापक मा. श्री. बी. जे. पिंपळे, किन्ही गावचे सरपंच, ग्रामस्थ, ग्रामसेवक, कर्मचारी, महाविद्यालयाचे प्रभारी रजिष्ट्रार श्रीमती रेखा बऱ्हाटे, कार्यालयीन अधीक्षक श्री. भगवान तायडे, विद्यार्थी विद्यापीठ प्रतिनिधी कल्पेश बाविस्कर आणि सर्व प्राध्यापक यांनी जे योगदान दिले याबद्दल सर्वांचे विशेष आभार.

प्रा. एस. टी. धुम, मुख्य कार्यक्रम अधिकारी

विशेष हिवाळी शिबीर

स्वयंसेवकांच्या सर्वांगीण विकासासाठी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठाने ठरवून दिलेल्या विशेष हिवाळी शिबीर दि. २४ डिसेंबर ते ३० डिसेंबर २०१७ या कालावधीत घेण्यात आले. या शिबीराचा मुख्य उद्देश 'बेटी बचाओ, बेटी पढाओ व स्वच्छ भारत अभियान' हा होता. सदर शिबीर हे सर्वोदय विद्यालय किन्ही ता. भुसावळ येथे घेण्यात आले. शिबीरात दररोज सकाळी ७ ते ८ या वेळेत संस्कार फेरी काढण्यात आली. या संस्कार फेरीत ग्रामस्वच्छता, स्त्री भ्रूणहत्या, डिजीटल इंडिया, कॅशलेस व्यवहार इ. वर आधारीत घोषणा, पथनाट्य, भारुडे, गीते सादर केली.

उद्घाटन समारंभ

दि. २४ डिसेंबर २०१७ रोजी सकाळी ९ वाजता विद्यापीठ अध्यादेशानुसार जि. प. विद्यामंदीर किन्ही येथील इ. ४ थी ची विद्यार्थिनी कु. हर्षाली राजेंद्र कोळी च्या हस्ते उद्घाटन करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. सौ. एम. व्ही. वायकोळे तर प्रमुख पाहुणे म्हणून उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी उपस्थित होते. उद्घाटन झाल्यानंतर श्री. उमेश पाटील यांनी रा.से.यो. व मी या विषयावर मार्गदर्शन केले. दुपारच्या बौद्धिक सत्रात प्रा. विवेक काटदरे (सी.ए. जळगाव) यांनी जातीमुक्त भारत या विषयावर तर प्रा. जे. एफ. पाटील यांनी साहित्य आणि संस्कृती या विषयावर मार्गदर्शन केले.

दि. २५ डिसेंबर २०१७ रोजी प्रा. डॉ. एन. एस. पाटील यांनी व्यायाम व योगासनाचे महत्व या विषयावर मार्गदर्शन केले, तर अॅडव्होकेट डी. डी. शंकरपाळ यांनी अंधश्रद्धा निर्मूलन कायदा या विषयावर मार्गदर्शन केले.

दि. २६ डिसेंबर २०१७ रोजी डॉ. शुभांगी फेगडे (वैद्यकीय अधिकारी प्राथमिक आरोग्य केंद्र, किन्ही) यांनी सिकल सेल आणि अॅनिमिया इ. आजारांविषयी मार्गदर्शन केले. त्यात त्यांनी आजाराची लक्षणे व उपाय सांगितले. स्वयंसेवकांनी त्यांना प्रश्न विचारून आपल्या शंकांचे निरसन केले.

दि. २७ डिसेंबर २०१७ रोजी श्री. मुकेश अग्रवाल (सी.ए. भुसावळ) यांनी नेट बँकींग व कॅशलेस व्यवहार या विषयावर तर डॉ. दयाधन राणे (जळगाव जिल्हा समन्वयक रा.से.यो.) यांनी रा.से.यो. व युवक या विषयावर मार्गदर्शन केले तर संध्याकाळी डॉ. सोपान बोराटे (भुसावळ ता. समन्वयक रा.से.यो) यांनी सोशल मिडिया या विषयावर मार्गदर्शन केले.

दि. २८ डिसेंबर २०१७ रोजी श्री. सुरेंद्र चौधरी (सामाजिक कार्यकर्ते भुसावळ) यांनी पर्यावरण संरक्षण या विषयावर मार्गदर्शन केले तसेच पर्यावरण संरक्षण संबंधात पोस्टर प्रदर्शन ही स्वयंसेवकांना दाखविले.

दि. २९ डिसेंबर २०१७ रोजी सकाळी १० ते १२ या कालावधीत जिल्हा सामान्य रुग्णालय, जळगाव व रा.से.यो. एकक यांच्या संयुक्त विद्यमाने शिबीरस्थळी रक्तदान शिबीराचे आयोजन करण्यात आले होते. त्यावेळी रक्तदानाचे महत्व या संदर्भात माहिती रक्त संक्रमण अधिकारी यांनी दिली. त्यानंतर कार्यक्रम अधिकारी प्रा. एस. टी. धुम, प्रा. डॉ. एन. एस. पाटील, उपप्राचार्य डॉ. ए. डी. गोस्वामी, एन. ई. भंगाळे यांच्यासह २५ स्वयंसेवकांनी रक्तदान केले.

दुपारच्या सत्रात पालक मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी सर्वप्रथम येणाऱ्या पालकाला

अध्यक्षस्थान देण्यात आले. प्रमुख पाहुणे म्हणून उपप्राचार्य प्रा. डॉ. ए. डी. गोस्वामी, उपप्राचार्य प्रा. डॉ. एन. ई. भंगाळे हे उपस्थित होते. सदर कार्यक्रमात अनेक पालकांनी व स्वयंसेवकांनी मनोगते व्यक्त केली.

श्रमसंस्कार

स्वयंसेवकांमध्ये श्रमसंस्कार निर्माण व्हावे म्हणून शिबीरात दररोज ८ ते १२ या वेळेत ग्रामपंचायत किन्ही यांनी दिलेल्या परवानगीनुसार गावाच्या शिवारात ४ फुट रुंद व ६ फुट उंच असे २ मातीचे व १ दगडी बंधारे बांधण्यात आले व तसेच गावात ग्रामस्थांच्या सहकार्याने ग्रामस्वच्छता करण्यात आली.

योगासने व प्राणायाम

सदर शिबीरात स्वयंसेवकांचे आरोग्य सुदृढ रहावे म्हणून दररोज सकाळी ६ ते ७ या कालावधीत प्रा. डॉ. एन. एस. पाटील यांनी स्वयंसेवकांना योगासने व प्राणायाम यांची माहिती देऊन धडे दिले.

शिबीर विशेष

विद्यार्थ्यांच्या सुप्त कलागुणांना वाव मिळावा व ते वृद्धिंगत व्हावे म्हणून शिबीरात रात्री दररोज सांस्कृतिक कार्यक्रम घेण्यात आले. यात विद्यार्थ्यांनी गीते, पथनाट्य, वक्तृत्व, वाद-विवाद, गटचर्चा इ. कलागुण सादर केले. तसेच सदर शिबीरात दि. २६ डिसेंबर रोजी वरिष्ठ स्वयंसेवकांनी आपत्ती व्यवस्थापनाचे धडे दिले तसेच दि. २७ डिसेंबर रोजी क्ले मॉडलींग स्पर्धा घेण्यात आली. शिबीरात दरदिवशी दारिद्र्य रेषेखालील एका कुटुंबाला भोजनासाठी आमंत्रित करण्यात आले.

निरोप समारंभ

दि. ३० डिसेंबर २०१७ रोजी शिबीराचा समारोप समारंभ पार पडला. यावेळी समारोपकर्ते म्हणून प्रा. डॉ. एस. व्ही. पाटील (उपप्राचार्य) तर अध्यक्षस्थानी प्रा. बी. जे. पिंपळे (मुख्याध्यापक, सर्वोदय विद्यालय, किन्ही) उपस्थित होते तसेच प्रमुख पाहुणे म्हणून मा. श्री. विष्णुभाऊ चौधरी (सेक्रेटरी, तासी एज्युकेशन सोसायटी, भुसावळ) उपस्थित होते.

सदर शिबीरात १२५ स्वयंसेवक सहभागी होते. शिबीर यशस्वितेसाठी शिबीर प्रमुख म्हणून यश श्रीवास, तर गट प्रमुख म्हणून कल्पेश बाविस्कर, कल्पेश तायडे, तुषार कुंभार, रविंद्र पवार, शुभम पाटील, ज्योत्सना झाडखंडे, मानसी नेवे, श्रुती तळेकार, श्रध्दा पाराळे, रूपाली चौधरी यांनी तर मदतनीस म्हणून उमेश पाटील, राजेश सुरवाडे, दीपक पवार, गुणवंत महाजन, अजय सावळे, किशोर धनगर, मोहन ठोंबरे, भूषण सुरवाडे, कुमारसिंग पाटील इ. तसेच प्रा. डॉ. एन. एस. पाटील, प्रा. डॉ. सौ. विद्या पाटील आदींनी परिश्रम घेतले.

प्रा. एस. टी. धुम

कार्यक्रम अधिकारी

Gymkhana Department

Gymkhana Committee

Dr. Anand V. Upadhyay	Chairman	Prof. S. T. Dhum	
Prof. V. D. Patil	Member	Prof. S. K. Rathod	Member
Prof. R. R. Patil	Member	Prof. Mrs. Mamtabhain Patil	Member

Under the guidance of Principal Dr. Sau. M. V. Waykole, gymkhana Committee decide to participate difference Sports activities.

135 players participate in 15 difference Team and individual Sports events. We secure 1st place in Cricket, Badminton, Table-tennis and Best Physique, 2nd place in, Boxing and 3rd place in, Kabaddi and Basketball Games. Our College organized Inter-Collegiate in Table Tennis and North Maharashtra Jalgaon, One week Football Camp and Teaching and Non-Teaching Cricket Tournament.

Sports Participation

S.No.	Sports/Activity Participation	Number of Players
1	Table-Tennis	10
2	Basket-Ball (M)	12
3	Volley-Ball (M)	12
4	Kabaddi (M)	12
5	Cricket (M)	16
6	Cricket (W)	03
7	Badminton (M)	07
8	Badminton (W)	05
9	Football (M)	16
10	Athletic (M)	12
11	Athletic (W)	08
12	Boxing (M)	05
13	Power-Lifting (M)	01
14	Best Physique	06
15	Chess (Mixed)	10
	Total Participation	135

Place in Sports/Game in Intercollegiate Level in North Maharashtra University

S.No.	Sports/Games	Place
1	Cricket (Men)	1st Place
2	Table-Tennis (Woman)	1st Place
3	Badminton (Man)	1st Place
4	Best Physique (Men)	1st Place
5	Table-Tennis (M)	2nd Place
6	Boxing (M)	2nd Place
7	Basket-Ball (M)	3rd Place
8	Kabaddi (M)	4th Place

List of All-India University Players Represent North Maharashtra University

S.No.	Name of Player	Games/Sports
1	Rahul Yawalkar	Cricket
2	Suraj Maity	Cricket
3	Subham Sharma	Cricket
4	Uday Sonawane	Cricket
5	Sidhart Dhivera	Boxing
6	Soheal Khan	Boxing
7	Chetan Awhad	Boxing
8	Gurmit Chahal	Best-Physique
9	Deeraj Jadhav	Best-Physique
10	Sahzad Khan	Best-Physique

Orgnization / Conduct of Sports Activites

Games	Level (Inter-College/Inter-Group/State)	No. Teams	Date
Table-Tennis	Organization of NMU Inter College Table-Tennis Tournament	14	5/12/2017
Football	Conduct Football Week for all Students	40 (Players)	9/9/2017 To 15/9/2017
Cricket	College Teaching and Non-Teaching Cricket Tournament	4 Teams	28 Dec. 2017 To 2 Jan. 2018

**List of Top 10 Best Players of College (Special Performance)
Top 10 Best Players Award**

Top 10	Name of Player	Games/Sports
1	Suraj Maity	Cricket, Table Tennis and Football
2	Subham Sharma	Cricket and Table-Tennis
3	Sahzad Khan	Best-Physique
4	Soheil Khan	Boxing
5	Rahul Yawalkar	Cricket and Table-Tennis
6	Prachi Singh	Basket Ball and Badminton
7	Akshay Sharma	Cricket and Table-Tennis
8	Dheraj Jadhav	Best-Physique
9	Gurmit Chahal	Best-Physique
10	Bhavesh Lohar	Badminton

Special Performance in Sports (Motivational Award)

S.No.	Name of Player	Games/Sports
1	Priyanka Koli	Table-Tennis
2	Prarana Chopre	Table-Tennis
3	Diksha Surwade	Table-Tennis

Dr. Anand Upadhyay
Head of the Department

प्राध्यापक
वार्ता

Professor Achievements in the year 2017-18

Name of Professor :- Dr. K. K. Ahire

Department :- Marathi

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
१	जुलै २०१७	कवी दिगंबर झाळे यांचे सोलीव 'अनॅलिसिस' (पृ. ८२-८४)	प्रिंटींग एरिया	आंतरराष्ट्रीय	२३९४- ५३०३	संपादक - प्रा. डॉ. बापू घोलप हर्षवर्धन प्रकाशन, बीड
२	ऑगस्ट २०१७	डॉ. बाबासाहेब आंबे- डकर यांचे ग्रंथ प्रेम (पृ. १२२-१२५)	प्रिंटींग एरिया	आंतरराष्ट्रीय	२३९४- ५३०३	संपादक - प्रा. डॉ. बापू घोलप हर्षवर्धन प्रकाशन, बीड
३	सप्टेंबर २०१७	समृद्ध आशयाची कविता 'फर्माण आणि इतर कविता' (पृ. १३५-१४१)	प्रिंटींग एरिया	आंतरराष्ट्रीय	२३९४- ५३०३	संपादक - प्रा. डॉ. बापू घोलप हर्षवर्धन प्रकाशन, बीड
४	ऑक्टोबर २०१७	महार संताच्या अभंगातील दलिततत्व (पृ. ११७-१२०)	प्रिंटींग एरिया	आंतरराष्ट्रीय	२३९४- ५३०३	संपादक - प्रा. डॉ. बापू घोलप हर्षवर्धन प्रकाशन, बीड
५	नोव्हेंबर २०१७	महारी बोलीचे अस्तित्व (पृ. १४७-१४९)	प्रिंटींग एरिया	आंतरराष्ट्रीय	२३९४- ५३०३	संपादक - प्रा. डॉ. बापू घोलप हर्षवर्धन प्रकाशन, बीड
६	जानेवारी २०१८	महात्मा ज्योतीराव फुले यांच्या अखंडाची सार्वत्रिकता (पृ. ११४-११७)	प्रिंटींग एरिया	आंतरराष्ट्रीय	२३९४- ५३०३	संपादक - प्रा. डॉ. बापू घोलप हर्षवर्धन प्रकाशन, बीड

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
१	एक दिवसीय पाचवे राज्यस्तरीय अहिराणी साहित्य संमेलन	राज्यस्तरीय	संमेलन	पिंपरी चिंचवड महानगरपालिका आणि खानदेश अहिराणी कस्तुरी मंच, पुणे	२८ मे २०१७ एक दिवस
२	On Screen Evaluation	महाविद्यालय	सहभाग	पु. ओ. नाहाटा महाविद्यालय, भुसावळ	४ ऑक्टोबर २०१७

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
१	ऑक्टोबर २०१७	'शब्दाई' दिवाळी अंकात "महार संताच्या अभंगातील दलिततत्त्व" हा लेख प्रसिध्द
२	१० जानेवारी २०१७	आकाशवाणी जळगाव केंद्रावर "अहिराणी लोकगीतेतील गोडवा" कार्यक्रम प्रसारीत झाला
३	२० जानेवारी २०१८	नाहाटा महाविद्यालयातील भूगोल विभागात सप्ताहनिमित्त आयोजित कार्यक्रमात "जीवन जिंकण्याचा मार्ग" व्याख्यान दिले.
४	२५ जानेवारी २०१८	युवारंग सहभाग
५	३० जानेवारी २०१८	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद येथे पीएच.डी. मुलाखत घेतली
६	१२ फेब्रुवारी २०१८	ज्येष्ठ नागरिक संघ, भुसावळ येथे "जीवन आणि साहित्य" विषयावर व्याख्यान दिले
७	२१ फेब्रुवारी २०१८	आंतरमहाविद्यालयीन मराठी व्याकरण प्रज्ञाशोध परीक्षा समन्वयक म्हणून कार्य केले
८	२७ फेब्रुवारी २०१८	औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र (आय.टी.आय.) भुसावळ येथे "मराठी भाषेची महती" या विषयावर व्याख्यान दिले

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

Name of Professor :- Dr. J. F. Patil

Department :- Marathi

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18 - Nil

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	Marathi Bhasha V Sahitya Sanshodhan	State	Workshop	K. S. Wani Marathi Pragat Adyayan sanstha, Dhule	26,27 Sept. 2017
2	Sanskrutik Badal Ani Nave Purushbhan	State	Conference	K. S. Wani Marathi Pragat Adyayan sanstha, Dhule	23,23 Dec. 2017
3	Lalit kala oneday	College	Workshop	Bhusawal Arts, Sci & P.O. Nahata Com. College	22 Jan. 2018
4	Lokshahi Nivadnuk v sushasan	College	Workshop	Bhusawal Arts, Sci & P.O. Nahata Com. College	5,6 Feb. 2018
5	S.Y.B.A. Marathi New syllabi framing	University	Workshop	Arts, Science & Commerce College Pachora D. Jalgaon	24 March 2018
6	Marathi Arthshashtra Parishad	National	Conference	D. N. College, Faizpur	3 to 5 Nov. 2017
7	One Screen Evalution	University	Workshop	Bhusawal Nahata College	4/10/17

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18

S.N.	Title of Chapter/ Article and Book	Publisher & Place	Publication Year	ISSN/ISBN No.	Page No. for Articles/Chapter
1	Navvottari Gramin Lalitgodya Book Name- Navvdottri Marathi Gramin Sahitya	Prashant Publication Jalgaon	Dec. 2017	978-93-85019-15-9	Page No. 72 to 80
2	Book Navvadottary Marathi Gramin Sahitya (Dr. Kailas Sarvekar Smruti Gaurav Granth	Prashant Publication Jalgaon	Dec. 2017	978-93-85019-15-9	Co-Aditor

5. Other Achievement in the year 2016-17

S.N.	Date	Achievement
1	Year 2016-17	Chief Editor in 'Tarang' Niyatkalik Bhusawal Nahata College and Second prize in N.M.U. Jalgaon
2	18/1/2018	Member for Pre-submission viva-voce of Ph.D. in NMU
3	22/1/2017	Guide internal Referee for final Ph.D. viva-voce NMU
4	24/12/2017	Special Lecture on NCC Camp Shibir org. Nahata College in Kinhi, Bhusawal Sub- Sahitya
5	Jan 2017	Selected as a member of College development committees Nahata College Bhusawal
6	2017-18	Selected as member of B.O.S. in Marathi NMU, Jalgaon
7	2017-18 25 June 2018	Team manager of University level youth festival in NMU & Bhusawal Nahata College.

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D

S.N.	Research Guide for M.Phil/Ph.D.	Total Number of Student Awarded Ph.D.	Number of Student (for this year 2017-18)	
			Registered	Awarded
1	Ph.D. Guide	01 Student Awarded Ph.D.	-	01

Name of Professor :- Prof. Samadhan T. Patil

Department :- Marathi

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18 - Nil

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
१	मराठी भाषा व साहित्य संशोधन	राष्ट्रीय	कार्यशाळा	का. स. वाणी मराठी प्रगत अध्ययन संस्था धुळे	२६ व २७ सप्टेंबर २०१७ (२ दिवस)
२	ललितकला (कार्यशाळा)	महाविद्यालयीन	कार्यशाळा	भुसावळ कला, विज्ञान आणि पु.ओं. नाहाटा वाणिज्य महा. भुसावळ	२२/१/२०१८

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
१	६/१०/२०१७	काव्यवाचन स्पर्धा - (संयोजन समिती सदस्य) सूत्रसंचालन उमवि जळगाव विद्यार्थी विकास व नाहाटा महा. भुसावळ
२	१५/१/२०१८	'न्यायालयात मराठी भाषेचा वापर' या विषयावर मार्गदर्शन तालुका विधी सेवा समिती, भुसावळ
३	२१/२/२०१८	सह-समन्वयक आंतरमहाविद्यालयीन मराठी व्याकरण प्रज्ञाशोध परीक्षा
४	२५/१/२०१८	युवारंग २०१७-१८ सक्रीय सहभाग
५	२७/२/२०१८	प्रमुख वक्ते मराठी भाषा गौरव दिन 'मराठी भाषेच्या संवर्धनासाठी आपली भूमिका' या विषयावर मार्गदर्शन
६	१६/११/२०१७	'शिक्षक अभियोग्यता व बुद्धिमत्ता चाचणी' कार्यशाळेत मार्गदर्शक - राजपथ कोर्चिंग क्लासेस भुसावळ आयोजित
७	२१/१२/२०१७	संघव्यवस्थापक वक्तृत्व संघाचा शेठ नारायण बंकट वाचनालय चाळीसगाव
८	१२/८/२०१७	साहित्य व संस्कृती या विषयावर मार्गदर्शन सामान्यज्ञान तासिका

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

Name of Professor :- Prof. Purushottam Prahlad Mahajan

Department :- Marathi

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
१	७/३/२०१८	ग्रामीण कादंबरी सामाजिक संघर्षाचा अन्वयार्थ	International Research Fellows Associations Research Journey	आंतरराष्ट्रीय	२३४८-७१४८ इम्पॅक्ट फॅक्टर ३.४५२	संत मुक्ताबाई कला वाणिज्य महाविद्यालय मुक्ताईनगर

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
१	साहित्य नवीन प्रवृत्ती आणि प्रवाह	राष्ट्रीय	सेमिनार	संत मुक्ताबाई कला आणि वाणिज्य महाविद्यालय, मुक्ताईनगर	७ मार्च २०१८ एक दिवशीय

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
१	१७,१८ सप्टें.२०१७	नवोदय विद्यालय साकेगाव ता. भुसावळ येथे 'पाठ निरीक्षक' म्हणून निवड
२	६/१०/२०१७	काव्यवाचन स्पर्धा- सदस्य सूत्रसंचालन उमवि जळगाव विद्यार्थी विकास विभाग व नाहाटा महाविद्यालय भुसावळ
३	८/८/२०१७	'मैत्र जिवांचे' दै. लोकमत वृत्तपत्रामध्ये लेख प्रकाशित
४	२१/२/२०१८	सहसमन्वयक - आंतर महाविद्यालयीन मराठी व्याकरण प्रज्ञा शोध परीक्षा म्हणून कार्य केले
५	१/२/२०१८	'तबला प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम' कोर्स सुरु केला व कोर्स को-ऑर्डिनेटर म्हणून कार्य केले (नाहाटा महाविद्यालय)
६	२५/१/२०१८	'युवक महोत्सव' समितीमध्ये सदस्य म्हणून कार्य केले
७	१८/२/२०१८	'करिअरची नवी वाट' या विषयावर जैन वाचनालय जामनेर येथे प्रमुख वक्ते म्हणून सहभाग
८	१/८/२०१८	लोकमान्य टिळक पुण्यतीथी व अण्णाभाऊ साठे जयंती निमित्त आयोजित कार्यक्रमात प्रमुख वक्ते म्हणून सहभाग.

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

Name of Professor :- Prof. Megha Pandharinath Borole

Department :- Marathi

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
१	नोव्हेंबर २०१७	बहिणाबाईच्या काव्यातील वैविध्यता पृ. १५७-१५९	प्रिंटिंग एरिया	आंतरराष्ट्रीय	२३९४-५३०३	संपादक - प्रा. डॉ. बापू घोलप हर्षवर्धन प्रकाशन, बीड
२	फेब्रुवारी २०१७	बहुजन समाजातील संत कवयित्री	प्रिंटिंग एरिया	आंतरराष्ट्रीय	२३९४-५३०३	संपादक- प्रा. डॉ. बापू घोलप हर्षवर्धन प्रकाशन, बीड
३	मार्च २०१७	दलित नाटकातील दलितत्व	ई-रिसर्च जर्नल	आंतरराष्ट्रीय	२३४८-७१४३	संपादक - डॉ. धनराज धनगर स्वातीधन प्रकाशन, नाशिक

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
१	On Screen Evaluation	महाविद्यालय	सहभाग	पु. ऑ. नाहाटा महाविद्यालय, भुसावळ	४ ऑक्टोबर २०१७
२	एक दिवसीय पाचवे राज्यस्तरीय अहिराणी साहित्य संमेलन	राष्ट्रीय	सहभाग	संत मुक्ताबाई कला आणि वाणिज्य महाविद्यालय, मुक्ताईनगर	७ मार्च २०१८

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
१	२२ जानेवारी २०१८	भुसावळ कला, विज्ञान आणि पु. ऑ. नाहाटा वाणिज्य महाविद्यालय, भुसावळ कला मंडळ आयोजित ललितकला कार्यशाळा - सक्रीय सहभाग
२	२५ जानेवारी २०१८	युवारंग - सहभाग
३	२१ फेब्रुवारी २०१८	आंतरमहाविद्यालयीन मराठी व्याकरण प्रज्ञाशोध परीक्षा समन्वयक म्हणून कार्य केले
४	८ मार्च २०१८	स्फूर्ती बहुउद्देशीय सेवाभावी संस्थातर्फे - राज्यस्तरीय क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले पुरस्कार (शैक्षणिक क्षेत्रातील) मला प्रदान करण्यात आला.

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

Name of Professor :- Dr. S. P. Zanke

Department :- English

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
1	Jan. 2018	Teaching and Learning English with Digital Systems : Challenges and Prospects	International Journal of Scientific Research in Multidisciplinary Studies. Vol. 4/1	International	2454-9312	ISROSET
2	17/2/2018	Post Independence Women Short Story Writers in Indian English : An Overview		National	978-9787129 - 35-1	Smt. P. K. Kotecha Mahila College, Bhusawal
3	17/2/2018	Is Woman Commodity ? A reflection on Dattani's Where there is a will		National	978-9787129 - 35-1	Smt. P. K. Kotecha Mahila College, Bhusawal
4	March 2018	Plight of a Dalit Mother in Baburao Bagul's "Vidhroha"	Research Journey e - research Journal	International	2348-7143	--

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	Teaching and Learning English with Digital Systems: Challenges and Prospects.	International	Conference	Bsl. Arts, Science and P.O.Nahata Comm. College, Bhusawal	01
2	Triple Jeopardy in Baburao Bagul's Short Story "Aai".	National	Seminar	Smt. P. K Kotecha Mahila College, Bhusawal	02
3	Mahashweta Devi's "Draupadi" : A Tribal Discourse	National	Conference	Smt. Muktabai College, Muktainagar	01

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
1	20/3/2018 & 26/3/2018	Chairman, Member for Pre- Submission Viva of Ph.D. in NMU
2	18/2/2018	Resource Person, National Seminar on Post Independence Indian English Literature
3	7/3/2018	Chairman for Technical Session of a National Conference on "Literature : New Trends and Tendencies".

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D.

S.N.	Research Guide for M.Phil/Ph.D.	Total Number of Student Awarded Ph.D.	Number of Student (for this year 2017-18)	
			Registered	Awarded
1		M.Phil. 26 & Ph.D. 06	-	02

Name of Professor :- Prof. Smita S. Chaudhari

Department :- English

**1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course
attended in the year 2017-18 - Nil**

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18 - Nil

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Dura- tion (In Days)
1	Post Independence Indian English Literature and Women	National	Seminar	P. K. Kotecha College Bhusawal	17-18 Feb. 2018

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18

S.N.	Title of Chapter/ Article and Book	Publisher & Place	Publication Year	ISSN/ISBN No.	Page No. for Articles/Chapter
1	Chetan Bhagat's half girlfriend - whose story is it ?	Atharv Publication Jalgaon	-	978-93-8712 9-35-4	P - 322-324

5. Other achievements in the Year 2017-18 - Nil

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D -

Camp - Attended CATC at Amaravati from 18-27 Aug. 2017.

Name of Professor :- Prof. Vasant Dagadu Patil

Department :- Economics

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18 - Nil

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18 - Nil

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18 -

- १) २२/९/२०१७ एकदिवशीय शैक्षणिक सहलीचे आयोजन – नियोजन अभ्यास मंडळ
- २) ४/१०/२०१७ विद्यापीठ पातळीवरील एकदिवशीय कार्यशाळेत सहभाग
- ३) २५/१/२०१८ एकदिवशीय जिल्हास्तरीय युवक महोत्सवात स्टेज कमिटी सदस्य म्हणून नियुक्ती
- ४) १/२/२०१८ केंद्रीय आर्थिक अंदाजपत्रक २०१८-१९ चे थेट प्रक्षेपन कार्यक्रमाचे आयोजन व सहभाग
- ५) ३/२/२०१८ विद्यापीठ पातळीवरील एकदिवशीय कार्यशाळा रिसर्च मेथडॉलॉजी मध्ये व्याख्यान दिले.
- ६) ३-४-५ नोव्हेंबर २०१७ मराठी अर्थशास्त्र परिषदेत सहभाग.

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

Name of Professor :- Vice Principal Dr. A. D. Goswami

Department :- Economics

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
1	11/3/2018	Eka Navya kar rachnecha uday 2017 Vastu va Seva Kar	Recent Trends in Humanities	Internatioanl	2230-9578 Impact Factor 4.270	Pankaj Kala Mahavidhyalay Chopda

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	Marathi Arthashashtra Parishad	National	Conference	D. N. College Faizpur, Tal. Yawal	3 Nov to 5 Nov. 2017
2	On Screen Evaluation	University	Workshop	Bhusawal Arts, Sci. & P.O.Nahata Comm. College, Bhusawal	4/10/2017
3	Research Methodology for P. G. Students	University	Workshop	Bhusawal Arts, Sci. & P.O.Nahata Comm. College, Bhusawal	3/3/2018
4	Lokshahi Nivadnuk va Sushasan	College	Workshop	Bhusawal Arts, Sci. & P.O.Nahata Comm. College, Bhusawal	5 to 6 March 2018
5	Recent Trends in Humanities	National	Conference	Pankaj Kala Mahavidyalay Chopda, Dist. Jalgaon	11 March 2018
6	Syllabus framing of S.Y.B.A.	University Level	Workshop	Vidya Vardhini Mahavidyalay Dhule	15 March 2018

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
1	2017-18	Selected as a member on Board of Studies in Business Economics & Banking NMU Jalgaon
2	2017-18	Co-ordinator of University level youth festival of 2017-18
3	29/12/2017	Participated in Blood donation to Civil Hospital, Jalgaon in NSS Camp in Kinhi

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

Name of Professor :- Solunke Vilas Ankushrao

Department :- Economics

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18

S.N.	Name of the Course/Work Shops	Name of Institute	Period of Course	Level	Date	Subject/title of the paper
1	42nd rekecourse in Economics	ASC Sardar Patel University Vallabh Vidyanagar (Gujrat)	29/5/2017 18/6/2017			29/5/2017 18/6/2017

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
1	15/2/2018	विविध समावेशनाचा सामाजिक आशय व वास्तवता	AIIRJ ISSN 2349-638X	National		B. P. Arts M.A.A Sci. K. K. Comm. College Chalisgaon

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
१	भारतीय सेतचित्राचे अर्थशास्त्र आणि स्वामीनाथन आयोग	. National level ISSN 2319-6648	. Seminar	. VES's Sarvajanic Arts, Comm. College, Visarwadi, Tal. Navapur Dist. Nandurbar	. Oneday
२	On Screen Evaluation	University level	Workshop	Bhusawal Arts, Sci. & P.O.Nahata Comm. College, Bhusawal	4/10/2017 Oneday
३	Workshop on Research Methology	University	Workshop	Bhusawal Arts, Sci. & P.O.Nahata Comm. College, Bhusawal	3/2/2016 Oneday
४	College Level Workshop	College level	M.M.S.S.'s Workshop	Bhusawal Arts, Sci. & P.O.Nahata Comm. College, Bhusawal	5/2/2018 Twoday
५	Syllabus Framing of S.Y.B.A.	University	Workshop	Vidyavardhini College, Dhule	15/3/2018

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
१	१९ जून २०१७ ते ३१ जुलै २०१७	महाविद्यालयाच्या अॅडमिशन कमिटीत विद्यार्थ्यांना प्रवेश मार्गदर्शनात समिती सदस्य म्हणून कार्यभार पार पाडला.
२	२२/१/२०१७	नियोजन अभ्यास मंडळांतर्गत सदस्य म्हणून एकदिवशीय अभ्यास सहल आयोजन व सहभाग
३	२५/१/२०१८ १/२/२०१८	एकदिवशीय जिल्हास्तरीय युवारंग युवक महोत्सव ह्या महाविद्यालयात आयोजित कार्यक्रमात परिक्षण समिती समन्वयक म्हणून कार्यभार पार पाडला.
४	१/२/२०१८	"Live Discussion on the central Budget 2018-19" ह्या नियोजन मंडळाच्या अंतर्गत कार्यक्रमाचे आयोजन व सुत्रसंचालनात सहभाग
५	२६/२/२०१८	नियोजन अभ्यास मंडळ आयोजित अर्थशास्त्र विभागात "जीएसटी" ह्या विषयावर व्याख्यान दिले
६	२०/११/१७ ते ३०/११/२०१७	ह्या कालावधीत धनाजी नाना महाविद्यालयाच्या फैजपूर येथे वरिष्ठ पर्यवेक्षक म्हणून कार्यभार
७	६/११/२०१८	वार्षिक नृत्यस्वरांजली कार्यक्रमाच्या कमिटी सदस्य म्हणून कार्यभार
८	२,४,५ नोव्हें. २०१७	मराठी अर्थशास्त्र परिषद फैजपूर येथे तीन दिवशीय राष्ट्रीय परिषदेत सहभाग

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

Name of Professor :- Dr. Kiran A. Warke

Department :- Economics

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18 - Nil

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1		National	Conference	Art's, Sci. & Comm. College Navapur	15/7/2017 Oneday
2		University	Workshop	Dr. G. D. Bendale Mahila Mahavidyalay Jalgaon	27/9/2017 Oneday
3		National	Conference	Dhanaji Nana College, Faizpur	3,4,5/11/2017 Threeday
4		University	Workshop	P.O. Nahata College, Bhusawal	8/1/2018 Oneday
5		National	Seminar	VES Sarvajanic Art's & Comm. College, Visarwadi	10/2/2018

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
१	२ॡ/१/२०१ॢ	युवुररंग २०१७-१ॢ कडडरुडर डुडुडर
२	३/२/२०१ॢ	Workshop on Research Methodology, P.O. Nahata College, Bhusawal
३	१ॡ/२/२०१ॢ	नुडुनल कुनुडरनुडु, डर.डर. आरुडुसु, सरुडनुडु व कुडुडरुसु कुुलेऑ, कुरुडरुसुगुरुव
ॡ		शुकुषणरक सरुहल, ऑळुगुव एड.आड.डर.सरु.

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

Name of Professor :- Dr. Rajendra Subhash Nadekar

Department :- Political Science

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18

S.N.	Name of the Course/Work Shops	Name of Institute	Period of Course	Level	Date	Subject/title of the paper
1	R.C. in Political Science (S.R.C.)	UGC, HRDC Kumaun University Nainital Uttarakhand	4/12/2017 to 23/12/2017	National	-	-

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
1	June 2017	जळगाव जिल्हा पंचायतराज मधील अनुसुचित जाती जमातीच्या राजकीय नेतृत्वाच्या शैक्षणिक स्थितीचे अध्ययन	AJANTA Vol-VI	International	2277-5730 (I.F. 4.205)	Ajanta Prakashan Aurangabad
2	5 Jan. 2018	भारतीय घटनात्मक समाजवादासमोरील २१ व्या शतकातील आव्हाने	Recent Political Development in India	International	ISBN 978-93 87129-29-0	Arts, Sci. & Comm. College, Navapur
3	March 2018	ग्रामीण विकासात अनुसूचित जाती जमातीच्या सरपंचाची भूमिका	International Journal of Research & Development	International	ISSN 2230-9578	Pankaj Kala Mahavidyalay, Chopda

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	Reinventing Government for the 21st Century State Capacity in a Globalizing Society	National	Seminar	UGC-HRDC Kumav University Nainital (Uttarakhand)	20 Dec. 2017
2	Recent Trends in Humanities	National	Conference	Pankaj Kal Mahavidyalay, Chopda	11 March 2018
3	On Screen Evaluation	University	Workshop	North Maharashtra, University Jalgaon	4/10/2017

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
१	९ ऑगस्ट २०१७	'जागतिक आदिवासी दिनानिमित्त' धनाजी नाना महाविद्यालय फैजपूर येथे 'आदिवासींच्या समस्या व मानवी हक्क' या विषयावर व्याख्यान दिले.
२	२७ जून २०१७	राज्यशास्त्र विभागप्रमुख म्हणून दि. २७ जून २०१७ पासून पांच वर्षासाठी नियुक्ती करण्यात आली.
३	५ व ६ फेब्रु. २०१८	'लोकशाही निवडणूक व सुशासन' या दोन दिवशीय कार्यशाळेचे समन्वयक म्हणून संयोजन केले.
४	१० ऑगस्ट २०१७	महाविद्यालयात स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र समिती सदस्य म्हणून नियुक्ती.
५	२५ जानेवारी २०१८	जळगाव जिल्हा विभागीय युवारंग मध्ये रंगमंच-पाच चा प्रमुख म्हणून यशस्वी जबाबदारी सांभाळली.

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

Name of Professor :- Sahebrao Kisan Rathod

Department :- Psychology

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18

S.N.	Name of the Course/Work Shops	Name of Institute	Period of Course	Level	Date	Subject/title of the paper
1	Refresher Course	H.R.D. Centre Himachal Pradesh University Shimla	3/7/2017 to 22/7/2017	Ist	-	-

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18 - Nil

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
१	नियतकालिका संपादन कार्यशाळा	युनिव्हर्सिटी		डॉ. अण्णासाहेब जी.डी.बेंडाळे महिला महाविद्यालय, जळगाव	२७ सप्टेंबर २०१७
२	Emotione intelligence in the work place	नॅशनल		Marathwada Educational Psychology Club, Aurangabad	७ ऑक्टो. २०१७
३	नियोजन आढावा कार्यशाळा	युनिव्हर्सिटी		उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव	२४ ऑक्टो. २०१७
४	West zone tem manage youth festivel 2017	नॅशनल		मोहनलाल सुखदिया युनिव्हर्सिटी उदयपूर	१५-१९ डिसेंबर २०१७
५	अभ्यासक्रम पुर्नरचना कार्यशाळा	युनिव्हर्सिटी		विद्यावर्धीनी महाविद्यालय, धुळे	१५ मार्च २०१७

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
१	७ ऑक्टोबर २०१७	काव्यवाचन स्पर्धेचे आयोजन
२	८ जानेवारी २०१८	विद्यार्थिनी व्यक्तीमत्व विकास कार्यशाळा आयोजन
३	५ ते १२ फेब्रुवारी १८	स्वयंसिध्दा अभियान कार्यशाळा आयोजन
४	२५ जानेवारी २०१८	विभागीय युवारंग संघ प्रमुख
५	११ ते १३ फेब्रु, १८	विद्यापीठस्तरीय युवारंग संघ प्रमुख

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

प्रा. लढे व्ही. पी.

भूगोल विभागप्रमुख

- १) धारीवाल कॉलेज जामनेर येथे एस.वाय.बी.ए. च्या परीक्षेसाठी बहिःस्थ परिक्षक म्हणून काम पाहिले.
- २) जी. जी. खडसे कॉलेज मुक्ताईनगर येथे एस.वाय.बी.ए. (जॉग.) प्रात्यक्षिक या विद्यापीठ स्तरीय परीक्षेत बहिःस्थ परिक्षक म्हणून काम पाहिले.
- ३) आंतर महाविद्यालयीन युवारंग दरम्यान आयोजक समितीमध्ये सहभाग.

प्रा. अविनाश साळुंखे

- १) एस.एस.व्ही.पी.एस. बी.एन.एस. पाटील आर्टस् अँड एम.एफ.ए. कॉमर्स कॉलेज धुळे येथे टी.वाय.बी.ए. अभ्यासक्रम पुनरचना कार्यशाळेत सहभाग.
- २) आंतर महाविद्यालयीन युवारंग दरम्यान आयोजक समितीमध्ये सहभाग.

प्रा. अजय तायडे

- १) एस.एस.व्ही.पी.एस.बी.एन.एस. पाटील आर्टस् अँड एम.एफ.ए. कॉमर्स कॉलेज धुळे येथे टी.वाय.बी.ए. अभ्यासक्रम पुनरचना कार्यशाळेत सहभाग.
- २) आंतर महाविद्यालयीन युवारंग दरम्यान आयोजक समितीमध्ये सहभाग.

प्रा. कोळी उषा

- १) आंतर महाविद्यालयीन युवारंग दरम्यान आयोजक समितीमध्ये सहभाग.

Name of Professor :- N. E. Bhangale, Vice Principal

Department :- Commerce

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18

S.N.	Name of the Course/Work Shops	Name of Institute	Period of Course	Level	Date	Subject/title of the paper
1	Short term Course	Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore	6 Days		1/5/2017 to 6/5/2017	-

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/Place of Forum
1	July 2017	Ekvisavya Shaktatil Mahila Udyoj-Kata Shakti	Tactful management research journal	International	2319-7943 Im-factor 2-9016 (UIF)	-
2	Aug. 2017	Mahila Udyojaktela Protsahit Karnarya ghatkancha Abyas	Printing Area	International	2394-5350 I.F. 4.002 (IIJIF)	-
3	7 Oct. 2017	Digital Payment system and infrastructural development	Research dimension	National Conference	2249-3867 Imf-5.1899 (UIF)	A. B Garud Arts, Sci. & Comm. College Shendurni

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	Goods and Service Tax workshop for entrepreneur and students	College	G.S.T. awareness among entrepreneur and trade students	Bhusawal Arts, Sci. & P.O.Nahata Comm. College, Bhusawal	8/8/2017 Oneday
2	Research Methodology workshop for P. G. Students	University	Awareness of research among students	Bhusawal Arts, Sci. & P.O.Nahata Comm. College, Bhusawal	3/2/2018 Oneday
3	Lokshahi Nivadruk Ani Sushasan Workshop	College	General awareness	Bhusawal Arts, Sci. & P.O.Nahata Comm. College, Bhusawal	5/2/2018 to 6/2/2018 Twoday

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
1	3/2/2018	Organising Secretary of research methodology workshop for P. G. Students on 3/2/2018
2	25/1/2018	Member of organising committee for Yuvarang-2017-18 on dated 25/1/2018
3	29/12/2017	Blood donate in N.S.S. Camp to Civil Hospital, Jalgaon

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

Name of Professor :- Dr. P. K. Patil

Department :- Commerce & Mgt

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18

S.N.	Name of the Course/Work Shops	Name of Institute	Period of Course	Level	Date	Subject/title of the paper
1	Short term Course	Devi Ahilya Vishwavidyalaya Indore	1 May 2017 to 6 May 2017	UGC	-	-

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
1	30 Jan. 18	Regional in balance in India	Scholarly Research Journal	National Level Conf.	2349-4766	Akola Sitabai ASC Akola
2	5 March 18	Issues & Challenges of GST	Research Journey	National Level Conf.	ISSN 2348-7143	Sant Muktabai Arts & Comm. College M.Ngr.
3	11 March 18	Digital Payment & rwal India	Journal of research & Dev.	National Conference	ISSN 2230-9578	Pankaj Kala Mahvidyalay Chopda
4	19 March 18	The Role of Teachers in HRDDN	Platinum	National Conference	ISSN 2231-0096	S. A. Baheti College Jalgaon

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	One day University Level workshop on Research Methodology	University	Member of Organiry Committee	Research Centre in comm. mgt. & Economics P.O.N. Bhusawal	1

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
१	१६/२/२०१८	पीएच.डी.

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D.

Name of Professor :- Prof. Patil Mamataben Chandrakant

Department :- Commerce & Management

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18 - Nil

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
१	२६/३/२०१८	Awarded with Ph.D. degree in the subject of commerce & Management

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

Name of Professor :- Dr. Rashmi Sharma

Department :- Commerce and Management

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
1	July 2017	Academic Performance Indicators- An Effective Tool of Performance Management of College Teachers	Indian Journal of Commerce & Management Studies	International Journal	ISSN NO. 2249-0310 Impact Factor : 2.6	
2	July 2017	Academic Performance Indicators An Effective Tool of Performance Management of College Teachers	Researchers World Journal of Arts, Science and Comm. International Referred Research Journal	International Journal	ISSN NO. 2231-4172 Impact Factor (IBI) : 3.19	
3	July 2017	A Study of 'Ambience of Malls' as an Influencing Factor in Increasing Customer Satisfaction	International Research Journal of Commerce and Law (e-Journal)	International Journal	ISSN NO. 2349-705X Impact Factor : 4.616	
4	16 Nov. 2017	Digital Transformation of Enterprises Analysis and Modelling	Digital Disruption	National Conference	Yet to be published	Allana Institute of Management Studies, Mumbai
5	Nov. 2017	Analytical Evaluation of Indian Business in Global Market	Review of Research	International Journal	ISSN NO.2249-894X Impact Factor : 5.233 1(UIF)	
6	Jan. 2018	Study of Efficacy of Department of Sports in Development of Sports in Colleges	Contemporary Movements in Sports Tourism, Management, Research, Sports and Yogic Sciences	International Conference	ISSN NO. 0975-5020 Impact Factor : 3.894	Ramniranjan Jhunjhunwala College of Arts, Sci. & Comm. Mumbai
7	Feb. 2018	A Pragmatic Study of Efficacy on Usability of ATM	International Journal of Scientific Research in Multidisciplinary Studies	International Journal	E-ISSN 2454-9312 Impact Factor : 1.021	
8	23 March 2018	An Analytical study of Causes of stress and Effectiveness of Stress Management Strategies Used by Working Women	International Journal of Creative Research Thoughts	International Journal	ISSN NO. 2320-2882 Impact Factor : 5.97	G.H.Raisoni Institute of Business Management, Jalgaon
9	March 2018	A Study of Issues and Concerns Relating to Goods and Service Tax (GST)	International Journal of Research in Economics and Social Sciences	International Journal	ISSN NO. 2249-7382 Impact Factor : 6.939	

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	Global Images of India Past, Present and Future	National	Conference	Gurukul College of Commerce, Mumbai in association with Department of Commerce, University of Mumbai. Paper Presented on : A Study of Transition in Higher Education in Commerce Faculty	22 July 2017 (1 Day)
2	Emerging Trends in Computers and IT (ETCIT)	National	Conference	Computer Department, Bhusawal Arts, Science and P.O. Nahata Commerce College, Bhusawal Present as E-Com. Session Chair	14 and 15 Oct.2016 (2 Days)
3	70th All India Commerce Conference of Indian Commerce Association	National	Conference	IIS University , Jaipur on behalf of Indian Commerce Association. Paper presented on : A Study of Issues and Concerns Relating to Goods and Service Tax (GST) (Paper selected in A Category)	12 to 14 Oct. 2017 (3 Days)
4	Digital Disruption	National	Research Conference	Allana Institute of Management Studies, Mumbai	16 Nov. 2017 (1 Day)
5	Contemporary Movements in Sports Tourism, Management, Research, Sports and Yogic Science	International	Conference	Ramnirajan Jhunjhunwala College of Arts, Science and Commerce, Mumbai. Paper Presented on : Study of Efficacy of Department of Sports in Development of Sports in Colleges	19 and 20 Jan.2018 (2 Days)
6	Entrepreneurship, Innovation and Economic Growth in Digital Era	National	Conference	G.H. Raison Institute of Business Management, Jalgaon. Paper presented on : An Analytical Study of Causes of Stress and Effectiveness of Stress Management strategies Used by Working Women	23 March 2018 (1 Day)

(Mentioned only National and International level attended)

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
1	26/12/2017	Appointed as Coordinator for Research Center in Commerce Management and Economics
2	29/1/2018 to 31/1/2018	Organized 3 Day Management Days 'Umang 2017-18'
3	3/2/2018	Coordinator for One Day University Level Workshop on Research Methodology for PG Students
		As a Research Guide : One Student awarded Ph.D. Two Students completed Pre-Ph.D. Viva One submitted for Pre-Ph.D. Viva

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D.

Name of Professor :- Priyanka Yogesh Warke

Department :- Commerce and Management

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
1	5/3/2018	-	-	National Conference	-	Sant Muktabai College Muktainagar

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	Get your Dream Job	College	Committee Member	P. O. Nahata College, Bhusawal	18 Sept. 2017 One Day
2	Research Methodology	University	Committee Member	P. O. Nahata College, Bhusawal	3 Feb. 2018 One Day

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18 - Nil

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

Name of Professor :- Sapana Rajendra Kolhe

Department :- Commerce and Management

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
1	5/3/2018	-	-	National Conference	-	Sant Muktabai College Muktainagar

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	Research Methodology	University	Committee Member	P. O. Nahata College, Bhusawal	3 Feb. 2018

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18 - Nil

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

Name of Professor :- Dr. V. N. Mahire

Department :- Department of Chemistry

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18 - Nil

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	Second National Conference on Innovations in Chemistry - Laboratory to Society.	National Level	Oral Presentation	School of Chemical Sciences, North Maharashtra University, Jalgaon	March 5-6, 2018
2	National Conference on Changing Paradigms in Chemical Sciences.	National Level	Poster Presentation	Bhusawal Arts, Science & P. O. Nahata College, Bhusawal	Dec. 22-23, 2018

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
1	Oct. 27, 2017	Awarded with Ph.D. degree in the subject of Chemistry.
2	Dec. 22-23, 2018	Organizing Secretary , National Conference on Changing Paradigms in Chemical Sciences, Bhusawal Arts, Science & P. O. Nahata College, Bhusawal
3	Jan. 25, 2017	Organizing Committee Member , Intercollegiate Youth Festival 2017-18 Jointly organised by North Maharashtra University, Jalgaon and Bhusawal Arts, Science & P.O. Nahata Commerce College, Bhusawal

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D.

Name of Professor :- Dr. Ajay D. Kshirsagar

Department :- Department of Chemistry

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
1	4/12/2018	Microwave Mediated Synthesis of Poly (azidomethylstyrene e-tetrazole) (PAST) as an Energetic Polymer	Chemistry of Heterocyclic Compounds	International	IF 0.85	Springer
2	30/1/2018	Efficient and faster green synthesis of GAP-triol as a potential application in the energetic binders	International Journal Scientific Research in Sciences and Technology	International	IF 5.37	IISRTS

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	National Conference on Changing Paradigms in Chemical Sciences	National Level	Poster Presentation	Bhusawal Arts, Science & P.O. Nahata College, Bhusawal	Dec. 22, 23, 2018

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18 - Nil

S.N.	Date	Achievements
1	Oct. 22, 2018	Awarded with Ph.D. degree in the subject of Chemistry.
2	Dec. 22-23, 2017	Organizing Committee Member , National Conference on Changing Paradigms in Chemical Sciences, Bhusawal Arts, Science & P. O. Nahata College, Bhusawal
3	Jan. 25, 2018	Organizing Committee Member , Intercollegiate Youth Festival 2017-18 Jointly organised by North Maharashtra University, Jalgaon and Bhusawal Arts, Science & P.O. Nahata Commerce College, Bhusawal

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D.

Name of Professor :- Nehete Eknath Gopal

Department :- Physics

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18 - Nil

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	T.Y.B.Sc. Syllabus framing	University	Participant	P.S.G.V.P.M. Arts, Sci., & Comm. College, Shahada	25/2/2017 One day
2	Non Conventional Energy Sources for rural development of India	National	National Advisory Committee	Uttamrao Patil Arts & Sci. College Dahivel	6 Jan. 2018 One day
3	New Trends in Recent Materials	State	State Advisory Committee	I.D.M.V.P. Co-op. Samaj's Nutan Maratha College, Jalgaon	30 Jan. 2018 One day
4	जागतिक तापमान वाढीचा वातावरणावर होणारा परिणाम	University	Pramukh Upasthiti	Arts & Sci. College, Bhalod	14/10/2017

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
1	24/6/2017	. महाविद्यालय विकास समितीवर निवड
2	17/9/2017	. उमवि अधिसभेवर निवड
3	27/2/2018	. उमवि अधिसभेमधून उमवि तक्रार निवारण समितीवर बिनविरोध निवड

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

Name of Professor :- Dr. N. S. Patil

Department :- Physics Department

1. Publication -

Comparative study of pure and mixed calcium enystal lay gel method Jcurncil of Research and development Inernational date 28/12/17

2. Study of growth EDAX optical properties and surface inrphology of copper do ped arium chloride of tartrate Journal of Research & development International date 30/1/18

1. Conference Paper presentation -

biological synthesis of silver nanopartical evel their charcterigation College P. K. Kotecha Mahila Mahvidyalaya Bsl. National date 9/2/17

2. Study of grown EDAX optical proprties & surface morphology of copper doped braium chloride & L-Tartrute by set method D.N.C.V.P. College Jalgaon National date 13/1/17

3. Couparetive study of pure and aloped barium tonrale cystal by set method L.V.H. College Nasik International date 18-20 Jan. 2018

4. Avishkar - 2017 (Team Co-ordinator) NMU Jalgaon date 21/12/17

5. Workshop - T.Y.B.Sc. Syllabus framing P.S.G.V.P.M.S. Arts, Science and Commerce College Shahada University date 25/2/17

Name of Professor :- Dr. Mrs. Vidya A. Patil

Department :- Botany

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18 (Separate Sheet is attached)

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18 (Separate Sheet is attached)

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
1	10/10/2017	Awarded Ph.D Degree in Botany from North Maharashtra University, Jalgaon
2		Won Illrd Prize for Best paper presentation in the International Conference at Faizpur on 22, 23 Dec. 2017.

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

1. Attended & actively participated in one day N.S.S. Camp on 24 September of Smashanbhumi Bhusawal.
2. Attended 7 days special winter camp of NSS at Kinhi from 23 Dec. to 30 Dec.
3. Attended & Participated in National Conference of Computer Science organized by Bhusawal Arts, Science & P. O. Nahata Commerce College Bhusawal, Dept. of Computer Science on 7th Oct. 2017.
4. Attended & Worked as a organizing member in one day workshop of personality development, organized by personality development Cell of college, on 18th Sept. 2017.
5. Attended & Participated, presented a research paper in international conference & won the IIIrd prize for best paper presentation at Faizpur, organized by Dhanaji Nana College Faizpur on 21-22 Dec.
6. Attended & presented a research paper in National Conference at Bhole College & published research paper in the international journal RTCE held on 5th Dec. 2017.
7. Attended Personality Development Workshop 8 Jan. at Nahata College, Bhusawal.
8. Attended & Participated published research paper in international journal on organic forming sustainable Agricultural Practice organized by DBF Dayanand College at Solapur on 11-12 Jan. 2018.
9. Attended & participated one day national conference on 10 Feb in H. J. thim College, Jalgaon & Presented paper on conference.
10. Worked as a Chairman of Yuwarang 2018 of Theatre No. 4.
11. Worked as a judge for Poster Paper Presentation Compitition in Lokshahi Nivadnuk & Sushasan workshop on 5 & 6 Feb., organized by NMU & P.O. Nahata College, Bhusawal.
12. Organized one day Tour for S.Y. & T.Y.B.Sc. Botany Students on 24 Jan. 2018 at Ajanta Forest Ambarushi & Jaichadev.
13. Delivered a lectures of General Knowledge for S.Y.B.Sc., B.A., B.Com. Students on 'Daily Science'.
14. Awarded Ph.D. degree in Botany from North Maharashtra University, Jalgaon.
15. Worked as a Committee member in various academic committees like oddmission comm. student feed back, prize distribution Magazine, Medical check up. Arts circle Discipline, women's welfare, Science association student welfare, Environmental studies, Student council, compus development.

Name of Professor :- Dr. Deepak Kisanrao Hiwarale

Department :- Zoology

- 1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil**
- 2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18 - Nil**
- 3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18**

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	Innovations in biological and chemical science	International	International Conference	Dhanaji Nana Mahavidhyalay Faizpur	21 and 22 Dec. 2017 Two Days

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18 - Nil

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

Name of Professor :- Dr. Manojkumar J. Jadhav

Department :- Zoology

- 1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil**
- 2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18**

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
1	Dec. 2017	Diversity of Butter flies from Pune City	IJSRST	International	ISSN : 2395-6011	ACS College, Narayangaon

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	Workshop T.Y.B.Sc. Zoology Practical Syllabus framing	University	Workshop	Kai ANK Patil Senior College, Pimpalner	7 July 2017
2	Role of Biological Sciences in sustainable life	State	Conference	J.D.M.V.R.S. Arts, Science & Commerce College, Jalgaon	30 Jan. 2018

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

5. Other achievements in the Year 2017-18 - Nil

6. Details about Research Degree

Your Research Degree is : M.Phil./Ph.D - Nil

Other Achievements Year 2017-18

1. Paper presentation in International Conference : **Innovations in Biological and Chemical Science** on "Taxonomic studies on Polistine wasps (Hymenoptera : Vespidae) of Maharashtra" held at Dhanaji Nana Chaudhari College, Faizpur on 22nd - 23rd December 2017.
2. Invited as **resenrce person** by Zoological Survey of India, Western Regional Center, Pune to deliver a lecture on "**Taxonomy of Hymenoptera**" to the Green Skill Development Programme (GSDP - an advanced course - Para-taxonomists - by MoEF & cc. New Delhi) on 26th December, 2017.
3. Paper presentation in State level Conference : **Role of Biological Sciences in Sustainable Life** (SCRBSSL-2018) on "Taxonomic studies on Polistine wasps (Hymenoptera: Vespidae) of Maharashtra" held at JDMVPS Arts, Science and Commerce College, Jalgaon on 30th January 2018.
4. Participated in Nature Photography Competition and Exhibition, "**Wild Reflections : 2018**" organized by Annasaheb Kulkarni Department of Biodiversity, MES Abasaheb Garware College, Pune on 23rd - 24th February, 2018.

Name of Professor :- Dr. B. H. Barhate, Vice Principal

Department :- Computer Science & Information Technology

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
1	7 Oct. 2017	Application of Speech Recognition For Programming languages	National Conference e-Oct 2017	International	E-ISSN-2320-7639	Page - 6-8
2	7 Oct. 2017	A Survey of Possible attacks on Text and Graphical password authentication technique	International Journal of Scientific research in Computer science and Engineerin and Technology	International	E-ISSN-2320-7639	Page - 77-80
3	7 Oct. 2017	A review paper on Data Hiding technique : Steganography	National Conference on CTCST-2016	National	E-ISSN-2320-7639	Pages - 64-67
4	Dec. 2017	Optimal Implementation of closed High Utility Itemset Discovery with Timespan Consideration	International Journal of Emerging Trends & Technology in Computer Science (IJETTCS)	International	ISSN-2278-6856	Pages - 168-171
5	July-Dec. 2017	Audio Steganography using LSB for High capacity text file	BIONANO FRONTIER	International	ISSN 0974-0678	Pages - 264-266

- **Conference Organised - 17th October - 2017 Worked as a Convenor**
Emerging Trends in Computer Research and Technology
- Worked as **Chief Editor** for IJCRT International Journal of Computer Research and Technology, ISSN : 2454-7719.
- **Tech U-VA-2018 - 10th February 2018 Worked as a Convenor**

3. Books Published/Article/Chapters(s) Published in books :

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	VB NET	Prashant	2017	ISBN 978-93-84228-51-4	2 Chapters
2	Database Management System	Prashant	2017	ISBN 978-93-84228-53-8	3 Chapters
3	Software Engineering	Prashant	2017	ISBN 978-93-84228-54-5	3 Chapters
4	M.S. SQL Server	Prashant	2017	ISBN 978-93-85019-39-5	3 Chapters

4. Seminars/Workshops/Conference attended :

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	17 Oct. 2017	National	Conference	Bhusawal Arts, Sci and P. O. Nahata Comm. College	Conference in Emerging Trends in Computer Research and Technology
2	21 February 2018	National	Conference	School of Computer Sciences, North Maharashtra University Jalgaon	National Conference in Advances in Computing NCAC-2018

5. Other achievements in the Year 2017-18

S.N.	Date	Achievements
1	17/8/2017	Awarded Ph.D Degree in Computer Science

Name of Professor :- Prof. Gajendra Ramdas Wani

Department :- Computer Science

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
1	27-28 March 2018	Time Constraint Sequence Mining : An Incremental Approach	International Journal of Computer Engineering and Applications (IJCEA)	International	ISSN : 23213469 UGC Approval No. 44835	IMCC, Pune
2	24-25 March 2017	Sexual Harassment and Natural Calamity : News Event Sequence Mining	Special Issue International Journal of Computer Science and Applications (SI-I-JSCA) 2017	International	ISSN 0972-9038	School of Computer Sciences, North Maharashtra University Jalgaon

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	Incremental Sequential Mining for Time Constraint Data Sequences	National Conference on Advance in Computing (NCAC-2018)	21 Feb. 2018	School of Computer Science N.M.U. Jalgaon	

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	Conference on Emerging Trends in Computer Research and Technology	National	Conference	Bhusawal Arts, Sci. and P.O. Nahata Commerce College Bhusawal	17 Oct. 2017
2	National Conference in Advances in Computing NCAC-2018	National	Conference	School of Computer Science North Maharashtra University Jalgaon	21 Feb. 2018

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	Conference on Emerging Trends in Computer Research and Technology	National	Conference	Bhusawal Arts, Sci. and P.O. Nahata Commerce College Bhusawal	7 Oct. 2017
2	Yuvarang 2017-18	Inter Collegiate	Yuvarang 2017-18	Students Development Dept. N.M.U. Jalgaon and PONC College, Bhusawal	25 January 2018

4. Articles Chapter Published in Book in the year 2017-18 - Nil

- Worked as Co-Ordinator for 3rd National Conference on "Emerging Trends in Computer & Information Technology" ETCIT-2017 on 7th Oct. 2017. Worked as Editor for IJCRT
- International Journal of Computer Research and Technology, ISSN : 2454-7719.
- Worked as Organizing Committee Member for Tech UVA on 10th Feb. 2018.

Name of Professor :- Dr. Gouri M. Patil

Department :- Computer Science

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
1	January 2018	Digital Image Processing-An Elegant Technology Perceive to Disease in Plants	International Journal of Scientific Research in Computer Science and Engineering (IJSRCSE), Vol.6, Issue 1, January 2018	International	ISROSET, pp 43-47	E-ISSN : 2320-7639 UGC approved (No 46598)
2	January 2018	Fungal Disease Detection of Lotus Leaf Using Digital Image Processing	International Journal of Scientific Research in Computer Science and Engineering (IJSRCSE), Vol.6, Issue 1, January 2018	International	ISROSET, pp 81-83	E-ISSN: 2320-7639 UGC approved (No. 46598)

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	3rd National Conference on "Emerging Trends in Computer & Information Technology, ETCIT-2017	National		Department of Computer Science & Information Technolgy, BAS & PONC College, Bhusawal	7 Oct. 2017

4. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Date & Duration (In Days)	Level	Type of Activity	Organizer Institute
1	26 April 2017	National	"Aids Awareness Programme"	Red Ribben Club of BAS & PONC College Bhusawal
2	7 Oct. 2017	National	3rd National Conference on "Emerging Trends in Computer & Information Technology ETCIT-2017	Department of Computer Science & Information Technology, BAS & PONC College, Bhusawal
3	8 Jan. 2018	University	Workshop on "Vidyarthini Vyaktimatva Vikas"	Student's Development Dept. and Ladies Welfare Dept. BAS & PONC College, Bhusawal
4	25 Jan. 2018	University	Yuvarang 2017-18	Student's Development Dept. NMU, and BAS & PONC College, Bhusawal
5	10 Feb. 2018	University	TechUVA	Department of Computer Science & Information Technology, BAS & PONC College, Bhusawal

- Worked as **Organizing Secretary** for 3rd National Conference on "Emerging Trends in Computer & Information Technology" ETCIT-2017 on 7th Oct. 2017.
- Worked as **Reviewer** for "Journal of Computer Science", Science Publication, ISSN Print : 1549-3636 ISSN Online : 1552-6607.
- Worked as **Editor** for IJCRT International Journal of Computer Research and Technology, ISSN : 2454-7719.
- Worked as **Organizing Committee Member** for TechUVA on 10th Feb. 2018.

Books Published :

S.N.	Title of Book	Publisher and Place	Publication Year	ISBN/ISSN No.	Chapters
1	"Programming in PHP"	Prashant Publications	2017	978-93-85021-03-9	3 Chapters

Name of Professor :- Prof. Poonam M. Mahajan

Eligibility Exam : Qualified **National Eligibility Test (NET)** held on **Nov.2017** (Result declared on 2nd Jan. 2018) conducted by **CBSE**.

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
1	June 2017	Mobile Ad-Hoc Network : An Overview	International Journal of Computer Trends and Technology (IJCTT) Vol-48 No.-3, June-2017	International	E-ISSN: 2231-2803 P-ISSN 2349-0829 Impact Factor: 2.75	Seventh Sense Research Group, pp. 123-127
2	July 2017	Hyper Speed Signaling : The Next Step to Prevent Cyber Attacks	International Journal of Computer Science and Mobile Computing (IJCSMC), Vol. 6, Issue-7, July 2017	International	ISSN: 2320-088X Impact Factor : 6.017	IJCSMC, pp. 220-226
3	Jan. 2018	WSN : Infrastructure and Applications	International Journal of Scientific Research in Network Security and Communication (IJSRNSC), Vol-6, Issue-1, Jan. 2018	International	ISSN : 2321-3256(E) Impact Factor : 2.422	IJSRNSC, pp. 60-10

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	3rd National Conference on "Emerging Trends in Computer & Information Technology" ETCIT-2017	National		Department of Computer Science & Information Technology P.O.Nahata College, Bhusawal	7 Oct. 2017

5. Conferences / Workshops Organized :

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	3rd National Conference on "Emerging Trends in Computer & Information Technology" ETCIT-2017	National		Department of Computer Science & Information Technology P.O.Nahata College, Bhusawal	7 Oct. 2017
2	Yuvarang-2017-18 Jalgaon Zone	University		Student's Development Dept. NMU & BAS & PONC College, Bhusawal	25 Jan. 2018
3	Tech U-Va 2018	University		Department of Computer Science & Information Technology P.O.Nahata College, Bhusawal	20 Feb. 2018

Name of Professor :- Ashish Vishnu Chaudhari

Department :- Library

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
1	Jan. 2018 Vol-4 Issue-1	The Role of ICT in Rural Area Libraries	International Journal of Scientific Research in Multidisciplinary studies	International Scholarly Peer-Reviewed Journal (UGC Approved)	2454-9312 (online)	ISROSET Indore (M.P.)

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	The Role of ICT in Rural Area Libraries	National	Conference	ETCIT-2017 by Dept. of computer Sci. & IT, Bhusawal Art's, Science and P.O. Nahata Commerce College, Bhusawal	7 Oct. 2017
2	Research Methodology	University	Workshop	Research Center in Commerce, Management and Economics by Bhusawal Art's, Science and P.O. Nahata Commerce College, Bhusawal	3 Feb. 2018

Name of Professor :- Vinit Sudhakar Patil

Department :- Library

1. Academic Staff College Orientation/Refresher Course/Short term Course attended in the year 2017-18 - Nil

2. Research Publication, Conference And Academic Contributions in the year 2017-18

S.N.	Date of Activity	Title of Paper	Name of Journals/ Academic Forum	Level	ISSN/ISBN No.	Organizer/ Place of Forum
1	Jan. 2018 Vol. 4 Issue-1	Growth of Development Electronic Resources in Academic Libraries	International Journal of Scientific Research in Multidisciplinary Studies	International Scholarly Peer-Reviewed Journal	2454-9312 (online)	ISROSET, Indore (M.P.)

3. Seminar/Workshop/Conference/Attended in the year 2017-18

S.N.	Title	Level	Type of Activity	Organizer Institute	Date & Duration (In Days)
1	Growth of Development Electronic Resources in Academic Libraries	National	Conference	ETCIT-2017 by Dept. of computer Science & IT, Bhusawal Art's, Science and P.O. Nahata Comm. College, Bhusawal	7 Oct. 2017
2	Research Methodolog	University	Workshop	Research Center in Commerce, Management and Economics by Bhusawal Art's Science and P.O. Nahata Commerce College, Bhusawal	3 Feb. 2018
3	ICT Enabled Automation for Higher Education Institutions	University	Workshop	Dr. Annasaheb G. D. Bendale Mahila Mahavidyalaya, Jalgaon & Mastersoft, Nagpur	5 Oct. 2017

महाविद्यालयातील शिक्षक वृंद

प्राचार्य – प्रा. डॉ. सौ. मीनाक्षी व्ही. वायकोळे

उपप्राचार्य – प्रा. डॉ. एस. व्ही. पाटील

उपप्राचार्य – प्रा. डॉ. बी. एच. बन्हाटे

उपप्राचार्य – प्रा. डॉ. ए. डी. गोस्वामी

उपप्राचार्य – प्रा. एन. ई. भंगाळे

मानव्यशास्त्र विद्याशाखा

● मराठी विभाग

प्रा. डॉ. के. के. अहिरे (विभाग प्रमुख) ★

प्रा. डॉ. जे. एफ. पाटील ★

● हिंदी विभाग

प्रा. डॉ. सौ. रेखा गाजरे (विभाग प्रमुख) ★

प्रा. डॉ. सौ. रूपाली चौधरी

● इंग्रजी विभाग

प्रा. डॉ. एस. पी. इनके (विभाग प्रमुख)

प्रा. डॉ. सौ. स्मिता चौधरी

प्रा. डी. एन. पाटील

● संगीत विभाग

श्री. आर. व्ही. पुराणिक (समन्वयक)

● अर्थशास्त्र विभाग

प्राचार्य डॉ. सौ. मीनाक्षी वायकोळे (विभाग प्रमुख) ★

प्रा. व्ही. डी. पाटील

प्रा. एस. टी. धुम

प्रा. डॉ. राघवदास गोरले ★

प्रा. डॉ. के. ए. वारके

प्रा. व्ही. ए. सोळुंके

● राज्यशास्त्र विभाग

प्रा. डॉ. आर. एस. नाडेकर (विभाग प्रमुख)

प्रा. डॉ. डी. एम. टेकाडे ★

● इतिहास विभाग

प्रा. पी. एच. इंगोले (विभाग प्रमुख)

प्रा. पी. एम. दवे

● मानसशास्त्र, तत्वज्ञान विभाग

प्रा. एस. के. राठोड (विभाग प्रमुख)

● ग्रंथालय विभाग

श्री. आशिष विष्णू चौधरी (साहाय्यक ग्रंथपाल)

शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा

● शिक्षणशास्त्र विभाग

प्रा. डॉ. पी. ए. अहिरे (विभाग प्रमुख) ★

● शारीरिक शिक्षणशास्त्र विभाग

प्रा. डॉ. आनंद व्ही. उपाध्याय (विभाग प्रमुख) ★

विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विद्याशाखा

● रसायनशास्त्र विभाग

प्रा. डॉ. सचिन येवले (विभाग प्रमुख) ★

प्रा. डॉ. व्ही. एन. महिरे

● पदार्थ विज्ञान विभाग

प्रा. एस. एन. नेहते (विभाग प्रमुख)

प्रा. डॉ. वाय. के. चौधरी (विभाग प्रमुख) इलेक्ट्रॉनिक्स

प्रा. व्ही. डी. जैन

प्रा. आर. आर. पाटील

प्रा. ई. जी. नेहेते

प्रा. डॉ. एन. एस. पाटील

● वनस्पतीशास्त्र विभाग

प्रा. डॉ. एस. व्ही. पाटील (विभाग प्रमुख) ★

प्रा. डॉ. सौ. विद्या पाटील

● प्राणीशास्त्र विभाग

प्रा. डॉ. डी. के. हिवराळे (विभाग प्रमुख)

प्रा. डॉ. एम. जे. जाधव

● गणित विभाग

प्रा. ए. पी. नवघरे (विभाग प्रमुख)

प्रा. ए. एच. पाटील

● भूगोल विभाग

प्रा. व्ही. पी. लढे (विभाग प्रमुख)

प्रा. ए. जे. हिवाळे

● संगणक शास्त्र विभाग

प्रा. डॉ. बी. एच. बन्हाटे (विभाग प्रमुख)

प्रा. जी. आर. वाणी

प्रा. डॉ. सौ. गौरी एम. पाटील

वाणिज्य विद्याशाखा

● वाणिज्य विभाग

प्रा. व्ही. जी. कोचुरे (विभाग प्रमुख)

प्रा. के. पी. पाटील

प्रा. डॉ. ममताबेन पाटील

● अकौंटिंग अँड कॉस्टिंग विभाग

प्रा. डॉ. रश्मी शर्मा (विभाग प्रमुख) ★

● व्यावसायिक अर्थशास्त्र आणि बँकींग विभाग

प्रा. डॉ. ए. डी. गोस्वामी (विभाग प्रमुख) ★

व्यवस्थापन विद्याशाखा

● बिझिनेस अँडमिनिस्ट्रेशन विभाग

प्रा. डॉ. ए. एन. चौधरी (विभाग प्रमुख) ★

● मॅनेजमेंट स्टडीज

प्रा. डॉ. पी. के. पाटील (विभाग प्रमुख)

● बी.सी.ए.

प्रा. डॉ. बी. एच. बन्हाटे (समन्वयक)

● व्यावसायिक अभ्यासक्रम

(BBA/BBM e-Com)

प्रा. डॉ. रश्मी शर्मा (समन्वयक) ★

★ संशोधन मार्गदर्शक

Teaching Staff - Non Grant

Sr.	Name	
1	Shri. S. T. Patil	Mar.
2	Miss. Megha P. Borole	Mar.
3	Shri. P. P. Mahajan	Mar.
4	Miss. Nayana S. Patil	Eng.
5	Shri. N. N. Zope	Eng.
6	Miss. Snehal V. Kapse	Eng.
7	Shri. P. G. Jadhav	Phy.
8	Shri. S. S. Sonar	Phy.
9	Miss. Amrita Singh	Elect.
10	Shri. I. A. D. Kshirsagar	Chem.
11	Mrs. Yogita A. Patil	Chem.
12	Miss. Harshita P. Wani	Chem.
13	Miss. Sarita S. Kudale	Maths
14	Miss. Pratibha N. Patil	Maths
15	Miss. Neha A. Mahajan	Maths
16	Miss. Kiran N. Kashyap	Botany
17	Miss. Pallavi A. Tikote	Botany
18	Shri. T. L. Chaudhari	Zoo.
19	Miss. Jyoti P. Jangale	Zoo.
20	Shri. D. N. Borikar	Zoo.
21	Miss. Roshani L. Jain	Inf. Tech.
22	Miss. Gayatri D. Patil	Inf. Tech.
23	Miss. Dhaneshwari R. Zope	Bio.Tech.
24	Miss. Priyanka S. Zope	Bio.Tech.
25	Miss. Mayuri V. Patil	Micro.
26	Miss. Pooja C. Kulkarni	Micro.
27	Miss. Archana P. Bhalerao	BCA
28	Miss. Leena D. Rade	BCA
29	Miss. Mrunal A. Mahajan	BCA
30	Mrs. Pooja A. Rathi	BCA
31	Miss. Sanjeevani V. Wagh	BCA

Sr.	Name	
32	Miss. Swati S. Shelke	Mangt.
33	Miss. Vaishali A. Patil	Mangt.Comp.
34	Miss. Aarti P. Nagdev	Com.Mangt.
35	Shri. J. P. Adokar	Mangt.Eco.
36	Shri. H. V. Patil	Comp.
37	Miss. Poonam M. Mahajan	Comp.
38	Miss. Lubdha M. Bendale	Comp.
	POST GRADUATE Courses	
40	Miss. Snehal V. Chaudhari	Comp.
41	Miss. Vidya S. Barhate	Comp.
42	Miss. Sweta G. Sonawane	Comp.
43	Miss. Pooja S. Deshmukh	Comp.
44	Miss. Yogita G. Patil	Comp.
45	Sh.Sk. Tauseef Ah.Ab.Razzak	Maths
46	Shri. C. H. Sarode	Org Chem.
47	Shri. J. J. Patil	Org Chem.
48	Miss. Sangita R. Bhirud	Org Chem.
49	Miss. Sonali S. Patil	Org Chem.
50	Miss. Tejashri S. Zope	In Org Chem.
51	Miss. Nilima S. Patil	Ana. Chem.
52	Shri. G. N. Jethave	Ana. Chem.
53	Shri. S. S. Kolte	Ana. Chem.
54	Shri. V. S. Waghulde	Ana. Chem.
55	Shri. P. V. Patil	Geo.
56	Shri. A. B. Tayade	Geo.
57	Miss. Usha L. Koli	Geo.
58	Miss. Rajashri S. Deshmukh	Music
59	Shri. K. A. Tawade	Music
60	Miss. Varsha G. Patil	Comerce
61	Mrs. Priyanka Y. Warke	Commerce
62	Shri. K. S. Satale	Hindi

Non Teaching Staff List - 2017-18

Sr.	Name
1	Smt. Rekha M. Barhate
2	Shri. B. V. Tayade
3	Shir. P. S. Deshmukh
4	Shri. B. D. Patil
5	Mrs. Prajakta B. Bagul
6	Shri. G. D. Avhad
7	Shri. S. D. Patil
8	Shri. R. S. Bhagale
9	Shri. A. P. Gosavi
10	Shri. M. K. Sapkale
11	Shri. M. R. Yashode
12	Shir. G. B. Thakur
13	Shri. T. I. Warke
14	Mrs. Sharayu S. Bhole
15	Miss. Nilima P. Chaudhari
16	Shri. M. S. Phegade
17	Shri. U. G. Gosavi
18	Shri. L. V. Bhole
19	Shri. S. M. Bhangale
	LIBRARY
21	Shri. A. V. Chaudhari
22	Mrs. Mugdha G. Bhalerao
23	Shri. S. S. Kotecha
24	Smt. Suvarna S. Nehete
25	Shri. J. L. Patil
26	Shri V. S. Patil
27	Shir. U. B. Sarode
28	Shri. N. S. Patil
	Shri B. D. Chaudhari, Retd. 31/10/2013
29	Shri. P. N. Sapkale
30	Shri. S. S. Patil
31	Shri. S. K. Kolhe
32	Shri. C. K. Kolhe
33	Shir. R. V. Puranik
34	Shri. L. N. Chaudhari
35	Shri. S. K. Surwade
36	Shri. T. P. Rane
37	Shri. B. D. Sapkale
38	Shri R. W. Waghulde
39	Shri. R. C. Zambre
40	Shri. P. D. Patil
41	Shri. S. W. Sapkale
42	Shri. A. S. Khadse

Sr.	Name
43	Shri. S. D. Tayade
44	Shri. S. V. Patil
45	Shri. R. G. Patil
46	Shri. K. M. Devang
47	Shri. M. S. Khadse
48	Shri. B. S. Patil
49	Shri. S. P. Bavaskar
	Non-Grant - Non Teaching Staff
1	Shri. Mahesh B. Patil
2	Shri. Shraavan Nhavkar
3	Shri. Gokul M. Phalak
4	Smt. Sushama G. Gorhe
5	Shri. K. V. Narkhede
6	Shri. V. M. Chaudhari
7	Shri. M. K. Firke
8	Shri. D. V. Phalak
9	Shri. A. R. Mahajan
10	Shri. G. R. Chaudhari
11	Shri. B. D. Patil
12	Shri N. D. Firke
13	Shri. H. P. Barhate
14	Shri. P. B. Pawar
15	Shri. N. B. Joshi
16	Shri. A. N. Khachane
17	Shri. G. A. Bharambe
18	Shri. N. R. Waghode
19	Mrs. Vidya P. Zope
20	Shri. N. R. Patil
21	Shri. S. N. Patil
22	Smt. Pushpanjali Bonde
23	Shri. Ratnadeep Narwade
24	Shri. D. B. Ingale
25	Shri. V. B. Patil
26	Shri. H. H. Phalak
27	Shri. M. R. Nemade
28	Shri. B. P. Zope
29	Shri. D. N. Pawar
30	Shri. Sujit Ogale
31	Mrs. Bansode
32	Shri. M. A. Zambre
33	Shri. Y. M. Nemade
34	Shri. A. P. Bhole

पारितोषिके सन - २०१७

अ.नं.	पारितोषिक नाव	देणगीदाराचे नाव	पारितोषिक विशेष	विद्यार्थ्याचे नाव
१.	श्री. व्यंकटेश दामोदर काळवीट हेड मास्तर, पारितोषिक	श्री. व्यंकटेश दामोदर काळवीट	वार्षिक उत्पन्न ई.बी.सी. मर्यादेच्या आत आहे आणि टी.वाय.बी.ए. (मराठी स्पे.) सर्वप्रथम	निरंक
२.	दि. भुसावळ पीपल्स को-ऑप. बँक लि. पारितोषिक	दि. भुसावळ पीपल्स को-ऑप. बँक लि. भुसावळ	१) टी.वाय.बी.कॉम. सर्वप्रथम २) टी.वाय.बी.ए. (अर्थशास्त्र स्पेशल) सर्वप्रथम	कु. राठी पूनम अशोक कु. पाटील प्रिती विनोद कु. वालेचा गीता अनिल
३.	स्व. जयकुंवरबाई पुनमचंद नाहाटा पारितोषिक	श्री. पुनमचंद ओंकारदास नाहाटा ट्रस्ट, भुसावळ	१) एम.कॉम. सर्वप्रथम २) टी.वाय.बी.कॉम. सर्वप्रथम ३) एस.वाय.बी.कॉम. सर्वप्रथम	कु. राठी पूनम अशोक कु. द्विवेदी आकांक्षा अभिषेक बेंडाळे निखील यशवंत
४.	स्व. मो. वा. केळकर पारितोषिक	श्री. म. गो. केळकर जळगाव	१) एस.वाय.बी.एस्सी. सर्वप्रथम २) टी.वाय.बी.ए. (संस्कृत स्पेशल) सर्वप्रथम	-
५.	स्व. मामासाहेब बी. आर. कुलकर्णी पारितोषिक	श्री विजय भगवंतराव वडळगावकर, भुसावळ श्री. संजय भगवंतराव वडळगावकर, भुसावळ	१) टी.वाय.बी.ए. (जनरल) सर्वप्रथम २) टी.वाय.बी.कॉम. सर्वप्रथम ३) टी.वाय.बी.एस्सी. (गणित) ४) टी.वाय.बी.एस्सी. (भौतिकशास्त्र)	- कु. राठी पूनम अशोक कु. द्विवेदी माधवी योगेंद्र कु. श्रीगोंदेकर मनाली संजय
६.	स्व. काशिनाथ दलपत कोल्हे पारितोषिक	श्री. बी. के. कोल्हे जळगाव	टी.वाय.बी.कॉम. सर्वप्रथम	कु. राठी पूनम अशोक
७.	स्व. चंद्रकलाबाई के. नारखेडे पारितोषिक	श्री. एन. के. नारखेडे	एस.वाय.बी.ए. (मराठी जनरल) सर्वप्रथम येणाऱ्या टी.वाय.बी.ए. (मराठी स्पेशल) घेणाऱ्या	कु. पठाण बिलकिसजान नुरखान
८.	श्री. अच्युत धनाजी चौधरी पारितोषिक	श्री. ओ. पी. पाटील भुसावळ	टी.वाय.बी.एस्सी. (इलेक्ट्रॉनिक्स) सर्वप्रथम	शेख वसीम दाऊद
९.	सौ. राधाबाई अच्युत चौधरी पारितोषिक	श्री. ओ. पी. पाटील भुसावळ	टी.वाय.बी.एस्सी. (कॉम्प्युटर सायन्स) सर्वप्रथम	कु. चावराई शालीनी ब्रिजलाल
१०.	श्री. एच. एन. राव पारितोषिक	श्री. एच.एन.एस. राव भुसावळ	१) टी.वाय.बी.ए. (इंग्रजी स्पे.) सर्वप्रथम २) टी.वाय.बी.ए. (मराठी स्पे.) सर्वप्रथम ३) टी.वाय.बी.एस्सी. (कॉम्प्युटर सायन्स) सर्वप्रथम १) टी.वाय.बी.ए. सर्वप्रथम	कु. खान शिबा अख्तर कु. भिरूड रुपाली सुभाष पाटील शरद धनजी कु. बडगुजर दुर्गा सुभाष

अ.नं.	पारितोषिक नाव	देणगीदाराचे नाव	पारितोषिक विशेष	विद्यार्थ्याचे नाव
११.	राजगोपाल पारितोषिक	कु. उमा राजगोपालन भुसावळ	टी.वाय.बी.एस्सी. (फिजिक्स) सर्वप्रथम	कु. श्रीगोंदेकर मनाली संजय
१२.	सौ. उषा सरखाराम साठे संगीत पारितोषिक	श्री. अँड. स. म. साठे	टी.वाय.बी.ए. (संगीत) (रसायनशास्त्र) सर्वप्रथम	कु. सोनवणे दीपाली दिलीप
१३.	स्व. रामभाऊ हंबर्डीकर पारितोषिक	श्री. पी. आर. पाटील भुसावळ	टी.वाय.बी.एस्सी. (रसायनशास्त्र) सर्वप्रथम	कु. फालक पूजा विजय
१४.	स्व. सीताबाई हंबर्डीकर पारितोषिक	श्री. पी. आर. पाटील भुसावळ	टी.वाय.बी.एस्सी. (इलेक्ट्रॉनिक्स) किंवा कॉम्प्युटर) सर्वप्रथम	कु. चावराई शालीनी ब्रिजलाल
१५.	स्व. शामलाल ताराचंद मिलवाणी पारितोषिक	मे. शामा फायर वर्क्स जळगाव	जिमखाना विभाग (विद्यापीठ राज्य व राष्ट्रीय स्तरावर) सर्वोत्कृष्ट खेळाडू	शर्मा अक्षय अशोक
१६.	स्व. प्रा. पी. एच. पाटील पारितोषिक	श्रीमती सुमन पी. पाटील भुसावळ	टी.वाय.बी.ए. (इतिहास स्पेशल) सर्वप्रथम	कु. पाटील माधुरी गोपाल
१७.	स्व. हरी रावजी टोके गुरुजी पारितोषिक	प्रा. डॉ. एम. एच. टोके भुसावळ	टी.वाय.बी.एस्सी. (गणित) सर्वप्रथम	कु. द्विवेदी माधवी योगेंद्र
१८.	सौ. शकुंतला मधुकर पाठक पारितोषिक	प्रा. डॉ. एम. एस. पाठक	एम.ए. (मराठी) सर्वप्रथम	कु. इंगळे पूजा विजय
१९.	स्व. चंद्रभागा गोविंद फालक पारितोषिक	श्री. देविदास गोविंद फालक, भुसावळ	टी.वाय.बी.ए. (राज्यशास्त्र स्पेशल)	कु. बडगुजर दुर्गा सुभाष
२०.	स्व. सी. वाय. कोल्हे पारितोषिक	प्रा. डॉ. व्ही. सी. कोल्हे भुसावळ	एम.एस्सी. (केमिस्ट्री) सर्वप्रथम	कु. पाटील योगिता सुभाष
२१.	स्व. सौ. विजया रघुनाथ पाटणकर स्मृती पारितोषिक	प्रा. डॉ. व्ही. आर. पाटणकर, भुसावळ	१) टी.वाय.बी.एस्सी. (वनस्पतीशास्त्र) सर्वप्रथम २) टी.वाय.बी.ए. (हिंदी स्पेशल) सर्वप्रथम	कु. माळी पूजा पुरुषोत्तम कु. वाघ प्रतिभा रविंद्र
२२.	स्व. कु. मनीषा जगन्नाथ भंगाळे पारितोषिक	श्री. जगन्नाथ शामराव भंगाळे, भुसावळ	टी.वाय.बी.एस्सी. (रसायनशास्त्र) सर्वप्रथम	कु. फालक पूजा विजय
२३.	प्रा. जे. व्ही. चौधरी पारितोषिक	श्री. निर्मल जे. चौधरी यु.एस.ए.	टी.वाय.बी.एस्सी. सर्वप्रथम (संगणकशास्त्र) मुलांमध्ये २) टी.वाय.बी.एस्सी. सर्वप्रथम (संगणकशास्त्र) मुलींमध्ये	पाटील शरद धनजी कु. चावराई शालीनी ब्रिजलाल
२४.	स्व. कु. मनीषा बाळासाहेब जाधव पारितोषिक	श्री. बाळासाहेब दौलतराव जाधव भुसावळ	एम.कॉम. सर्वप्रथम	कु. वालेचा गीता अनिल

Student Profile 2017-18

Category	UG						PG					
	ART		SCI		COM		ART		SCI		COM	
	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F
OPEN	45	32	51	74	150	207	12	28	15	24	23	63
SC	81	50	27	43	42	40	34	35	2	8	14	10
ST	4	6	4	9	2	10	6	6	3	0	2	2
VJ/NT	46	14	15	17	23	13	10	14	4	4	14	5
OBC	101	90	96	268	108	199	34	81	47	121	67	92
SBC	18	7	10	10	8	12	7	11	2	5	5	5
PH	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	296	199	203	421	333	481	103	175	73	162	125	177

No. of Foreign Student =

Grand Total = 2748

Scholarship Enrollment 2017-18

Category	UG						PG					
	ART		SCI		COM		ART		SCI		COM	
	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F
SC/BUDDHIST	64	43	15	14	19	19	26	33	2	6	11	10
ST	5	6	0	3	1	4	4	2	3	0	3	1
OBC	80	83	49	122	52	143	26	71	45	90	55	67
OPEN	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SBC	13	6	4	6	4	7	7	10	2	4	4	4
VJNT	16	2	1	2	9	2	4	1	4	4	2	1
OTHER	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	178	140	69	147	85	175	67	117	56	104	75	83

Freeship Enrollment 2017-18

Category	UG						PG					
	ART		SCI		COM		ART		SCI		COM	
	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F
SC/BUDDHIST	0	1	2	3	7	5	0	2	0	0	1	0
ST	2	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0
OBC	4	2	4	9	7	10	2	8	0	0	6	3
OPEN	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SBC	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VJNT	1	2	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0
OTHER	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	7	5	7	14	14	16	3	11	0	0	8	3

EBC Enrollment 2017-18

Category	UG						PG					
	ART		SCI		COM		ART		SCI		COM	
	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F
OBC	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OPEN	14	21	11	8	65	108	1	11	0	0	0	15
SBC	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OTHER	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	14	21	11	8	65	108	1	11	0	0	0	15

विद्यार्थ्यांसाठी विविध योजना

● कर्मवीर भाऊराव पाटील कमवा व शिका योजना -

कर्मवीर भाऊराव पाटील कमवा व शिका ही पदवी व पदव्युत्तर शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी आहे. तसेच आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक, होतकरू व गरजू विद्यार्थ्यांच्या उच्च शिक्षणासाठी ही योजना आहे. या योजनेचा उद्देश स्वावलंबनाने विद्यार्थ्यांला श्रमाची आवड निर्माण करणे, श्रमाचे प्रतिष्ठा वाढविणे. स्वयंरोजगारासाठी विद्यार्थ्यांना प्रवृत्त करणे आदि मुख्य उद्देश योजनेचे आहेत. योजनेत विद्यार्थ्यांने अध्ययनाच्या वेळेव्यतिरिक्त किमान तीन तास काम करणे अपेक्षित आहे. या योजनेद्वारे विद्यार्थ्यांना आर्थिक लाभ मिळतो.

● साहस कार्यशाळा -

विद्यार्थ्यांना साहसीप्रवृत्ती निर्माण होणेविषयी या कार्यशाळेत प्रशिक्षण व मार्गदर्शन दिले जाते. संकटांना धैर्याने सामोरे जाणे, मार्ग काढणे, मदत करणे, गिर्यारोहण, रोपवे, पुल बांधणी, रस्ता दुरुस्ती, दिशा ओळख, आकाश निरीक्षण, आत्मसंरक्षण व प्रतिकार आणि निसर्ग सहल असे विविध उपक्रम राबविण्यात येत असतात. प्रत्येक महाविद्यालयातील १ विद्यार्थी व १ विद्यार्थिनी या कार्यशाळेत सहभागी होवू शकतात.

● डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर वसतिगृह विद्यार्थी सहाय्यता योजना -

विद्यापीठाच्या शैक्षणिक प्रशाळा अथवा विभागांमध्ये पदवी, पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी नियमित प्रवेशित व विद्यापीठाच्या वसतिगृहात निवासित विद्यार्थ्यांपैकी जे आर्थिकदृष्ट्या कमकुवत असलेल्या होतकरू विद्यार्थ्यांना आर्थिक सहाय्य उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर वसतिगृह विद्यार्थी सहाय्यता योजना कार्यान्वित करण्यात आली आहे.

● उमवि संचालित चाणक्य स्पर्धा परीक्षा -

विद्यार्थ्यांमधील स्पर्धा परीक्षा कौशल्य वृद्धिंगत करण्यासाठी व पूर्वतयारीसाठी महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांसाठी विद्यापीठ स्तरावर चाणक्य स्पर्धा परीक्षा एकाच दिवशी आयोजित करण्यात येते. प्रत्येक महाविद्यालय हे परीक्षा केंद्र आहे. ५० पेक्षा जास्त परीक्षार्थी असलेल्या महाविद्यालयांना पूर्वतयारीसाठी स्पर्धा परीक्षा पुस्तकांसाठी अनुदान देण्यात येते. उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांना प्रशस्तीपत्रक देण्यात येतील. स्थानिक महाविद्यालयातील विद्यार्थी कल्याण अधिकारी हे या उपक्रमाचे प्रमुख असतील. तलाठी, पी.एस.आय., तहसीलदार या पदांसाठीच्या स्पर्धा परीक्षेची तयारी या उपक्रमाद्वारे होईल. सदर परीक्षेत महाविद्यालयातील कितीही विद्यार्थी सहभागी होवू शकतात.

● उमवि विद्यार्थी दत्तक योजना -

विद्यापीठ विभागातील विविध प्रशाळा व शैक्षणिक विभाग यातील शिक्षण घेणाऱ्या गरजू व होतकरू विद्यार्थ्यांसाठी विद्यार्थी कल्याण विभागाच्या वतीने शैक्षणिक वर्ष २०११-१२ पासून उमवि विद्यार्थी दत्तक योजना सुरू करण्यात आली आहे. त्यासाठी १० विद्यार्थी व १० विद्यार्थिनी यांना या योजनेचा लाभ देण्यात येतो.

● विद्यार्थी संशोधन योजना -

संशोधनाला प्रोत्साहन देण्यासाठी, संशोधक विद्यार्थी आर्थिक अडचणीमुळे मागे राहू नये यासाठी संशोधक विद्यार्थ्यांसाठी विद्यापीठाद्वारे भरीव आर्थिक तरतूद करण्यात आली आहे. विद्यापीठाचे विभाग व संलग्नित

महाविद्यालये यांचेसाठी संशोधन विकास योजना आहे. विद्यार्थी कल्याण विभाग अंतर्गत विद्यार्थी संशोधन प्रोत्साहन योजना, मा. कुलगुरु प्रायोजित विशेष संशोधन योजना, विज्ञान व तंत्रज्ञान विषयात विशेष कार्य करणाऱ्या विद्यार्थ्यांस जी. एच. रायसोनी यांचे सौजन्याने तीन संशोधक विद्यार्थ्यांना रु. ७,०००/- ते रु. १०,०००/- पर्यंत प्रतिमाह संशोधन शिष्यवृत्ती दिली जाते.

● **सांस्कृतिक गुण कार्यशाळा आयोजन -**

विद्यार्थ्यांना गायन, वादन, नृत्य, नाट्य, सूत्रसंचालन कार्यशाळा या क्षेत्रातील नव्या संकल्पना, तंत्रज्ञान अवगत व्हावे त्यांची सांस्कृतिक क्षेत्रातील प्रगती व्हावी यासाठी कार्यशाळांचे आयोजन विद्यापीठ स्तरावर विद्यार्थी कल्याण विभाग करते.

● **युवती सभा कार्यशाळा -**

विद्यार्थी कल्याण विभागातर्फे नियमित शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थिनींकरीता महाविद्यालयीन स्तरावर विशेष स्वरूपाच्या उपक्रमांचे आयोजन करणेकरिता युवती सभा अंतर्गत स्वयंसिध्दा-अभियान व विद्यार्थिनी व्यक्तिमत्व विकास कार्यशाळा आयोजित करण्यात येते. प्रत्येक कार्यशाळेत महाविद्यालयातील ५० विद्यार्थिनी सहभागी होवू शकतात.

● **एकलव्य विद्याधन कर्ज योजना -**

एकलव्य विद्याधन कर्ज योजना ही पदवी व पदव्युत्तर शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी आहे. योजनेत विद्यार्थ्यांना शिक्षणासाठी येणाऱ्या खर्चाच्या ७० टक्के रक्कम कर्ज स्वरूपात आवश्यक त्या कागदपत्रांच्या पूर्ततेनंतर बँकेद्वारे उपब्ध होते. शिक्षण कर्जासाठी व्याजाचा दर द.सा.द.शे. ११ टक्के असेल. शिक्षण कालावधीमधील खर्चाच्या व्याजाची रक्कम विद्यापीठ कार्यालयाद्वारे अदा केली जाते. ज्या विद्यार्थ्यांस प्रवेशित काळात शासकीय/निमशासकीय /सहकारी संस्था/बँका यांच्याकडून कोणतेही विद्यावेतन/शिष्यवृत्ती मिळत नसेल, असाच विद्यार्थी या योजनेचा लाभ घेण्यासाठी पात्र राहिल.

● **मा. कुलगुरु वैद्यकीय निधी योजना -**

विद्यार्थी सामुहीक सुरक्षा योजनेशिवाय अपघाती/नैसर्गिक मृत्यू झाल्यास रु. ५,०००/- मृत विद्यार्थ्यांच्या पालकास मा. कुलगुरु वैद्यकीय निधीतून देण्यात येतील. प्रवेशित विद्यार्थ्यांस एखादा गंभीर आजार, अपघाताने जखमी झाल्यास उपचारासाठी योग्य त्या कागदपत्रांची खातरजमा करून सहाय्य करण्यात येते.

टिप : विद्यापीठ निधी आणि मा. कुलगुरु निधीतून राबविल्या जाणाऱ्या विद्यार्थी कल्याणकारी योजनांची अधिक माहिती विद्यापीठाच्या www.nmu.ac.in या संकेतस्थळाव मराठी आणि इंग्रजी भाषेत उपलब्ध आहे.

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

संपर्क : विद्यार्थी कल्याण विभाग, उ.म.वि. जळगाव, ०२५७-२२५७४१८, ४१९

अधिक माहितीसाठी संपर्क : आपल्या महाविद्यालयातील प्राचार्य व विद्यार्थी कल्याण अधिकारी

पसायदान

आता विश्वात्मकें देवें । येणें वाग्यज्ञें तोषावे ।
 तोषोनि मज द्यावे । पसायदान हें ॥१॥
 जे खळांची व्यंकटी सांडो । तया सत्कर्मो रती वाढो ।
 भूतां परस्परे जडो । मैत्र जीवांचे ॥२॥
 दुरितांचे तिमिर जावो । विश्व स्वधर्मसूर्ये पाहो ।
 जो जे वांच्छिल तो ते लाहो । प्राणिजात ॥३॥
 वर्षत सकळ मंगळीं । ईश्वरनिष्ठांची मांदियाळी ।
 अनवरत भूमंडळी । भेटतु भूतां ॥४॥
 चला कल्पतरुंचे आरव । चेतना चिंतामणींचे गाव ।
 बोलते जे अर्णव । पीयूषांचे ॥५॥
 चंद्रमें जे अलांछन । मार्तंड जे तापहीन ।
 ते सर्वाही सदा सज्जन । सोयरे होतु ॥६॥
 किंबहुना सर्वसुखी । पूर्ण होऊनि तिन्हीं लोकी ।
 भजिजो जे आदिपुरुखी । अखंडित ॥७॥
 आणि ग्रंथोपजीविये । विशेषी लोकीं इये ।
 दृष्टादृष्ट विजये । होआवे जी ॥८॥
 येथ म्हणे श्री विश्वेशरावो । हा होईल दानपसावो ।
 येणें वरें ज्ञानदेवो । सुखिया झाला ॥९॥

(अध्याय १८)